

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

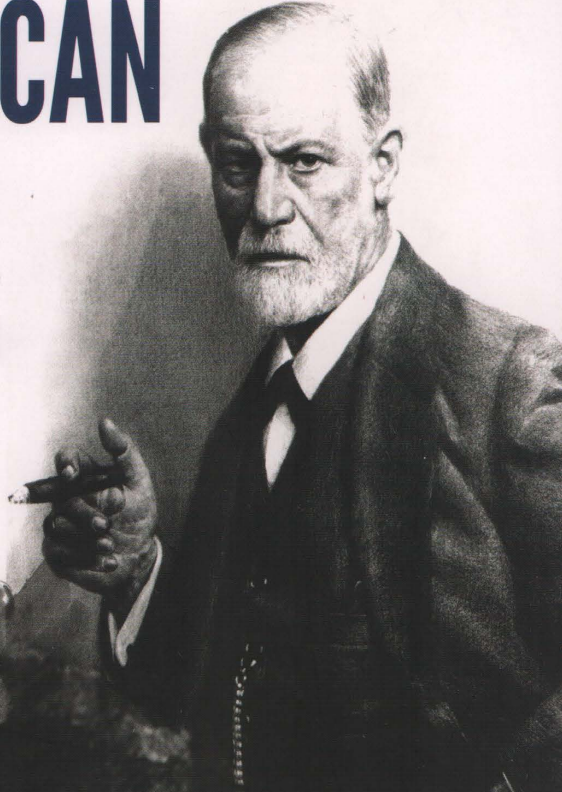
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

BRETT KAHR

FREUD'LA BİR FİNCAN KAHVE

PSİKANALİZ SOHBETLERİ

SFENKS KİTAP

Çağımızın saygın psikanalistlerinden, ödüllü biyografi yazarı ve akademisyen Brett Kahr, "Psikanaliz Sohbetleri" serisinde psikanalizin ikonik isimleriyle kurgusal söyleşiler yapıyor. Serinin ilk kitabında Sigmund Freud kahvesini yudumlarken gazetesini okumak için sık sık uğradığı, Viyana'nın meşhur Café Landtmann'ını ölümünden sonra bir kez daha ziyaret ediyor. Freud bu söyleşide semptom oluşumu ve psikoseksüel gelişim kuramlarını açıklarken, geçmişe dalıp Jung'un ihaneti hakkında lafını sakınmadan konuşuyor, Nazilerden kaçışını anımsıyor ve acı tatlı anılarını paylaşıyor.

Cinsel tezahürlerin ve ruhsal meselelerin çokça tartışıldığı günümüzde, Sigmund Freud'un çalışmaları daha da önem kazanıyor. *Freud'la Bir Fincan Kahve* psikanalizin babasının yaşadığı ve eserlerini ürettiği bağlama, alanın uzmanları kadar, Freud'un teorileriyle ilgilenen okurların da keyif alacağı bir girizgâh niteliği taşıyor.

"Freud, 'Bir puro, bazen sadece bir purodur,' demişti ancak Freud'un aslında bu kelimeleri hiç sarf etmediğini biliyor muydunuz? İşte, bu muhteşem kitap la birlikte ortaya çıkan ilginç gerçeklerden biri. Bu kahve molası, son yüzyılların en etkileyici zihinlerinden birini anlamak isteyenler için harika bir hediye."

- **Profesör John Nuttall**, Londra Regent's Üniversitesi Psikoterapi ve Psikoloji Bölüm Başkanı

FREUD'LA BİR FİNCAN KAHVE

Sfenks Kitap: 02

Psikoloji ve Psikanaliz Kitaplığı: 02

ISBN: 978-605-68005-1-1

Psikanaliz Sohbetleri - 1: Freud'la Bir Fincan Kahve

İngilizceden çeviren: Şehnaz Layıkel

Özgün Adı: *Interview with Icons: Coffee with Freud*

© Karnac Books, 2017

© Berkman Padar Yayın Grubu, 2018

Genel Yayın Yönetmeni: Murat Padar

Editör: Begüm Berkman Padar

Kapak Tasarımı ve İllüstrasyonlar: thouandtimes.com

Sayfa Düzeni: Meral Gök

Birinci Baskı: İstanbul, Şubat 2018

İkinci Baskı: İstanbul, Aralık 2021

Baskı ve Cilt:

Deniz Matbaa Mücellit

Maltepe Mahallesi Hastane Yolu sok.

No: 1/6

Zeytinburnu/İstanbul

Tel: 0 212 613 30 06

Sertifika No: 48625

Sfenks Kitap

Altunizade Mah., Tophanelioğlu Cad. Köşklü Sok. No: 5/11

Üsküdar/İstanbul

Tel: 0 216 802 55 37

E-posta: iletisim@bpyayin.com

Sertifika No: 35759

www.sfenkskitap.com

   /sfenkskitap

Sfenks Kitap, Berkman Padar Yayın Grubu Tic. Ltd. Şti.'nin tescilli markasıdır.

YAZAR HAKKINDA

Brett Kahr, ruh sağlığı alanında otuz beş yıldan uzun bir süre çalışmıştır. Londra'daki Tavistock Tıbbi Psikoloji Enstitüsü'nün İlişki Yönetim Merkezi'nde kıdemli uzmandır ve Balint Danışmanlık'ta danışman psikoterapisttir. Aynı zamanda Londra'daki Bowlby Merkezi'nde psikoloji danışmanı ve Freud Müzesi'yle Freud Müzesi Yayınları'nın mütevellî heyeti üyesidir. Karnac Books yayınevi bünyesindeki "Adli Psikoterapi Monografi Dizisi"nin editörlüğünü yapmaktadır ve "Psikanaliz Tarihi Dizisi"nin editörlerinden biridir. Kitapları arasında *Freud'dan Hayat Dersleri* ve ilerleyen günlerde Sfenks Kitap'tan çıkacak olan *Tea with Winnicott* (Winnicott'la Bir Fincan Çay) yer almaktadır. Hem İngiliz Psikanaliz Konseyi hem de Birleşik Krallık Psikoterapi Konseyi'nin kayıtlı üyesi olan Kahr, Kuzey Londra, Hampstead'de hem yetişkinler hem de çiftlerle çalışmaktadır.

PSİKANALİZ SOHBETLERİ

Bu yeni “ölüm-sonrası röportajlar” dizisinde en ünlü psikanalistleri yeniden canlandırdık ve hayatları ile çalışmaları konusunda samimi ve detaylı bir sohbete davet ettik.

Freud’la Bir Fincan Kahve’de, psikanalizin babası sık sık uğrayıp kahvesini yudumlarken gazetesini okumayı sevdiği, Viyana’nın ünlü kafelerinden Café Landtmann’a yeni bir ziyarette bulunuyor. Freud, psikanalizi nasıl keşfettiğini anlatıyor, Carl Gustav Jung’un ihanetinin hissettirdiklerinden açıkça bahsediyor, Nazilerden kaçışını hatırlıyor ve bir yandan da semptom oluşumu ile rüyaların yorumuna ilişkin teorilerini açıklıyor.

Tea with Winnicott’ta (Winnicott’la Bir Fincan Çay; yakında Sfenks Kitap’tan çıkacaktır), İngiltere’nin en ünlü psikanalisti Londra’da Chester Meydanı’ndaki seans odasına geri dönüyor ve fincanlarca çay eşliğinde, çocukluğu, eğitimi, Paddington Green Çocuk Hastanesi’ndeki çalışmaları, hastalarıyla olan teknik denemelerine ilişkin anılarını anlatıyor ve aynı zamanda okurlara gelişim psikolojisi ile klinik pratiğe pek çok katkısına kapsamlı bir bakış imkânı sunuyor. Bu dizinin ilk kitabı olan *Tea with Winnicott* halihazırda önemli başarılar elde etti. *British Medical Journal*’da (İngiliz Tıp Dergisi) hakkında çıkan tanıtım yazısında “merak uyandıran”, “harika bir üslupla yazılmış” ve “daha samimi ve daha keyifli bir giriş metni tahayyül etmek zor” ifadeleri kullanıldı. *The Guardian* gazetesi ise *Tea with Winnicott*’ı “Yılın Kitapları” listesine dahil etti.

Gelecek kitaplarda, John Bowlby, bizi İngiltere kırsalında en sevdiği hafta sonu tutkusu olan keklik avına çıkarıp, meslektaşlarını ruhsal rahatsızlıkların asıl kökenlerini anlama konusundaki yetersizlikleri nedeniyle yerin dibine sokacak. Ve Melanie Klein, en sevdiği yemek tariflerini bizlerle paylaşırken aynı zamanda çocuk psikanalizini nasıl geliştirdiğini anlatacak.

“Hayalgücüne dayalı kurgu dışı” denemeler olarak tanımlanan, her biri incelelikle kaleme alınmış, kısa ve öz biçimde kurgulanmış, tarihsel bir titizlikle işlenmiş ve arşivlerden çıkarılmasa yayımlanmamış halde kalacak pek çok kıymetli bilgiyle dolu bu ölüm-sonrası röportajlar, öğrencilere ve donanımlı profesyonellere, psikoloji teorisi ve pratiği konusunda, kolay taşınabilir, kolay edinilebilir ve görsellerle zenginleştirilmiş bir uzmanlık dersi sunuyor.

Freud'la Bir Fincan Kahve

Psikanaliz Sohbetleri - 1

BRETT KAHR

İngilizceden çeviren:

Şehnaz Layıkel

SFENKS KİTAP

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

**J. ve R.'ye,
En derin sevgi ve şefkatimle**

"...bahar güzeldir, aşk da."

Profesör Sigmund Freud, H.D.'ye (Hilda Dolittle) mektubundan

24 Mayıs 1936

(Freud, 1936b, s. 180)

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ NOTU	xiii	
DRAMATIS PERSONAE (KİŞİLER)	xv	
SÖYLEŞİ		
1. FİNCAN	Profesör Sigmund Freud'un yeniden canlanması	1
2. FİNCAN	<i>Narrenturm</i> 'un ötesinde: Bir psikiyatri eleştirisine doğru	19
3. FİNCAN	Moravya'da geçen çocukluk	39
4. FİNCAN	Çevirmen olarak Freud	59
5. FİNCAN	Bir Trabuco purosı içerken	77
6. FİNCAN	Bayan Benvenisti'nin divanında Leh votkası	95
7. FİNCAN	Antik nesneleri bulma çabası	113
8. FİNCAN	Bufa balıkları, yılanbalıkları ve biraz kokain	131
9. FİNCAN	Freud ve üretkenliği	157
10. FİNCAN	İçini dökmek: Histeri nasıl tedavi edilir?	177
11. FİNCAN	İntihara meyilli bir veliaht prens ve maktul bir imparatoriçe	199
12. FİNCAN	Rüyanın eşiğinde	217
SON SÖZ: Freud'la nasıl tanıştım?		245
ALMANCA SÖZLÜK		255
TEŞEKKÜRLER		263
KAYNAKÇA		267
DİZİN		287

Sen ki büyün ölülerini diriltir,
Peygamberin suretini görünür kıldın.
“Samuel, gömülü başını kaldır!
Kral, yükselişini izle hayalet kâhinin!”

George Gordon, Lord Byron, “Saul”, *Hebrew Melodies*’de, 1815
(Byron, 1815a, s. 26)

Dessen Wort die Toten ruft,
Sprich, dass der Prophet sich zeigt,
“heb, dich, Samuel, aus der Gruft!
König, sieh, der Schatten steigt.”

Anna Freud’dan George Gordon, Lord Byron’ın “Saul” çevirisi, *Anna Freud: Gedichte, Prosa, Übersetzungen* içinde, Brigitte Spreitzer (ed.), 2014
(Byron, 1815b, s. 243)

GİRİŞ NOTU

Sigmund Freud'un ölümünden yetmiş yedi yıl kadar sonra, onunla kahve içmenin müthiş ayrıcalığına sahip oldum.

Profesör Freud, her ne kadar ilk başta tereddüt ettiyse de sonunda benimle hayatı ve çalışmaları üzerine bir söyleşi yapmayı kabul ederek beni çok memnun etti.

Psikoloji, psikoterapi, psikanaliz öğrencilerinin yanısıra insan zihni ve tedavisiyle ilgilenenlerin ilgisini çekebileceğini umarak sohbetimizin makaslanmamış dökümünü sunuyorum.

DRAMATIS PERSONAE (KİŞİLER)

- SF:** Profesör Sigmund Freud, psikanalizin babası. (23 Eylül 1939'da ölmüştür.)
WK: *Herr* Wilhelm Kerl, Café Landtmann'ın 1881-1916 yılları arasındaki sahibi.
(1922 yılında ölmüştür.)
BK: Profesör Brett Kahr, görüşmeci. (Halen hayattadır.)

Zaman: Günümüz.

Mekân: Café Landtmann, Universitätsring 4, 1. Bölge, Viyana, Avusturya

SÖYLEŞİ

Dr. Kurt Eissler:

“Bier hat der Professor nicht getrunken?”

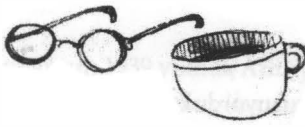
[“Profesör bira içmez miydi?”]

Dr. Walter Schmideberg:

“Soviel ich weiss, nein! Nur Kaffee, wie jeder Wiener.”

[“Bildığım kadarıyla, hayır! Sadece kahve, her Viyanalı gibi.”]

Sigmund Freud Arşivi Sekreteri Dr. Kurt Eissler,
Dr. Walter Schmideberg’le 20 Temmuz 1954 tarihli sohbetinden;
Washington, ABD’de Kongre Kütüphanesi
Sigmund Freud Koleksiyonu’ndaki
Sigmund Freud Belgeleri arasında yer alan
yayımlanmamış bir elyazmasından alıntıdır.
(Eissler, 1954, s. 16)

I. FİNCAN

Profesör Sigmund Freud'un yeniden canlanması

[Wilhelm Kerl masaya yaklaşır ve eğilir.]

WK: *Willkommen im Café Landtmann, Herr Kahr.**

BK: Teşekkürler, Herr Kerl. Burada olmaktan büyük onur duyuyorum ve tarihi mekânınızda Profesör Freud'la söyleşi yapmamı kabul ettiğiniz için son derece minnettarım.

WK: Profesör Freud uzun süre en seçkin misafirlerimizden biri oldu. *Kaffeehaus*'u olarak Café Landtmann'ı seçtiği için büyük gurur duyuyoruz.

BK: Viyana pek çok harika *Kaffeehaus*'la dolu.

WK: *Ja, ja*, pek çok kafemiz olduğu doğru. Ama Profesör Freud'la söyleşi yapacaksanız, Viyanalı gibi konuşmalısınız. Almancanızı Viyana'da öğrenmediğinizi görüyorum; haklı mıyım?

BK: Haklısınız.

WK: Anlayabiliyorum çünkü *Kaffeehaus* kelimesinin ilk hecesini vurguluyorsunuz. Bu Almanların yaptığı bir şey. Sizin dilinizde kahve anlamındaki kelimeyi "Kaffee" diye okurlar. Biz Viyanalılar, tersine, Fransızlar gibi telaffuz ederiz ve Kaffee deriz. Vurguyu son heceye yaparız, ilkinde değil. Profesör Freud her zaman Kaffee isterdi. Bunu bilmeniz gerektiğini düşünüyorum.

BK: Size son derece minnettarım Herr Kerl, Teşekkürler.

WK: Bir şey değil. Profesör Freud mükemmel İngilizce konuşur.

* Kitaptaki Almanca kelime ve ifadelerin karşılıkları, s. 255'deki Almanca Sözlük'te yer almaktadır. (yhn.)
Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

BK: Doğru.

WK: Viyana'nın *Kaffeehaus*'larından konuşuyorduk.

BK: Ah, evet...

WK: En parlak günlerinde, savaştan önce...

BK: İkinci Dünya Savaşı mı?

WK: *Der Zweite Weltkrieg, ja*. İkinci Dünya Savaşı'ndan önce, kafelerimiz Viyana yaşamında çok özel bir yere sahipti. Herkes buralara gelirdi. Ve geldiklerinde de kalırlardı. Sizin bugünkü Starbucks'ınız gibi, insanların uğrayıp çıktıkları yerler değildi. Bizim zamanımızda Viyanalılar gelip saatlerce otururlar, kahve içerler, gazetelerini okurlar, hamur işlerimizi yerler, arkadaşlarıyla buluşurlardı...

BK: Daha çok bir şehir kulübü gibi.

WK: Kahve, yemek, sohbet yeri. Şehir kulübü de diyebilirsiniz. Ama aynı zamanda entelektüel bir kulüp.

BK: Yazar ve sanatçıların *Kaffeehaus*'lara özel bir ilgisi vardı diye tahmin ediyorum.

WK: Yazarlar burada sık sık uzun saatler geçirir, şiirlerinin yüzlerce dizesini, romanlarının birçok sayfasını burada kaleme alırlardı. Pek çok sanatçı *Stammgast*'ımız olurdu.

BK: *Stammgast*? Düzenli misafir?

WK: Evet, sizin "müdevim" dedikleriniz.

BK: Ah, evet. Ve Profesör Freud buranın, Café Landtmann'ın *Stammgast*'larından biriydi.

WK: En değerlisiydi. Her zaman bize bu payeyi verdiği için büyük onur duyduk. Yani, Profesör, Kohlmarkt'taki Café Demel'i de seçebilirdi ki duyduğum kadarıyla hamur işleri çok iyiymiş... ya da Dorotheergasse'deki Café Hawelka'yı veya Gumpendorferstraße'deki Café Sperl'i. Ama o buraya, Café Landtmann'a gelmeyi tercih ediyordu.

BK: Bununla gurur duyuyor olmalısınız.

WK: Hem de çok.

BK: Joseph Wechsberg isimli Avusturyalı bir yazarın çok güzel bir biyografisini okuduğumu hatırlıyorum...

WK: İsmi çıkaramadım.

- BK: Sanıyorum 1939 yılında ABD'ye göç etmiş çok iyi bir yazar. Bay Wechsberg Viyana'nın *Kaffeehaus*'ları hakkında çok eğlenceli bir tespitte bulunmuş. "Birçok erkeğin birden çok kadınının ama sadece bir kafesinin olduğu söylenirdi," diye latife etmiş.
- WK: Bu kesinlikle doğru. İnsanlar buraya *Jause* için gelirdi.
- BK: *Jause* mi?
- WK: Şüphesiz ki bu bir Viyana buluşu; müdavimlerin kremalı kahve içip hamur işleri yedikleri ve dedikoduya doydukları öğleden sonra molaları.
- BK: *Herr Kerl*, bana bu *Kaffeehaus*'un tarihinden bahsedin.
- WK: Burada, Ringstraße'de 1873 yılında açıldık. Kafeye ismini veren kurucusu ve son derece saygın bir kafe işletmecisi olan Franz Landtmann, burayı 1881 yılında bana ve ağabeyim Rudolf'a sattı.
- BK: Ama siz Landtmann ismini korudunuz.
- WK: Landtmann ismini koruduk, *ja*. Hâlâ da aynı ismi kullanıyoruz.
- BK: Ve üniversiteye, Viyana Üniversitesi'ne çok yakınsınız. Bu, orada ders veren Profesör Freud için kolaylık sağlamış olmalı.
- WK: Üniversiteden birçok kişi buraya kahve içmeye, pasta yemeye ve gazete okumaya gelirdi. *Çok sayıda*, iyi eğitilmiş, üniversiteli adamlar.
- BK: Üniversitede ders vermek gerçekten önemli bir şeydi... yani, *Weltkrieg*'den önce.
- WK: Hocalarımıza hep derin bir saygı duyardık. Tıpkı onların Café Landtmann'a derin bir saygıyla yaklaşması gibi.
- BK: Az önce İkinci Dünya Savaşı'na değinmiştiniz –den *Zweiten Weltkrieg*– ancak siz o dönemde hayatta değildiniz. Sanıyorum, siz *dem Ersten Weltkrieg*, Birinci Dünya Savaşı sırasında burada çalışıyordunuz.
- WK: Hiç kuşkusuz zorluklarımız oldu. Savaş sırasında Viyana, kısıtlamalar ve kıtlıktan son derece mustarıpti. Çok kötü gıda kıtlıkları yaşadık.
- BK: Ve tahmin ediyorum ki kışlar da son derece soğuktu.
- WK: Doğru. 1915 Ağustos'unda süt bulmakta güçlük çektiğimiz için *Einspanner* kahvesini menümüzden çıkarmak zorunda kaldığımızı biliyor muydunuz? Hep krem şantiyle sunduğumuz turtamız, *Sacher Torte*'yi de. Ve yine aynı yılın kasım ayında şeker yerine sakarin kullanmak zorunda kaldık. Çok üzücüydü. Ama bir şekilde hayatta kaldık. Avusturya'nın yeniden *Schlagobers*'in keyfine varabilmesi için yıllar geçmesi gerekti.

BK: Kremalı kahvenin mi?

WK: *Ja*, kremalı kahve.

BK: *Kaffeehaus*'un Viyanalıların kalbinde oldukça özel bir yeri var.

WK: Hem de çok ama çok özel. Ve *Kaffeehaus*'u bu sefer biz Viyanalılar gibi telaffuz etmeniz beni çok mutlu etti.

BK: Teşekkürler. Elimden geleni yapacağım.

WK: Sanıyorum, atalarınız Viyanalı.

BK: Evet, bunu söylemekten mutluluk duyuyorum.

WK: Bunu soyadınızdan anladım, *Herr Kahr*. Sanıyorum, bu Anglosakson bir isim değil.

BK: Aile üyelerimin büyük bir kısmı nesiller önce Avusturya'dan gelmiş. Bu yüzden ülkenize büyük ilgi duyuyorum, özellikle de başkentinize.

WK: Ama siz Viyana'da hiç yaşamadınız.

BK: Maalesef, hayır.

WK: Sizin için üzıldüm. Viyana çok özel bir yerdir. Ve siz de anlamışsınızdır ki sadece *Kaffeehaus*'ları yüzünden değil.

BK: Elbette, anlıyorum.

WK: Beni affedin, *Oberkellner*'imin size yiyecek ya da içecek bir şey getirmediğini yeni fark ettim.

BK: *Oberkellner* nedir?

WK: Sanıyorum, siz "şef garson" diyorsunuz... *Herr Ober*.

BK: Ah, elbette. Aslında Profesör Freud gelene kadar beklemeyi tercih ederim.

WK: Ama, Londra'dan buraya çok uzun bir yolculuk yaptınız. Size biraz *Kipferln* ya da biraz *Gugelhupf* getiremez miyim?

BK: Ne kadar baştan çıkarıcı, ama sanırım bekleyeceğim.

WK: Elbette.

BK: Büyük bir ekibiniz olduğunu görüyorum.

WK: Evet, kafe sahibi olarak, altımda çalışan pek çok garsonu ve onların da altında çalışan *Pikkolo*'ları denetlemek gibi bir görevim var.

BK: *Pikkolo*'lar kimler?

WK: Bardaklara su dolduran gençler.

BK: Sanıyorum buna bugün, yirmi birinci yüzyılda izin verilmezdi.

WK: Belki de.

BK: Bana *Kaffeehaus*'ta yaşamı anlattığınız için teşekkür ederim. Şimdiden çok daha iyi hazırlanmış hissediyorum.

WK: Ne demek. Ancak görüyorum ki Profesör Freud az önce kapıdan girdi.

BK: Aman tanrım, evet.

WK: Heyecanlı mısınız?

BK: Çok heyecanlıyım.

WK: Ama çok kibar, çok iyi biridir. Heyecanlanmanıza gerek yok.

BK: *Herr Kerl*, heyecanımı anlamalısınız; neredeyse tüm hayatım boyunca Profesör Freud'un eserleri üzerine çalıştım.

WK: Bunu duymak onu çok memnun edecektir. Bakın, işte geliyor. Lütfen artık kendinize gelin. Sizi tanıtacağım.

[*Profesör Sigmund Freud ana salonun kapısından içeri girer; Herr Kerl büyük bir saygıyla önünde eğilir ve koluyla zarifçe işaret ederek ona masayı gösterir.*]

WK: *Herr Professor*, hoş geldiniz; tüm ekibim ve bensizi içtenlikle selamlıyoruz.

SF: *Herr Kerl*, sizi son gördüğümünden bu yana ne kadar zaman geçti?

WK: Uzun zaman, *Herr Professor*; çok ama çok uzun bir zaman. Sizi bugün yeniden aramızda görmek bizim için büyük bir onur.

SF: Benimle söyleşi yapmak istediğini söyleyen bir adamla buluşmaya geldim.

WK: Sizi *Herr Kahr*'la tanıştırayım, *aus England*.

[*Profesör Freud bastonunu yavaşça sağ elinden sol eline alır ve sağ elini tokalaşmak üzere uzatır.*]

SF: *Aus England*? Öyleyse, İngilizce konuşmalıyım. Viyana'ya hoş geldiniz, *Herr Kahr*.

BK: Profesör Freud, ne diyeceğimi bilemiyorum. Benimle konuşmak üzere buraya yeniden geldiğiniz için size ne kadar teşekkür etsem az.

SF: Biraz erken şükran duydunuz. Belki de bana teşekkür etmeden önce söyleyecek faydalı bir şeyim olup olmadığına bakmalısınız.

[*Herr Wilhelm Kerl, Profesör Freud'un oturması için bir sandalye çeker.*]

WK: Geldiğiniz yerden... neresi olduğunu siz biliyorsunuz; oradan buraya olan yolculuğunuz sizi çok yormuş olmalı, *Herr Professor*. Lütfen, oturun.

SF: Yorgunum ama aynı zamanda yeniden Viyana'da olduğuma inanamıyorum. Buraya en son ne zaman geldiğimi hatırlayamıyorum. Sahi, ne zaman ayrıldım buradan?

BK: 4 Haziran 1938'de.

SF: *Herr Kerl*, bu adam belli ki hayatıma iyi çalışmış.

WK: Sizi görmek için ta İngiltere'den buralara geldi.

SF: Bu hiç akıllıca değil doğrusu. Ben İngiltere'de öldüm. Orada buluşamaz mıydık?

BK: Profesör Freud, sizinle psikanalizi keşfettiğiniz Viyana'da konuşmanın daha anlamlı olacağını düşündüm.

SF: Elbette, elbette. Ancak yine de benim için oldukça uzun bir dönüş yolculuğu oldu. Anlıyor musunuz?

BK: Kesinlikle haklısınız. Daha önce de belirttiğim gibi, büyük bir şükran duygusu içindeyim.

WK: Beyler, eminim söyleşiniz çok keyifli geçecektir. Garsonlarım ve ben her türlü isteğinizi karşılamak için emrinize amade olacağız. İlk kahvenizi bizzat kendi ellerimle getirmeme izin verir misiniz, Profesör Freud?

SF: Henüz değil *Kerl*. Halen, bu kadar zaman sonra yeniden hayatta olma fikrine alışmaya çalışıyorum. Bir bilimadamı olarak bu bana hiç makul gelmiyor. Ve şu anda bir fincan *Kaffee*'den ziyade, bu durumu anlamaya açım.

WK: Pekâlâ, *Herr Professor*. Daha sonra tekrar geleceğim. İyi günler beyler.

BK: Çok teşekkürler, *Herr Kerl*.

SF: Evet, teşekkürler. Ama gitmeden önce söylesenize, ağabeyiniz nerede? Onu göremedim.

WK: Hatırladığınız için teşekkürler, Profesör Freud. Ağabeyim Rudolf, Café Landtmann'ı bir süre önce bıraktı.

SF: Demek öyle. Umarım iyidir.

WK: Çok uzun süre önce... vefat etti.

SF: Ama siz hâlâ buradasınız.

WK: *Herr Professor*, ben de yalnızca bu söyleşi için geri geldim. *Herr Kahr*, sizi mümkün olduğunca rahat ettirebilmek için benim de burada olmamı rica etti.

- SF: Ah, bu çok iyi. Sizin çok uzaklardan gelmeniz de gerekmemiştir.
- WK: Ben hep Viyana'da yaşadım.
- SF: Teşekkürler eski dostum. İleride yiyecek bir şeyler istediğimizde sizi haberdar ederiz, tabii *Herr* Kahır şimdi herhangi bir şey istemiyorsa...
- BK: Ben de bekleyebilirim Profesör Freud.
- WK: Pekâlâ, beyler. Size çok keyifli bir sohbet diliyorum.
- [*Herr Kerl masadan ayrılır.*]
- BK: Profesör Freud, bugün buradaki varlığınıza bizi şerefledirdiniz.
- SF: Kısacık bir gözlemlerle Café Landtmann'da olduğumuzu görebiliyorum ama burası tam olarak hatırladığım gibi değil.
- BK: Sanıyorum ki kafe son yıllarda ciddi bir tadilatı geçmiştir.
- SF: Ayrıca takım elbisenizden ve burada, Landtmann'daki diğer insanların kıyafetlerinden modanın benim dönemimden beri sahiden değiştiği sonucunu çıkarabiliyorum. İnsanlar çok özensiz görünüyor. Neredeyse köylüler gibi. Sanırım kravat takan sadece siz ve ben varız.
- BK: Evet, yirmi birinci yüzyıl çok daha gayriresmi.
- SF: Hayatıma on dokuzuncu yüzyılda başladığımı ve büyük bir kısmını yirminci yüzyılda yaşadığımı biliyorsunuzdur. Hiçbir profesyonel, halkın içinde bu insanlar gibi, açık yakalı gömleklerle görünmezdi. Sadece işçiler böyle giyinirdi. Hepsi çok ilginç ama benim zevkime pek hitap etmiyor. Ama siz niye kravat taktınız?
- BK: Hastalarımınla görüşürken hep kravat takarım...
- SF: Ama ben hastanız değilim.
- BK: Tabii ki değilsiniz, önemli görüşmelerde hep kravat taktığımı belirtmek istemişim.
- SF: Biliyor musunuz, bu röportajın rüya olabileceğini bile düşündüm. Sonuçta 1939 yılında öldüm ve bilimsel eğitimimden, ölü insanların konuşmama-yacağını biliyorum.
- BK: Bu bir bakıma doğru. Ancak yazdıklarınızla ve geride bıraktıklarınızla uzun yıllar bize pek çok şey söylediniz. 1939 yılındaki ölümünüze rağmen, Sigmund Freud'un sesi son derece büyük bir güç taşıdı. Öğretilerinizi sayesinde sesiniz ölümsüzleşti.

- SF: Demek ki bu gerçekten bir rüya olabilir. Biliyorsunuz, rüyaların arzularımızı gerçekleştirmeye hizmet ettiğini keşfetmiştim. Ve kim ölümsüz olduğunu duymayı arzulamaz ki?
- BK: Bu kadar uzun süre sonra yeniden buraya dönmenin ne kadar tuhaf geldiğini tahmin edebiliyorum ama bu gerçekten bir rüya değil.
- SF: Bu bir rüya olsa da olmasa da gerçekleşmesi zaten mümkün değil. Ben ölüyüm. Ve ölüler de rüya göremezler. Tüm bu sohbet gerçekte imkânsız.
- BK: Size katılıyorum. Ama bu durumda...
- SF: *Herr Kahr*, ben bir bilimadamıyım. Ve bir doktorum. Ve size öldüğümü söylüyorum. Sanıyorum, 22 Eylül'deydi.
- BK: Aslında 23 Eylül 1939 tarihinde, Yahudi bayramı olan Yom Kippur'da sabaha karşı vefat ettiniz.
- SF: Ama benim ne zaman öldüğümü nasıl bilebiliyorsunuz?
- BK: Doktorunuz Dr. Schur...
- SF: Dr. Schur'u tanıyor musunuz?
- BK: Hayır ama hastalığınız ve ölümünüzle ilgili *Freud: Living and Dying* adında, son derece kapsamlı bir kitap kaleme aldı.
- SF: Max Schur'un kitap yazabildiğini bilmiyordum. Ölümünden sonra birtakım nevrotik ketlenmelerinin üstesinden gelebilmiş olmalı. Hayatta olduğum süre boyunca herhangi bir makale ya da kitap yazmamıştı. Sanıyorum sadece reçete yazıyordu!
- BK: Bu şekilde yeniden hayata dönmek eminim size çok tuhaf geliyordur.
- SF: Evet ve beni iznim olmadan dirilttiniz...
- BK: Bunun için sadece özür dileyeyim...
- SF: Ciddi birine benziyorsunuz ve benimle söyleşi yapmak istediğinizi biliyorum. Ama şu anda uyumak istiyorum. Eylül 1939'da ölüme hazırdım. Dünya yeniden savaşa girmişti. Ve açıkçası, hâlâ da ölü olmak istiyorum. Kanserim bana büyük acı veriyor.
- BK: Biliyorum, tüm bunlar kafanızı karıştırmış olmalı ama yine de bana bu söyleşiyi lütfetmenizi umuyorum.
- SF: Ama neden benimle söyleşi yapma ihtiyacı içindesiniz? Şüphesiz, sizi uzun süre meşgul edebilecek kadar kitap bıraktım geride.

1 Freud: Hayatta ve Ölümde. (ç.n.)

- BK: Sizinle ve çalışmalarınızla ilgili çok şey biliyoruz, hatta bazıları fazla bildiğimizi bile ileri sürebilir. Yine de cevaplanmamış pek çok sorumuz var. Bize o kadar zengin bir miras bıraktınız ki yazdıklarınız tüm dünyada yüzlerce, binlerce ruh sağlığı uzmanına ilham vermeye devam ediyor.
- SF: Ama yorgunum, *Herr Kahr*.
- BK: Sadece kısa bir süreliğine hayatınız hakkında benimle *konuşabilirsiniz* bile, çalışmalarınıza ilgi duyan ve sizinle tanışamadığı için çok üzülen pek çok öğrenci için epey faydalı olurdu.
- SF: Ama ben hiç söyleşi yapmam ki. Çok yaşlıyım ve çok yorgunum. Ve malum, ölüyüm.
- BK: Hayatınız boyunca birkaç söyleşiyi *kabul ettiğinizi* hatırlarsınız belki.
- SF: Hatırlayamıyorum. Gerçekten sadece tüm bunlardan kurtulmak istiyorum.
- BK: Eylül 1909'da Amerika'ya yaptığınız ziyareti hatırlıyor musunuz?
- SF: Elbette. Clark Üniversitesi'nden Profesör Hall; "G. Stanley Hall" bizzat arayarak beni Worcester, Massachusetts'te psikanaliz üzerine beş ders vermeye davet etmişti.
- BK: Amerika'ya yaptığınız ilk ve tek ziyaret.
- SF: Evet, Amerika çok ilgimi çekmiyordu. Biliyorsunuz oradayken de Almanca ders vermiştim.
- BK: Ama Clark Üniversitesi'ndeyken basına konuşmuştunuz.
- SF: Emin olamıyorum.
- BK: Örneğin, 8 Eylül 1909'da Adelbert Albrecht isimli bir beyefendi Profesör Hall'un evinde sizinle bir söyleşi gerçekleştirmişti. Söyleşinin metni de birkaç gün sonra bir Boston gazetesinde yayımlanmıştı.
- SF: Ama o söyleşi ölümümünden otuz yıl önce gerçekleşmişti. Sıradan bir Amerikan gazetesindeki bu söyleşiyi siz nereden biliyor olabilirsiniz? 1909 yılında bir Boston gazetesini okumuş olabilecek yaşta görünmüyorsunuz; özellikle de şu anda yirmi birinci yüzyılda olduğumuzu söylediğinizi düşünürsek... ki buna *hâlâ* tam olarak inanmıyorum.
- BK: Gerçekten yüzlerce tarihçi hayatınızı son derece detaylı biçimde araştırdı. Bazıları hayatınızı günbegün yeniden inşa bile etti. Dolayısıyla, hakkınızda çok şey biliyoruz. Üstelik sadece sizin yazdıklarınızdan değil, aynı zamanda mektuplarınızdan ve sizi tanıyan kişilerin hakkınızda yazdıkları anılardan biliyoruz.

- SF: Ama bu inanılmaz. Gerçekten mümkün değil. Önünüzde notlar da yokken 8 Eylül gibi belirli bir tarihi nasıl hatırlayabilirsiniz? Saplantılı nevrozdan mı mustaripsiniz yoksa?
- BK: Bilmem, belki de. Ben sadece yıllarca hayatınıza ilişkin çalışmalar yapmış pek çok kişiden biriyim. Otuz yıldan fazladır, hatta neredeyse kırk yıldır öğrencilerime sizin hakkınızda seminerler veriyorum. Profesör Freud, siz efsanevi bir karakter haline geldiniz.
- SF: Elbette bilinen biriydim ama kesinlikle *efsanevi* değildim. Leonardo da Vinci efsanevidir. Sizin William Shakespeare'iniz efsanevidir. Ve tabii ki, Goethe de öyledir.
- BK: Ama bu büyük adamları gölgede bırakmasanız da pek çok açıdan onlarla rakip olmuş sayılırsınız.
- SF: Konuşma kürünü ve nevrozların çocukluktaki kökenlerini keşfederek önemli bir katkıda bulunduğumu kabul ediyorum...
- BK: Elbette.
- SF: Ve belki bastırmanın rolünü keşfettiğim için de.
- BK: İnsanların siz ve hayatınız hakkında binlerce kitap ve yüz binlerce olmasa da on binlerce makale yazdığını söylesem bu sizi şaşırtır mıydı?
- SF: Fritz Wittels hakkımda çok yetersiz bir biyografi yazmıştı. Doğru olmayan pek çok bilgi içeriyordu. Bunu ona da söylemiştim.
- BK: Evet, ilk Freud biyografisini Dr. Wittels yazmıştı ve 1924 yılında yayımlanmıştı. Ama o zamandan bu yana çok daha dikkatlice araştırılarak kaleme alınmış birçok biyografi çıktı ki aralarında en dikkat çekicisi, Gallerli öğrenciniz Dr. Ernest Jones'un üç ciltlik, övgü dolu ve son derece detaylı biyografisiydi.
- SF: Jones üç ciltlik bir biyografi mi yazdı? Hem de benim hakkımda?
- BK: Evet, 1950'lerde basıldı ve sizin anınıza hürmetle kaleme aldığı bu olağanüstü biyografiyi kızınız *Fräulein Anna*'ya adadı.
- SF: Anna nasıl? O *nerede*?
- BK: O da psikoloji tarihinde gerçekten etkileyici bir figür haline geldi. Ölümünüzden sonra, o da çocuk psikanalizi alanında çalışmalar gerçekleştirdi.
- SF: Biliyorsunuz, onu çocuklarla çalışmaya ben teşvik etmiştim.
- BK: Evet, tabii. O da bu zorlu görevi oldukça etkileyici şekilde yerine getirdi.

- SF: Ama bu şaşırtıcı değil. Anna, daha ben hayattayken birçok yayına imza atmıştı. *Das Ich und die Abwehrmechanismen* başlıklı monografisini bilirsiniz. 1936 yılında yayımlanmıştı.
- BK: Biz o kitabı *Ben ve Savunma Mekanizmaları* olarak biliyoruz.
- SF: Ah, demek başka dillerde de yayımlandı. *Sehr gut!* Anna için çok mutlu oldum. Ben öldükten sonra ona ne oldu?
- BK: Londra'da hayatınızın son aylarını geçirdiğiniz Maresfield Gardens sokaklarında bir klinik kurdu.
- SF: Bizim evimizde bir klinik mi kurdu?
- BK: Hayır, yolun karşı tarafında, Maresfield Gardens 21 numaralı evi satın aldı.
- SF: Biz de 20 numarada yaşıyorduk.
- BK: Evet. Kızınız, bugünkü adıyla İkinci Dünya Savaşı sırasında, Londra havadan bombalanırken, evini, kimi durumda da ebeveynini kaybetmiş birçok çocukla çalıştı.
- SF: Londra havadan bombalanırken mi? Vahşet hiç mi bitmez? İnsanın ilkel doğasına vurgu yapmakta haklıymışım, değil mi? Barbar yaratıklarız. Ama söyleyin bana, Anna başka neler yaptı?
- BK: Hampstead Çocuk Terapisi Kliniği'ni açtı ve çocuk psikanalizi ile psikoterapisi öğrencilerine yönelik çok yoğun bir eğitim programı başlattı.
- SF: Peki, neden bugün bizimle kahve içmeye gelmedi? Café Landtmann'a pek sık gelmezdi, bu doğru. Hanımların gelmesine izin verirler ama bu *Kaffeehaus*'a geldiğimde daha çok başka erkeklerle buluşurdum.
- BK: Maalesef kızınız 1982 yılında vefat etti. Ama çok uzun bir yaşamı oldu. Vefat ettiğinde seksen altı yaşındaydı.
- SF: Ben de seksen üçümde öldüm. Yani o benden üç yıl fazla yaşamış. Ama uzun ve üretken bir yaşamı olduğu için mutluyum. Söyleyin bana, *hiç* evlendi mi? Umuyorum ki, benim birçok hastalığımda bana bakmayı bıraktıktan sonra...
- BK: Kızınız hiç evlenmedi, ama hayatını eski hastanız olan Dorothy Burlingham'la paylaştı. Bayan Burlingham kızınızın hem evde hem de mesleki yaşamında uzun süreli yol arkadaşı oldu.
- SF: Dorothy'yi hep sevmişimdir.

BK: Siz öldükten sonra Maresfield Gardens'da Bayan Burlingham hasta görmeye başladı. Hatta bir keresinde, tahminimce kızınızın da izniyle sizin psikanaliz divanınızı bile kullandığını bilmek sizi şaşırtabilir ve hoşunuza gidebilir diye tahmin ediyorum.

SF: Benim divanımda hasta mı analiz etti?

BK: Evet. Ben de 1980'lerde hayatınız ve psikanalizin tarihi üzerine araştırma yapmaya başladığımda o hastalardan biriyle tanışmıştım.

SF: Lütfen, anlatın.

BK: Evet, Bayan Burlingham'ın hastalarından biri olan ve Maresfield Gardens'da sizin divanınızda analizden geçmiş bir kadınla tanıştım!

SF: Bu, aktarımı karmaşıklaştırmamış mı peki? Hasta uzun süre Burlingham'la mı, Freud'la mı analizde olduğunu kestirememiş olabilir.

BK: Gerçekten öyle olmuş. Daha sonra kendisi de bir psikanalist olan hasta, size sıkı bir sadakatle bağlıydı.

SF: Biliyorsunuz, sadakat sıklıkla düşmanlığın maskesi olabiliyor.

BK: Evet, biliyorum.

SF: Ama benim hakkımda yazılmış pek çok biyografiden ve hayatımın günlük akışını inceleyen araştırmacılardan da bahsettiniz.

BK: Bugün yüz yıldan daha fazla geçmişi olan Freudyen psikanaliz kültürümüzde o kadar sağlam bir yer edindi ki başlı başına psikanaliz tarihine adanmış, son derece gelişkin bir çalışma alanı dahi var.

SF: Yaratımımı incelemeye tüm hayatlarını adayan insanlar mı var yani?

BK: Evet, Profesör Freud. Bugün psikanaliz tarihinin dünya çapındaki üniversitelerde çok gelişmiş bir araştırma alanı haline geldiğini bilmek ilginizi çekebilir. Hatta İskoçya'daki Edinburgh Üniversitesi Yayınları *Psychoanalysis and History*² başlıklı bir dergi, bir *Zeitschrift* bile yayımlıyor. Almanya'daki meslektaşlarımız da bu alanda bir *Zeitschrift* yayımlıyor. Ve Londra'nın en önde gelen psikanalitik yayınevi olan Karnac Books psikanaliz tarihi konusunda bir yazı dizisinin hamiliğini üstlenmiş durumda.

SF: Ve sanırım siz de bir psikanaliz tarihçisisiniz?

BK: Evet, öyle olduğumu umuyorum.

2 Psikanaliz ve Tarih. (ç.n.)

- SF: Biliyor musunuz, hâlâ bunun bir rüya olduğunu düşünüyorum. Nihayetinde bana ölümsüzlüğe eriştiğimi anlatıp duruyorsunuz. Bunca yıl beni eleştirenlerin ve hasımlarımın zulmüne dayandıktan sonra, gerçekten ölümsüzlüğe erişmiş olabilir miyim? Bu kesinlikle bebeksi bir arzu tatmini, saf bir bebeksi doyum olur. Bu gerçek olamaz. Bu ya bir rüya ya da bir kendine yabancılaşma durumu...
- BK: Tıpkı çocukluğunuzdan beri hakkında çokça eser okuduğunuz Akropol'e sonunda gittiğinizde gözlerinize inanamamanız gibi.
- SF: Çalışmalarımı dikkatlice incelediğinizi görüyorum. Ve hayatımı da ezberlemiştiniz. Adelbert Albrecht gibisiniz! Ama madem benim hakkımda bu kadar çok şey biliyorsunuz, size daha fazla ne anlatabilirim ki? Başkalarıyla da söyleşiler yaptığımı ve bu kişilerin hakkımda doğru olmayan şeyler yazdıklarını şimdi şimdi hatırlıyorum. O yüzden oldukça tereddütteyim.
- BK: Aklınızdaki Hans von Kaltenborn olabilir mi?
- SF: Evet, *Herr* von Kaltenborn. Hatırladığım kadarıyla isminin aksine kesinlikle pek de asil ruhlu bir adam değildi.
- BK: Von Kaltenborn'la 1921 yılında yaptığınız söyleşiyi hatırlıyor musunuz?
- SF: Sanırım hatırlıyorum. Ama hafızam biraz bulanık.
- BK: Bu adam "H. V. Kaltenborn" adıyla yazılar çıkarıyordu. *Brooklyn Daily Eagle*'da yayımlanmak üzere beş dakikalık bir röportaj vermiştiniz.
- SF: *Brooklyn Daily Eagle* mı? Ne kadar tuhaf bir isim. Gerçek bir gazete ismine dahi benzemiyor.
- BK: Ah, karşılaşmanız hakkında bir makale yazdı ve "A Talk with Dr. Freud, Psycho-Analyst"³ başlığıyla yayımlandı. Siz bu makaleyi hiç görmemiş olabilirsiniz ama Kaltenborn, Viyana'daki evinizin bulunduğu Berggasse'ye geldiğinde bekleme odanızda otuz-kırk kadar kişinin randevularını beklediğini yazmıştı. Elbette ki bu doğru olamaz.
- SF: Vay hınızır! Psikanaliz seansları bir saat sürer. Tabii yıllar içerisinde süreyi biraz kısalttım. Ama yine de... bir günde otuz ya da kırk kişiyi nasıl görebilirim? Beni para peşinde bir şarlatan gibi mi göstermeye çalıştı acaba? Bekleme odamda otuz-kırk kişi ha! Ne kadar büyük bir iftira!
- BK: Kaltenborn gibi bazı röportajcıların alenen konuşma konusunda sizde rahatsızlık yarattıklarını tahmin edebiliyorum.

- SF: Tereddüdümün kökenlerini anlamaya çalışıyorsunuz ve çok iyi iş çıkarıyorsunuz.
- BK: Yani, şey... çok şey istiyorum, bunun farkındayım. Sizden sıradan da değil, ölüm-sonrası bir söyleşi rica ettiğimi biliyorum.
- SF: Diğer taraftan, çalışmalarımı çok iyi araştırmış bir öğrenci olarak beni etkilediniz. Ve belli ki bugün bu görüşmeyi ayarlayabilmek için büyük çaba sarf etmişsiniz. Bunun çok kolay olmadığını tahmin edebiliyorum.
- BK: Haklısınız, pek öyle olmadı gerçekten.
- SF: Bu durumda söyleşi teklifinizi kabul ediyorum ama bir noktada bu rüyadan uyandığımı fark edersek hiç şaşırmayacağım!
- BK: Size son derece minnettarım, Profesör Freud. Ancak başlamadan önce, içecek bir şeyler almak istemez misiniz?
- SF: Café Landtmann'ın *Kaffee*'leri her zaman çok iyiydi. Umarım geçen zaman zarfında standartlarını korumuşlardır. Birkaç masa ötedeki şu insanları görüyor musunuz, şuradakileri?
- BK: Evet.
- SF: Baksanıza... kısa pantolon ve tuhaf görünümlü ayakkabılar giymişler.
- BK: Onlara günümüzde "spor ayakkabı" diyoruz.
- SF: "Spor ayakkabı" mı? Ne tuhaf. Ve ne kadar kaba. Garsonların hâlâ resmi üniformalar giymesine sevindim.
- BK: Bana Café Landtmann'a yaptığınız ziyaretlerden bahseder misiniz?
- SF: Zamanında buraya çok gelirdim; kahve içmek, seans aralarında dinlenmek, arkadaşlarla buluşmak, gazete okumak için. Ve tüm çağdaşlarım da böyle yapardı.
- BK: Viyana kafeleri tüm dünyada orta sınıf aydınlarının bir araya geldiği etkileyici mekânlar olarak tüm dünyada nam saldılar.
- SF: Doğrudur. Kayser Franz Josef gibi ya da aristokratlar gibi saraylarımız yoktu. Biz de bunun gibi kafelerde buluşurduk. *Herr Kerl* diğer tüm kafeler arasından Café Landtmann'ı seçme sebebimin harika kahve ve yemekleri olduğuna inanmayı tercih ediyor olabilir ama ben buraya eski evime çok yakın olduğu için geliyordum.
- BK: Arada sırada diğer *Kaffeehaus*'ları da ziyaret ettiğinizi düşünsem yanlış olur muyum? Bazen meslektaşlarınızla Café Bauer'e de gidiyordunuz, değil mi? Ya da ben öyle anladım.

SF: Bunu nereden biliyorsunuz?

BK: İtalyan öğrenciniz Dr. Edoardo Weiss, bir keresinde o kafede sizinle yaptığı bir sohbetten bahsetmişti. Sanıyorum o görüşmenizde telepati hakkında konuşmuşsunuz.

SF: Hmmm. Dr. Weiss yetenekli bir adamdı. İtalya'da psikanaliz hareketini başlatarak benim için büyük bir iş başardı.

BK: Evet, öyle. Ama lütfen Café Landtmann'da geçirdiğiniz zamanlardan biraz daha bahsedin. Günlük yürüyüşünüzü yaptıktan sonra buraya kahve içmeye geliyordunuz sanırım.

SF: Evet, hastalarım ile çalıştığım seansların arasında yürümeyi severdim.

BK: Ve gazete okurdunuz. Yanılmıyorsam, *Neue Freie Presse*'yi tercih ediyordunuz, değil mi?

SF: Bu kadar çekingen ve diplomatik olmak zorunda değilsiniz. *Neue Freie Presse*'yi okuduğumu çok iyi bildiğiniz aşikâr.

BK: Evet, biliyorum. Ve zaman zaman da satranç oynamaya geliyordunuz.

SF: Bu da doğru. İnsanın hasta görmek ve kitap yazmak dışında bir şeyler yapmaya da ihtiyacı oluyor. Bu ikisi çok yorucu uğraşlar olabiliyor.

BK: Bir şeyler ısmarlayalım... ah, bakın, *Herr Kerl* geliyor.

[*Herr Kerl masaya döner.*]

WK: *Herr Professor* Freud, tekrar selamlar. *Herr Professor*'u nasıl mutlu edebiliriz? Artık Café Landtmann'ın ikramı *Kaffee*'nize hazır mısınız?

SF: Teşekkürler *Herr Kerl* ama ağzımda ve çenemde kanser geliştiğinden bu yana yüzümü kolay hareket ettiremiyorum. Her türlü yiyecek ve içecek beni zorluyor.

WK: Ama *Herr Professor* kahve ve lezzetli yiyeceklerimizden biraz *denemek* istemez mi? Belki de ölümden sonra tüm bedensel acıların ortadan kalktığını keşfeder; yemenin ve içmenin hazdan başka etkisi olmadığını görürsünüz.

SF: Pekâlâ, *Herr Kerl*, kahvenizi ve lezzetli yiyeceklerinizi deneyeceğiz. Bir şey yiyip içmeyi o kadar uzun zaman oldu ki hatırlamıyorum bile...

WK: Öyleyse size seveceğinizden emin olduğum *Grosser Brauner Kaffee*'mizi öneririm. Yanında da izninizle hamur işlerimizden bir seçki getireceğim, biraz *Kipferln* ve biraz *Strudel*.

SF: Ağzım konusunda çok tedirginim...

WK: Belki de *Herr Professor* bir *Kleiner Schwarzer* ya da bir *Kaffee verkehr* tercih eder? Hatta belki bir *Schlagobers*?

SF: Lütfen, *Herr Kerl*, benim gibi yaşlı bir adam için neyi uygun görürseniz onu getirin. Yapay çenemle çiğneyebileceğimden bile emin değilim. Kanser tüm yüzümü mahvetti. O kadar çok ameliyat geçirmem ve o kadar çok radyasyona maruz kalmam gerekti ki... Yüzüm artık gerçekten benim yüzüm değil. Yanağımda gördüğünüz tüm bu renk kaybı, yanıklardan ileri geliyor; radyasyon tedavisinin yadigârı.

WK: *Herr Professor*, yiyip içebileceğinizden eminim. Birazdan kahveniz ve yiyeceklerinizle döneceğim.

SF: Teşekkürler, *Herr Kerl*.

[*Herr Kerl*, Profesör Freud için kahve ve hamur işlerini hazırlamak üzere mutfağa yönelir.]

SF: O, *Herr Kerl*... ve siz de *Herr Kahr*'sınız... umarım aradaki farkı hatırlayabilirim! Ama siz de bir *Herr Professor*'sunuz, değil mi? Ve sanırım Avusturya kökenlisiniz? Ama sizin Avusturyalı olmadığınız aşikâr, bunu sesinizden anlayabiliyorum.

BK: Evet, bu doğru Profesör Freud. Gerçekten de atalarım Viyanalı.

SF: Ah, bu çok güzel. Öyleyse buralar hakkında gerçekten bir şeyler biliyorsunuz.

BK: Ne yazık ki hiç uzun süreliğine Viyana'da yaşama fırsatım olmadı ama Viyanalıların dünyasına büyük hayranlık duyuyorum.

SF: Viyana'yı idealleştirmemelisiniz.

BK: Ama hiç şüphesiz şehrin muhteşem sanatı, edebiyatı ve müziğiyle kültürel açıdan en zengin olduğu dönemine tanık oldunuz.

SF: Ama Yahudi karışıklığını unutmamalısınız.

BK: Elbette.

SF: "Schön bist du, doch gefährlich auch."

BK: "Güzelisin, ama aynı zamanda tehlikelisin."

SF: *Ja, ja!* Franz Grillparzer'in "Abschied von Wien" başlıklı şiirinden şehrimize ithaf ettiği dize.

BK: "Viyana'ya Veda" da.

- SF: Aslında Viyana'yı severdim ama nefret de ederdim. Grillparzer'ı biliyor musunuz?
- BK: Avusturyalı büyük bir oyun yazarı değil mi?
- SF: Evet, ta kendisi.
- BK: Anlaşılır biçimde, şehrinizle karmaşık bir ilişkiniz olmuş. Ancak yine de 1859'dan 1938'e kadar burada yaşadınız, neredeyse seksen yıl! Evinizden ayrılmanın sizin için nasıl bir şey olduğunu hayal dahi edemiyorum.
- SF: Bu konuda gerçekten söyleyecek hiçbir şeyim yok. İnsan zorunda olduğu şeyi yapmalı. Gestapo, yayınevinin ofisine geldi ve sonra...
- BK: Internationaler Psychoanalytischer Verlag, psikanaliz yayınları yapan yayıneviniz?
- SF: Evet, yayınevine geldiler ve tüm evrakları, kitapları, hesapları darmadağın ettiler. Canlarının isteğini aldılar. Yayınevinin *Direktor*'u olan oğlum Martin'i sorguya çektiler. Sonra evime girdiler ve Anna'yı alıp götürdüler.
- BK: Hepiniz çok korkmuş olmalısınız.
- SF: Ne olacağını bilmiyorduk. Anna'nın işkenceye mi maruz kalıp kalmayacağını, hatta öldürölüp öldürölmeceğini bilmiyorduk.
- BK: Dr. Schur...
- SF: *Leibarzt*'ım...
- BK: Evet, aile doktorunuz Max Schur öncesinde ona ve oğlunuz Martin'e biraz Veronal, bir tür barbitürat vermiş.
- SF: Bunu nereden biliyorsunuz?
- BK: Dr. Schur ve aileniz, sizi endişelendirmemek için bunu bir sır olarak saklamışlar.
- SF: *Mein Gott!*
- BK: Evet, ama neyse ki kızınız tableti almak zorunda kalmamış ve sorgusunun ardından, fiziksel olarak zarar görmemiş halde Berggasse'ye geri dönmüş.
- SF: Ne korkunç zamanlardı. Ondan sonra... sonra bu çok "*schön*" ama bir o kadar "*gefährlich*" şehirden gitmemiz gerektiğini anladık.
- BK: Neyse ki, siz ve aileniz güvenli biçimde Viyana'yı terk edebildiniz. Kaçtınız.
- SF: Benim gibi yaşlı bir adam için terk edip etmemek o kadar önemli değildi. Yakında öleceğimi biliyordum. Ama özgür bir biçimde ölmek istedim ve

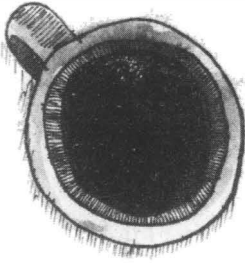
eşim ile çocuklarımla da hayatta bir şansları olsun istedim. Ve sanıyorum Londra'da bunu yaşayabildiler.

BK: Evet, *Frau Professor* Freud, vefatınızdan sonra on yıldan fazla yaşadı ve tüm çocuklarınız çeşitli alanlarda zengin, dolu dolu, üretken hayatlar sürdürdüler.

SF: Bunu duymak çok güzel. Tüm öğrencilerimin eşim Martha'ya *Frau Professor* diye hitap ettiklerini biliyorsunuzdur. Belki de o öğrencilerimden biri olmak yönünde bilinçdışı bir arzunuz vardır.

BK: Hangi psikolog Viyana'da sizin öğrenciniz olmayı *istemezdi* ki?

SF: *Ja, ja*, anlıyorum. Ama bakın, beni o kadar yoldan, böyle ailevi sohbetler için getirmediğiniz herhalde. Belki de şimdi şu röportaja düzgün bir biçimde başlayabiliriz. Aksi takdirde gece çökecek ve Café Landtmann'ın kapıları kapanacak.

2. FİNCAN

Narrenturmun ötesinde: Bir psikiyatri eleştirisine doğru

- SF: Evet *Herr Professor Kahr*, söyleyin bakalım, çalışmalarımıla ilgili bana sormak istediğiniz nedir?
- BK: Katkılarınız konusunda halihazırda birçok şey biliyoruz aslında. Gündelik dilde iyice içselleştirilmiş durumdalar.
- SF: Ne demek istiyorsunuz?
- BK: Bugünlerde, yani 21. yüzyılda, herkes teknik dilinizi tereddüt etmeden kullanıyor. Örneğin, “ego”⁴ ve “ödipal” gibi kelimeler, “kardeş rekabeti” ve “bilinçdışı suçluluk” hatta “Freudyen sürçme” gibi tabirler düşüncemize ve dilimize derinlemesine işlemiş durumda.
- SF: Kuşkusuz İngiliz perspektifinden konuya yaklaşıyorsunuz. “Ego” benim değil, çevirmenlerimin kullandığı bir kelime. Ben “*das Ich*” yani “*ben*” kelimesini kullanmıştım.
- BK: Doğru. Ancak erken dönem çevirilerin çoğunu siz onayladınız ve çeviriler konusunda İngiliz meslektaşlarınızın çoğuyla yakın temas halindeydiniz.
- SF: Aslında söylediğiniz süreçlerin büyük kısmını benim için Ernest Jones, öğrencilerim *Frau Riviere* ve *Herr Strachey*’le birlikte idare etti. Almancamı İngilizceye tercüme ederek psikanalitik hareketimiz uğruna çok ciddi emekler harcadılar.

4 (İng.) benlik. (yhn.)

BK: Freud'un Joan Riviere ve James Strachey gibi erken dönem psikanalistler tarafından İngiliz dünyasına kazandırılması, kuşkusuz Freudyen düşüncenin İngilizce konuşulan kültürlerin dokusuna gerçek anlamda işlemesine çok yardımcı oldu. Ve her ne kadar "ego", yani "*das Ich*" gibi terimler nispeten serbestçe ve gündelik dilde rahat şekilde kullanılsa da bu kavramlar konuşma biçimimizi gerçek anlamda değiştirdi.

SF: Biraz daha açıklayın, lütfen.

BK: Herhangi birinin başka biri hakkında, "Aman Tanrım, egosu o kadar kocaman ki dayanılmaz biri" ya da "Adam *o kadar* narsist ki" diye hayıflandığını duymak hiç de nadir rastlanan bir şey değil.

SF: Bu çok ilginç. Özellikle de "ego"yu ruhsal bir aracı, zihne ilişkin bir yapı olarak ele aldığımız düşünülürse...

BK: Haklısınız. Ancak bir bütün olarak kendiliğin sembolü haline geldi.

SF: Ama "ego" psikanalist meslektaşlar arasında teknik anlamını korumaya devam ediyor, değil mi? "Narsizm" de aynı şekilde?

BK: Ah, kesinlikle. Öte yandan, Freudculuk bu alanın ötesine taşmış durumda. Artık psikanaliz psikanalistlere ait değil, kontrolü de onların elinde değil.

SF: Evet, böyle bir eğilimin daha ben hayattayken başladığını düşünüyorum. Psikanaliz, çoğunluğu Yahudi tıp doktorlarından oluşan ve Berggasse'deki ofisimin bekleme odasında toplanan küçük bir erkek grubuyla başladı. Ve oradan başka alanlara açıldık. Yahudi olamayan kişiler, hatta kadınlar da gruba katıldı. Ancak, çoğu Viyana ve çevresindendi.

BK: Evet, psikanaliz yerel bir hareket olarak başladı ancak nihayetinde, özellikle de Birinci Dünya Savaşı sonrasında denizaşırı yerlerden de öğrenci çekmeye başladınız.

SF: Pek çok zengin Amerikalı doktor benden eğitim almaya geldi.

BK: Ve onlara dolar karşılığı eğitim verdiniz diye biliyorum.

SF: *Natürlich*. Benim yerimde olsanız siz de böyle yapmaz mıydınız? Ama bana terimlerimin ve fikirlerimin yaygınlaşmasından biraz daha bahsedin lütfen. Bunu çok merak ettim.

BK: Psikanaliz... ve psikanalitik kavramlar bugün tümüyle olağan hale gelmiş durumda. Sinema ya da edebiyat alanlarında, hatta yeni bir buluş olan televizyonda gösterilen programlarda, kısacası popüler kültür eserleri arasında...

- SF: Şu “televizyon” meselesini gazetelerde okumuştum. Ama...
- BK: Aslında bu eğlence biçimi sizin ölümünüzden sonra ortaya çıktı. Film ve radyo arasında bir şey olarak anlatılabilir. İnsanların evlerinde sahip olup hareketli resimleri izleyebildikleri, aynı anda da resimlerin seslerini dinleyebildikleri bir eşya. Oturma odası için üretilmiş küçük bir sinema gibi.
- SF: Bir ara şu televizyonu bana göstermelisiniz, gerçi hoşlanacağımı pek sanmıyorum.
- BK: Artık tüm ekipmanlarıyla bir set haline gelmiş televizyonu size göstermeyi çok isterim. Ancak esas anlatmaya çalıştığım, bugün psikanalistlerin ya da psikoterapistlerin televizyon programlarındaki karakterler olarak sık sık karşımıza çıkması. Divan da bir ikon haline geldi. Divana uzanan birini gördüğümüzde, bunun Freudyen “konuşma kürü”nü temsil ettiğini ve çok geçmeden bir oyuncu tarafından canlandırılan hastanın, divanın gerisinde ve görüş alanının dışında oturarak not tutan ve yorumlar yapan bir doktora serbest çağrışım yoluyla hayat hikâyesini anlatmaya başlayacağını biliyoruz. Sık sık yeniden üretilen bu sahne modern dünyamıza derinden işlemiş bir simge haline geldi.
- SF: Bu çok ilginç. Ama bir psikanalist seans sırasında asla not almamalı. Eminim saplantılı nevrozu olan bir adamı anlattığım vaka öykümde bundan bahsettiğimi biliyorsunuzdur.
- BK: “Fare Adam”, biz onu böyle biliyoruz.
- SF: *Der Rattenmann, ja, ja. Weltkrieg* sırasında çok trajik bir biçimde öldü, biliyorsunuzdur.
- BK: Ruslar tarafından esir alınmış. Çok trajik gerçekten, özellikle de sizin, onun yaralayıcı nevrozunu tedavi etmek için o kadar uğraştığınızı düşününce.
- SF: Çok üzücü. Ama dediğim gibi, hepimiz barbarız ve oğullarımızı ölüme yolluyoruz. En büyük oğlum Martin’in hapishaneye düştüğünü biliyorsunuzdur. Onun için çok endişelendik.
- BK: Neyse ki sağ salım Viyana’ya dönmüş.
- SF: Evet, neyse ki döndü. Ama konumuza dönelim. Psikanalistlerin bir hastanın huzurunda not *tutmaması* gerektiğinden bahsediyorduk.
- BK: Eh tabii, ruh sağlığı uzmanları, özellikle de psikanaliz konusunda bilgi sahibi olanlar, 1909 yılında bize önerdiğiniz gibi, seanslar sırasında nadiren

not tutarlar çünkü bunun, hastada kaygıya yol açabildiğini biliyoruz; hayat hikâyelerini çok iyi hatırlamayabileceğimize ya da notları başka biriyle paylaşabileceğimize yönelik kaygı duyabiliyorlar.

SF: Kesinlikle.

BK: Ancak televizyon programlarında ve sinemada, bir elinde not defteri, diğerinde dolmakalem tutan psikanalist imgesi klasikleşti. Sanıyorum ki bu imge analistin genellikle sessiz ve hareketsiz rolünü izleyici için görsel açıdan daha cazip kılıyor.

SF: Anlıyorum. Ama yine de not tutmayı tavsiye etmiyorum. Bu bir hata.

BK: Elbette. Her ne kadar ölümünüzün ardından bu kesinlik kazanmışsa da, daha hayattayken bile psikanalizi kendi haline bırakmak zorunda kalmış olmalısınız zira psikanaliz günümüzde tek bir kişinin ya da mesleki oluşumun kontrol ve denetimini aşan koca bir endüstri haline geldi. Psikanaliz artık insanlara ait. Hatta Profesör Freud, ismini hatırlamıyor olabilirsiniz ama İngiliz şairimiz W. H. Auden...

SF: Auden mı?

BK: Evet, Wystan Hugh Auden. Ölümünüzden sonra *Kenyon Review*'da "For Sigmund Freud"⁵ başlıklı bir övgü kaleme aldı.

SF: *Kenyon Review* mu?

BK: Evet, bir Amerikan edebiyat dergisi.

SF: Anladım.

BK: Ama Auden daha sonra şiiri *Another Time: Poems*⁶ seçkisinde "In Memory of Sigmund Freud (d. Sept. 1939)"⁷ başlığıyla yeniden yayımladı. Auden'in sizi takdiri, Profesör Freud, bugün o kadar yaygın biçimde alıntılanıyor ki neredeyse klişeleşti. Auden, sizin artık sadece bir insan değil, daha ziyade "bütünlüklü bir fikir iklimi" haline geldiğinizi ifade etmişti.

SF: Gerçekten öyle mi?

BK: Evet, elbette.

SF: Bu çok taltif edici. Çok memnun oldum. Öyleyse dokunun bir parçası haline gelmişim. Gerçekten ölmüş *olmalıyım* ki şairleriniz şiirlerinde beni anıyorlar.

5 Sigmund Freud İçin. (ç.n.)

6 Başka Bir Zaman: Şiirler. (ç.n.)

7 Sigmund Freud Anısına (ö. Eylül 1939). (ç.n.)

BK: Şey...

SF: Ölüm beni şaşırtmıyor. Beni yalnızca hayata dönüş şaşırtıyor! O halde bu adam, Auden... bana şiirini biraz daha anlatın. Biliyorsunuz, her zaman şairlerin insan doğası hakkında psikologlardan daha fazlasını bildiğini söylemişimdir.

BK: Evet. Auden'in şiirini oldukça dokunaklı bulacağınızdan eminim. Şiirin farklı yorumlarından birinde sizi çok önemli bir adam olarak anıyor ve kendinizi "gecenin faunası"nı araştırmaya adanmışınızı söylüyor.

SF: Bu çok güzel bir ifade, "gecenin faunası". Doğru da. Fuseli'nin "Kâbus" tablosunu bilirsiniz. Sanıyorum ilk olarak on sekizinci yüzyılda ülkenizin Kraliyet Akademisi'nde sergilenmiş.

BK: Evet, Henry Fuseli'nin tablosunu biliyorum. Yatakta uzanmış, uyuyan bir kadını ve göğsünde oturmuş, ona zulmeden bir tür iblisi tasvir ediyor.

SF: İblis dediğiniz varlık aslında bir karabasan.

BK: Evet, o tablo sizinle ilgili kitaplarda bilinçdışı gizlenmiş olabilecek çirkinliklerin ve korkuların temsili olarak kullanılıyor. Auden'in "gecenin faunası" tabiri, kulağa hoş gelse de bana göre sizin bilinçdışı kavramınızın hakkını yeterince veremiyor. Fuseli'nin tablosu hem rüyanın hem de gecenin tehlikelerini ve korkularını çok daha iyi vurguluyor.

SF: Bu çok önemli bir nokta. Evet, biz gecenin yaratıklarıyız. Ama zihnimizin içindeki bu yaratıklar nazik değiller. Bunlar, Hitler gibi adamları ortaya çıkaran yaratıklar. Ama Fuseli'nin tablosundaki karabasanın cinsel bir iblis olduğu gerçeğini hesaba katmamış olmanız bence önemli. Kadının bedeninin üzerinde ona tecavüz edecekmişçesine oturuyor. Belki de cinsellik hakkında konuşmaya çekiniyorsunuzdur.

BK: Hiç çekinmiyorum. Aslında cinsel düşlemler üzerine oldukça fazla yazım var.

SF: Öyle mi? O zaman belki de bu kadar yaşlı bir adamla cinsellik hakkında konuşmaktan çekiniyorsunuzdur.

BK: Gerçek serbest çağrışım geleneğine uygun şekilde, her şey hakkında konuşabileceğimizi düşünmek isterim, Profesör Freud.

SF: Yani, tam olarak *her şey* demeyelim. Bazı meseleler klinik mahremiyet açısından gizli tutulmalı.

BK: Elbette.

- SF: Beni anladığınızı görebiliyorum.
- BK: Sohbetimizin kısa sürede, kahve ısmarlamaktan... gece zihninin dehşetleri ve cinsellik korkularına oldukça hızlı şekilde evrilmesi beni oldukça şaşırttı.
- SF: Sadece cinsellik korkuları değil, cinsel *arzularımız* olduğunu da hatırlamalıyız. Biliyorsunuz, çocukların bile güçlü cinsel arzuları var.
- BK: Evet, cinsel arzular. Profesör Freud belki de hayatınıza ve çalışmalarınıza daha sistematik bir şekilde giriş yapmak için bu iyi bir nokta olabilir. Uzun yaşamınız boyunca psikanaliz üzerine çok kitap yazdınız ve binlerce olmasa da yüzlercesi daha ölümünüzden sonra öğrencileriniz ve aleyhtarlarınız tarafından kaleme alındı, dolayısıyla esaslı bir yol haritası edinmek öğrenciler için zorlu bir uğraş haline geldi.
- SF: Evet, evet, ne istediğinizi anlayabiliyorum ve en azından bugün yeniden hayatta olduğuma göre bu tuhaf, ölüm sonrası söyleşi talebinize riayet edeceğim.
- BK: Son derece minnettarım. Belki de kapsayıcı bir çerçeve oluşturmak için, öncelikle hangi başarılarınızı çok önemli bulduğunuz hakkında konuşabiliriz. Zamana meydan okuyan çok katkınız oldu ama çalışmalarınızı özetlemeniz gerekseydi...
- SF: Büyük katkılarımdan söz edilecekse, bence üç bölümde özetlenebilecek tek bir katkıda bulundum.
- BK: Lütfen, devam edin.
- SF: Çok basit. Psikanalizi icat ettim.
- BK: Çok güzel özetlediniz...
- SF: Evet, psikanaliz... benim yaratımım. Elbette bu yeni psikolojiyi yaratmam için gerekli deneyimi bana kazandıran Joseph Breuer gibi hocalarım oldu ama özünde bu benim kendi icadım. Ve bu, belirttiğim gibi, tek bir icat değil, üç boyutu var.
- BK: Nedir bunlar?
- SF: Öncelikle psikanaliz, zihnin hastalıklarının, yani nevrozların ruhsal tedavisinde kullanılan bir yöntem. İkinci olarak, psikanaliz insan zihninin yapısı, içeriği ve işleyişi hakkında bütüncül bir kuram. Psikanalizden daha kapsamlı, daha detaylı ve daha incelikli bir kuram düşünmüyorum. Ve

üçüncü olarak, psikanaliz bir yöntem. Bir anlama ve yorumlama merceği. Psikanaliz, dünyaya ve doğal olgularına bakmak için bir araç.

BK: Bunlar çığır açan, paradigma değiştirici katkılar. Eminim en güçlü karıştılarınız bile çokça klinik veriyle desteklediğiniz kocaman bir kuram yarattığınızı kabul edecektir. Sizinle hemfikir olmayanlar bile psikanalizin gerçekten zengin biçimde ifade edilmiş ve çok ikna edici bir psikoloji ekolü olduğunu kabul etmek zorunda kalmalı. Savunucularınızdan bazıları ki kendimi de bu gruba dahil etmeliyim, psikanalizi sadece bir psikoloji ekolü olarak değil, *tüm* psikolojinin vazgeçilmez bir yapıtaşı olarak değerlendiriyordur.

SF: *Ja, ja.* Evet, gerçekten de gerekli bir yapıtaşı.

BK: Ama belki de bahsettiğiniz bu bileşenleri, yani bir tedavi yöntemi, bütünlüklü bir kuram ve dünyayı anlamak için bir yöntembilim olarak psikanalizi daha detaylı incelemeliyiz.

SF: Elbette. Ama sanırım bir ara vermeliyiz zira *Herr Kerl*'in ikramlarımızla buraya yaklaştığını görüyorum.

[*Herr Kerl elinde kahve fincanları ve Viyana'nın lezzetleriyle dolu bir tepsiyle masaya döner.*]

BK: *Herr Kerl*, bunlar gerçekten muhteşem görünüyor.

SF: Görüyorum ki mutfağınızda ne var ne yoksa getirmişsiniz. Üstelik bizzat kendiniz servis yapıyorsunuz.

WK: *Herr Professor* normalde *Kaffee*'yi masalara benim taşımadığımı bilir. Bunu istisnasız garsonlarım yapar. Ama siz çok özel bir misafirimizsiniz, hatta *Café Landtmann*'a gelen en ünlü şahsiyetsiniz, bu yüzden kendim servis yapmak istedim.

BK: Size son derece minnettarız, *Herr Kerl*.

SF: *Er ist ein richtiger Gentleman!*

BK: Gerçekten de tam bir centilmen.

SF: *Herr Kerl*, söyledenize, bize neler getirdiniz? Tüm bunları tüketmemiz imkânsız. Bu yaşımda ve bu hasarlı çenemle herhangi bir şey çiğneyip çiğneyemeyeceğimi dahi bilmiyorum.

WK: Ama *Herr Professor* son derece yumuşak, lezzetli ve sindirimi kolay hamur işlerimizle sorun yaşamayacaktır. Burada *Landtmann*'ın fırınından çıkmış

en iyi ürünler var. İçi reçelle doldurulmuş *Buchteln* çöreklerimizden ve biraz *Krapfen*...

BK: Bizim tabirimizle, donut; çörek.

WK: *Ja*, donut. Ve sanırım sizin yuvarlak kek dediğiniz *Gugelhupf*. Bir de elbette meşhur *Strudel*'imiz ve biraz *Kipferln*. Ama bunun diğer adlarını bilmiyorum.

SF: Bunun için Fransızca bir kelimeye ihtiyacınız var; *croissant*, yani kruvasan.

WK: Ah, evet kruvasan.

SF: Biliyorsunuz, uzun yıllar Paris'te öğrenci olarak yaşadım, büyük *Maître*⁸ Charcot'nun yanında çalıştım. 1885 yılında belim çok daha incedi diyelim; Fransızların leziz yemek ve şaraplarının tadını çıkarma konusunda kendime izin veriyordum.

WK: Ve işte kahvelerinizi beyler. Leziz *Einspänner Kaffee*'miz, *ein kleiner Mokka, mit Schlagobers*.

BK: Kremalı moka...

SF: *Herr Kerl*, doktorlarımdan hiçbiri bu hamur işlerini yememe izin vermemektir. Ama yine de buraya bırakabilirsiniz onları, ne yapabileceğimize bir bakalım.

WK: *Herr Professor*, sizi rahat ettirebilmek için yapabileceğimiz herhangi bir şey olursa sadece istemeniz yeterli. Keyifli sohbetinizde son derece muvaffak olmanızı umuyorum.

BK: Çok teşekkürler, *Herr Kerl*.

[*Herr Kerl eğilerek selam verir ve uzaklaşır.*]

SF: Her halükarda yiyip içeceğiz. Ben şu kahveden bir yudum deneyeyim ama bu hoppalıkların bizi söyleşimizden uzaklaştırmasına izin vermeyelim.

BK: Elbette, *Herr Professor*.

SF: Ama dikkatimizin daha az dağılacağı, daha sessiz bir oda bulmalıydınız.

BK: Sizinle küçük bir seans odasında buluşmayı düşündüm ama ara sıra atıştıracak bir şeylere ihtiyaç duyabileceğimiz aklıma geldi.

SF: Sessiz odalar en iyisidir. Ama burada bize hizmet edebilecek Paula olmadığına göre *Herr Kerl*'le idare edeceğiz.

BK: Paula Fichtl mı? Kâhyanız?

- SF: Ta kendisi. Ama lütfen devam edin...
- BK: Fakat psikoloji ve tıp bilimine, doktorları gürültülü hastane koğuşundan kurtararak sessiz ve şahsi muayenehaneye çekme yönündeki katkınızı da takdir ediyorum.
- SF: Evet, benim zamanımda akıl hastanelerinde çalışan psikiyatristler hastaları, mahremiyetin olmadığı kocaman koğuşlarda tutardı. Mahremiyetin adı dahi anılmazdı. Ama nihayetinde ben *kendi* hastalarımı gözlemcilerin, üçüncü şahısların bulunmadığı bir muayene odasına aldım. Ancak bu şekilde gizlilik içinde bana cinsel hayatlarını anlatabiliyorlardı.
- BK: Bana göre tıbbı bu şekilde mahremiyet olgusunu kazandırarak oldukça etkileyici bir başarı elde ettiniz.
- SF: Size katılıyorum. *Ja*, size katılıyorum.
- BK: Sohbetimize devam edelim mi? *Herr* Kerl bu leziz atıştırma kırımları getirmeden önce psikanalizin birbiriyle ilişkili üç boyutundan söz ediyorduk: tedavi, kuram ve yöntem bilim.
- SF: Evet, devam edelim. Biliyorsunuz psikanaliz, öncelikli olarak hastaları nevrotik semptomlarından ve bunların yol açtığı acıdan kurtarmak için tasarlanmış bir tedavi.
- BK: Bildiğim kadarıyla psikanalizi on dokuzuncu yüzyılın yatıştırma, kapatma ve hatta göz ardı etme gibi "tedavi"lerine gerçek bir alternatif olarak geliştirdiniz.
- SF: Çok iyi ifade ettiniz. Zincir ve kayış kullanıyor, delileri yataklarında tutuyorduk. Ama psikiyatristler çoğunlukla hiçbir şey yapmıyordu. Umuyorum ki bu durum çalışmalarım sayesinde büyük ölçüde değişmiştir.
- BK: Bugünlerde insanlar kaygı semptomlarından, nevrotik ketlenmelerden, depresyondan ya da başka ruhsal bozukluklardan mustarip olduklarında genelde doktorlarına gidiyorlar, doktorlar da pek çok durumda ilaç yazıyor. Bedensel bir tedavi yani. 1939 yılında siz öldükten sonra, ilaç rehberi çok gelişti. Bugün çok popüler bir farmakoloji kategorisi haline gelen, küçük tabletler halindeki "antidepresanlar" kullanılıyor.
- SF: Ne olduklarını tahmin edebiliyorum.
- BK: Antidepresan ilaçlar, nörotransmitter dengesini değiştirmeye çalışıyorlar.
- SF: Nörotransmitterler hakkında her şeyi biliyorum. Beyin kimyasalları.
- BK: Aynen öyle.

- SF: Elbette Otto Löwi'yi de tanıyordum. Beni ziyarete gelmişti. Beyin kimyası konusunda öncü çalışmalar gerçekleştirdi. Dolayısıyla alana aşinalığım var. Destekçilerim beni aday göstermeye *çalıştılsa* da hiç kazanamadığımı Nobel Ödülü'nü Löwi kazandı.
- BK: Evet, bu sizin için büyük bir hayal kırıklığı olmuş olmalı.
- SF: Yani, aslında çok önemli değil, özellikle de şimdi. Hem sizin anlattıklarınıza bakılırsa Freud ismi, Löwi isminden çok daha fazla biliniyor. Sanıyorum “bütünlüklü bir fikir iklimi” ifadesini kullanmıştınız.
- BK: Evet, aynen. Bütünlüklü bir fikir iklimi.
- SF: Ama yine serbest çağrışım yapmaya başladık. Bana ülkenizdeki şu anti-depresanlardan bahsedin.
- BK: Sadece Büyük Britanya'da bile doktorlar on milyonlarca antidepresan reçetesi yazıyor; citalopram, sertralin, amitriptylin, paroxetin... daha sayabilirim, zira liste çok uzun bir hale geldi.
- SF: Yani hiçbir şey değişmedi. Benim zamanımda bu “antidepresanlar” yoktu ama muadilleri vardı. Bromitler, yatıştırıcılar. Tüm hastalarım bunları kullanıyordu. Tüm meslektaşlarım da bunları yazıyordu. Nöroloji kariyerimin ta en başlarında ben de bunları öneriyordum. Ama hiçbiri hastaya fayda etmiyordu. Hiçbiri iyileşmeyle sonuçlanmıyordu. Sizin çok haklı tabirinizle “somatik tedavi”, bir mit. Ruhsal bir hastalığı bedensel bir yöntemle çözemezsiniz. Ruhsal hastalıklar yalnızca psikanalizle tedavi edilebilir. Diğer tüm çabalar başarısızlığa uğramaya mahkumdur.
- BK: Kuşkusuz, mucizevi bir şekilde farmakolojik şifa vaadi pek çok insanı baştan çıkarıyor.
- SF: Mucizevi çareler bebedeksi arzu tatminleridir ama bir psikanalist tedaviyi arzular üzerine kuramaz. Sonuç elde etmek için büyük çaba sarf etmelidir. Ve çoğu psikanalistin, hastalarını benim konuşma tedavimle iyileştirebildiğini görebilirsiniz. Bu bir gerçek.
- BK: Büyük bir tutkuyla konuşuyorsunuz... ve büyük bir kesinlikle.
- SF: Bir ömür boyu aralıksız çalışmaya ve araştırmaya dayalı bir kesinlik.
- BK: Haklısınız.
- SF: Tedaviyle ilgili konuşmaya devam edelim çünkü esas önemli olan o. Ne zamandı, bakayım... 1881 yılında tıp fakültesinde final sınavlarını geçtiğimde doktor oldum. Henüz yirmi beş yaşımda bile değildim. Çok uzun

zaman önceydi... Ama tıp fakültesinden mezun oldum ve ertesi yıl K.K. Allgemeines Krankenhaus'un (ya da Allgemeines Krankenhaus) ekibine katıldım. Orada pek çok mevkide bulundum ki muhtemelen biliyorsunuzdur; Viyana'nın en önde gelen hastanesi. Zaten tahmin edebileceğiniz üzere K.K., "*kaiserlich-königliches*" anlamına geliyor.

BK: İmparatorluğa ait ve Kraliyetten gelen, sanırım.

SF: Evet, öyle. İmparatorluk ve Kraliyet Genel Hastanesi iyi bir çeviri olurdu. Orada bir *Aspirant* oldum...

BK: O da klinik asistan oluyor, sanırım...

SF: *Ja, ja*, klinik asistan, daha sonra da *Sekundararzt*. Bunu okurlarınız için nasıl çevirirdiniz, bilemiyorum.

BK: Sanırım asistan doktor ya da stajyer doktor, hatta doğrudan stajyer olarak çevrilebilir.

SF: Evet, nihayetinde psikiyatride *Herr Professor Meynert* için çalışan stajyer doktor oldum.

BK: Theodor Meynert. Profesör Meynert'ı Freud-öncesi Viyana'nın Freud'u olarak tanımlamak doğru olur muydu?

SF: Ah, bu çok eğlenceli olurdu. Evet, benden önce psikiyatrinin en önde gelen doktoruydu, hiç kuşkusuz. Büyük başarıları olan bir adamdı; bilimsel kitap ve makalelerinin yanı sıra şiir de yazdığını biliyor muydunuz? Buna rağmen, zihin konusundan hiç anlamazdı.

[*Profesör Freud kahvesinden ilk yudumu almak için kısa bir ara verir.*]

SF: Bu *Kaffee* beklediğimden daha lezzetli. Çok geciktirmeden yiyeceklerden de tatmalıyız.

BK: Ah, çok rahatladım. Bir kez daha Café Landtmann'da kahvenizin tadını çıkarabildiğiniz için çok mutluyum.

SF: Belki de ölüm-sonrası bir söyleşi gerçekleştirmek için çok da kötü bir yer değildir gerçekten.

BK: Lütfen, bize genç bir tıp öğrencisi ve genç bir doktor olduğunuz zamanlarda psikiyatri ve psikolojinin durumunu anlatın.

SF: Elbette, *Frühmittelalter*... yani erken ortaçağdan çok farklı değildi. Histeri, saplantı, melankoli gibi nevrozların yanı sıra paranoya gibi daha ağır ruhsal hastalıklardan mustarip hastaların hiç ama hiç yardım alamadığı zamanlardı. Sessizlik içinde acı çekiyorlardı. Aileleri onlara göz yumu-

yor... ya da onları cezalandırıyordu. Metanetle acılarına katlanıyorlardı ve hayatlarında hiçbir keyif unsuru yoktu. Belki nihayetinde bu gruptakiler biraz daha iyi durumdaydı çünkü psikiyatrik tedavi için Allgemeines Krankenhaus'a gelenler...

BK: Sempatiden uzak, çok anlayışsız bir tedaviye maruz kalıyorlardı.

SF: *Unsympathisch... korrekt!* Haklısınız. Duygudaşıktan uzak bir tedaviye maruz kalıyorlardı. Aslında acımasız bir tedaviye maruz kaldıklarını dahi söyleyebilirim. Genellikle hastaları yataklarında öylece bırakıyorduk; büyük, soğuk, açık koğuşlardaki korkunç yataklarında mahremiyetten, sessizlikten ve ilgiden yoksun halde. *Herr Professor* her gün öğrencilerini ve genç doktorlarını yataklar arasında dolaştırır ve sıklıkla hastaların sadece fiziksel görünüşlerine bakarak teşhislerin doğru olup olmadığını kontrol ederdi. Hastalarla hiç gizlilik içerisinde görüşmezdi. Hatta hastalar hakkında konuşurdu, hastalarla değil. Onları teşhir ederdi. Meynert onları aşağılardı bile. Bırakın semptomların çocukluktaki kökenlerini, semptomlarının anlamını çözmeye çalışmadı. Bir kez bile!

BK: Geç on dokuzuncu yüzyıl psikiyatrisini ihmal dönemi olarak tanımlamak doğru olur mu?

SF: İhmal, kesinlikle. Cehalet ve acımasızlığa dayalı bir ihmal. Meynert'in beyin anatomisiyle ilgili bir saplantısı vardı. Elbette hepimizin vardı o dönemler. Mikroskopi ve patoloji giderek gelişmişti. Nöroloji de bir uzmanlık alanı olarak gerçekten parıldamaya başlamıştı. Dolayısıyla hepimiz deli ya da nevrotik kişilerin beynini anlamak istiyorduk. Meynert da, Kraepelin, Alzheimer ve diğerleri gibi, beyinde deliliğe yol açan hasarlı bölgeyi bulmaya çalışıyordu. Sürekli denemeler yapıyorlardı. Ölü bedenlerden alınan örnekleri mikroskop altında inceleyip duruyorlardı ama hiçbir şey bulamadılar.

BK: Allgemeines Krankenhaus'ta akıl hastalarının kapatıldığı özel bir bina vardı, değil mi?

SF: *Narrenturm*'u⁹ gördünüz mü?

BK: Evet, gördüm. İçinde kötü şeylerin olduğunu sezdiren bir kale; anayoldan uzakta, yüksek, yuvarlak ve neredeyse hiç penceresi olmayan bir bina... Bugün bile oldukça ürkütücü.

9 Viyana'da 1787'de inşa edilip akıl hastanesi olarak kullanılmış, günümüzde de patoloji ve anatomi üzerine zengin bir koleksiyonu barındıran tarihi mekân. (ç.n.)

- SF: Barbarlığın binası. Deliler için bir hapisane gibi. Akıl hastaları için bir kale. Beş katlı.
- BK: Sanırım *Narrenturm*'un biçimi masamızdaki bu yuvarlak pastaya benziyor: *Gugelhupf*.
- SF: Evet, sanırım haklısınız. *Gugelhupf* gerçekten de *Narrenturm*'a benziyor. Böyle yüksek ve yuvarlak. Biliyorsunuzdur, benim zamanımdan önce akıl hastaları *Narrenturm*'un zemine, duvarlarına zincirlenirdi. Kelimenin "Deliler Kulesi" anlamına geldiğini biliyor muydunuz? Elbette, benim zamanımda ağır metal zincirler kullanmıyorduk ama hastalar histerikleştiğinde deri tespit¹⁰ kayışları kullanıyorduk. Onları yataklarına bağlıyorduk. *Sehr unsympathisch*.
- BK: Sanırım Kıta Avrupası'ndaki akıl hastanelerine ziyaretlerde bulunan Amerikalı Dr. Pliny Earle'nin 1853 yılında *Narrenturm*'a ilişkin kaleme aldığı tüyler ürpertici bir tasviri okumuştum. Yazı *The American Journal of Insanity*'de yayımlanmıştı.
- SF: Dr. Earle neler anlatmış?
- BK: *Narrenturm*'u oldukça kasvetli bir yer olarak betimlemişti; silindir biçiminde, elbette "yetersiz aydınlatılmış", pencerelerinde demir parmaklıklar ve zemin ile duvarlarında demir halkalar olan bir yer.
- SF: Delileri zincirlemek için olanlar sanırım.
- BK: Evet.
- SF: Ne kadar korkunç.
- BK: Deliler saman üzerinde uyuyormuş.
- SF: Benim zamanımda en azından yataklar vardı.
- BK: Dr. Earle şöyle yazmıştı: "Banyoları, kitapları, eğlence imkânları, müzik aletleri ve ibadet edebilecekleri hiçbir yerleri yoktu."
- SF: Biliyorsunuz, 1853 yılında daha doğmamıştım ama Dr. Earle sonraki yıllarda ziyarete gelseydi *Narrenturm*'u yine benzer biçimde tasvir ederdi diye düşünüyorum.
- BK: "Banyo"nun yokluğu ihmalin en büyük göstergesi olarak beni çok etkilemişti. . .

10 Tespit (bağlama) hem hastanın hem de çevresindekilerin güvenliğini sağlamak ve hastanın davranışlarını kontrol etmek amacıyla hareketlerini mekanik yöntemler ya da fiziksel müdahalelerle kısıtlama işlemidir. (yhn.)

- SF: Evet, ama diğer yandan ibadet mekânlarının olmayışına ne diyorsunuz! O dönemde, Katoliklik Habsburgların topraklarını avcunun içinde tutuyordu. Dinine bağlı Katoliklerin ibadet mekânından mahrum kalmaları düşü-
nülemezdi bile. Ama görüyorsunuz işte, deliler insandan sayılmıyormuş.
- BK: Ne kadar önemli bir gözlem...
- SF: Birilerinin bir şapel inşa etmesi gerekirdi.
- BK: “Konuşma kürü”nü yaratarak, yatıştırıcılara, bromitlere ve tespit uygulamalarına... yani... on dokuzuncu yüzyıl psikiyatrisinin ihmaline gerçek bir alternatif sunduğunuzu düşünüyorum.
- SF: Allgemeines Krankenhaus'taki dönemimde o tip tedavilerle çeşitli denemeler yaptım ama sonunda çok faydasız olduğunu gördüm.
- BK: Ama bu uygulamalar o dönemde psikiyatrik tedavinin “altın standardı” olarak görülüyordu. Niye siz de diğer doktorlar gibi epey saygı duyulan bu geleneksel yöntemlere itibar etmediniz? Neden karşı çıkıp yeni bir yöntem geliştirdiniz?
- SF: Bu gerçekten iyi bir soru!
- BK: Çok mütevazı bir aileden gelen genç bir doktor olarak tabii ki hırslarınız vardı. Hakkınızda bunu biliyoruz en azından. Dolayısıyla sivrilme arzunuz anlaşılır. Ama neden...
- SF: Buna tam olarak cevap verebilir miyim, bilmiyorum. Elbette, standart psikiyatrik tedavilere insani sebeplerle itirazım vardı, öyle ki, bildiğiniz üzere, hiçbir zaman bir psikiyatrist olmadım. Bunun yerine de nörolojide uzmanlaşmaya karar verdim. Benim zamanımda psikiyatri, gardiyanlıktan başka bir şey değildi. Kapıları açma ve kapama yetkileri vardı. Hastalar için gerçekten hiçbir şey yapmıyorlardı. Üstelik insan bir kez psikiyatri hastası oldu mu, ömür boyu öyle kalıyordu. Hastaneye yatırılan hastaların çoğunun bir daha evlerine dönmediklerini biliyor muydunuz? Ömürleri boyunca içeride kapalı kalıyorlardı. Yani, kısmen hastaların tedavi edilme biçimine karşı çıkıyordum, kısmen de daha iyi bir psikoloji teorisi keşfetmek istiyordum.
- BK: Ve barbarca psikiyatri uygulamalarını hayatınız boyunca lanetlediniz. Yıllar sonra, Birinci Dünya Savaşı sırasında hasta numarası yapan askerleri cezalandırmak için elektroşokun kullanılmasının ne kadar acımasız olduğuna dair yorumunuzu hatırlıyorum.

- SF: Evet, bir komisyona o dönemde elektriğin kullanılmasını değerlendiren yazılı tanıklıkta bulunmuştum. Ve bu sözde tedaviyi yazılarımda eleştirmiştim. Bu doğru. O genç adamlara elektrik vermek... bu, insanların bilinçdışı sadizminden başka bir şeyi temsil etmiyor. Özümüzde çok zalimiz.
- BK: Sanıyorum ki ruhsal acılarla acımasız olmayan, ihmal içermeyen bir biçimde ilgilenmenin bir yolunu bulmak için psikanalizi yaratmaya yöneldiniz.
- SF: Evet, psikanaliz kesinlikle acımasız bir yöntem değil. Zor olabilir. Dirençleri ve ketlenmeleri zorlayabilir ve bu, hastayı bir süreliğine rahatsız edebilir. Ancak özünde acımasız bir yöntem değil. Psikanalistin bir hastayla uzun süre geçirmesine... onu dinlemesine... ve onu ciddiye almasına imkân veren bir yöntem. Analizanlarımızı Henry Fuseli'nin "Kâbus" tablosundaki yatağa benzer bir divana uzanmaya teşvik ediyoruz ama hastaların göğsüne bir karabasan yerleştirmiyoruz.
- BK: Hatta psikanalistin aslında hastanın göğsündeki karabasana kaldırdığı bile iddia edilebilir. Gündelik dilde, "yükten kurtulmak" diye bir tabirimiz bile var. "Oh, o kadar rahatladım ki resmen üzerimden yük kalktı," diyebiliyoruz.
- SF: Kesinlikle. Psikanaliz yüklerden arındırır. Ve hastalarımıza saygıyla yaklaşırız. Dinleriz ve ardından anlayışımızı paylaşıyoruz. Çok daha insani bir yöntem.
- BK: "Konuşma kürü"nün, doktoru müdahaleci olmayan bir noktaya çeken düzenlemenizle tıp tarihinde ve genel sağlık alanında gerçekten bir çığır açtığınızı düşünüyorum. Yüzyıllar boyunca doktorların hastalara dokunma ve hastaların bedenleri üzerinde her türlü müdahalede bulunma hakları vardı ki bunlar sıklıkla ölümcül, acı veren uygulamalardı. Ama psikanalizle, doktorun hastaya dokunmadan onunla birlikte var olabileceği bir yöntem tanıttınız. Hatta psikanaliz fiziksel temasa *karşı* savlar bile içerir.
- SF: Tıp kariyerimin ilk zamanlarında geleneksel yöntemleri kullanıyordum. Hastaları fiziksel olarak tetkik ediyordum. Ben istediğimde kıyafetlerini çıkarıyorlardı. Sonra göğüslerine bir stetoskop yerleştirebiliyordum ya da sırtlarına dokunabiliyordum, vesaire. Biraz ameliyat tecrübem olmasına rağmen hiçbir zaman cerrah olmadım elbette. Hepsinden öte, cerrah hastayı kesmek için fiziksel teması kullanır. Biz doktorların hastaların bedenlerine her zaman yeterli saygıyı göstermediğimizi düşünüyorum.

- BK: En azından bir kere, bir dersin parçası olarak bir hastadan doktorların karşısında soyunmasını istediğinizi biliyoruz.
- SF: Tabii o zamanlar bunu hepimiz yapıyorduk. Benim zamanımda klinik eğitimin önemli bir kısmı büyük amfilerde gerçekleşirdi. *Herr Professor*, genelde asistanlarıyla çevrili olarak içeri girerdi ve bize belirli bir konuda ders vermeye başlardı. Tüm bunların ortasında, salona bir hasta getirilir; genelde yüzlerce erkek doktorun ya da tıp öğrencisinin önüne çıkarılırdı. Sıklıkla kadın olan hasta bazen kısmi olarak, bazen de sorunun mahiyetine göre tümüyle soyunmak zorunda kalırdı.
- BK: 1886 yılında, otuzuncu doğum gününüzden sadece birkaç ay sonra Viyana'da Kaiserliche und Königliche Gesellschaft der Ärzte'ye; İmparatorluk ve Kraliyet Doktorlar Cemiyeti'ne yaptığınız sunumu hatırladım.
- SF: Evet, ben de hatırlıyorum.
- BK: Yanılmıyorsam histerik semptomları olan, yirmi dokuz yaşında bir gravürcü olarak tarif ettiğiniz "August P." isimli bir hastayı sunmuştunuz.
- SF: Evet. O zamanlar erkeklerin de histeri geliştirebileceğine pek inanılmazdı ama ben *Maitre Charcot*'yla Paris'te geçirdiğim dönemden, histerinin her iki cinsiyeti de etkileyebildiğini biliyordum.
- BK: Belki de vakti gelince Charcot'yla geçirdiğiniz dönemi de konuşabiliriz; bildiğim kadarıyla çalışmalarınızda büyük etkisi olmuş.
- SF: Etkisini ufuk açıcı olarak tarif ederdim. Gerçekten öyle oldu benim için.
- BK: Ama önce bize gravürcü "August P."den biraz bahsedin.
- SF: Çok uzun zaman geçti ama hatırlayabildiğim kadarıyla histeriye olan ilgimi bilen von Beregszászy adında genç Macar bir larengoloji¹¹ uzmanı tarafından bana yönlendirilmişti.
- BK: Julius von Beregszászy mi?
- SF: Evet, o. Ama siz onu nereden biliyorsunuz?
- BK: Ünlü cerrah Henry Trentham Butlin'in önemli bir İngilizce tezinin Almanca baskısını hazırlamıştı...
- SF: Henry Butlin'i bilmiyorum.
- BK: Bir zamanlar İngiltere Kraliyet Cerrahlar Akademisi'nde Erasmus Wilson Patoloji Profesörü olarak görev yapmıştı. Dil hastalıkları konusunda çok

11 Boğaz hastalıklarıyla ilgilenen tıp dalı. (yhn.)

önemli bir kitap yazdı. Meslektaşınız Dr. von Beregszászy de bu metnin İngilizceden Almancaya çevirisini üstlendi.

SF: Beregszászy'nin böyle bir iş yaptığını bilmiyordum.

BK: Siz de çevirmen olarak para kazanıyordunuz.

SF: Evet, evet, kuşkusuz ona da geleceğiz. Ama şu hastayı merak etmiştiniz...

BK: Evet. "August P."

SF: Çarpıntı, uyku bölünmesi, sindirim zorlukları, baş ağrıları, intihar düşünceleri içeren depresyon, göz ağrıları ve benzeri pek çok klasik semptomu vardı. Tahmin edebileceğiniz gibi bir travma yaşamıştı. Bir kadın onu hırsızlıkla suçlamıştı ve bu olaydan sonra daha da kötüleşip çok daha fazla semptom geliştirmişti.

BK: Ve sanıyorum boğaz ağrıları çekmeye de başlamıştı, değil mi?

SF: Evet... ve kulak çınlaması, hafıza kaybı, vesaire. En çarpıcısı ise bedeninin sol tarafının uyuşmasıydı. Tüm bunlar histerinin patognomonik semptomlarıdır. Bu tür durumlarda hastayla ilgili *her şeyin* yanlış olduğunu ama aynı zamanda *hiçbir şeyin* yanlış olmadığını söyleyebiliriz. Bu tür kalabalık bir semptomatolojide organik bir köken bulunmaz.

BK: Siz de hastayı meslektaşlarınızın önünde muayene ettiniz.

SF: Evet, bir tetkikte bulundum.

BK: Anlıyorum.

SF: Hastalarına dokunan bir doktorken, bilindik Viyanalı el sıkışması dışında hastalarına hiç dokunmayan bir doktora nasıl dönüştüğümü merak ediyorsunuz.

BK: Bunu anlamak çok faydalı olur. Bu, vurguda önemli bir geçiş oluştuyordu.

SF: Size katılıyorum. 1886 yılında, yani "August P." zamanında, Breuer'in hastaları konuşmaya ve benzeri şeylere teşvik eden katartik, duygusal boşalmaya yönelik çalışmalarını biliyordum ama *henüz* bu yöntemin uzmanı haline gelmemiştim. Ancak yolculuğuma başlamıştım diyebiliriz.

BK: Yani, genç bir doktor olarak geleneksel fiziksel tetkikleri yaptınız?

SF: Evet. Hatırladığım kadarıyla hasta giysilerini çıkardı, ardından ben meslektaşlarıma bedeninin sol tarafındaki yarı duyu yitimini gösterdim. Sol kulağına rulo yapılmış bir kâğıdı soktuğumu ve hastanın tepki vermediğini

hatırlıyorum. Kâğıdı sol burun deliğine de soktuğumu hatırlıyorum. Ama yine... hiçbir tepki yoktu.

BK: Ve bu durumu histerinin bir kanıtı olarak ele aldınız.

SF: Evet, klasik bir durumdu.

BK: Bu arada, *Herr Professor, Einspänner* kahveniz nasıl? İçebiliyor musunuz?

SF: *Sehr gut!* Demek ki gerçekten içebiliyormuşum. Ama lütfen, dikkatimi dağıtmayın.

BK: Beni bağışlayın. Çeneniz konusunda endişelendim.

SF: Çenem iyi; yıllarca kansere maruz kaldıktan sonra olabileceği kadar iyi.

BK: Anlıyorum.

SF: Hastaları teatral bir nesne gibi teşhir ettiğimiz konusunda haklısınız. Viyana'daki hocalarım bunu sürekli yapardı. Charcot da. Seans odama gelirsiniz André Brouillet'nin, bir sürü erkek doktorun önünde bayılmış histerik bir kadını sergileyerek inceleyen Charcot'yu tasvir eden ünlü yağlıboya tablosunun Eugène Pirodon'a ait bir taşbaskısını görebilirsiniz.

BK: Kadın Blanche Wittman mıydı?

SF: *Ja, ja.* Evet, ismi Blanche Wittman.

BK: Yıllar sonra, Matmazel Wittman'ın Marie Curie'ye araştırmalarında asistanlık yaptığının iddia edildiği ünlü bir romana bile konu oldu.

SF: Bunun doğru olduğunu düşünemiyorum.

BK: Tarihçiler de bunun doğruluğu konusunda çok şüpheliler.

SF: Ama histeriden gerçekten mustarıptı ve Charcot'nun çevresinde toplanan tüm erkek doktorlar onu tutuyor, ona dokunuyorlardı. Tıp alanında bir teşhir nesnesi haline gelmişti.

BK: Aynı zamanda cinselleştirilmiş bir tıbbi teşhir nesnesi. Sanatçı André Brouillet, Mademoiselle Wittman'ı iç gömleği omuzları görünecek şekilde aşağı düşmüş, sırtı geriye bükülmüş ve memeleri öne çıkık biçimde resmetmişti.

SF: Haklısınız, cinselleştirilmiş bir nesne. Ve belki tam da bu sebepten erkekler kadınları teşhir etmeyi seviyorlardı, kendi bastırılmış cinsel hazları için. Ve bazı durumlarda da pek bastırılmamış hazları için!

- BK: Kesinlikle. Ve siz bunu büyük oranda değiştirdiniz. Hastaların giysilerini çıkarmalarını gerektirmeyecek, daha duyarlı ve onurlu bir “soyunma” yöntemi geliştirdiniz.
- SF: Bu kötü bir tanımlama değil... psikanaliz kesinlikle hastaları tümüyle giyinik halde bırakarak soymaya yardımcı oluyor.
- BK: Sanıyorum ki hepimizin seans sırasında “ruhsal çıplaklık” deneyimine gönderme yapan hastaları olmuştur.
- SF: Elbette. *Natürlich*. Bana “August P.”yi hatırlatmakla çok iyi yaptınız ve oradan Blanche Wittman meselesine geçtik. Ve birçokları daha var. Psikanalizi geliştirdiğimde çok farklı bir yaklaşımı benimsemiştim. Artık hastalarımı dokunmuyordum. Ve artık onları başkalarının gözü önünde sergilemiyordum. Onlarla fiziksel olmayan, gizlilik içeren bir ortamda çalışıyordum.
- BK: Tarihsel açıdan bu çok büyük bir başarı.
- SF: Çok naziksiniz. Gerçekten bizi dönemimin ilkel akıl hastanesi psikiyatrisinin ötesine taşıyacak yeni bir şey yaratmaya girişmişim.
- BK: Ve on dokuzuncu yüzyıl psikiyatrisinin en kötü yönlerini konuşmaya başlamadık bile.
- SF: Ne var aklınızda?
- BK: Örneğin klitoridektomi ve ovariektomi gibi, kadınların bedenleri üzerinde gerçekleştirilen pek çok gereksiz ve barbarca cerrahi operasyonlar vesaire. Bazı Alman doktorlar da bugün şizofreni olarak adlandırdığımız erken bunamadan mustarip erkek hastaları kısırlaştırıyordu.
- SF: Elbette, bunlar canavarca uygulamalar. Hastanın bedenine yönelik korkunç saldırılar. Bir zamanlar doktorların böyle aptalca, yanlış müdahalelerde bulunduğunu unutmamalıyız... hem de bunları tıp adına gerçekleştirdiklerini.
- BK: Bana öyle geliyor ki psikanaliz hastayla konuşma imkânı tanıyor, diğer taraftan kısırlaştırma, sünnet, ilaç verme gibi fiziksel tedavi yaklaşımlarının birçoğunda...
- SF: ...doktor hastaya bir şey yapıyor. Hastayla birlikte var olmuyor.
- BK: Evet, bu çok önemli; bu tür bir vurgu dönüşümü.
- SF: Psikanaliz uygulamaya başladıktan sonra, hastalarımı dokunmayı tamamen bıraktım. Seansın başında veya sonunda el sıkışırdım, o kadar. Hiçbir

zaman hastalarımın soyunmalarını istemedim. Hiçbir zaman bedenlerine fiziksel müdahalede ya da teşhise yönelik fiziksel tetkikte bulunmadım. Yalnızca hastaları rahat bir divanda uzanmaya davet ettim!

BK: Evet, hastaların dinlenebilecekleri ve ayaklarını gerçekten uzatabilecekleri mahrem, özel bir alan sağladınız.

SF: Dinlenmek demişken, bir süreliğine ayağa kalkma ihtiyacı duyuyorum. Uzun süre sandalyede oturmaktan bacaklarıma kramp girmeye başladı. Bir psikanalist olarak hareketsiz oturmaya alışık olduğumu düşünebilirsiniz ama bazen zihne olduğu kadar bedene de ilgi göstermeliyiz.

BK: Evet, çok iyi bir fikir. Bir ara verip biraz esneyelim. Biz psikoterapistler ve psikanalistler bazen zihne odaklanma çabalarımız sırasında bedeni haksız yere ihmal edebiliyoruz.

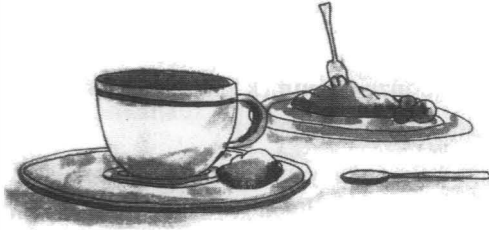
SF: Bana yardım edebilir misiniz? Bu yaşta desteğe ihtiyacım oluyor.

BK: Elbette, *Herr Professor*.

SF: Bastonum var ve işe de yarıyor ama bazen, ölümden sonra bile otururken ayağa kalkmak biraz zorlayıcı olabiliyor.

[*Profesör Freud, Café Landtmann'ın salonunu yavaşça arşınlar, ardından masaya döner.*]

SF: Bu çok iyi oldu. Şimdi devam edebiliriz.

3. FİNCAN

Moravya'da geçen çocukluk

- SF: İtiraf etmeliyim ki bacaklarımı esnettikten sonra yeniden oturmak beni oldukça rahatlattı. Zihin bu kadar canlı ve kıvrakken bedenin bizi hep aldatmak zorunda olması sinir bozucu.
- BK: Özellikle de çoğumuz beden konusunda hiçbir endişe duymak zorunda olmadan, o keyifli bebeksi tümgüçlülük haliyle büyüdüğümüzde çok sinir bozucu oluyor.
- SF: Görüyorum ki çalışmalarınızı okumuşsunuz. Bebeksi tümgüçlülük bu koşullarla tümüyle ilgili bir kavram. Bebekler tamamen birincil süreçlerin ve bedensel doyumun etkisi altındalar. İhtiyarlık, kanser ve ölüm hakkında endişelenmek zorunda değildirler. Bu, özellikle belirli bir yaşa erişmiş olanlarımız için ayrılmış bir sürprizdir.
- BK: Ama sanmıyorum ki bebekliği huzurlu bir dönem olarak tarif etmezsiniz, yanılıyor muyum? Sonuç olarak, bebekler de kendilerine göre bir mücadele içindedirler. Aslında ölümünüzden sonra öne çıkan psikanalistler; Melanie Klein ve özellikle de İngiliz Donald Winnicott gibi kişiler bebekliği düşme ve dağılma korkuları ve kaygılarıyla dolu, çok korkutucu bir dönem olarak tarif ettiler.
- SF: Melanie Klein bildiğim bir isim, ama o kadını pek ciddiye almıyorum. Sanıyorum Anna'yı gölgede bırakmaya yeltenmişti ve bana göre, kızımın çalışmalarına yeterince saygı göstermemiştii. Ancak Donald Winnicott'ı hiç bilmiyorum.

- BK: 1930'ların ortalarında psikanalist unvanını aldı ama sizin ölümünüzün üzerinden yıllar geçtikten sonra psikanaliz konusunda bilinen bir yazar haline geldi. Diğer taraftan, Dr. Winnicott, Viyana'dan Londra'ya gidişinizden kısa süre sonra, nasıl olduğunuzu öğrenmek için evinize uğramış, ancak öyle görünüyor ki doğrudan tanışmamışsınız.
- SF: Muhtemelen benim yerime kızım Anna ve kâhyamız Paula'yla görüşmüştür. Kapıda nöbet tutup beni gereksiz misafirlere karşı koruyorlardı. Tahmin edersiniz ki çok fazla ziyaretçim oluyordu.
- BK: Dolayısıyla Dr. Winnicott'la karşılaşmış olamazsınız ama yine de o, çek-tiklerinizden sonra Londra'ya güven içerisinde varmış olmanızı umuyordu.
- SF: Nazilerden kaçışımı kastediyorsunuz.
- BK: Evet.
- SF: Öyleyse neden öyle demediniz? Bu noktada örtmecelere gerek yok.
- BK: Haklısınız.
- SF: Ama sizi bölmüş oldum... Bu yaşlı adamı affedin.
- BK: Sizin döneminizden sonra psikanalizin gelişiminden söz etmeye başla-mıştık.
- SF: Sanıyorum meslek geliştirdi ve belirli değişimler geçirdi. Umarım seveceğim türde değişimlerdir.
- BK: Aslında çok kapsamlı bir alan haline geldi. Bugün her ülkede, Çin'de bile psikanalitik yönelimli çalışan uzmanlar var.
- SF: Viyana'ya gelen Japon öğrencilerim olmuştu, ama Çinli... hiç olmamıştı.
- BK: Sanıyorum 1929 yılında çalışmalarınıza ilgi duyan, seçkin bir Çinliyle kısa bir mektuplaşmanız olmuştu.
- SF: Eyvahlar olsun, onu tamamen unutmuşum. O beyefendinin mektubu Anna'nın ve benim çok ilgimizi çekmişti. Sanıyorum bazı yazılarımın çevirisini yapmak istemişti.
- BK: Evet, üstelik Çin'in eğitim bakanıydı. Zhang Shizhao çalışmalarınızı çevirebilmek için sizden izin istemişti. Sanıyorum otobiyografinizle işe başlamıştı.
- SF: Yazılarımın o yabancı alfabede nasıl görüldüğünü tahayyül bile edemi-yorum.

- BK: Bugünlerde, Çinliler psikanalize gerçekten kucak açmaya başladılar ve dünyanın her yerinden analistler Çin'le bağlantı kurup orada eğitim veriyorlar. Amerika Birleşik Devletleri'ndeki birkaç meslektaşım Çinli ruh sağlığı uzmanlarıyla Skype denilen yeni bir teknoloji aracılığıyla psikanaliz yaptı.
- SF: *Was ist das?* Skype?
- BK: Sohbetimizin başlarında televizyondan konuşmuştuk, hatırlıyor musunuz?
- SF: Hatırlıyorum elbette. Hafızamın zayıf olduğunu mu düşünüyorsunuz? Hafızam güçlü olmasaydı nasıl bir psikanalist olurum?
- BK: Sadece o imgeyi yeniden canlandırmak istedim çünkü Skype, telefonla birleşmiş bir televizyona benziyor. Skype makinesi aracılığıyla, iki kişi nerede olursa olsun birbiriyle konuşabiliyor, birbirine bakabiliyor. Yani, New York'taki bir psikanalist ile Pekin'deki Çinli bir analizan, bu şekilde bir analitik seans yapabiliyor.
- SF: Bunu gerçekten anlamadım. Ama önemi yok, modern dünyanızda kafamı karıştıran çok fazla şey var. Ve pek çoğu da ilgimi çekmiyor... özellikle de giyim kuşamın gayriresmiliği. Şuradaki kadına bir bakın. Bacaklarını kapayan herhangi bir şey yok. Eşim burada olsaydı şaşkına dönerdi. Ama bu değişiklikleri kabul etmeliyiz. Yoksa gerçeklik ilkesini inkâr etmiş oluruz.
- BK: Çalışmalarınızın tüm gezegende bu kadar etkili olduğunu duymak hoşunuza gitmiş olmalı.
- SF: Tabii, elbette, ama keşke iyi yapıldıkları konusunda bir güvencem olsaydı. Yıllar içerisinde çalışmalarımı benimseyip ardından haince yozlaştıran insanlar tarafından o kadar çok aldatıldım ki... Aklımdaki bazı isimleri biliyor olmalısınız.
- BK: Herhalde biri Wilhelm Stekel...
- SF: O domuz! Evet, bir tanesi o.
- BK: Ve Alfred Adler ile Carl Gustav Jung.
- SF: Bu apayrı bir tartışma konusu ve şu anda bu konu hakkında konuşamayacağımı hissediyorum. Belki daha sonra... çok yorgun hissetmezsem. Bu adamlar beni aldattı ve onlara ilgi uyandırarak ihanetlerini gereksiz yere onurlandırmak istemiyorum, bunu anlıyorsunuzdur.

- BK: Sohbetimizin dallanıp budaklandığının farkındayım ve Café Landtmann kapılarını kapamadan önce hepsini konuşma fırsatı bulamamamızdan endişe ediyorum.
- SF: Elimizden geleni yapacağız. O halde zihinlerimizi biraz odaklayalım. Psikanalizin üç boyutu hakkında konuşmak istemiştiniz, değil mi?
- BK: Tedavi, kuram ve yöntembilim.
- SF: Evet, tedavi hakkında biraz konuştuk: Psikanaliz nevrozlar için geliştirilmiş, tıbbi olmayan özel bir şifa biçimi. Birazdan kuram ve yönetime de gelebiliriz.
- BK: Hayat hikâyenizi, biyografinizi de ele alabilmek istiyorum.
- SF: Ama bu ilgi çekici olmayabilir.
- BK: Aksine, eminim öğrenciler hayatınızdaki gerçekten önemli, dönüştürücü anları duymayı çok isteyecektir; hem kendilerini eğitmek hem de ilham almak için.
- SF: Ama Dr. Schur'un hakkımda bir biyografi yazdığını söylediniz; aynı şekilde Ernest Jones'un da. Sanıyorum üç ciltlik bir biyografiydi, değil mi?
- BK: Evet, üç cilt kaleme aldı. O ve eşi Kitty'nin...
- SF: *Fräulein* Jokl, evet, onu çok iyi hatırlıyorum. Ama Jones o kadınla tanışmadan önce kızım Anna'yla evlenmek istemişti de bir şekilde olmamıştı. Jones'un damadım olmasını ister miydim, istemez miydim; emin değilim, özellikle de onun yaşadığı pek çok romantik ilişkiyi bir şekilde öğrendikten sonra. Tabii tüm bunlar bir yana, psikanalitik hareket için kimse onun kadar çok çalışmadı. Siz *Fräulein* Jokl ... ya da *Frau* Jones mu demeliyim, onun hakkında ne diyecektiniz?
- BK: 1950'lerde Dr. Jones kendini neredeyse tümüyle sizin biyografinizi yazmaya adanmıştı. Birçok farklı kaynaktan onun ve araştırmasında ona yardım eden Bayan Jones'un, hayatınızda günbegün ne olduğu konusunda epey fazla bilgi sahibi olduğunu öğrendim. Sizin o kadar çok özel mektubunuzu okumuşlar ki...
- SF: Mektuplarımı mı okumuşlar? Hangi mektupları?
- BK: Sanıyorum kızınız Anna, Jones'a güvenmiş ve aile yazışmalarınızın çoğuna erişim izni vermiş. Neticede, Jones ailecek Viyana'dan kaçabilmeniz için çok uğraşmıştı.

- SF: Yine de. Bu mahremiyet ihlalidir. Bir psikanalist başka birinin özel mektuplarını okumamalıdır.
- BK: Korkmayın, Jones çok övgü dolu bir biyografi yazdı. Hatta bazıları *fazla* övgü dolu olduğunu söylediler!
- SF: Peki ama siz bunu bir yere bağlayacaktınız...
- BK: Evet, Ernest Jones ve eşi birlikte bir oyun oynarlarmış. Biri, hayatınızdan bir tarih seçer ve diğerine o tarihte ne yaptığınızı sorarmış. Ve genelde cevabı bilirlermiş.
- SF: Yani "5 Mart 1927'de Profesör Freud neredeydi?" gibi.
- BK: Aynen öyle.
- SF: Hayatımı ezberlemişler. Tabii, Jones'un saplantılı kişilik yapısı vardı. Dolayısıyla bu beni pek şaşırtmadı. Bir kez daha sormam gerekiyor; madem Jones hayatımı bu kadar detaylı olarak yazdı, neden hâlâ biyografimden bahsetmemiz gerekiyor?
- BK: Çünkü o kadar çok araştırmacı sizin hayatınız ve çalışmalarınız hakkında yazıp çizdi ki Sigmund Freud hakkındaki külliyatın anlaşılması oldukça zorlaştı. Nitekim hakkınızda binlerce olmasa da yüzlerce çalışma var ve yeni öğrenciler nereden başlayacaklarını pek bilemiyorlar. Hayatınız ve kariyeriniz konusunda bize ilk elden, özgün biçimde rehberlik etmenizin paha biçilemez olacağını düşünüyorum.
- SF: Pekâlâ, eğer yapabilirsem size yardımcı olayım. Ama başka birinin biyografisini dinlemeyi tercih eden biri olduğumu da belirtmeliyim.
- BK: Belki de biyografinizi yeniden inşa etmeyi deneyebiliriz ya da en azından bazı önemli olayları konuşup ne kadar ilerlediğimize bakabiliriz?
- SF: Çok iyi *Herr Kollege*, emrinize amadeyim. Belki de biyografimi yeri geldikçe kuramla birlikte ele alabiliriz.
- BK: Ne kadar iyi bir fikir.
- SF: Bence de.
- BK: *Herr Kerl*'in şuradaki kemerin dibinden bizi gözetlediğini görüyorum. Biraz daha kahve ister misiniz? Konuşmaya o kadar daldık ki atıştırma-lıklardan hiç yiyemedik. En azından birkaç ısırik almazsak *Herr Kerl*'in çok içerleyeceğini tahmin edebiliyorum.

SF: Biliyorsunuz, yüzümün sağ tarafında, ağızda çene yerine tahtadan bir protez var. Yani nasıl yiyebileceğimi bilmiyorum. Ama belki de *Gugelhupf*tan biraz deneyebilirim.

[*Profesör Freud kaşığa uzanır ve pastadan bir parça alır.*]

SF: Mmh... *Sehr köstlich.*

BK: Evet, sanırım ben de biraz alacağım.

SF: Tatlıyı o kadar sevmem aslında. Ve bu beni memnun ediyor. Bu yüzden hiçbir zaman kilomla ilgili ciddi bir sorunum olmadı.

BK: Bu gerçekten de çok lezzetli.

SF: Bakın, işte geliyor.

[*Herr Kerl masaya yaklaşıp.*]

SF: *Herr Kerl*, lütfen, pasta ustanıza tebriklerimizi iletin. *Gugelhupf* her zamanki gibi muhteşem olmuş, gerçekten özlemişim.

WK: Profesör Freud, pastalarımızın tadını çıkardığınızı duymak beni çok mutlu etti. Peki, *Einspänner* nasıl?

SF: Beklediğimden çok daha tatmin edici. Teşekkürler.

WK: Başka bir arzunuz olur mu?

SF: *Nein, nein*, *Kerl*. İhtiyaç duyarsak size sesleniriz.

WK: Umarım söyleşinizin iyi gidiyordur, beyler.

BK: Teşekkürler, *Herr Kerl*.

[*Herr Kerl bir kez daha eğilerek selam verir ve masadan uzaklaşır.*]

SF: Güzel yemek ve içeceklere doyduk. Oral doyum gerçekleşti. Şimdi de ağızlarımızı yemek içmek yerine, konuşmak için kullanalım. Bu, orallığın daha yüksek, daha yüce bir biçimi, sizce de öyle değil mi?

BK: Size katılıyorum, *Herr Professor*.

SF: Nereden başlayalım?

BK: Belki Freud ailesinin kökenini anlatarak başlayabilirsiniz.

SF: Freud'lar uzun süre Köln'de, Ren Nehri'nin kenarında yaşamışlar ama on dördüncü ya da on beşinci yüzyıl civarında aile Yahudilere yapılan zulümden kaçarak galiba Litvanya'ya yerleşmiş. Bana söylenen o ki on dokuzuncu yüzyılda babamın akrabaları pek çok Alman Yahudisi gibi Galiçya'ya taşınmış.

- BK: Sanıyorum Galiçya'da o yıllarda geniş bir Yahudi nüfusunun yanı sıra Leh, Çek, Slovak ve benzeri halkları barındıran bir etnik çeşitlilik vardı.
- SF: Evet öyleymiş. Sizin tabirinizle, bir medeniyetler beşiği. Ama babam Yahudi kültürünün bir merkezi olan Lviv'de, yani Yidişteki adıyla Lemberg'de değil; o yıllarda halen Habsburg Hanedanı'nın bir parçası olan, daha küçük Tysmenitz kasabasında büyümüş.
- BK: On dokuzuncu yüzyıl başından bu yana ülke isimleri o kadar değişti ki bu kasaba ve şehirlerin şu anda Batı Ukrayna'nın bir parçası olduğunu belirtmekte fayda var.
- SF: Benim akrabalarım Rusya, Polonya, Almanya, Avusturya, Romanya ve benzeri ülkelerle çevrili topraklardan geliyorlar. Ama göçmen Yahudilerin kaderi böyledir. Ben de nihayetinde göçmen bir Yahudi oldum. Son günlerimi Londra'da geçireceğim kimin aklına gelirdi?
- BK: Babanız Jakob Freud, köklü bir Hasidik Yahudi geleneğinden geliyordu.
- SF: Onun babası, yani ismini aldığım büyükbabam, Schlomo Freud bir "Reb", yani bir beyefendiydi.
- BK: Bazı araştırmacılar "Reb Schlomo" isminin onun bir *rabbi*, yani haham olduğuna işaret ettiğini ileri sürdüler.
- SF: Sanmıyorum. Ailem bir dereceye kadar eğitimliydi. Kuşkusuz babam Almanın yanı sıra Yidiş de okuyup konuşabiliyordu ama atalarının kökenleri çok daha mütevazıydı.
- BK: Ama yine de din eski Freud'lar için önemli bir şeydi.
- SF: On dokuzuncu yüzyıl Yahudilerinin hepsi için öyleydi. Ben gerçekten de ailemdeki ilk ateist Yahudi'yim ama köklerimi inkâr etmedim. Hem de asla.
- BK: Kuzeybatı Londra'da, artık Freud Müzesi'ne dönüştürülmüş son eviniz Maresfield Gardens'da...
- SF: Gerçekten mi? Evim şimdi bir müze mi? *Ein Freud-Museum*?
- BK: Aslında her iki eviniz de müze haline geldi. Londra'daki Freud Müzesi'ni her yıl binlerce kişi ziyaret ediliyor. Ve Viyana'da uzun süre ailenizle birlikte yaşadığınız Berggasse'deki dairenizdeki Sigmund Freud Müzesi de turistler için aynı oranda popüler bir mekân.
- SF: En çok buna şaşırdım.
- BK: Dedğim gibi, gerçekten dünya çapında bir şöhretiniz var, Profesör Freud.

SF: Öyle görünüyor.

BK: Maresfield Gardens'daki eski evinizin uzunca seans odasında Yahudi "menora"sının hâlâ durduğunu söyleyecektim.

SF: Her yıl Yahudi Işık Bayramı'nı kutlamak için kullanılan törensel lamba... Evet, o Yahudi yadigârlarından bir iki tanesini saklamıştım.

BK: Babanız tüccardı ve yün satıyordu, değil mi?

SF: Evet, yün ürünleri ithal ve ihraç ediyordu... ama çok mütevazı bir boyutta.

BK: Ve genç bir adamken... Sally Kanner adında bir kadınla evlendi.

SF: O hanımefendi babama iki oğul verdi, üvey ağabeylerim Emanuel ve Philipp, benden aşağı yukarı yirmi üç ve yirmi iki yaş büyüktüler ama ne yazık ki tam olarak ne zaman doğduklarını hatırlayamıyorum.

BK: Ama babanızın ilk eşi Sally Freud çok genç yaşta ölmüş.

SF: Evet ve o öldükten sonra babam yeniden, bu kez annemle evlendi.

BK: Bazı tarihçiler babanızın Sally Kanner ve anneniz Amalia Nathansohn arasında bir kadınla daha evlendiğini ileri sürdüler. Rebekkah adında bir kadınla.

SF: Biz hakikate bağlı kalalım, tahminlere değil.

BK: Elbette.

SF: Ben sadece bir anne biliyorum, o da kendi annem. Adı, sizin de söylediğiniz gibi Amalia Nathansohn'du ve o da Galiçya'dandı ama Tysmenitz ya da Lemberg kökenli değildi. Yahudilerin bir başka kalesi olan Brody'de büyümüşü.

BK: 1855 yılında mı evlendiler?

SF: 29 Temmuz 1855'te. Babam annemden çok yaşlıydı; on dokuz yaştan biraz fazla bir yaş farkı vardı aralarında. Viyana'da evlendiler.

BK: Ve kısa süre sonra anneniz sizi, en büyük çocuğunu doğurdu.

SF: Görüyorsunuz ya, hiç zaman kaybetmemişler. Sadece on ay sonra doğmuşum!

BK: O vakte kadar babanız Tysmenitz'den çoktan ayrılmıştı, anneniz de Brody'den...

SF: *Korrekt.*

BK: ...ve genişlemekte olan Avusturya İmparatorluğu'nun diğer bölgelerinden Moravya'daki Freiberg'e gelmişler.

- SF: Karpat Dağları'nın yakınlarında, sadece bir avuç Yahudi'nin bulunduğu küçük bir kasaba. Biliyorsunuz Freiberg, "özgür dağ" anlamına geliyor, yani etrafımız doğal güzelliklerle çevriliydi.
- BK: Freiberg daha sonra Příbor adını alarak Çek Cumhuriyeti'nin bir parçası haline geldi.
- SF: Artık eski Avusturya İmparatorluğu yok yani. Çok üzücü.
- BK: Onca isyan ve savaşın ardından Orta Avrupa haritasının değişimini takip edebilmek büyük çaba gerektiriyor.
- SF: Bunu gayet iyi tahmin edebiliyorum.
- BK: Sanıyorum ebeveyniniz size "Sigmund Freud" diye hitap etmiyordu.
- SF: Hayır, bana Sigismund adını vermişlerdi; bu benim Almanca adımdı ve "Schlomo" da...
- BK: Schlomo... İbranice adınız olduğunu tahmin ediyorum.
- SF: Evet, İbranice adım. "Schlomo"yu büyükbabam Reb Schlomo Freud anısına seçmişler. "Sigmund Freud" ismi çok sonraları geldi.
- BK: 6 Mayıs 1856 günü, akşam 6.30'da, Schlossergasse 117'de dünyaya geldiniz.
- SF: Evet, Zaij adında bir çilingirin iki katlı evinin tek bir odasında yaşıyorduk.
- BK: Aileniz size Sigismund mu derdi, yoksa Schlomo mu?
- SF: Çoğunlukla "Sigi" kısaltmasıyla hitap ederdi.
- BK: İsminizi yıllar sonra değiştirdiniz.
- SF: Evet, o kadar külfetli bir isme sahip olmak istemedim.
- BK: Bildiğim kadarıyla zaman zaman "Sigmund"u bile çok uzun buluyordunuz ve yakın arkadaşlarınız ile meslektaşlarınıza yazdığınız mektupları "Sigm." şeklinde imzalıyordunuz.
- SF: Bunu bildiğinize göre bazı yazılarımı görmüş olmalısınız.
- BK: Evet, Londra'daki Freud Müzesi'nde kitaplarınızın birçoğunu özenle saklıyoruz.
- SF: Ama Viyana'ya döndüğümüze göre Berggasse'ye gitmek için vaktimiz olup olmayacağını merak ediyorum.
- BK: Ziyaret etmek ister misiniz?
- SF: Buradan yürüyerek çok uzak olmadığını biliyorum ama yorgun hissediyorum. Çok yaşlı ve çok yorgun... ve unutmayalım ki, çok ölü.

BK: Öyleyse bu kararı zamana bırakalım.

SF: Evet, zamana bırakalım.

BK: Annenizin ilk ama babanızın üçüncü çocuğuydunuz. Az önce bahsettiğimiz üvey ağabeyleriniz neredeyse annenizle yaşıt olmalılar. Ernest Jones bunu kafa karıştırıcı bulmuş olma ihtimalinizi sorgulamıştı.

SF: Kafa karıştırıcı mı? Bunu neden kafa karıştırıcı bulayım ki?

BK: Babanızın kimliğini ağabeylerinizden birininkiyle karıştırmış olabileceğinizi düşünmüştü.

SF: Aile üyelerimi birbirinden ayıramayacağımı mı düşünüyorsunuz?

BK: Ama birbirinize bu kadar yakın yaşarken... herkes bir yatak odasında-yken... bu sizi aile hayatının cinsel dinamiklerine duyarlı hale getirmiş olabilir mi? Bu sizde aile hayatının erotik boyutuna dair bir ilgi uyandırmış olabilir mi?

SF: Kim aile hayatının erotik boyutuyla ilgilenmez ki? Şüphesiz, ebeveyninin cinsel hayatını, bebeklerin nereden geldiğini merak etmeden psikanalist olamaz.

BK: Bu, birincil sahneye ilişkin bilginiz hakkında ipucu veriyor olabilir mi? Sonraki yıllarda, hastanın dışarıda bırakılmak gibi durumlara katlanamamaya ebeveyninin yatak odasına girme arzusu hakkında yazmıştınız.

SF: Elbette.

BK: Ve çok süre geçmeden, küçük aileniz büyümeye başladı; gayet hızlı bir şekilde bir erkek ve beş kız kardeşiniz oldu.

SF: Evet, annem kısa süresonra, 1857'de kardeşlerimden ilkini, Julius'u doğurdu ama o çok küçükken öldü. Daha sonra, 1858'de ilk kız kardeşim Anna'yı doğurdu.

BK: *Kız kardeşiniz olan Anna Freud, kızınız olan Anna Freud değil.*

SF: Bazılarının bunu kafa karıştırıcı bulabileceğini tahmin ediyorum.

BK: Erkek kardeşinizin ölümü sizi nasıl etkiledi?

SF: Bu konu hakkında çok yazdım, dolayısıyla sorunuzun cevabını biliyorsunuzdur.

BK: Büyük bir çocukken bir tiyatro oyununda "Jül Sezar"ı öldüren Romalı devlet adamı "Brütüs"ü canlandırdınız. Eğer otoanalitik yansıtmanızı

doğru anladıysam, Brütüs'ü canlandırmak, dolayısıyla erkek kardeşinizle aynı ismi taşıyan "Jül"ü öldürmekten haz duymuşsunuz.

SF: Evet, öyle.

BK: Sanıyorum bu, sonraları klasik olduğu kadar çağdaş Freudyen düşüncenin de yapıtaşlarından birini oluşturacak olan kardeş rekabeti meselesine sizi çok erken yaşta duyarlı kıldı.

SF: Evet, kardeş rekabetini çok yakından öğrenmiş oldum.

BK: Babanızın ilk evliliğinden olan üvey ağabeyiniz Emanuel'in o dönemde iki çocuğu vardı. Yani oyun arkadaşı olarak sadece kardeşleriniz değil, aynı zamanda üvey yeğenleriniz de olmuştu.

SF: Evet, öyle. Emanuel'in birkaç çocuğu oldu. Oğlu Johann, kızı Pauline ve ardından diğerleri... Benim ilk oyun arkadaşlarım. Ama bir noktada, sanırım dördüncü doğum gününden kısa bir süre önce, hatta belki daha da önce, Emanuel, Philipp ve ailenin o tarafının, yani babamın ilk ailesinin tamamı İngiltere'ye göç etti. Dolayısıyla kayıp konusunda çok erken yaşta deneyim kazandım.

BK: Onlarla irtibatta kaldınız ve ergenlik yıllarınızda Manchester'a onları ziyarete gittiniz. Belki de "İngiliz" akrabalarınızın varlığı, İngilizceye bu kadar hâkim olmanıza katkı sağlamıştır.

SF: Ah, şüphesiz öyle. Bunun için şükran duyuyorum. Biliyorsunuz, bir noktada, 1914-1918 *Weltkrieg*'inden kısa süre sonra, Avusturyalı hastalarımın çok Amerikalı ve İngiliz hastalarım oldu. Elbette onlardan daha çok para alabiliyor ve Amerikan dolarıyla ödemeleri konusunda ısrar edebiliyordum. O ödemeler olmasa ailem açlıktan ölebilirdi.

BK: Yani İngilizce sizin için gerçek bir nimet oldu.

SF: "Nimet" kelimesini kullanmazdım. Kulağa çok dini geliyor... ve dindarlığı, daha büyük bir güç tarafından koruyup kollanmaya ilişkin bebensiz arzumuzun bir yansıması olarak görüyorum.

BK: Evet, tinsellik dilimize sirayet etmiş durumda, ateistlerinkine bile!

SF: Bu oldukça doğru. Oldukça.

BK: Ebeveyninizi nasıl tarif ederdiniz?

SF: Bu, bir psikanaliste sorulabilecek makul ama aynı zamanda naif bir soru. Eminim ki böyle bir soruya seans odasının mahremiyeti dışında samimi bir şekilde cevap vermenin pek mümkün olmadığını kendi psikanalitik

çalışmalarınızdan biliyorsunuzdur. Aksi halde yalnızca yalanlar, çarpıtmalar, yarı-gerçekler ve uydurmalar elde edilir.

BK: Elbette, elbette, ama yine de Jakob Freud ve Amalia Freud'a ilişkin bir portre çizebilir misiniz?

SF: *Die Traumdeutung*'da onlar hakkında halihazırda pek çok şey yazmıştım.

BK: *Rüyaların Yorumu*, herkes tarafından olmasa da pek çok kişi tarafından en önemli ve çığır açıcı eseriniz olarak ele alınıyor.

SF: Evet, gerçekten de *Studien über Hysterie*'nin aksine, psikanaliz üzerine tek başıma yazdığım ilk önemli kitabımdı.

BK: *Histeri Üzerine Çalışmalar*'ı Dr. Josef Breuer'le birlikte kaleme almıştınız.

SF: Kuşkusuz Breuer'e geleceğiz.

BK: Elbette *Die Traumdeutung*'da ebeveyninizden bahsetmiştiniz ama lütfen bize...

SF: Çok ısrarcısınız. Hepimiz başkalarının yatak odalarına girmeyi arzularız.

BK: Zaten daha otobiyografik yazılarınızda ailenizin yatak odasını okura dürüstçe açmıştınız. Galiba bunu insan yaşamının bilinçdışı dinamiklerine dair bir portre sunabilmek için yaptınız.

SF: Bu da doğru. Ne diyebilirim ki? Annem heybetli bir kadındı. Evi düzenli ve disiplinli yönetirdi. Sanıyorum kendi zamanında sağlam iradesi olan, çok güzel bir kadındı. Ve ilk çocuğu, özellikle de bir de erkek çocuk olduğum için beni taparcasına sevdiğini düşünüyorum. Bir gün önemli bir insan olabileceğimi hissettirirdi bana.

BK: Anneniz psikanalitik çalışmalarınızla ilgilenir miydi?

SF: Çalışmalarımla en azından etraflıca ilgilenmezdi; kitaplarımı okuduğunu sanmıyorum. Ama başarılı... ünlü olduğumu bilmekten bir anne olarak büyük gurur duyardı.

BK: Anneniz özellikle de kız kardeşlerinize karşı çok amansız da olabiliyormuş. Sanırım hizmetçisini de azarlarmış.

SF: Doğru. Belki de ben annemin iyi yüzüyle muhatap olmuşum.

BK: Büyük edebiyat ustası Johann Wolfgang von Goethe üzerine kaleme aldığınız makalede şöyle yazmıştınız: "*Wenn man der unbestrittene Liebling der Mutter gewesen ist...*"

- SF: Evet, elbette, çok iyi hatırlıyorum. *Herr Strachey*'nin benim için çevirdiği makalelerden biri mi? Bu ifadeyi nasıl çevirdi?
- BK: Sanıyorum o ünlü pasajın tam çevirisi şöyle: "Annesinin tartışmasız gözbebeği olan bir adam, yaşamı boyunca zafer duygusunu ve başarıya olan inancını korur ki bunun gerçek başarıyı beraberinde getirmesi pek de az rastlanır bir durum değildir."
- SF: Goethe'nin olduğu kadar, benim deneyimim de gerçekten böyleydi. Ama şimdi kendi kelimelerimi... kendi dilimde duyunca... pek çok anımın canlandığını söylemeliyim. O makaleyi, Tatra Dağları'ndaki yaz tatilimin ardından Viyana'ya dönerken trende yazmıştım; sanırım 1917 yılıydı.
- BK: Macaristan'dan mı?
- SF: Evet, Macaristan'dan.
- BK: Orası şimdi Slovakya'nın bir parçası.
- SF: Tatra Dağları'na hiç gittiniz mi?
- BK: Hayır, maalesef.
- SF: Gitmenizi tavsiye ederim. Kaplıcaları o kadar güzel ki. Ferenczi...
- BK: Macar meslektaşınız... Dr. Sándor Ferenczi...
- SF: Evet. Beni Tatra kaplıcalarıyla Ferenczi tanıştırdı. Ferenczi oraya Birinci Dünya Savaşı'ndan önce gidermiş. Bin iki yüz metre yükseklikte, muhteşem bir dağ gölü olan Csorbató'da çok güzel bir villada kalmıştık. Bana çok güzel gelmişti ama ne yazık ki o yaz hava çok soğuktu.
- BK: Tatillerinizi her zaman çok ciddiye almışsınız.
- SF: Bir psikanalist her yıl uzun tatiller yapmalı. Hastalarla yaptığımız çalışmalar çok külfetli.
- BK: Kesinlikle, Büyük Britanya'da ve hiç kuşkusuz başka ülkelerde de pek çok uzman ağustos ayının tamamını, bazen daha bile fazlasını dinlenmeye ayırır.
- SF: Geleneğin sürmesine sevindim. Aksi takdirde, yapmamız gereken işi yapmamız mümkün olmazdı.
- BK: Ebeveyninize dönersek...
- SF: Görüyorum ki hastanın dirençleri tarafından ayartılmadan seansı rayında tutmayı biliyorsunuz...

- BK: Sizinle konuşmak için böyle nadir bir fırsat yakalamışken mümkün olduğunca fayda sağlamaya, bütünlüklü bir resim çizmeye gayret ediyorum.
- SF: Konuya dönersek, annem ve babam...
- BK: Evet.
- SF: Annem çok uzun yaşadı. Doksan beş yaşında öldü ki bu çok olağandışı bir durumdu. Ben asla o kadar uzun yaşamayacağımı biliyordum. Diğer taraftan, sizin de söylediğiniz gibi, çok ünlü olmuştum, yani belki de sandığımdan daha uzun süre hayatta kaldım.
- BK: Annenizden önce ölmekten çok korkuyordunuz.
- SF: Ebeveyn için çocuğunun ölümünden daha yıkıcı bir şey olamaz. Ben de annemin beni gömmek zorunda kalmasını istemedim.
- BK: Kendi çocuğunuzu... çok sevdiğiniz kızınızı gömmek zorunda kaldığınızı öğrendiğimde çok üzülmüştüm.
- SF: Sopherl'im.
- BK: Sophie Freud Halberstadt altı çocuğunuzun beşincisiydi.
- SF: Evet. Evliydi ve küçük çocukları vardı.
- BK: Ve 1920 yılında vefat etti.
- SF: Zatürreden. Yalnızca yirmi altı yaşındaydı. Daha trajik ne olabilir ki?
- BK: Sizin ve ailenizin böylesine korkunç bir kaybı yaşamak zorunda kalmanız ne kadar üzücü.
- SF: Bu konu hakkında daha fazla konuşmak istemiyorum. Nihayetinde elden ne gelir ki? Zavallı Sopherl'im... sonra oğlu, küçük torunum Heinerle de... öldüler.
- BK: Heinz Rudolf Halberstadt.
- SF: O da kısa süre sonra miliyer tüberküloz nedeniyle annesinin peşinden toprağa girdi.
- BK: Ne kadar trajik ve adaletsiz.
- SF: Oldukça. Ama söylesenize, Sophie'nin diğer oğluna ne oldu, büyük olanı, Ernst'l'a?
- BK: Ernst Wolfgang Halberstadt mı?
- SF: Herhalde torunum hâlâ hayatta değildir.

- BK: Bunu duyduğunuza sevineceksinizdir; çok uzun ve üretken bir hayat sürdükten sonra 2008 yılında, doksan dört yaşında vefat etti.
- SF: Peki, neyle uğraşıyordu?
- BK: Torununuz, kızınız Anna ile sizin izinizden gitti. O da başarılı bir psikanalist oldu ve Freud soyadını aldı.
- SF: Gerçekten mi?
- BK: Evet, W. Ernest Freud olarak tanındı. Sanırım “W”, “Wolfgang”ın kısaltması.
- SF: Bu beni şaşırtmadı. Annesi ve kardeşi ölünce, kendisini pek de bir Halberstadt gibi hissedememiş olabilir. Ve kızlarım... hayatta kalan kızlarım... ona baktığına göre, kendini daha çok bir Freud gibi hissetmiş olmalı.
- SF: Peki, kitap yazdı mı? Ya da makaleler?
- BK: Çocuk psikanalizi alanında çok başarılı bir kariyere sahip oldu.
- SF: *Kinderanalyse* mi?
- BK: Evet, *Kinderanalyse*. Özellikle de bebeklerin ruhsal değerlendirmesi ve ebeveyne bağlanmaları konularında uzmanlaştı.
- SF: Eh, ilgisinin kaynağını anlamak için psikanalist olmak gerekmiyor. Demek ki aile geleneği devam etti.
- BK: Belki de tahmin ettiğinizden de fazla. Torunlarınızdan bir diğeri, oğlunuz Martin'in kızı...
- SF: Sophie mi?
- BK: Evet, Sophie Freud. Sanıyorum kızınızın ismini almış.
- SF: Sanırım öyle, evet.
- BK: O da bir sosyal hizmet uzmanı ve psikoterapist oldu.
- SF: Yani bir etkim olmuş.
- BK: Evet, kesinlikle bir etkiniz olmuş.
- SF: Ama sürekli konunun dışına çıkıyoruz.
- BK: Bize babanız Jakob Freud'dan biraz daha bahsedin.
- SF: *Mein Vater* büyük bir tinsel adanmışlık içindeydi. Eski Ahit'i çok iyi bilirdi ve sürekli Ludwig Philippson'un Almanca ve İbranice sayfaları yan yana olan Tevrat'ından parçalar okurdu. Hafızam beni yanıltmıyorsa

Philippson, Magdeburg'da Saxony-Anhalt'te haham olarak çalışmış ve Yahudi ilmine büyük katkıları olmuş.

BK: İnsan, babanızın tüm zamanını ilme ayırabilseydi çok mutlu olabileceği hissine kapılıyor.

SF: Ah, kesinlikle. Çok az örgün eğitim almıştı ama zamanın pek çok Yahudisi gibi o da kendini kutsal kitap aracılığıyla eğitmişti ve bunu iyi yapmıştı. Tüccar olmak zorunda kalması beni üzüyor. İlim kariyeri onu mutlu ederdi. Ama benim eğitim almamı sağladığı için ona çok şey borçluyum.

BK: Babanız işadamaı olarak zor zamanlar geçirmiş.

SF: Çok faziletli bir adamdı, özen ve sebatla kendini yaptığı işe adanmış. Ama pek başarılı olamadı. Birçok kez yoksulluk sınırına yaklaştı ve üvey ağabeylerim Emanuel ile Philipp, Güney Afrika devekuşu tüyüne saçma bir yatırım yapıp çok para kaybedince çok üzüldü.

BK: Devekuşu tüyü mü?

SF: Evet, geç on dokuzuncu yüzyılın büyük bir kısmında, moda düşkün hanımefendilerin hepsi devekuşu tüyü takardı. İş ilişkilerinin detaylarını tam olarak bilmiyorum... belki de bu tür lüks tüketim mallarının cazibesi sönmeye başlamıştı... ama her halükarda ağabeylerim çok para kaybetti.

BK: *Die Traumdeutung*'da daha nüfuzlu bir babanız olmadığı için duyduğunuz utançtan bahsetmişsiniz.

SF: Her oğlan çocuğu büyük bir kahraman, büyük bir koruyucu, hatta büyük bir savaşçı olacak bir baba ister. Bu yüzden Hannibal'i, Büyük İskender'i ve çocukluğumu fetih düşlemleriyle besleyen benzer karakterleri severdim.

BK: Ama babanızın sizinle ilişkilendirdiği bir hikâyeyi çok dokunaklı şekilde kaleme almışsınız. Yıllar önce, Yahudi olmayan biri Freiberg'de sokakta yürürken babanıza sataşarak kafasındaki yeni kürk kasketi yere savurmuş.

SF: Evet, kaldırımdan çekilmesi için babama bağırmıştı.

BK: Sanırım babanızın o adamla kavgaya girişmesini ummuştunuz ama babanız onun yerine sakın bir şekilde eğilerek şapkasını yerden almış.

SF: Babamın sezgileri kuvvetliydi. Elbette, Yahudi olmayan biriyle karşı karşıya kalan yalnız bir Yahudinin belki de başka şansı yoktu. Ama küçük bir erkek çocuğu, düşün dünyasında daha güçlü birini istiyor ve öyle birine ihtiyaç duyuyor.

- BK: *Die Traumdeutung*'da babanız ve Yahudi olmayan o adama dair bir serbest çağrışımınızı paylaşmıştınız, hatırlıyor musunuz? Biliyorum, bu olayı yazmanızın üzerinden yüz yıldan daha uzun süre geçti.
- SF: Hamilcar Barca mı?
- BK: Evet, Hamilcar Barca; Kartacalı general, kudretli Hannibal'in babası.
- SF: Babası, evin sunağı önünde oğluna, Birinci Kartaca Savaşı sırasında Romalıların kazandığı zaferin intikamını alacağına dair yemin ettirmişti.
- BK: Siz de babanız Jakob Freud'un daha savaşçı biri olabilmesini istiyordunuz.
- SF: Ah, kesinlikle.
- BK: Ama belki de on dokuzuncu yüzyıl psikiyatrisinin ilkel güçlerini fethe-derek kendi tarzınızda Romalılardan intikam aldınız.
- SF: Katılıyorum.
- BK: Öyleyse, anne ve babanıza daha genel olarak baktığınızda iyi ebeveyn olduklarını söyleyebilir misiniz?
- SF: Pek çok açıdan... evet, elbette. Bana hayat verdiler. İnsan nasıl şükretmez? Yemeğim önüme kondu. Daha sonraları kendime ait bir odam da oldu.
- BK: İnsan, bazen aile hayatını bunaltıcı bulduğunuz ve yalnızlık özlemi çektiğiniz izlenimine kapılabilir. İnsanın sadece bir kişiyle usulca konuşabildiği, hatta o halde bile divan sayesinde o kişiyle göz teması kurmak zorunda kalmadığı koca bir meslek dalı yarattınız.
- SF: Bilimadamı olduğumu hatırlamalısınız. Ve bir biliminsanı yalnızlığa, tefekküre, mahremiyete ve sessizliğe ihtiyaç duyar. Ama aynı zamanda bir doktorum ve hayatımı hastaları anlamaya adanmışım. Dolayısıyla hem ilişki kurmaya hem de bağlantısız kalmaya ihtiyaç duyuyordum.
- BK: Psikanalizin, derin bir bağın yüceltilmesini temsil ettiği ama aynı zamanda gerekli inzivayı da sağladığı iddia edilebilir. Sonuçta, psikanalist kendisi hakkında hiçbir şeyi açığa vurmamaya çabalar ve bunun iyi bir sebebi vardır; hastaya odaklanmalıdır.
- SF: Evet, öyle olduğuna katılıyorum; gerçekten alışılmadık bir ilişki kurma biçimi.
- BK: Psikoterapötik karşılaşmanın iki kişi arasında tek yönlü bir ilişki olduğunu düşünegelmişimdir.

- SF: Evet, bu doğru. İki insan konuşuyor ama bu tek yönlü bir konuşma. Siz bunun ebeveynimle, ailemle olan tecrübelerimden kaynaklandığını ima eder gibisiniz.
- BK: Yani, aslında, sadece, acaba...
- SF: Babama nefretim ve anneme aşkı mı sormaya çalışıyorsunuz?
- BK: Umarım o kadar nezaketsiz bir şeyi ima etmemişimdir.
- SF: Nezaketsizlik bana ait. Sonuç olarak, her çocuğun anne ve babasına karşı ölümcül tutumların yanı sıra güçlü erotik tutumlar içinde olduğunu ilk ortaya atan bendim. Biz erkek çocuklar, elbette, bedenimize bakım sağlayan annelerimizi severiz ve babalarımızı bu mahrem ilişkide davetsiz misafir olarak algılarız. Ölmelerini isteriz. Bu açıdan bakıldığında psikanalitik durum gerçekten de, aynı anda derin bir yakınlık kurmaya dair karmaşık istek ile belirli bir mesafeyi korumak, iterek uzaklaştırmak arasında gidip gelir diyebiliriz.
- BK: Çok ilgi çekici.
- SF: Ah bakın, dışarısı loşlaşmaya başlamış bile; zamanımız azalıyor ama daha benim bebekliğimden öteye geçemedik. Bu hızla gidersek söyleşimizi asla bitiremeyiz. Süregiden bir psikanalizde en azından zaman sıkıntısı olmuyor.
- BK: Ama elli dakikalık seans süresi sınırı var.
- SF: Evet, o sınır var... doğru. Ama bir seansın ardından, bir sonraki için sadece yirmi dört saat beklemek gerekiyor. Diğer taraftan, bizim yarın Café Landtmann'da olabileceğimize dair ciddi şüphelerim var... Neticede beni geri bekliyorlar; anlıyorsunuz ya...
- BK: Elbette. O halde azmimizi kaybetmeden devam edelim.
- SF: Sanıyorum, hâlâ doğduğum yer olan Freiburg'dayız.
- BK: Erkek kardeşiniz Julius'un bebekkenki ölümünün ardından bir kız kardeşiniz oldu; Anna Freud.
- SF: Kızımdan çok farklı bir Anna Freud.
- BK: Çok farklı... Anladığım kadarıyla anneniz çocuklarına bakabilmek için biraz destek almış. Bir dadınız varmış.
- SF: Bir *Kinderfräulein*, evet. Beni kiliseye götüren Katolik bir kadındı.
- BK: Bu sizin için kafa karıştırıcı oldu mu? Katolik kilisesine giden küçük bir Yahudi çocuğu...

- SF: Belki de. Ama kesinlikle ufkumu genişletti.
- BK: Katolik teoloji gibi dünyayı kavramsallaştırmanın farklı yollarını keşfetmenizin sizin açınızdan...
- SF: ...daha yaratıcı bir doktor ve bilimadamı olmamı sağlayıp sağlamadığını mı soracaksınız?
- BK: Evet.
- SF: Olabilir. Gerçekten olabilir. Ama daha da önemlisi, dadım bana başka şeyleri de tanıttı.
- BK: Ne gibi?
- SF: *Kinderfräulein* beni sadece farklı kültürlerle; Yahudi olmayanların da bulunduğu daha geniş bir dünyayla tanıştırmakla kalmadı, aynı zamanda cinsel konuları keşfetmeme de yardımcı oldu.
- BK: Nasıl?
- SF: Beni yalnız yıkardı ve bazen kendisinin önceden yıkandığı suya sokardı. Suyun kırmızımsı olduğunu hatırlıyorum, dolayısıyla beni muhtemelen kendi regl kanıyla dolu küvete sokuyordu.
- BK: Tüm ailenin paylaştığı küçük, ortak bir yatak odasında; sizi regl kanıyla dolu bir küvette yıkayan bir dadiyle büyüyerek fazlasıyla yakınlık içeren, son derece karmaşık, ilginç şekilde iç içe geçmiş ve sıklıkla çok müdahaleci bir aile hayatı deneyimine derinlemesine sahip olmuşsunuz gibi geliyor.
- SF: Elbette, ama herkes bu tür tecrübelere sahip.
- BK: Belki de.
- SF: Görüyorum ki nasıl psikanalizin yaratıcısı olduğuma dair derli toplu bir açıklama arayışı içindesiniz.
- BK: Belki de cevap o kadar derli toplu değildir.
- SF: Belki de *o kadar* değildir.

4. FİNCAN

Çevirmen olarak Freud

BK: Profesör Freud, ilk yıllarınızı küçük bir taşrada kasabasında, çok yalın koşullar altında geçirdiniz. Böyle nispeten mütevazı bir arka planda, bir nebze tinsel ve sıklıkla yoksulluk içindeki ebeveynle geçen yıllarınıza bakınca insan, yirminci yüzyılın belki de en ufuk açıcı düşünürü olacağınızı beklemeyebiliyor.

SF: Peki ya yirmi birinci yüzyıl?

BK: Öneminiz iki, belki de üç yüzyıla yayılmış durumda!

SF: Evet... *Studien über Hysterie*'yi 1895 yılında yayımladım.

BK: *Histeri Üzerine Çalışmalar*...

SF: On dokuzuncu yüzyıldı. Ve şimdi bana yirmi birinci yüzyılda olduğumuzu mu söylüyorsunuz?

BK: Evet.

SF: Ve sanırım *Studien über Hysterie*'yi okudunuz, değil mi?

BK: Tam bir klasik.

SF: O kitabı kuramımın gelişiminde dönüşümsel bir aşama olarak addediyorum çünkü Dr. Breuer'le "konuşma kürü" fikrini bütünlüklü olarak orada ileri sürmüştük.

BK: Elbette, o kitap; sizin gerçek anlamda psikoloji üzerine ilk kitabınız...

SF: Biliyorsunuz ondan önce de kitaplar yayımlamıştım.

BK: Biliyorum elbette, afazi üzerine bir monografi kaleme almıştınız...

- SF: Onu 1891 yılının baharında tamamlamıştım ama o kadar da iyi satmadı; kısa bir kitaptı.
- BK: Ama çok önemli bir kitap.
- SF: Belki de. Yüz yedi sayfa uzunlukta. İlk yıl sadece yüz kırk iki kopya sattı. Sonraki dokuz yıl boyunca da sadece yüz on beş kopya. Toplamda iki yüz elli yedi; benim için büyük bir hayal kırıklığı.
- BK: Ama elbette biz afazi ve dil bozukluklarının çeşitli yönleri üzerine yazdığınız kitabı hatırlıyoruz çünkü bugün, yüz yıldan daha uzun bir süre sonra burada oturmuş, hâlâ onun hakkında konuşuyoruz.
- SF: Sanırım haklısınız. Ama biliyor muzunuz, *Histeri Üzerine Çalışmalar*'ın gerçek anlamda ilk psikoloji kitabım olduğu konusunda yanılıyorsunuz. Afazi üzerine yazdığım kitap; *Zur Auffassung der Aphasien: Eine kritische Studie...*
- BK: Biz daha basit bir adla, *On Aphasia: A Critical Study*, yani Afaziler: Eleştirel Bir Çalışma olarak biliyoruz.
- SF: Ama “*Afazi Kavramı Üzerine*” daha doğru bir ifade olurdu.
- BK: Evet, kesinlikle. Ve sanıyorum kitabı Dr. Breuer'e ithaf etmişsiniz.
- SF: Evet. O dönem gerçekten çok daha yakındık. Afazi üzerine yaptığım çalışmayı nörolojik olduğu kadar psikolojik olarak da nitelendirebileceğimizi düşünüyorum.
- BK: Çağdaşlarım afazi üzerine yazdığınız bu metne pek aşina olmayabilirler. Aslında, bazı meslektaşlarım afazinin ne olduğunu bilmiyor bile olabilir.
- SF: Bu beni şaşırtmadı. O kitabın hakkını tam olarak verebilmek için nörolog olmak gerekiyor.
- BK: Bu elbette ki doğru olabilir ama yine de nöroloji konusunda iptidai bilgilere sahip pek çok psikanalist ve tarihçi dahi afazi monografınızı inceledi ve onu başlı başına önemli bir metin olarak; dil bozukluğu üzerine yaygın görüşlerin bir eleştirisi ve aynı zamanda sonraki psikanalistik katkılarınızın habercisi olarak kabul etti.
- SF: Evet, evet, gerçekten öyle. Bir düzeyde, afazi kitabı kelimelerin semptom oluşumundaki gücünü ele alıyor.
- BK: Afazi ve histeri monografileri pek çok açıdan ortak noktalara sahip. Her iki kitap da kelimelerle, dille olan mücadeleyle ilgileniyor. Sizin hastalarınızdan “Emmy von N.” ve Dr. Breuer'inkilerden “Anna O.” mutizmden,

konuşmazlıktan mustarıptı. Ve “Anna O.” pek çok farklı dilde konuşuyor, zaman zaman farkında olmaksızın Almancadan İngilizceye geçiyordu.

SF: Evet, her nevrotiğin bir konuşma bozukluğu olduğu ileri sürülebilir.

BK: Sanıyorum sessizleşerek ya da çözülme yaşayarak, hatta yabancı bir dilde konuşarak...

SF: Evet?

BK: Tüm bu semptomlar hakikati en azından doğrudan konuşmaktan kaçınmak için bilinçdışı stratejiler olarak anlaşılabılır.

SF: Tam olarak öyle.

BK: Kişi erken dönem histerik hastalarınızda olduğu gibi, ayartma ya da kayıpla örselenmişse zihnin bu dönemler hakkında doğrudan konuşması zorlaşıyor.

SF: Ve onun yerine bizim namımıza *beden* konuşuyor, konuşma bozukluklarını da içeren semptomlar yaratıyor.

BK: Dolayısıyla afazi üzerine çalışmanızı yorumlayacaksak...

SF: O monografiyi aslında benden öncekilerin, yaygın teorilerini çürütmek için yazdım; daha önce bahsettiğimiz Meynert gibilerin teorilerini.

BK: Theodor Meynert, psikiyatrist olan.

SF: Ve Wernicke gibi.

BK: Nörolog Carl Wernicke mi?

SF: Evet, Carl Wernicke. Sanırım Prusyalıydı ama Profesör Meynert’la çalışmak için bir süreliğine Viyana’ya gelmiş. Çok genç yaşta, bisikletten düşerek de ölmüş!

BK: Ne kadar trajik...

SF: Wernicke için kişisel olarak trajik. Ama nöroloji için o kadar trajik değil.

BK: Neden?

SF: Wernicke, üst temporal girus gibi çeşitli beyin yapılarının hasar görmesinin, afazik hastalardakine benzer dil bozukluklarına ne şekilde yol açtığını inceleyerek önemli katkılarda bulunmuştu.

BK: Ama sizin farklı bir teoriniz vardı; çok daha ruhsal bir teori.

SF: *Fräulein* “Anna O.” ve *Frau* “Emmy von N.”... Takma isimlerini kullanıyorum, biliyorsunuz ki bu tıbbi mahremiyetin korunması açısından gerekli...

BK: Doğal olarak.

SF: Bu kadınlar kelimelerin unutulması ya da kelime üretme konusunda yeter-sizlik gibi dil semptomlarından mustarıptı... ve tahminimce Meynert ya da Wernicke gibi birileri bu belirtileri beyindeki belirli lezyonlara; beynin belirli bir bölgesine özgü lezyonlara bağlardı. Ama ben oldukça farklı bir sonuca ulaştım.

BK: Dönemin *Gehirnmythologie*'sine saldırdınız.

SF: Beyin mitolojisine; evet, bu kesinlikle doğru. Hipnoz ve daha sonra "konuşma kürü" yoluyla bu semptomların tamamen ortadan kaldırılabilirdiğini ve hastanın iyileştirilebildiğini keşfettim. Sadece konuşma yoluyla ortadan kalkan bir lezyon türü pek bilmiyorum, ya siz?

BK: Eh, hayır, ben de bilmiyorum.

SF: Ama benim için asıl ilginç olan şu anda, *Gehirnmythologie* diyerek sizin Almanca konuşmanız ve İngilizceye çeviriyi benim yapmam!

BK: Belli ki benim üzerimde bir etki yaratıyorsunuz *Herr Professor*.

SF: Öyle olabilir ama dilin akışkanlığı ve sohbetin gücünü biliyor olmalısınız...

BK: Ve ilişkinin.

SF: İlişki mi?

BK: Evet, bugünlerde ilişkisel sohbet diye adlandırdığımız bağlamda dilin kendini açığa vurma biçimi.

SF: Her sohbet ilişkisel değil midir?

BK: Evet, sanıyorum öyle. Ancak çağdaş psikoterapistler ve psikanalistler, hastanın klinisyenle güven ilişkisi kurması durumunda sohbetin çarpıcı şekilde dönüşeceğine inanır oldular.

SF: Bunda şaşırtıcı bir şey yok. Bu, yıllar önce üzerine konuştuğum ve yazdığım aktarım aşkı.

BK: Evet, bu doğru.

SF: İnsanlar sürekli daha önce keşfedilmiş olanı yeniden keşfediyorlar.

BK: Bir dereceye kadar öyle olabilir, ama bazen de araştırmacılar bir noktayı vurgulayıp daha belirginleştirebiliyorlar.

SF: Bu da doğru tabii. Söylediğinizi bu açıdan kabul ediyorum.

- BK: Dil, sözler ve konuşma... bu olgular, insan zihnine ilişkin anlayışınızda her zaman gerçekten temel bir konuma sahip oldular.
- SF: Çok erken yaşlardan itibaren, *Gymnasium*'dan beri dil öğrenmeyi sevmişimdir.
- BK: Almancanın yanı sıra, Antik Yunanca ve Latince de öğrendiniz.
- SF: Ve unutmayın, İspanyolca'yı da kendi kendime öğrendim; az buz bir şey değil.
- BK: Aynı zamanda İngilizce ve Fransızca'nız da mükemmel.
- SF: Fransızcam, İngilizcem kadar iyi değil.
- BK: Ve bildiğim kadarıyla İtalyanca okuyabiliyorsunuz.
- SF: Biraz İtalyanca, evet. Aksi düşünülebilir mi? İtalyan öğrencilerim de oldu; bana İtalyanca psikanaliz kitaplarını gönderirlerdi, o yüzden aşinalığım var. Repertuarında Latince, İspanyolca ve Fransızca olan biri İtalyanca'yı oldukça kolaylıkla öğrenebilir.
- BK: Ve elbette İtalya'ya son derece ilham verici ziyaretlerde bulundunuz, belki de en sevdiğiniz seyahat noktasıydı.
- SF: Ah, evet, çokça ve güzel seyahatlerim oldu.
- BK: Ne kadar şanslısınız.
- SF: Biliyorsunuz, uzun yıllar boyunca akıl hocalarım için çeviriler yaptım.
- BK: İngilizce ya da Fransızcada yazılmış birkaç kitabı Almancaya çevirip yayımladığınızı biliyorum.
- SF: Çok meşakkatli bir iş ama bütün bir çevirinin amacına ulaşıp somutlaştığını görmek çok tatmin edici.
- BK: Bu tür çalışmalara çok genç yaşta başlamışsınız.
- SF: Evet, okulda, *Gymnasium*'da küçük bir oğlan çocuğuyken dizeler çevirirdim. Antik metinleri Yunancadan ve Latince'den Almancaya çevirmemiz gerekiyordu. Sonra da geriye çeviriler yapıyorduk.
- BK: Geriye mi?
- SF: Evet, Almanca bir metni yeniden Latinceye çevirmek. Her iki yönde bunu yapmak zorundaydık.
- BK: Modern eğitimciler bunu duysalar hayretler içinde kalırlardı.
- SF: Benim zamanımdan bu yana standartlar o kadar düştü mü?

- BK: Bugünlerde küçük çocuklar bilgisayar konusunda uzman hale geldiler ki bilgisayarın ne olduğunu anlatmaya çalışmayacağım bile çünkü becerebileceğimi hiç sanmıyorum. Belki daha sonra bir bilgisayar mağazasına girip bir tanıtım sunumu isteyebiliriz.
- SF: Bilgisayarlar mı? Kulağa çok tuhaf geliyor. Belki beni başka bir zaman aydınlatırsınız.
- BK: Evet, genç insanların eğitiminde klasiklerin rolüne dönelim.
- SF: Engin Latince bilgim olmasaydı yazar olamazdım.
- BK: Korkarım on dokuzuncu yüzyıldan bu yana yabancı dil becerileri sönükleşti ve Büyük Britanya'da okula giden hiçbir çocuk bugün Latince ve tabii ki Yunanca da öğrenmiyor. Küçük bir kesim bu fırsata sahip olabiliyor ama son derece azınlıktalar.
- SF: Bu üzücüymüş. Bildiğim dillere çok çeşitli sebeplerle ihtiyaç duymuştum; sadece İngilizceden, Fransızca ve İspanyolcadan edebiyat eserlerini değil, aynı zamanda pek çok farklı dildeki bilimsel eserleri de okumak için. Dahası, yaşamımı idame ettirebilmek için de bu dillere ihtiyacım vardı!
- BK: Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, "didaktik analiz" ya da bugünkü tabirle "eğitim analizi" için Viyana'ya gelen çok sayıda Amerikalı ve İngiliz hastanız oldu.
- SF: *Ja, ja*, aslında hastalardan farklı şekilde, öğrenci olarak geliyorlardı.
- BK: Çoğu çok az Almanca konuşuyordu ya da hiç konuşamıyordu ve sanırım analizleri bazen İngilizce yapıyordunuz.
- SF: Ah, öyle yapmak zorunda kalıyordum. Tahmin edersiniz ki Almanca dilimin o kadar kötü bir şekilde kirlenmesine dayanamıyordum. Neyse ki psikanalizi İngilizce de çok iyi yapabiliyordum ve bu aileme destek olmamı sağlıyordu çünkü malum, Amerikalılar iyi para ödüyorlardı ve ödemeleri dolarla yapıyorlardı!
- BK: Yani dikkat çekici bir dil beceriniz vardı... ve sanıyorum bunun kökeni Leopoldstädter *Gymnasium*'dan öncesine dayanıyordu.
- SF: *Gymnasium*'umu biliyor musunuz?
- BK: Anladığım kadarıyla mükemmel bir okul. Sizin ölümünüzden sonra Sigmund-Freud-Gymnasium olarak bilinmeye başlandı.
- SF: *Ach, wirklich?*
- BK: Gerçekten.

- SF: Leopoldstadt'taki *Gymnasium*... benim zamanımda çok iyi bir okuldu... makale ve kitaplar yazan, çok başarılı botanikçi Dr. Alois Pokorny'nin yönetimindeydi. Özel ilgi alanı Alp Dağları'ndaki bitkilerdi. Hiç çalışmalarına denk geldiniz mi?
- BK: Maalesef hayır.
- SF: Belki de Londra'da yaşadığınız için, Dr. Pokorny ya da aslında benim gibi Alpler'de yürüyerek çok zaman geçirmiyorsunuz.
- BK: Çok canlandırıcı ve sağlığa çok faydalı bir etkinlik olduğunu tahmin ediyorum.
- SF: İnsan kanser olana kadar. Ama o ayrı bir konu.
- BK: Belki ona da geliriz, tabii isterseniz.
- SF: Elbette... daha sonra.
- BK: Lisan yeterliliğiniz ve yeteneklerinizden bahsetmişken, birçok farklı dildeki becerilerinize sanıyorum İbranice de dahildi...
- SF: Bir nebze. Bildiğiniz gibi babam İbraniceyi çok akıcı bir şekilde okuyup yazabiliyordu. Beni Philippon'un İbranice Tevrat'ıyla tanıştırdı; aslında Tevrat'ın sayfaları hem İbranice, hem Almancaydı...
- BK: Ne kadar ilginç.
- SF: Aynı zamanda babam bana ara sıra İbranice yazardı, o yüzden az da olsa İbranice becerim vardı. Ama kendimi İbranice uzmanı olarak tanımlayamam.
- BK: Yine de bunca farklı dilde beceri sahibi olunca, gerçek ve somut kitap çevirileri yapmaktan tutun da bir hastanın semptomlarının ve sözlerinin gizli anlamlarını tercüme etmeye kadar çeşitli türlerde çeviri yapmanız da kaçınılmaz olmuş.
- SF: Evet, beni bilinçdışının tercümanı olarak tanımlamak mümkün.
- BK: Bu tanım hoşuma gitti.
- SF: Önce Yunanca ve Latince çeviri yapmaya başladım, sonra bazen ücret karşılığında, bazen de mesleki konumumu geliştirmek için kitap çevirilerine geçtim... ve hastalarımın şifreli iletişimlerini tercüme edebilmeye ancak ondan sonra başladım!
- BK: Ne güzel ifade ettiniz, *Herr Professor*.
- SF: *Ich danke Ihnen!*

- BK: Sanırım Theodor von Gomperz'den aldığınız bir çeviri işiyle başladınız.
- SF: Gomperz büyük bir filozoftur.
- BK: Sizi Profesör von Gomperz'le üniversitede, yani 1873 yılında öğrenci olduğunuz Viyana Üniversitesi'nde çok başarılı bir felsefeci olan Franz Brentano'nun tanıştırdığını söylesem, yanlış olur muyum?
- SF: Bu doğru. Gomperz'le resmi olarak çalışmadım çünkü onun kürsüsü klasik filoloji dalındaydı ve bir tıp öğrencisi olarak farklı dersler alma iznim olsa da ben çok yoğunum. Yani genel olarak, o ve ben zamanımızı farklı fakültelerde geçiriyorduk fakat paraya çok ihtiyacım vardı ve Profesör von Gomperz sizin İngiliz filozofunuz John Stuart Mill'in bazı çalışmalarını çevirmemi istedi.
- BK: İngilizceden Almancaya mı?
- SF: Evet, İngilizceden Almancaya. Gomperz çok muazzam bir projenin editörü olmuştu: J.S. Mill'in tüm çalışmalarının on iki ciltlik, kapsamlı bir Almanca derlemesini üstlenmişti. On ikinci cildi hazırlamayı planlayan delikanlı, Eduard Wessel ölmüştü. Dolayısıyla işi ben devraldım.
- BK: Üniversitenizdeki böylesine kıdemli bir profesörden ne kadar da büyük bir güvenoyu! O dönemde henüz tıp eğitiminizi bile tamamlamamıştınız.
- SF: Bu konuda haklısınız; neredeyse tamamlamıştım, ama tümüyle değil.
- BK: Çeviri çalışması size bir gün kendi kitaplarınızı yayımlayabileceğiniz konusunda bir güven telkin etmiş miydi?
- SF: Olabilir... belki de, olabilir.
- BK: Ve Profesör Gomperz sizden büyük projesinin on ikinci cildi için Mill'in sadece bir çalışmasını değil, en az dört çalışmasını çevirmenizi istemişti.
- SF: Evet, önce Mill'in ünlü tartışması *Kadınların Köleleştirilmesi*'ni çevirmekle başladım.
- BK: Öncü bir feminist metin. Mill kadınların oy verme hakkını savunuyordu sanırım.
- SF: Evet, doğru. Daha sonra Gomperz, Mill'in Platon, sosyalizm ve işçi hakları üzerine yazdıklarını çevirmemi istedi.
- BK: Mill çok bilge bir filozof ve çağının çok ilerisinde bir özgürlükçüydü.
- SF: Öyleydi gerçekten... ve ifade özgürlüğünün güçlü bir savunucusuydu.
- BK: Tıpkı sizin gibi, Profesör Freud.

- SF: Evet, psikanaliz hakikaten de ifade özgürlüğüyle ilgili. Daha önce bu bağlantıyı bu şekilde kurmamıştım. Kesinlikle hastaların, hayatlarındaki travmatik olayları... cinsel olayları ve benzerlerini kısıtlama olmaksızın anlatabilecekleri bir ortam yaratmaya çalıştım.
- BK: Serbest çağrışım fazlasıyla bir ifade özgürlüğü biçimi, değil mi?
- SF: Evet, öyle.
- BK: Genç bir tıp öğrencisi olarak Profesör von Gomperz için Mill çevirdiğiniz dönemde geceleri geç saatlere kadar uyanık kalıyordunuz. Acaba John Stuart Mill'in eserlerine gömülmeniz sizin düşüncelerinizi ne kadar etkilemiştir?
- SF: Bu iyi bir soru. Mill adaletsizlikle savaşında korkusuzdu. Çok kapsamlı yazıyordu ve son derece açık sözlü olabiliyordu. Yani belki de Mill'in açık yaklaşımının bir kısmını özümsemiş olabilirim. Ama itiraf etmeliyim ki üslubunu bazen cansız buluyordum; her zaman değil, bazen.
- BK: Mill'i İngilizceden Almancaya çevirirken alışılmadık bir yöntem kullandığınızı düşünüyorum.
- SF: Evet, Mill'den bir bölümü okurdum, dikkatlice inceledim, sonra kitabı kapar ve kendi kendime, "Şimdi, bir Avusturyalı ya da bir Alman bunu nasıl ifade ederdi?" diye düşünürdüm. Her bölümü böyle çevirirdim.
- BK: Bu büyük özgürlükçü düşünürü çevirirken özgürce, serbest bir çeviri yaklaşımına başvurdunuz mu?
- SF: Ah, çok hoş. Mill'in anlatısını bozmadım ama anadili Almanca olan birine doğal gelecek şekilde ifade etmenin bir yolunu aradım.
- BK: Kitabın adına yönelik seçiminizde bile çeviride imtiyaz kullanmanız her zaman ilgimi çekmiştir. Mill kitabına *Kadınların Köleleştirilmesi* adını vermişti, siz ise "Frauenemancipation"ı tercih ettiniz, yani *Kadınların Özgürleşmesi*... Kölelik yerine özgürleşmeye odaklandınız.
- SF: Eh, Mill de kitapta özgürleşmeden etraflıca bahsediyordu.
- BK: Evet ama siz çevirinizin başlığında köleleştirmeden ziyade özgürleşmenin altını çizmeyi seçtiniz. On dokuzuncu yüzyıl sonlarında kadın hastalarınızla bunu başarmaya; daha az köleleşmeleri ve daha özgürleşmeleri için onlara hikâyelerini dürüstçe anlatabilecekleri bir yer sağlamaya çalıştığınız da ileri sürülebilir.
- SF: Hmmm... *sehr interessant*. Çok ilginç.

- BK: Pek çok eleştirmen, özellikle penis hasedi ve benzeri konularla ilgili yazılarınızdan yola çıkarak kadınlara karşı olduğunuzu ileri sürdüyse de ben feminist yazarların büyük çoğunluğunun, kadınların sık sık ötekileştirilen söylemlerini geçerileştirmeye yardımcı olarak kadınların önemli bir müttefiki ve özgürleştiricisi olduğunuzu iddia etmeye başladığını sanıyorum.
- SF: Evet, Allgemeines Krankenhaus'ta genç bir doktor olduğum günleri düşünürseniz... yanlış hatırlamıyorsam size, kıdemli doktorların hiçbirinin hastaların konuşmasına izin vermediğini söylemiştim; ne kadın ne de erkek hastalara izin veriyorlardı. Doktorlar çok üstten bakıyor ve sadece teşhis koyuyorlardı ama hiçbir zaman hastaların tam olarak ve mahremiyet içinde konuşmalarına, hatta temel hayat hikâyelerini genel hatlarıyla anlatmalarına bile izin vermiyorlardı.
- BK: Yani henüz yirmi üç yaşındayken tanınmış ve çok başarılı bir Viyanalı profesörden ücreti karşılığında gerçekten üst düzeyde ve meşhur bir metnin çevirisini almak gibi istisnai bir deneyiminiz oldu. Üstelik Büyük Britanya'nın en seçkin filozoflarından ve siyasi düşünürlerinden birinin gayet ilerici çalışmalarını derinlemesine inceleme fırsatını elde ettiniz. Bu tür bir deneyimin, kesinlikle tek başına olmasa da özgüven geliştirmenize yardımcı olduğunu tahayyül edebiliyorum.
- SF: Profesör Gomperz ve başkaları beni cesaretlendirdiği için şanslı hissediyorum. Fizyoloji hocam Profesör Brücke de bilimsel araştırmalarımı çok destekledi. Ve Breuer'in yanı sıra *Maitre* Charcot da psikolojik çalışmalarımı destekledi.
- BK: Bu kişileri ve etkilerini konuşma fırsatı bulacağımızı umuyorum. Bu arada biraz daha kahve ve pasta ister misiniz?
- SF: Oldukça doydum ve halimden memnunum. Ancak *Herr* Kerl'in birazdan gelip bize başka içecek ve yiyecekler ikram edeceğinden eminim. Tabii onu geri gönderebiliriz.
- BK: Profesör Gomperz... Theodor Gomperz... Hayranlık uyandırıcı bir klasik bilimadamı...
- SF: Klasik dünya hakkında pek çok şey yazdı. Demostenes'in devlet adamlığı hakkındaki kısa katkısını hatırlıyorum.
- BK: Ve rüyaların yorumu üzerine kısa bir kitapçık da kaleme almıştı!
- SF: Evet, sanırım bu pek bilinmiyor.
- BK: Gomperz'in rüyalar hakkındaki kitapçığının adını hatırlıyor musunuz?

- SF: *Traumdeutung und Zauberei: Ein Blick auf das Wesen des Aberglaubens.*
- BK: “Rüya Yorumu ve Büyü” ya da “Rüya Yorumu ve Sihir” yerinde bir çeviri olabilir. Ve alt başlık da “Batıl İncanın Özüne Kısa Bir Bakış”.
- SF: Bunu 1866 yılında yayımlamıştı; çok uzun zaman önce.
- BK: Gomperz’in bu küçük makalesinden yalnızca bir kez; rüya yorumu üzerine bizzat kaleme aldığınız büyük kitabınızın 1914 tarihli dördüncü baskısının bir dipnotunda kısa bir alıntı yaptınız. Gomperz’in *Traumdeutung*’unun sizin *Traumdeutung*’unuz üzerinde bir etkisi oldu mu?
- SF: Hayır, hiçbir etkisi olmadı. Benim kitabım çok farklı bir önermeydi; rüyalar üzerine tamamen yeni bir teori ve zihne ilişkin, bilinçdışı ve sansür gibi unsurlara dayalı yepyeni bir model sunuyordu. Yani hayır, bu açıdan Gomperz’in hiçbir etkisi olmadı.
- BK: Birçok soruma cevap verdiğiniz için teşekkür ederim.
- SF: Sorun değil.
- BK: Az önce bacaklarımızı esnetmeden evvel, kronolojinizi çizgisel şekilde takip ediyorduk ama şimdi daha çapraşık bir yol izliyoruz, değil mi?
- SF: Evet, öyle oldu. Sanırım Freiberg’deki çocukluğumu... ebeveynimi... ve *Kinderfräulein*’ı konuşmuştuk. Gözden geçirmemiz gereken seksen yıl daha var!
- BK: Öyle.
- SF: Ama zararı yok, zengin bir sohbetin nasıl da çeşitli yönlere gidebildiğini görüyorsunuz, psikanalitik sürecin gelişimi gibi.
- BK: Elbette.
- SF: Bu, tam da düzenli, kronolojik bir sıra gerekmeden birçok şeyin ele alındığı bir analiz sürecine benziyor. Ve bu gerekli. İşte bu serbest çağrışım. Ve biz de serbest çağrışımında bulunuyoruz. Aksi takdirde, önemli ve önemsiz birçok konuya asla değinemezdik.
- BK: Röportajın bu bölümüne tümüyle psikolojik ilk kitabınız *Studien über Hysterie*’yi konuşarak başladık; ben “konuşma kürü”nün devrimci doğasını keşfetmek istemiştım. Özellikle de on dokuzuncu yüzyıl psikiyatrisinin zalim illiklikleri düşünöldüğünde gerçek bir yenilikti.
- SF: Oldukça.
- BK: Ama daha öncesinde John Stuart Mill çeviriniz, afazi üzerine monografiniz ve benzeri pek çok kitap yayımladığınızı fark edince konu dağıldı. Ancak

bu konudaki konuşmamız, kesinlikle sizi bir dilbilimci ve bir çevirmen olarak da takdir etmemi sağladı Profesör Freud; hem J. S. Mill'in İngilizce ifadelerini Almancaya kazandırarak hem de rüyanın şifreli dilini daha anlaşılabilir bir dile çevirerek kelimeleri dönüştürüyordunuz.

SF: Kesinlikle psikanalizin özüne dair bir şey yakaladınız; buna anlam arayışı demek doğru olur. Yaşamım boyunca rüyaların anlam taşıdığını göstermeye ve dil ya da yazı sürçmeleri gibi küçük hatalar ile esprilerin, özellikle de kişi, zihnin bu saçma tezahürlerin genelde derin bilinçdışı kökeni ve derin bilinçdışı önemi olduğunu fark ettiğinde büyük anlamlar taşıdığını göstermeye çalıştım.

BK: Evet, sürçmeler ve hatalar üzerine koca bir kitap yazdınız. Bu *Fehlleistung*'e, yani hatalara "Freudyen sürçme" dediğimizi biliyor muydunuz?

SF: Yani, benim ismim gündelik dilde kullanılmaya mı başladı?

BK: Evet, elbette.

SF: Bu beni şaşırtmadı. Benim zamanımda bile insanlar Freudyen ruhbilim ve Freudyenizm üzerine konuşmaya başlamıştı, dolayısıyla bu makul görünüyor.

BK: Sanırım, en önemli nokta...

SF: Evet, söyleyin bakalım, en önemli nokta neymiş.

BK: Daha önce konuşulamayan konuları aydınlatabilmemiz için, pek çok dili konuşup hem gerçek hem de mecazi anlamda çevirmenizi sağlayan ileri dil becerilerinizi nasıl kullandığınızı vurgulama fırsatını değerlendirmek istedim sanırım. Örneğin ilk hastalarınızın, baştan çıkarma olarak adlandırdığınız cinsel taciz hakkında konuşabilmelerine yardım ediyordunuz.

SF: Evet, pek çok hastam çocukluklarında birilerinin kendileri üzerinde cinsel eylemlerde bulunduklarını söylüyordu. Buna inanmak benim için zor değildi çünkü küçük yaşlarımda kendi dadımla olan deneyimimden bu konuda bir şeyler biliyordum.

BK: Viyanalı doktor meslektaşlarınızdan muazzam bir direnç ve kınanmaya maruz kaldınız. Bunların çok azı...

SF: *Hiçbiri...*

BK: Hiçbiri size inanmadı.

SF: Anlayacağınız üzere, o zamanlar karşı karşıya kaldığım iki zorluk vardı. İki çok büyük zorluk. Birincisi, meslektaşlarımı hastaların erken dönem

cinsel baştan çıkarmalara ve başka travmalara maruz kaldıkları konusunda ikna etmem gerekiyordu. Bunu hastalarımın bana anlattıklarından biliyordum. Ancak özellikle de 1890'larda çok az kişinin, taciz içersin ya da içermesin, cinsellik hakkında doğrudan ve dürüst bir şekilde konuşabildiğini düşünürsek, bu zorlu bir çabaya dönüştü. Dolayısıyla, bu cinsel dirençle mücadele etmem gerekti.

BK: Büyük Britanya'da Viktoryen hassasiyetler hâkimdi...

SF: Avusturya'da da...

BK: Kadınların kendilerini bazen nefes alamayacak ve konuşamayacak derecede daracak korselere soktukları bir dönem.

SF: Evet, korse pekâlâ cinsel bastırma döneminin tamamı için kullanılabilecek çok iyi bir benzetme olabilir. Piyanonun çıplak bacaklarının görülmesi kabalık sayıldığı için bazı evlerde piyanoların bile uzun halı ya da masa örtüleriyle örtüldüğünü biliyor muydunuz?!

BK: İnanılmaz.

SF: Dolayısıyla bu benim ilk sorunumdu. İnsanlar cinsellik hakkında tek kelime dahi duymak istemiyordu.

BK: İki zorluktan bahsetmişsiniz.

SF: Evet, öyle. Doktor meslektaşlarımın hastalarının cinsel itiraflarını dinlemeye ne ilgisi ne de yetisi vardı. Oldukça kaba olabiliyorlardı ve pek çok hasta onları daha ziyade ürkütücü buluyordu. Ama daha da endişe verici olan ki bu ikinci sorundu; meslektaşlarımın çoğunun hastaları hakkında *herhangi bir şey* duymak konusunda çok düşük yetiye sahip olmalarıydı. Hastaları konuşmaya teşvik etmiyorlardı bile.

BK: Daha önce konuştuğumuz üzere elektroterapi, hidroterapi, yatıştırıcılar, istirahat, hatta genital ameliyat gibi tedaviler veriyorlardı...

SF: Bu doğru. *Tedavi veriyorlardı ama konuşmuyorlardı ve dinlemiyorlardı.*

BK: 1860'larda ve 1870'lerde, hatta 1880'lerde bile doktorların histerik kadınlar üzerinde ne kadar sık operasyon yaptıklarını; rahimlerini, yumurtalıkla-rını, hatta klitorislerini aldıklarını günümüz insanının idrak etmesi pek kolay olmayacaktır.

SF: Evet, bu oldukça garip bir durum ama kadına yönelik nefret, insan zihninde derin köklere sahip.

BK: Bu, bebeğin anneye yönelik nefretinden kaynaklanıyor olabilir mi?

SF: Haklı olabilirsiniz. Ama devam edelim.

BK: Evet, elbette.

SF: Pekâlâ... 1880'lerin başında tecrübeli meslektaşım Joseph Breuer hastası *Fräulein Pappenheim*'i anlatmaya başladığında...

BK: Bertha Pappenheim, vaka analizinde "Anna O." adıyla biliniyordu.

SF: *Ach*, ismini ağzımdan kaçırdım.

BK: İngiliz meslektaşınız Ernest Jones bu ismi açıklayalı uzun zaman oldu.

SF: Tıbbi mahremiyet her zaman tehdit altındadır. Ama yine de bu, hastaların isimlerini bu şekilde, gereksiz yere ifşa etmeyi meşrulaştıramaz. Hastalarımın kimliklerini gizli tutma konusunda daima son derece dikkatli olmuştumdur.

BK: Bu oldukça farklı ve düşünmeye değer bir konu. Ama isterseniz konumuzdan daha fazla sapmayalım...

SF: Haklısınız. Breuer, *Fräulein Pappenheim*'la... "Anna O."yla yaptığı çalışmayı bütünüyle bana anlatmıştı ve bu çalışmadan çok etkilenmiştim. Anna O.'nun çok fazla semptomu vardı, gerçek anlamda bir semptomlar müzesiydi; dil bozuklukları, görme bozuklukları, felçler *und so weiter*, yani ileri derecede histerin tüm tezahürlerine sahipti. Ama Breuer, Anna O.'yla konuşmaya başlayınca...

BK: Semptomlar ortadan kalkmaya başladı.

SF: Pek çok kadın Breuer'i oldukça yakışıklı buluyordu. Viyana çevrelerinde çok popülerdi ve pek çok kişi doktoru olarak Breuer'i istiyordu. Büyük besteci Brahms'ın Breuer'in hastalarından biri olduğunu biliyor muydunuz?

BK: Breuer'in karizmasının, Anna O.'nun içini dökmesine yardımcı dokunmuş olabileceğini mi öne sürüyorsunuz?

SF: Bazı meslektaşlarımızın hastaya karşı benimsedikleri hiçbir tutumları yoktu ve hastalar onlardan bir an önce kurtulmaya çalışıyordu. Ama Breuer'in bir cazibesi vardı ve belirttiğim gibi kadınlar onu çok yakışıklı buluyordu; bu, benim hiçbir zaman başa çıkmak zorunda kaldığım bir sorun olmadı. Ama her halükarda onu seviyor, başuçarlarında tutuyor, ve onunla uzun uzun konuşarak ruhlarını açıyorlardı.

BK: Ve bu açılma halinin şaşırtıcı bir sağaltım etkisi olduğu ortaya çıktı.

SF: Şaşırtıcı bir sağaltım... ve bu, Breuer'i çok şaşırtıyordu, hatta histerik hastalarındaki bu çok belirgin değişimler onu telaşlandırıyor da.

- BK: Ve bu hikâyeleri duymak sizin giderek büyüyen bilgi birikiminiz üzerinde çok büyük bir etkiye sahip oldu.
- SF: Biliyorsunuz, nispeten tipik, geleneksel bir pratisyen olarak işe başlamıştım. İstirahat tedavileri, yatıştırıcılar veriyordum. Hidroterapi. Hatta hipnozu bile çok ciddiye alıyordum.
- BK: Viyana’da ünlü Danimarkalı sahne hipnozcusu Carl Hansen’in bir gösterisine katıldığınızı doğru mu hatırlıyorum?
- SF: *Ja*, katıldım. Ama bu sözde tedavilerin hiçbiri hastaya ciddi biçimde yardım etmediğinden, sonunda başka çareler aramak zorunda kalacağımı biliyordum.
- BK: Dolayısıyla Breuer’in “konuşma kürü” ilginizi çekti.
- SF: Breuer’in “konuşma kürü” tabirini kullanmamalıyız çünkü o bu terimi kullanmıyordu. Sohbetlerine “konuşma kürü” adını veren *bizzat* hastanın kendisi, Anna O’ydu. Bazen süreci “baca temizliği” olarak adlandırıyordu; çağrışıma çok açık bir imge, sizce de öyle değil mi?
- BK: Bir keresinde daha önce hiçbir ruh sağlığı uzmanıyla konuşmamış çok genç bir hastam olmuştu. Çok utanç verici bir deneyimini paylaşmıştı; daha önce kimseye anlatmadığı bir şeydi. Hasta ağladı...
- SF: İşte, bu katartik boşalma...
- BK: Evet, sanırım hasta katartik bir deneyim yaşadı, sonra bana dönerek şöyle dedi: “Şu işe bakın, bunu size anlattığım için kendimi çok daha iyi hissediyorum. Bu... bu, zihin gargarası gibi bir şey.”
- SF: Gargara?
- BK: *Mundwasser* diyebiliriz.
- SF: Ağız suyu. Ah, evet... *gargara*. Çalkalayarak temizleme.
- BK: Evet. Gargara.
- SF: Zihin için. Bu çok iyi, baca temizliği gibi. Yani neden bahsettiğimizi anlıyorsunuz.
- BK: Evet, anlıyorum.
- SF: Ama Breuer, hastalarıyla böylesi devamlı sohbetleri sürdüremeyeceğini anladı. Korktu. Babası ölmüş ve hayatında başka hiçbir erkek olmayan *Fräulein* Pappenheim, Breuer’e karşı güçlü bir erotik çekim geliştirdi. Breuer de buna katlanamadı.

BK: Ve kaçtı mı?

SF: Kaçtı. Onun tedavisini sürdürmek istemedi, hatta zaman zaman genç kadını tımarhaneye yatırdı.

BK: Ama siz kadın hastalarınızla daha farklı bir deneyim yaşadınız.

SF: Bana olan aşklarını itiraf ettiklerinde, beni başka biriyle; geçmişlerinden önemli bir figürle, genellikle de babalarıyla karıştırdıklarını biliyordum. Neye benzediğimi biliyordum ve kendimi yakışıklı bulmuyordum. Çok sıradan, sade hatlara sahiptim, dolayısıyla histerikler kendilerini benim kollarıma attıklarında ki bunu zaman zaman yapıyorlardı, *bana âşık olmadıklarını* biliyordum...

BK: Ve bu da aktarım olarak adlandırdığınız şeyi keşfetmenize yaradı.

SF: Evet, çocukluğa dair özlemin yıllar sonra bir yabancıya *aktarılması*.

BK: Ve bu da psikanalizin gerçek temelini oluşturdu.

SF: Evet, bunu fark etmek, çalışmanın sürdürülebilmesini sağladı. Breuer'den farklı olarak, ben hastalarımın kaçmadım. Güçlü duygular ifade ettiklerinde, sadece oturup dinledim ve bu güçlü duyguları analiz edip çocukluğa doğru izlerini sürdük. Ve hastalar ilerleme kaydettiler.

BK: Sohbetimizin başlarında psikanalizin bir tedavi yöntemi, bütünlüklü bir psikoloji kuramı ve olguları anlamayı sağlayan bir mercek olduğundan konuşmuştuk. Yavaş yavaş bana bu üç yöne dair fikir vermeye başladığınızı düşünüyorum... Şunu da eklemeliyim, bunlar psikanalizin birbiriyile ilişkili yönleri.

SF: Bu doğru. *Ja*, bir portre oluşturmaya başlıyorsunuz.

BK: Sanırım öyle, Profesör Freud.

SF: Ama bu iş insanı susatıyor. Belki biraz daha kahve içmemizin zamanı gelmiştir. *Herr Kerl*'i görürseniz ya da garsonlardan birini...

BK: *Herr Kerl* yaklaşıyor zaten.

[*Herr Kerl elinde buz gibi suyla dolu bir sürahiyle masaya gelir.*]

WK: Beyler, umarım çalışmanız iyi gidiyordur.

BK: Teşekkürler. Gerçekten de çok iyi gidiyor.

SF: Çok iyi, evet, çok iyi, *Kerl*.

WK: *Herr Professor*, okumanız için gazete getirmemi ister misiniz? İsterseniz, *Neue Freie Presse*'nin bazı eski sayıları var.

- SF: Hayır, işimiz hâlâ bitmedi, Kerl.
- WK: Sanıyorum ki biraz daha kahve getirmemin tam zamanı...
- SF: Evet, ben bir kahve alabilirim.
- BK: Taze kahvenizden ben de isterim, *Herr* Kerl.
- SF: Kerl, bana verebileceğiniz puronuz da var mıdır acaba?
- BK: Profesör!
- SF: Doktorlarımın bana puro içmeyi yasakladığını biliyorum. Ama şu noktada, ölümünden neredeyse bir yüzyıl sonra temkinli olmaya gerek yok gibi görünüyor. Şimdiye kadar kendimi çok tuttum ama şu an bir puro için yanıp tutuşuyorum.
- WK: *Herr Professor*, eski günlerin aksine Viyana'da halka açık alanlarda neredeyse kimse sigara içmiyor. Aslında, Avusturya'da sigara içmek birkaç yıl önce kanunla yasaklandı. En azından bu büyüklükteki kamusal mekânlarda... Ama özel misafirlerimizin tüttürebileceği özel bir odamız var.
- SF: Özel oda mı?
- WK: *Ja, mein Herr Professor, eine Raucherecke.*
- SF: *Eine Raucherecke*? Ama sigara içmeyi neden yasakladılar?
- BK: Profesör Freud, yani...
- SF: İfadenizden, bana sağlığa zararlı olduğunu söyleyeceğinizi çıkarıyorum. Ama bu benim için artık geçerli değil. Evet, Kerl, lütfen bana birkaç puro bulun.
- WK: Ne yapabileceğimize bir bakayım.
- SF: Çok teşekkürler, *Herr* Kerl. Bu bizim küçük sırrımız olarak kalsın.
- [*Herr Kerl, puro aramak üzere ayrılır.*]
- SF: Kerl puro avındayken, bacaklarımızı biraz daha esnetelim mi?
- BK: Evet, bu çok iyi olur.

5. FİNCAN

Bir Trabuco purosu içerirken

BK: Pekâlâ, hayat hikâyenize dönersek...

SF: Sanıyorum erken bebekliğimin ötesine pek geçemedik. Ama sorun değil çünkü bebeklik tam da kişiliğimizin temellerinin oluştuğu dönem, değil mi?

BK: Size katılıyorum.

SF: Öyleyse, zaman izelgemizde nerede kalmıştık?

BK: Sanırım 1858 civarında!

SF: Evet, o yıllarla 1939 arasında pek çok şey oldu.

BK: Yani lm yılınız arasında.

SF: Ölüm yılım. *Das ist richtig.*

BK: Doğru.

SF: *Ja.*

BK: Sanıyorum 1859 yılında aileniz Freiberg'i terk etti ve Leipzig'e taşındı.

SF: Evet. Babam, annem ve beş kız kardeşimden en büyüğü Anna Freud...

BK: Kızınız Anna Freud'la karıştırmayalım.

SF: Elbette, kızım la karıştırmayalım.

BK: Kardeşiniz Julius o dönemde çoktan ölmüştü.

SF: Maalesef ölmüştü, üstelik çok küçük bir yaşta. Annem için büyük bir trajedi.

BK: Ve o noktada başka kız kardeşiniz de yoktu.

SF: Dört kız kardeşim daha olacaktı ama 1860 ve sonrasında.

BK: Babanız Jakob Freud, aileyi Leipzig'e sanırım işle ilgili sebeplerden dolayı taşıdı.

SF: Evet. Üvey ağabeylerim Emanuel ve Philipp, hatırlarsınız...

BK: Elbette.

SF: Onlar da işle ilgili sebeplerden İngiltere'ye, Manchester'a gitmek üzere kıtayı çoktan terk etmişti.

BK: Daha sonra aileniz tekrar taşındı, bu kez Leipzig'den Viyana'ya.

SF: Eh, elbette ben o zaman çok küçüktüm ve sanırım tam hikâyeyi hiç dinlemedim ama daha sonraları Leipzig'de çok az Yahudi'ye oturma izni verildiğini ve çok ciddi kısıtlamalar olduğunu anladım. Ve babam her şeyi hesaba katınca, Viyana'da daha büyük fırsatlara sahip olabileceğini düşünmüş, en azından orada daha geniş bir Yahudi topluluğu varmış. Belki çocukları için de daha büyük fırsatlar olabileceğini düşünmüştü.

BK: Ve sanırım annenizin de Viyana'da akrabaları vardı.

SF: Evet, belki de babam annemim ailesinin yardım edeceğini ummuştum.

BK: Nihayetinde 1859'un sonlarında aile, Habsburg İmparatorluğu'nun başkenti olan Viyana'ya yerleşti ve burası 1938 yılına kadar eviniz oldu.

SF: Evet, Viyana'da dolu dolu neredeyse yetmiş dokuz yıl geçirdim. Bu bana oldukça inanılmaz geliyor. Göz açıp kapayıncaya dek geçip gitti. Ve şimdi bir günlüğüne de olsa tekrar burada, Viyana'dayım.

BK: Eğer doğru anladıysam, Leipzig'den Viyana'ya unutulmaz bir tren yolculuğu yaptınız ve yıllar sonra meslektaşınız Dr. Wilhelm Fliess'e yazdığınız bir mektupta, annenizi çıplak görmüş olabileceğinizi belirttiniz.

SF: Bu gayet olası çünkü trende çok dar bir alanı paylaşıyorduk.

BK: Dr. Fliess'e bu anıyı yazarken dilinizin Almancadan Latinceye geçişi ve annenizden "*matrem*", onun çıplak görüşünüzden de "*nudam*" diye bahsedişiniz çok ilgimi çekiyor. Örtmecelere ve on dokuzuncu yüzyılda cinsellik hakkında doğrudan konuşmanın zorluğuna dair önceki konuşmalarımızdan yola çıkarak, dünyanın en büyük seksoloğu Profesör Sigmund Freud'un bile zaman zaman daha mesafeli bir dil kullandığını ileri sürebilir miyiz?

- SF: Bunun çok zekice bir gözlem olduğunu düşünüyorum ve değerlendirmenize katılıyorum. Biliyorsunuz ki annenin bedeni kk bir erkek çocuğunun hem en büyük arzusunun hem de en büyük korkusunun nesnesidir çünkü ocuk annenin çıplak bedenine sahip olma girişiminde bulunursa...
- BK: Baba ona saldırabilir. Onu hadım edebilir.
- SF: Veburada dipus karmaşasının kökenlerini görüyoruz. Kuşkusuz annemin çıplak bedenini görmek beni uyarmış, aynı zamanda da dehşete düşürmüş olmalı.
- BK: Bu yüzden *matrem nudem* ifadesini kullanmışsınız.
- SF: Evet, Fliess'e o kelimeleri bu yüzden Latince yazmış olabilirim. Katılıyorum.
- BK: Cinsellikten bahsederken yabancı bir dil kullandığınız bir yazıyı daha hatırlıyorum.
- SF: Yoksa benim psikanalistim haline mi geliyorsunuz?
- BK: Daha çok, tartışmamızı biraz daha ete kemiğe brndrmeye alıştığıma inanıyorum.
- SF: Bu noktada ben de "et" kelimesini kullanmanızı yorumlamadan geeme-yeceğim. Görüyorsunuz ya, cinsellik çok derin seviyelerde iimize nüfuz ediyor. Bu arada "ie nüfuz etmek" ifadesini kullandığımın da farkındayım. Dolayısıyla onun hakkında yorum yapmaya gerek yok!
- BK: "Dora" rumuzuyla bilinen geç kız hakkında yazdığınız makaleyi hatırlarsınız...
- SF: Elbette hatırlıyorum. Bizzat ben yazdım, değil mi?
- BK: Öyleyse, *Herr Professor*, Dora'yla cinsel konular hakkında çok açık ve doğrudan konuştuğunuzu anlattığınız bölümü de hatırlarsınız.
- SF: Cinsellik hakkında çok az şey biliyordu ama "Herr K." diye adlandırdığım adam tarafından cinselliğe zorla maruz bırakılmıştı.
- BK: Vajina, penis gibi organlar hakkında geç bir kızla konuşurken bile doğru anatomik terimleri kullandığınızı yazmıştınız.
- SF: Ama yle olmalı. Bir psikanalist cinsellik konusunda çok hassas davranmamalı.
- BK: Doğru hatırlıyorsam şöyle demiştiniz: "Bedensel organları ve süreçleri teknik isimleriyle kullanıyorum ve eğer bunları, yani kelimeleri bilmiyorsa hastaya ne olduklarını söylüyorum."

- SF: Hatırlıyorum. Bu Almancada yazdığının çok iyi bir çevirisi.
- BK: Aslında bu İngilizceye James Strachey ve eşi Alix Strachey'nin katkısı. Her ikisi de 1920'lerin başında sizin hastanız olmuştı ve bu çeviri üzerinde ortaklaşa çalıştılar.
- SF: Psikanalizi öğrenmek için bana geldiklerinden, *Herr* ve *Frau* Strachey'yi hastadan ziyade öğrencilerim olarak görüyorum. Ama ne demek istediğinizi anladım.
- BK: “Dora” vakasındaki söz ettiğim bölüme dönersek, doğru anatomik dili kullanmanın öneminden bahsetmenizden hemen sonrasında Almancadan Fransızcaya geçmiştiniz. Hatırlıyor musunuz?
- SF: *Nein*.
- BK: Şöyle yazmıştınız: “*J'appelle un chat un chat*.” Kaba bir çeviriyle bu, “Eğriye eğri, doğruya doğru derim,” ifadesinin Fransızcası olurdu.
- SF: Görünen o ki katkılarımı çok yakından incelemiştiniz.
- BK: Bu gözlemden kendime pay çıkarmam pek doğru olmaz. Pek çok eleştirmen bunu çok önceden fark etmişti.
- SF: Ve?
- BK: Cinselliğin, sizin gibi derin klinik tecrübesi ve konuya bütünüyle aşinalığı olan biri tarafından yaklaşıldığında bile ne kadar patlamaya hazır bir mesele olduğunu gerçekten vurguluyor. Çıplak bir anne *matrem nudam* haline geliyor ve cinsel organlara ilişkin doğru Almanca terimlerin kullanılması gerektiğine dair çok önemli bir tartışma Fransızcalıyor: “*J'appelle un chat un chat*”... aslında tam olarak “Kediye kedi derim” anlamına geliyor, “Eğriye eğri derim” bile değil.
- SF: Ve Fransızlar kadının cinsellik organına, günlük konuşma dilinde *la chatte* diyorlar; “kedi” anlamına gelen *chat* kelimesine çok benzer bir kelime... Yani, burada bir kelime oyunu var.
- BK: Öyle.
- SF: Cinsellik, gördüğünüz gibi oldukça zor bir konu. Cinselliğin psikolojisi üzerine yazdıklarımda neden bu kadar direnç sergilediğimi ve neden ahlakım hakkında bu kadar nefret dolu, iftira içeren yorumlara maruz kaldığımı anlayabilirsiniz.
- BK: Evet, gerçekten de sizi ahlaksızlık ve sapkınlıkla suçlayan muhalif bazı eleştirmenleri geri püskürtmek zorunda kaldınız...

- SF: Ah evet, yaklaşımları zaman zaman oldukça nefret doluydu.
- BK: Sanırım Profesör Otto Marburg size açıkça “Kazanova” diye hitap etmişti.
- SF: Bu eşimi çok eğlendirmişti. Ama Avusturya’nın ünlü nörologlarından Marburg beni yüzüme karşı suçlayacak cesarete sahip değildi. Bu lafı genç öğrencilerimden biriyle, İtalya’dan Dr. Weiss’la konuşurken araya sokuşturmuştu.
- BK: Eduardo Weiss mı?
- SF: Evet. Weiss bunun yalan olduğunu biliyordu ama yine de bu tür konuşmalar çok zarar verici olabilir. Ancak “Kazanova”nın, hakkımda yapılan diğer yorumların yanında bir iltifat gibi kaldığını söyleyebilirim. *Herr Professor Weygandt*’ı biliyorsunuzdur...
- BK: Wilhelm Weygandt, erken yirminci yüzyıl Kıta Avrupası’nın psikiyatrisinde çok büyük bir öneme sahipti.
- SF: Sanırım 1910 yılındaydı, Hamburg’da doktorların bir toplantısında konuşma yapmış ve benim çalışmalarımı çöp olarak nitelendirmişti. Beni hastaların zihinlerine cinsel düşünceler sokmakla suçladı, hatta hepimiz fahişeymiş gibi, psikanalizin cinsel organlara masaj yapmaya benzediğini iddia edecek kadar ileri gitti! Ve saygın bir tıp dergisi olan *Hamburger Ärzte-Correspondenzblatt*’ın bu saçmalığı yayımladığına inanabiliyor musunuz!
- BK: İnsanlar psikanalitik kuramın cinsel yönlerine neden bu kadar şiddetli tepkiler verdiler?
- SF: Bu adamlar cinsellik hakkında tartışmak bir yana, insanların cinsel yönleri olduğunu bile kabul edemiyorlardı.
- BK: Bu karalamalarla nasıl başa çıktınız?
- SF: Çoğunlukla sadece göz ardı ettim ama neferlerimden çok destek de aldım. Yükümü paylaştılar çünkü onlar da toplantılarda konuştuklarında çokça kınamaya maruz kalıyorlardı.
- BK: Macar meslektaşınız Sándor Ferenczi psikanaliz adına pek çok istismara göğüs gerdi.
- SF: Ah evet, Ferenczi, Budapeşte’de birçok şüpheciyle savaşmak zorunda kaldı. Bir keresinde, sanıyorum 1912 yılı civarında, Macar doktorlardan oluşan bir birliğe benim çalışmalarım hakkında bir konuşma yapmıştı. Beni, onu ve psikanalizi baştan sona son derece kaba bir şekilde reddetmişlerdi.

BK: Ne demişlerdi?

SF: Bizi *Schweinerei*'dan çok bir farkımız olmadığını söyleyerek karalamışlardı. Çok ağır bir hakaret! Çok ezici!

BK: *Schweinerei*'ı en iyi nasıl çeviririz?

SF: Farketmişsinizdir; kelimede “domuz” anlamına gelen “*Schwein*” geçiyor. *Schweinerei* domuz pisliği gibi iğrenç anlamına geliyor. Beni zehir olarak nitelendirdiler. Beni basit bir pornocu olmakla suçladılar.

BK: Diğer taraftan eski psikiyatristler kuşaklar boyunca hem erkeklerin hem de kadınların cinsel organları üzerinde acımasız, gereksiz ameliyatlara gerçekleştiriyorlardı; siz ise, *Herr Professor*, hastalarınıza özel bir odada, acele etmeden hikâyelerini anlatma fırsatı veriyordunuz.

SF: İnsanlar bunu yüz yıl önce fark etselerdi keşke. Ama ben *odium sexicum* diyebileceğimiz bir zamanda yaşadım.

BK: Cinselliğe duyulan nefret.

SF: Evet, cinselliğe duyulan nefret.

BK: Ama siz tüm direnç ve nefrete rağmen çalışmalarınızı sürdürdünüz.

SF: Elbette. Yapılması gereken kesinlikle budur.

BK: Bu noktaya benim bir gözlemimden geldiğimizin son derece farkındayım; 1859 yılında annenizi...

SF: *Matrem nudam?*

BK: Evet...

SF: Ve o konu ikimizde de bu denli serbest çağrışım yarattı.

BK: Öyle görünüyor. Ama belki de kronolojimize dönsek iyi olur.

SF: Pekâlâ, 1859 yılındayız, ailem ve ben Viyana'ya yerleşmiş durumdayız. Ama tahmin edersiniz ki Schönbrunn gibi bir kraliyet sarayına değil, daha mütevazı bir mahalleye.

BK: Viyana'nın Yahudi topluluğu arasında popüler olan ikinci *Bezirk*'inde bir daire kiraladınız.

SF: Evet, bir zamanlar Yahudi banliyösü olan Leopoldstadt'ta.

BK: Viyana'da Yahudilerin büyük bir kısmı Leopoldstadt'ta yaşıyordu.

SF: Öyleydi. Neyse ki zamanla babamın işleri biraz daha açıldı. Hiçbir zaman zengin olmadı ama idare ediyordu. Ve annem sürekli çocuk doğurduğu

için böyle olması da gerekiyordu. Bir yıl sonra kız kardeşim Rosa dünyaya geldi. Tam adıyla Regina Deborah ama biz ona “Rosa” diyorduk.

BK: 1860’ta doğdu, değil mi?

SF: Evet. Ve sonra Marie dünyaya geldi, “Mitzi” diye hitap ettiğimiz kız kardeşim. Sanırım yıl 1861’di. Onun ardından da 1862’de Esther Adolfine geldi.

BK: Ama herkes ona “Dolfi” diyordu.

SF: Dolfi, evet. Kız kardeşlerim arasında bir tek o hiç evlenmedi.

BK: Ve beşinci kız kardeşiniz?..

SF: Pauline Regine Sara Freud, ona kısaca “Paula” diyorduk. 1864’te doğdu.

BK: Ebeveyninizin işi başından aşkınmış. Annenizin sizinle çok ilgilenemediği düşünülebilir, özellikle de beş kız kardeşiniz olduğu göz önünde bulundurulunca. Hiç kendinizi terk edilmiş hissettiğiniz oldu mu?

SF: Hayır, asla. Daha önce konuştuğumuz üzere, her zaman annemin gözdesiydim.

BK: Ve son olarak, 1866 yılında bir erkek kardeşiniz oldu.

SF: Sonunda, bir erkek çocuk daha. Alexander Gotthold Efraim Freud. Çok iyi arkadaş olmuştuk.

BK: Ve kardeşiniz Alexander, sizden neredeyse on yaş küçük olduğu halde, ilerleyen yıllarda en iyi seyahat arkadaşlarınızdan biri oldu.

SF: Alexander’a ismini verme şansına sahip olduğumu biliyor muydunuz? İsmi ben seçtim.

BK: Bir bebeğin ismini seçmek dokuz, neredeyse on yaşında bir çocuk için ne kadar sıradışı bir şey. İnsan, ebeveyninizin bu imtiyazı kendilerine saklayacaklarını düşünürdü.

SF: Dediğim gibi, en büyük çocuk olarak ve tabii ki en büyük *erkek* çocuk olarak ailemizde çok özel bir yerim vardı.

BK: Peki, onca olasılık arasından Alexander ismini nasıl seçtiniz? Geleneksel İbranice bir isim olmadığı aşikâr.

SF: Ah, hayır, şükürler olsun ki değil.

BK: Alexander’ı seçme sebebinizi hatırlıyor musunuz?

SF: Neden böyle bir soru soruyorsunuz? Bu kesinlikle psikanaliz tarihiyle ilgili bir konu değil.

BK: Sadece düşündüm ki...

SF: Sorunuzun cevabını zaten bildiğinizi düşünüyorum.

BK: Her zaman olduğu gibi, son derece uyanıksınız Profesör Freud. Birkaç psikanalist bu ismi seçme sebebiniz hakkında bir şeyler yazdı, aralarında keskin zekâlı Amerikalı bir psikanalist olan...

SF: *Ein Amerikaner?*

BK: Evet... Amerikalı psikanalistlerin sizi hiçbir zaman özel olarak etkilemediğini biliyorum...

SF: Ama bana 1939'dan bu yana o insanların çıtayı yükselttiğini söyleyeceksiniz ki bu şaşırtıcı olmaz çünkü Avusturyalı ve Alman meslektaşlarımın yarısı Amerika'ya göç etti.

BK: Ernest Jones, kahraman fatih Büyük İskender'e¹² olan hayranlığınızı ve onunla özdeşim kurduğunuzu yazmıştı.

SF: Elbette.

BK: Söz konusu yazarların birkaçı Alexander ismini seçmenizi, bir olasılık, küçük bir çocuk olarak babanızın kesin kimliğiyle ilgili kafa karışıklığı yaşamanıza bağladılar.

SF: Ne kadar abes!

BK: Elbette, Jakob Freud'un oğlu olduğunuzu biliyoruz. Üvey ağabeyiniz Philipp Freud'un çok yakın oturduğunu ve genç anneniz için yaş itibarıyla daha uygun bir eş olduğunu düşünürsek...

SF: Babamı ağabeyimle mi karıştırmışım?

BK: Yani, eğer karıştırdıysanız, Jakob'tan ziyade *Philipp*'in annenizin çocuklarının babası olduğu düşlemine kapılmış olabilirsiniz.

SF: Ve Makedonyalı *Filip* Büyük İskender'in babasıydı.

BK: Aynen öyle.

SF: Eh, ağabeyimin yeni bebeğin babası olduğunu sandıysam, neden ona Alexander ismini vermeyeyim diye mi düşünmüşüm?

BK: Kesinlikle.

SF: Peh!

BK: Profesör Freud, düşünüyorum da...

12 (İng.) Alexander the Great. (yhn.)

SF: Evet?

BK: Ebeveyninizden erkek kardeşinize isim verme yetkisini ve cesaretini almak, belki de...

SF: Yeter, aklınızdaki neyse söyleyin artık.

BK: Acaba bu durum sonraki yıllarda kendinizi hak sahibi görmenize ve tüm-güçlülük duygusuna yol açmış olabilir mi? Yani kontrolün sizde olduğu duygusuna?

SF: Psikanalitik hareketin öncüsü olarak mı?

BK: Evet, sanırım öyle.

SF: Bu çok ilginç ve çığınca bir analiz örneği. Her şeyden önce, benden bu yorumun lehinde ya da aleyhinde herhangi bir serbest çağrışım gelmesini beklemediniz. Ama yine de çok ilginç ve gerçekten çok yaratıcı bir yorum.

BK: Ölümünüzden bu yana envai çeşit insan tarafından defalarca psikanalize tabi tutuldunuz.

SF: Ve biz ölümler kendimizi savunma ya da cevap verme imkânına sahip değiliz.

BK: Ama bugün bir fırsatınız var.

SF: Karşılık vermeden önce sohbetimizden başka ne gibi sürprizler çıkacağına bir bakayım.

BK: Gayet makul.

SF: Şuraya bakın, dostumuz Kerl yine yaklaşıyor. Belki bana puro getirmiştir.

[Herr Kerl, elinde ahşap bir kutuyla geri gelir.]

WK: Herr Professor, size bu Zigarren'i bulabilmek için ne kadar uğraştığımı tahmin edebilirsiniz. Restoranlarda sigara içmenin yasaklanmasından bu yana, Café Landtmann...

SF: Korkmayın Kerl, benim için nasıl cambazlıklar yapmışsınız, bir bakalım.

WK: Garsonlarımdan biri, Café Landtmann'ın en seçkin müdavimine en kaliteli Zigarren'den bulmak için Kohlmarkt'a koştu.

SF: Kokusunu şimdiden alabiliyorum. İçine bir bakalım. Ach, mein Gott... bunca yıldır böyle purolar görmedim.

WK: Sizin için en iyi fermente tütünlerden çok iyi bir seçki satın aldık, Profesör.

SF: Trabuco da mı buldunuz? En sevdiğim.

WK: Eski günlerden bu puroyu sevdiğinizi hatırlıyoruz, *Herr Professor*. Hatta arka odadaki bir dolapta puro makasınızı bile bulduk. Bunca yıl boyunca personelim onu çok güvenli bir şekilde saklamış.

SF: Seçeyim bakayım... evet, bu iyi görünüyor.

WK: Elle sarılmış, Profesör Freud.

SF: Yıllarca çok yoksunluk çektim. Hatta ilk *Weltkrieg* sırasında neredeyse hiç Trabuco purosunu içemedim. Bazen meslektaşlarım bana bunları kaçak getirirlerdi.

BK: Ve bazen de Amerika doğumlu yeğeniniz, en büyük kız kardeşinizin oğlu Edward Bernays size puro gönderirdi.

SF: Evet, gönderiyordu.

BK: Peki, Profesör Freud savaş sırasında hastalarınızdan birinin size elli puro getirdiği doğru mu?

SF: Bu kesinlikle doğru. Ama bunu nereden biliyorsunuz?

BK: Sanıyorum bu bilgi Sándor Ferenczi'ye yazdığınız mektuplardan birinde geçiyor.

SF: İyi ama siz o mektubu nasıl okudunuz?

BK: O zamandan bu yana pek çok *Briefe*'niz yayımlandı.

SF: Özel mektuplarım mı?

BK: Eh, çoğu.

SF: İnsanlar bana bu kadar ilgi mi gösterdiler, purolarıma bile?

BK: İnsan Sigmund Freud'u elinden düşürmediği purosunu olmadan hayal edemiyor.

SF: Öyle mi?

BK: Evet, kesinlikle öyle. Aslında, bugünlerde bazı fikir insanları zaman zaman, "Bazen bir puro sadece bir purodur," Freudyen klişesini dile getiriyorlar.

SF: Kim söylemiş bunu?

BK: İnsanlar genelde bilinçdışı sembolizmin önemini küçümsemek için bu gözlemi size atfediyorlar.

SF: Ben asla bu kadar saçma bir şey söylemezdim. Bir puro hiçbir zaman *sadece* bir puro olamaz. Her şey daha derin bir bilinçdışı seviyede başka, daha derin bir şeyin sembolü olarak anlaşılmalı.

- BK: Elbette. Yanlış anlaşılımları ortadan kaldırmamız iyi oldu.
- SF: Peki ama *Herr Kerl*, bu sigara içme yasağı neyin nesi?
- WK: *Herr Professor*, Café Landtmann size memnuniyetle bir ayrıcalık tanıyacaktı. Buraya, Landtmann'a her gelişinizde istediğiniz kadar puro içebilirsiniz.
- SF: Teşekkürler, *Herr Kerl*.
- WK: Beyler, başka bir isteğiniz var mı?
- SF: Hayır, teşekkürler *Kerl*. Sana haber veririm. Ama şimdilik Trabuco'mu büyük bir keyifle içeceğim.
- WK: Pekâlâ beyler.
- [*Herr Kerl bir kez daha ayrılır.*]
- SF: Bana eşlik etmek ister misiniz?
- BK: Teşekkürler Profesör Freud ama ben hiç sigara içmedim, içmem.
- SF: Mirim, hayatın en büyük zevklerinden birini kaçıyorsunuz.
- BK: Ama *Herr Professor*, artık sigara içmenin ciddi hastalıkların, özellikle de kanserin ortaya çıkmasında önemli bir etken olduğunu biliyoruz.
- SF: O aşamayı çoktan geçtik. Ölü bir adam bir puronun tadını çıkarabilir bence, sizce de öyle değil mi?
- BK: Elbette.
- SF: Sigara içmenin hiçbir sakıncası olabileceğini düşünmüyorum.
- BK: Ama en azından bir kere puro neredeyse ölümünüze sebep olacaktı.
- SF: Ne kadar dramatik! Neyi kastediyorsunuz?
- BK: 1911 kışında yöneliminizi oldukça bozan baş ağrıları çekmeye başladığınızı hatırlıyor musunuz?
- SF: Şimdi siz söyleyince hatırlar gibi oldum.
- BK: Carl Gustav Jung'a bu konuda yazmıştınız...
- SF: Davamıza ihanet eden adam.
- BK: Ama o zamanlar çok yakın arkadaşınızdı, değil mi?
- SF: Eh, tıp alanında bir meslektaşım olduğu kesindi.
- BK: Çalışma odanızdaki masa lambası...
- SF: Ah, evet, metal boru ve boru sistemi arasındaki bağlantı gevşemişti.

- BK: Dr. Jung'a kaçak gazın kokusunu alamadığınızı çünkü puronuzdan çıkan yoğun dumanın kokuyu bastırdığını söylemişsiniz.
- SF: Endişenizi anlıyorum. Ama yine de sigara içmenin önemini vurgulamaktan yanayım, özellikle de tüm gün ellerini meşgul edecek çok az şeyi olan bir psikanalist için.
- BK: Seanslarda puro içiyordunuz.
- SF: *Natürlich!*
- BK: Bugün böyle yapmıyoruz.
- SF: Ne kadar burjuvasınız.
- BK: Yine de...
- SF: Bir etkim olamayacağını görüyorum. Fazlasıyla sigara karşıtısınız. Biliyor musunuz, savaş sırasında bu puroları bulmak neredeyse imkânsızdı ve bulduğunuzda da bir ton para ödemeniz gerekiyordu. Yanlış hatırlamıyorsam bir keresinde bir Trabuco için otuz *Heller* ödemiştım!
- BK: *Heller?*
- SF: *Krone*'nin yüzde biri.
- BK: Hmm, anladım. Açıkladığınız için teşekkürler.
- SF: Neyse, şimdi purom var ve onu büyük bir keyifle içiyorum. Devam edelim mi?
- BK: Evet, kardeşlerinizi konuşmaya başlamıştık, beş kız kardeş ve Alexander, ismini sizin seçtiğiniz bebek erkek kardeşiniz.
- SF: Alexander, Makedonyalı Filip'in oğlu.
- BK: Öyle.
- SF: Hâlâ bu varsayımın geçerliliği üzerine düşünüyorum.
- BK: Belki de sizin hatırladığınız haliyle belirgin biyografik olgulara bağlı kalsak daha iyi olur.
- SF: Bir olgu hiçbir zaman sadece bir olgu değildir. Tüm algılar, bilinçdışı etkenler sebebiyle bozulmuş olabilecek hafızanın merceğinden süzölüp gelir.
- BK: Okul konusuna geri dönebilir miyiz? Lepoldstadt'taki okula? Yunanca ve Latince metinleri derinlemesine çalıştığınızı biliyorum. Tam olarak ne okuduğunuzu hatırlıyor musunuz?

- SF: Sizin de belirttiğiniz gibi, klasik metinler. Doğru hatırlıyorsam, Homeros ve Livius'u renmeye bağlamığtık, muhtemelen biraz Ovidius ile biraz da Herodot. Bunları *Primaner* denen birinci sınıf *Gymnasiast*'lara öğretiyorlardı.
- BK: Birinci sınıf ğrencisi mi?
- SF: Ve daha sonra, büyüdükçe daha ileri seviye metinlere geçiyorduk; Cicero, Demostenes'i mutlaka okumuğuzdur; muhtemelen Horatius ile Sallustius'u... ve ah, evet, Tacitus ile Vergilius'u da. Gymnasium'da toplam sekiz yıl geçirdim. Evet... *Primaner* olarak bağladım. İlk yıla *Prima*, ikinci yıla *Secunda* diyorduk; sekizinci yıla, yani *Octava*'ya kadar böyle gidiyordu. Latince bildiğinizi dğnyorum...
- BK: Evet, hem okulda hem de sonrasında Latince ğrendim.
- SF: Bunu duyduğuma çok sevindim.
- BK: *Gymnasiasten*, yani ğrenciler *Matura* sınavına hazırlanmak için klasik müfredatı öğreniyordu, değil mi? Üniversiteye girebilmenin *sine qua non*'u.
- SF: Bu doğru. *Matura* olmazsa olmazımızdı; devam edebilmek için sınavda bağarılı olmak gerekiyordu.
- BK: Laik eğitimin yanısıra bir Yahudi okuluna da gittiniz.
- SF: Ama sadece kısa bir süreliğine. Çok iyi bir ğretmen olan Samuel Hammerschlag yönetimindeki *Kultusgemeinde*'ye. Kızım Anna'ya, Hammerschlag'ın kızının adını verdim.
- BK: Yani kardeğiniz Anna'dan dolayı değil mi?
- SF: *Nein, nein*, kesinlikle değil.
- BK: Nihai olarak kendinizi Tanrısız bir Yahudi olarak tanımlamanıza rağmen, Viyana'daki Yahudi topluluğunun eğilimlerinizde önemli bir yeri vardı. Akıl hocanız Joseph Breuer'in babasının...
- SF: Ah, Breuer'in babası... adı neydi? Hatırladım, Leopold Breuer. Yahudiliğe iliğkin kitaplar yazmığtı ve alığmalarını *Kultusgemeinde*'de okumuğtuk.
- BK: Ve Breuer ailesi ile Hammerschlag ailesi aynı binada oturuyordu, değil mi?
- SF: Doğru. Ayrıca Breuer ailesi ile Hammerschlag ailesi arasında bağka yakınlıklar olduğunu da biliyor musunuz?
- BK: Hayır.

- SF: Demek ki benim hakkımda bilinmeyen şeyler de var. Öyleyse, Hammerschlag'ın oğlu Paul'un Joseph Breuer'in kızı Bertha'yla evlendiğini de söylemiş olayım.
- BK: Ne karmaşık bir ilişkiler ağı!
- SF: *Ja*, elbette. Viyana, en azından Yahudiler için böyle bir yerdi.
- BK: Okul yıllarınızda bir öğrenci olarak oldukça çok çalıştınız.
- SF: Evet çalışırdım, yemeklerimi yerdim ve gündelik aile hayatının tekdüzeliliğiyle pek ilgilenmezdim.
- BK: Anneniz, sizin çalışmanıza odaklanabilmeniz için kız kardeşlerinizi sessiz tutmaya çalışmış. Aile piyanosunun kaldırılması için ısrar ettiğiniz doğru mu?
- SF: Ah, bunu unutmuştum. Kız kardeşim Anna çok çalardı ve bu benim çalışmamı bölerdi. Ve evet, annem piyanodan kurtulmuştu.
- BK: Yıllar sonra, Johann Wolfgang von Goethe'yle ilgili makalenizde, pencerelerinden eşyalar atan insanlardan bahsettiniz. Sanırım, Goethe pencereden çanak çömleklerini atmıştı. Ve siz bu hareketi, onun çok sayıdaki kardeşlerini sevmemesine ve onları atıp kurtulma arzusuna bağlamıştınız. Sizin de piyanoyu evden atma arzunuzun başka bir arzuyu maskeliyor olabileceğini...
- SF: Beni rahatsız eden kardeşlerimden kurtulma arzusu mu?
- BK: Yani, evet...
- SF: Burada, Café Landtmann'da çok yoğun bir psikanalizin konusu olduğumu hissediyorum. Bir kez daha, haklı olabilirsiniz. Ama eminim sizin de kardeşleriniz vardır ve kardeş rekabeti denen şeyin...
- BK: Anlamamıza gerçekten çok yardımcı olduğunuz bir kavram...
- SF: Evet, bu evrensel bir deneyimdir.
- BK: Yani siz yoğun bir şekilde çalışmalarınıza odaklandınız ve İspanyolca öğrenmek, tarihi bolca özümsemek gibi ek çalışmalar da üstlendiniz.
- SF: *Ja*, öyle oldu.
- BK: Yazarlık kariyerinize de Gymnasium'da başladınız. Okulunuzun *Musarion* isimli dergisinde çok zekice bazı aforizmalarınız yayımlandı.
- SF: Ah, evet, bunu tamamen unutmuşum.
- BK: Ve sanıyorum kahve içmeye de o zamanlarda başladınız!

- SF: İnsan geceleri uyanık kalmanın bir yolunu bulmalı. Eski okul arkadaşım Wilhelm Knöpfmacher evimize gelirdi ve final sınavımızdan, yani *Matura*’dan önce sade kahve içip üzüm yiyerek gece geç saatlere kadar çalışırdık.
- BK: O zamanlar kahveyi evde içiyordunuz, *Kaffeehäuser*’de değil.
- SF: *Nein, nein*, ergen bir öğrenci olarak bunu yapamazdınız. Babam bu mekânlara sık sık gidiyordu ama büyüklerim benim yaşımda bunun yapılmasından hoşlanmazdı. Saygın olmayan bir *Kaffeehäuser*’e gittikleri için iki okul arkadaşımın başı epey bir derde girmişti.
- BK: Ve sanırım geneleve de gitmişlerdi.
- SF: Evet, gerçekten uygunsuz davranıyorlardı.
- BK: Yaşamınızın bu noktasında *sizin* genç hanımlarla ilişkinizi de merak ediyorum. Kardeşiniz Anna’nın ölümünüzden kısa süre sonra hatırladığı üzere, kızlara ayıracak zaman bulamadığınız doğru mu? Kız kardeşiniz eve arkadaşlarını getirdiğinde onları nadiren fark edermişsiniz.
- SF: Anna kısmen haklı. Evet, kitaplarıma gömülüydüm. Libidomu akademik hedeflerime yöneltmiştim. Biliyorsunuz buna süblimasyon, yani yüceltme diyoruz. Ama kardeşim ergenlik tutkularımın hepsini bilmiyordu.
- BK: Sanırım Gisela Fluss adında bir genç kıza âşık olmuştunuz.
- SF: İlk aşk maceramdı ama çok masumaneydi. Gençlik heyecanı. Büyük ölçüde bir yüceltmeydi. Kendimi mesleki olarak yetiştirdiğimde, aşk maceralarına da çokça zamanım olacağını biliyordum. Ama o zamanlar kendimi Universität Wien’de tıp okuma fikrine çoktan adanmıştım...
- BK: Viyana Üniversitesi’nde...
- SF: Wiener Universität, *ja*, öyle.
- BK: Ve çalışmaya odaklanmanız gerekiyordu.
- SF: Evet.
- BK: Tıp eğitimi görmek üzere üniversiteye kaydolmanızdan kısa süre önce mektuplarınızı gerçek adınız “Sigismund”la değil, “Sigmund” ismiyle imzalamaya başladınız. Bu kimlik değişimini anlamamıza yardımcı olabilir misiniz?
- SF: Bunun çok bariz olduğunu düşünürdüm. Herhangi bir Yahudi bunu anlardı.
- BK: İsminizin antisemitik yansımaları mı vardı?

- SF: Benim zamanımda, "Sigismund" ismi özellikle Viyana'da, antisemitik şakalarda popüler hale gelmişti. Ama Moravya'nın taşralılarından olan ebeveynimin, isimlerimden biri olarak "Sigismund"u seçerken bunu bildiklerini sanmıyorum.
- BK: Ama pek çok ortaçağ kralı ve dükü bu ismi taşıdığından, Sigismund'un kraliyet çağrışımları olduğunu sanıyordum.
- SF: Böyle düşünülebilir elbette ama benim zamanımda Sigismund ismi Yahudilikle çok rahatsız edici bir biçimde ilişkilendiriliyordu. Ben de bu yüzden değiştirdim.
- BK: Daha fallik, daha Cermen bir isim seçtiniz. Aklıma, Richard Wagner'in, siz isminizi değiştirmeden sadece birkaç yıl önce, 1870'de sahnelenen *Valkürler* operasındaki "Siegmund" karakteri geldi.
- SF: Tanrı "Wotan"ın oğlu "Siegmund". İyi bir seçim yapmışım demek ki... Ama *Beowulf*'taki karakteri de unutmayın. Anladığım kadarıyla ismim antik İskandinav dillerinden geliyor.
- BK: Yani böylece Moravya kökenli, mütevazı Yahudi çocukluğunuzu geride bıraktınız ve üniversitedeki tıp çalışmalarına hazır, daha uyum sağlamış bir Viyanalı haline geldiniz.
- SF: Hiçbir zaman Yahudi köklerimi inkâr etmedim ve hiçbir zaman vaftiz olmadım. Bazı takipçilerim... örneğin Alfred Adler, hem çocuklarını hem de kendini vaftiz ettirdi. Bu bence sadece çaresizliğe düşmüş bir adamın yapacağı bir şey. Ve Rank... Otto Rank. Onun da asıl adı Otto Rosenfeld'di, biliyorsunuzdur.
- BK: Sanırım, babasıyla zor bir ilişkisi vardı.
- SF: Eh, isim değişikliğinin sebebi buysa, sanırım bu durum insanın geçmişini inkâr etmesinin de göstergesidir. Yani babasına, *Herr Rosenfeld*'e sırtını dönerken aynı zamanda Yahudi köklerine de sırtını dönmüş oldu.
- BK: Hiçbir zaman Hristiyan olma girişiminde bulunmadınız, değil mi Profesör Freud?
- SF: Hayır, asla.
- BK: Şehrinizdeki koyu Yahudi düşmanlığına rağmen de mi? Yanlış hatırlamıyorsam, Gymnasium'dan mezun olduğunuz ve üniversiteye başladığınız 1871 yılında Viyana borsasının çökmüş ve bu durum, Yahudilere karşı daha da büyük bir nefreti kışkırtmıştı.

- SF: Evet, o zamanlarda *Gründerkrach* ya da *Börsenkrach* olarak bilinen borsa çöküşü, sayısız bankanın iflasına yol açmıştı. Küçük esnafın çoğu zor zamanlar geçirmişti. Cemaatimin çoğu *Börse*'de çalıştığı için insanlar Yahudileri suçlamıştı.
- BK: Birkaç yıl sonra, Viyana fikirlerini açıkça, zehir zemberek dışavuran, Yahudi düşmanı bir belediye başkanı seçti.
- SF: *Christlichsoziale Partei*'dan Karl Lueger.
- BK: Hristiyan Sosyalist Partisi'nin Katolik Kilisesi'yle yakın ilişkileri vardı.
- SF: Evet.
- BK: Tarihçiler Lueger'ı Nazilerin tehlikeli bir öncülü olarak nitelendirdiler.
- SF: Kesinlikle haklılar. Lueger, malum belagati ve propagandasıyla herkesi baştan çıkardı. Ve klasik anlamda yakışıklı olduğu için ona "*der schöne Karl*" diyorlardı; anlamını tahmin edebilirsiniz.
- BK: Yakışıklı Karl.
- SF: Yakışıklı ha?.. Hımm!
- BK: Tüm Yahudi düşmanlığına rağmen hiç Hristiyan olmayı ya da göç etmeyi düşünmediğinizden emin misiniz?
- SF: Tıpkı babam gibi, kasketimi yerden aldım ve çalışmaya devam ettim.
- BK: Anlıyorum. Ama sanırım nefretin ne kadar yıkıcı hale geleceğini öngöremediniz, daha doğrusu *öngöremediniz*.
- SF: İnsan doğası hakkında hiçbir şey beni şaşırtmıyor. Ama olayların bu şekilde vuku bulacağını bilmiyorduk.
- BK: Biraz daha *Kaffee* ister misiniz, *Herr Professor*?
- SF: Daha fazla *Kaffee* içmeyi nasıl düşünebilirsiniz? *Nein, nein*. Yeterince içtik.
- BK: O zaman bir puro daha?
- SF: *Ja*, bakın o iyi olur.

6. FİNCAN

Bayan Benvenisti'nin divanında Leh votkası

- BK: *Herr Professor*, her ne kadar birlikte içtiğimiz kahveleri harika bulsam da bu hızla gidersek günlerce buradan ayrılamayacağımızı fark ettim...
- SF: Ama benim bu ölüm sonrası söyleşi için kısıtlı zamanım var. Çok geçmeden geldiğim... malum yere dönmeliyim. Orada yapmam gereken pek çok şey var.
- BK: Elbette. Öyleyse biyografinizin içine biraz da çalışmalarınızdaki birtakım önemli konuları serpiştirsek, sizin için uygun olur mu?
- SF: Ah, zaten biyografimi baştan sona konuşmamız mümkün değil. Çok uzun yaşadım. Seksen üç yıl. Bu kadar uzun süre hayatta kalacağımı hiç düşünmemiştim. Bazen daha erken ölmüş olmayı diliyorum. Hayatımın son on altı yılında hastalıklardan çok çektim.
- BK: Biliyorum. Ve hastalığınızı büyük bir metanetle karşıladınız.
- SF: Başka şansım var mıydı ki? Bir karım, bir baldızım, pek çok çocuğum vardı. Oğullarım kariyerlerine yeni başlıyorlardı ve benim desteğime hâlâ ihtiyaçları vardı. Hatta torunlarım bile vardı. Ayrıca ihtiyar bir annem ve elbette biri evlenmemiş, diğerleri de evlenmiş ama bir kısmı kocalarını kaybetmiş kız kardeşlerim vardı. Kısacası ölmeyi göze alamazdım.
- BK: Herkes büyük ölçüde size bel bağlamıştı. Çok çalışmanız gerekiyordu.
- SF: Daha önce de söylediğim gibi, öğrencilerimden aldığım Amerikan dolarlarına şükürler olsun.

- BK: Belki bana uygulamanızdan bahsedebilirsiniz. Psikanaliz sanatından.
- SF: Sanıyorum psikanaliz bir sanat olduğu kadar bir bilim de. Psikanaliz uygulamalarımızın ilkeleri ve usulleri var.
- BK: Psikanalizin ancak doğru bir fiziksel ortamda layıkıyla uygulanabileceğini biliyoruz.
- SF: İkimiz de Café Landtmann' da yapılacak herhangi bir psikanalizin en iyi ihtimalle yalnızca “vahşi analiz” olabileceğini akılda tutmalıyız.
- BK: Elbette, bunun farkındayım. Şu ana kadar yapmış olabileceğim tüm psikolojik gözlemleri... merakımı gidermek için ve farazi bir üslupla yaptığımı umuyorum. Dilerim siz de öyle görüyorsunuzdur.
- SF: Elbette. Beni merak ediyorsunuz. Bir araştırma konusu haline geldiğim gerçeğini kabul etmeliyim. Artık araştırmacı ben değilim.
- BK: On dokuzuncu, yirminci ve yirmi birinci yüzyıllara yayılan, üç asırlık namınızı, şöhretinizi ve etkinizi göz önünde bulundurursak, gerçekten çok fazla araştırmanın merkezi haline geldiniz.
- SF: Hayatımın neden bu kadar ilgi çektiğini tam olarak anlayamasam da durumu kabul ediyorum.
- BK: Belki psikanalitik ortam üzerine konuşmaya devam edebiliriz.
- SF: Evet, psikanaliz yalnızca bir ofiste gerçekleşebilir. Aksi takdirde kişinin mahremiyeti olmaz, gizlilik içinde içini dökebileceği bir alan sağlanamaz.
- BK: Siz de hep Viyana'nın dokuzuncu *Bezirk*'inde, Berggasse'deki ofisinizde çalıştınız.
- SF: Berggasse 19, hayatımın çoğunu orada geçirdim ve evet, kendime ait bir ofisim vardı; son derece mahremiyeti olan bir alandı.
- BK: Ama bazen hastalara kapıyı daha önce hakkında konuştuğumuz kâhyanız *Fräulein Fichtl* açıyordu.
- SF: Eh, başka türlü nasıl içeri girebilirlerdi ki?
- BK: Bunu sordum çünkü günümüzde psikoloji alanında çalışan neredeyse hiç kimse hizmetçi çalıştırmıyor.
- SF: Benim zamanımda bunun maliyeti çok yüksek değildi. Bir meşgaleye ve uyuyacak bir yatağa sahip olmak çoğu için bir ayrıcalıktı.
- BK: Evet, ama bugün, eleman çalıştırmak... Yani, orta sınıftan neredeyse hiçbir uzman kapıyı açacak birini çalıştırmıyor.

SF: Ama neden?

BK: Kısmen... Aslında sanırım, büyük ölçüde... tedaviye hiçbir şekilde üçüncü bir kişinin müdahil olmasını istemiyoruz. Mümkün olduğunca dış unsurlardan arındırılmış bir ortam yaratmaya çalışıyoruz.

SF: Siz hastalarınızla nerede çalışıyorsunuz peki?

BK: Kuzey Londra'da ofislerden oluşan bir binada.

SF: Yani binada başka ofisler de mi var?

BK: Evet.

SF: Hastalarınız koridorda, merdivende başkalarıyla karşılaşmıyor mu?

BK: Evet, elbette ama bir kapı görevlisi çalıştırmıyorum. Meslektaşlarım ve ben otomatik bir zil sistemi kullanıyoruz.

SF: Otomatik zil sistemi mi?

BK: Evet, hastalar kapıdaki zili alıyorlar ve binaya giriyorlar.

SF: Yine de bir Paula Fichtl'iniz olsaydı hayatınız çok kolaylaşırdı. Bizim için çok faydalıydı. Oldukça da uzun bir süre yanımızda yaşadı. Bizimle Londra'ya bile geldiğini biliyorsunuzdur muhtemelen.

BK: Ölümünüzden sonra da Freud ailesi için çalışmaya devam etti; hem eşinizle hem de kızınızla ilgilendi.

SF: Şaşırmadım. Paula çok sadıktı. Aksi takdirde onu yanımızda götürmezdik.

BK: Elbette.

SF: Ama benim zamanımda meslek erbabı bir adamın en az bir hizmetçisi olmadan çalışması düşünülemezdi. Bizim de birden çok çalışanımız vardı.

BK: Birden çok mu?

SF: Ah, tabii. Çok. Elbette öncelikle, aileden biri haline gelen Paula Fichtl. Ama onun dışında bir aşçımız, bir temizlikçimiz, çocuklar için dadılarımız vardı. Ayrıca özel olarak odalardaki sobaları yakmaya gelen biri vardı.

BK: Merkezi ısıtmanız yoktu.

SF: Bu kulağa çok modern geliyor.

BK: Evet. Siz ise ateş ve gazla ısıniyordunuz.

SF: Elbette. Karımın hep çok çirkin hizmetçileri işe aldığını biliyor muydunuz? Bu sabit bir uygulama haline gelmişti.

BK: Neden?

SF: Oğullarımla tanışsaydınız, özellikle de en büyük oğlumla...

BK: Martin.

SF: Kabaca, *Frau* Freud'un hanemizde gereksiz bir cazibenin varlığını önlemeye çalıştığını söyleyebiliriz.

BK: Psikanaliz ortamı hakkında biraz daha düşünersek... Mahremiyet büyük bir öneme sahip.

SF: Ah, *natürlich*, ama kapıyı bir hizmetçinin açmasının, hastanın mahrem bir deneyim yaşamasını engelleyebileceğine inanmıyorum. Paula ofisimde neler konuştuğumuzu asla bilmezdi.

BK: Ama seanslarınız sırasında köpeğiniz de yanınızda oluyordu.

SF: Sadece yaşamımın sonlarına doğru. 1920'lerden önce hiç köpeğimiz olmadı ama sonraları harika Çin köpeklerine sahip olma şansına eriştik elbette. İhtiyarlığımda köpekler belki de en iyi arkadaşlarım oldular.

BK: Jo-fi... ve Lun-Yug.

SF: Keşke onları tekrar görebilseydim. Hayvanları sever misiniz?

BK: Evet, kesinlikle tutkunuzu paylaşıyorum.

SF: İnsan hayvanlara gerçekten güvenebiliyor. Çok dürüstler ve... pek çok meslektaşımın aksine, güdülerini saklamaya çalışmıyorlar.

BK: Hayatınızın oldukça geç bir döneminde, kızınız *Fräulein* Anna; aslında geldiğimiz noktada birçok kez onursal "Doktor" unvanına layık görüldüğü için "Dr. Freud" demeliyim...

SF: Anna'nın *Frau Doktor* olduğunu duymak beni hiç şaşırtmadı. Çok memnun oldum.

BK: Kızınız da hayvan sevginizi paylaşıyordu elbette.

SF: Ah, kesinlikle.

BK: Ve *Fräulein* Anna, köpeklerin "saf sevgi yetisinden yoksun ve nesne ilişkilerinde hep sevgi ile nefreti karıştıran insanların aksine, dostlarını sevdiklerine ve düşmanlarını ısırдықlarına" dair gözleminizi hatırlıyordu.

SF: Bu beyana da itiraz edemeyeceğim. Evet, Anna sözlerimi oldukça doğru şekilde hatırlamış.

BK: Kansere yakalandığınızda köpeklerinizin çok büyük birer refakatçi ve teselli kaynağı haline gelmesini anlayabiliyorum. Ama acaba bazı ana-

lizanlarınızın seanslarda bir köpeğin varlığından hoşnut olmadıklarını fark etmiş miydiniz?

SF: Neden karşı çıksınlar ki?

BK: Açıkçası, *Herr Professor*, ölümünüzden sonra, eski hastalarınızdan, köpeklerinizin üzerlerine atladıklarını ve buna benzer tecrübelerini yazanlar oldu. Erkek hastalarınızdan biri de bir köpeğin, cinsel organını ısırıldığını hatırlıyordu.

SF: Ah, bu inanılmaz. Her şeyden önce demek ki hasta çok ciddi bir hadım edilme kaygısından mustaripmiş.

BK: Öyle olabilir ama çağdaş psikanalistlerin bir kural olarak yanlarında hizmetçi ya da evcil hayvan bulundurmadıklarını bilmenizde fayda var. Tekrar belirteyim, amacımız ortamı mümkün olduğunca mahrem tutmak. Dahası, çoğumuz evden çalışmamayı tercih ediyoruz. Elbette bazı meslektaşlarım bunu yapıyor ama benim hep ayrı bir ofisim oldu.

SF: Bunun faydaları olabileceğini anlıyorum. Ancak ben de terapi odamı ayrı tuttum. Ofisimin kendine ait bir girişi ve çıkışı vardı.

BK: Ama hastalarınız binaya girip çıkarken merdivende aile fertlerinize rastlayabiliyordu. Hatta bazen hastalarınız rüyalarında aile üyelerinizi görüyordu.

SF: Eh, bu da psikanalitik çalışmanın bir parçası haline geliyordu. Hastalar çocuklarımdan birini görmeyi dert etmezlerdi genelde. Bu, onların kardeş rekabetiyle ilgili gerçek meselelerinin perdesi haline geliyordu.

BK: Elbette.

SF: Aile üyelerinin hastalarla bu kadar yakın olmasını onaylamadığınızı yüz ifadenizden görebiliyorum.

BK: Sanırım ev ve işi olabildiğince ayırma konusunda neredeyse tutuculuk noktasına geldim. Bunu hem kendim için, hem de hastalarım ve ailem için yapıyorum. Bir keresinde çocuk psikanalisti olan bir hocam, evine çocuk hastalar geldiğinde kendi çocuklarının kışkandığını söylemişti. Sonunda, sırf babalarıyla özel zaman geçirebilmek için onlar da *hasta* olmayı diler hale gelmişler.

SF: Ah evet, bu noktada size katılıyorum. Bu durum oldukça karmaşıklaşabilir.

BK: Analiz ortamını biraz daha irdelersek, köpekli ya da köpeksiz, her koşulda özel bir ofis kullanmanızı tıp ve psikoloji tarihinde gerçekten devrimci bir adım olarak niteliyorum.

SF: Bu neden bu bir devrim olsun ki?

BK: Viyana'da "deli" hastaları tedavi ettiğiniz Allgemeines Krankenhaus'la ilgili daha önceki konuştuklarımızı hatırlarsak... Yani, orada hiç mahremiyet yoktu. Aslında, Alman bir psikanaliz tarihçisi, Profesör Albrecht Hirschmüller...

SF: Öyle birini tanımıyorum.

BK: Tanımanız mümkün değil, elbette. Benim çağdaşım.

SF: O halde bana şu *Herr Professor Hirschmüller*'den biraz bahsedin.

BK: Çok titiz bir tarihçi ve arşiv araştırmacısı. Allgemeines Krankenhaus'un kat planlarını bulmuş ve hastanenin hiç özel bir danışma odası olmadığını teyit etmişti; hastane yalnızca büyük ve kaba koğuşlardan ibaretmiş.

SF: Öyleydi.

BK: Dolayısıyla tek bir doktor ve tek bir hastanın özel olarak görüşebilecekleri bir ortam yaratmanız... Eh, bunun psikiyatri uygulaması tarihinde gerçekten çok önemli bir yenilik olduğunu düşünüyorum.

SF: Haklı olabilirsiniz.

BK: Gizlilik, mahremiyet; bunlar olmazsa olmaz unsurlar. Gizlilik teminatı olmadan psikanalitik çalışmanın gelişmeyeceği pekâlâ ileri sürülebilir. Yalnızca, tamamen özel bir odada, mahremiyetin tamamen garantilendiği bir sohbet sunulduğunda hastalarımız çekinmeden serbest çağrışımında bulunabilir ve en kişisel, genellikle utanç verici, sıklıkla da cinsel içerikli sırlarını paylaşabilirler.

SF: Bunu bana, yani psikanalizin kurucusuna söylemeniz gereksiz!

BK: Elbette, sadece özel bir analiz ortamının nasıl da vazgeçilmez olduğu anlayışını miras bıraktığınızın altını çizmeye çalışıyorum.

SF: Elbette, doğru ortam elzemdır. Bir cerrah tramvayda ameliyat yapamaz. Bir diş hekimi sualtında diş çekemez.

BK: Ayrıca psikanalitik ortam hastaya yalnızca mahremiyet değil, aynı zamanda alışılmadık bir rahatlık da sağlıyor.

SF: Alışılmadık mı?

- BK: Elbette divanı kastediyorum... Bir de uzanma davetini.
- SF: Gerçekten öyle olabilir.
- BK: Bugün sıradan bir psikiyatristi, yani Freudyen yöntemde eğitim almamış birini ziyaret ettiğinizde hastayı bir sandalyeye buyur edecektir.
- SF: Evet ama sandalye ne kadar rahat olursa olsun, hasta o pozisyonda serbest çağrışımında bulunamaz. Ancak en yüzeyselinden bilinçli konuşmalar yapabilirler. Öyle dik pozisyonda otururken bilinçdışına ulaşmak o kadar kolay olmaz. Ya da belki şöyle demeliyim: Kişi bilinçdışıyla elbette o şekilde de buluşabilir ama tam olarak değil...
- BK: Kesinlikle. Divan, hastaya gerilemeyi kolaylaştıran bir fiziksel duruş ve kaslarını gevşetebileceği bir deneyim sunar.
- SF: Sadece o da değil; divan, hastanın bakışlarını analistten uzak tutmasını sağlar. O kadar fazla göz temasına hiçbir zaman tahammül edemedim. Hastalarımın divanda uzanırken çalışmayı tercih ediyordum. Böyle bir düzenlemede, boşluğa bakabiliyor ya da gözlerini kapayabiliyorlardı. Çok daha iyi bir düzenleme. Divanı kullandığımda, bana bakmaları gerekmiyordu.
- BK: Yani divanı kendi tercihinize uygun olarak ama aynı zamanda hastaya destek olmak için de kullandınız...
- SF: Bir hasta cinsel bir sırrı, utanç verici bir deneyimi, travmatik bir olayı doğrudan size bakarak paylaşamaz. Yalnızca divan, hastaların hakikati eksiksiz anlatmasını sağlayabilir.
- BK: Bugün çoğu psikanalist de bu sebeple pratiğini divana dayandırmaya devam ediyor. Kendi tecrübemden yola çıkarak söyleyebilirim ki divana uzanan hastaların, rüya materyalini ve cinsel düşlemlerini paylaşmaları genellikle daha muhtemel oluyor.
- SF: *Natürlich. Natürlich.*
- BK: İlk ne zaman bir divana sahip oldunuz?
- SF: Bu tür bir mobilyayı kullanan ilk ben değilim. Çağlar boyunca pek çok hekim hastaları uzanır pozisyonda muayene etti. Çağlar boyunca jinekolojik pratiğin neredeyse tamamı bu tür düzenlemeye dayanıyordu.
- BK: Evet ama siz hastalarınızı jinekolojik açıdan muayene etmiyordunuz. Siz, daha önce konuştuğumuz üzere, temassız bir yöntem geliştirdiniz.
- SF: Bu kesinlikle doğru.

- BK: Süreğen psikolojik sağaltım çalışması için divanı kullanan ilk kişi olabileceğinizi; hatta hastayı divana, hekimi de arkasına, bakış açısının dışındaki koltuğa yerleştiren kesinlikle ilk kişi olduğunuzu düşünüyorum.
- SF: Son derece alışılmadık bir düzenlemeydi ama sizi temin ederim ki benim için çok işlevsel bir yöntem oldu.
- BK: Benim için de. Diğer taraftan, divanı ruh sağlığı alanında çalışan bütün meslektaşlarımdan kullandığını söyleyemem, Freudyen düşünceden fazlasıyla ilham almış olanların bile. Bazı çağdaş meslektaşlarım göz temasının yokluğunu tedirgin edici buluyorlar. Diğerleri ise divanın hasta ile pratisyen arasındaki ilişkide eşitsizlik yarattığını iddia ediyorlar. Ama ben, hastalarımı divana uzanmaları konusunda ısrar etmemekle birlikte divanı yine de çok faydalı buluyorum. Divanı bir olasılık olarak sunuyorum, bir zorunluluk olarak değil.
- SF: Koltuğa oturan hastalarınız var mı hâlâ?
- BK: Tahminimce hastalarımın yarısı divanı tercih ediyor, diğer yarısı koltuğu. Hastanın ne sıklıkta geldiği bunu belirlemede çok önemli bir unsur.
- SF: Ne demek istiyorsunuz?
- BK: *Herr Professor*, sizin zamanınızda, herkesin cumartesieleri dahil, haftada altı gün sizi görmeye geldiklerini biliyorum.
- SF: Herkes değil. Hayır, herkes değil. Ama çoğu. Psikanalizi öğrenmekle cidden ilgilenen herkes her gün gelirdi.
- BK: Yirmi birinci yüzyılda, sadece küçük bir hasta grubu “tam analiz” (yani haftada beş seans) dediğimiz süreçten geçiyor. Bazı kişilerle o şekilde çalışıyorum ama hastaların çoğu haftada bir ya da iki kez psikoterapi görmeyi tercih ediyor. Ayrıca biz pek çok çifti de görüyoruz; onlar kural gereği haftada bir kez geliyorlar. Nadiren daha sık geldikleri de oluyor.
- SF: Bu benim için anlaşılması güç bir şey. Psikanalizin işe yaraması için kişinin günlük tedavinin yoğunluğuna ihtiyacı vardır.
- BK: Katılıyorum. Ama biz haftada bir kez görüşerek de hastalarımıza çok faydalı olmanın yollarını bulduk. Ayrıca herkesin haftada beş kez tedaviye gelmeyi maddi olarak karşılayamadığını, haftada beş kez tedaviye gelmek istemediğini, aynı zamanda bu kadar yoğun bir çalışmaya herkesin *ihtiyaç* duymadığını fark ettik!

- SF: Ne çok şey değişmiş. Ve korkarım ki bu değişim tamamen iyi yönde de gerçekleşmemiş.
- BK: Bu kesinlikle ayrı bir tartışmanın konusu ama biz divan kullanımınıza geri dönelim mi? Danışma odanıza ilk ne zaman bir divan yerleştirmiştiniz? Hatırlayabiliyor musunuz?
- SF: Hayır, tam tarihini hatırlayamıyorum. 1890'larda bir ara, sanırım... Evet, sanırım öyle olmuştu.
- BK: Eski hastanız ve öğrenciniz, Fransız prensesi Marie Bonaparte...
- SF: *Meine Prinzessin*. O kadın olmasa hayatta kalamazdım, biliyorsunuz. Ailemle birlikte Viyana'dan ayrılabilmem için gereken parayı o ödemişti. Aksi takdirde Nazilerin daimi tutsağı olacaktık.
- BK: Marie Bonaparte psikanalitik hareketin son derece önemli bir hamisi haline geldi ve size maddi olarak defalarca yardım etti.
- SF: Son derece parlak bir öğrenciydi ve nihayetinde hem benim hem de ailemin dostu oldu.
- BK: O dostluk siz öldükten sonra da uzun süre devam etti. Prenses ve *Fräulein* Anna yıllar boyunca derin bir yakınlık içinde oldular.
- SF: Peki, *die Prinzessin* nereden aklınıza geldi?
- BK: Ah, evet, divanınızın geldiği kesin tarihi hatırlayamadınız. Ancak çok yıllar önce Marie Bonaparte bir gün sizin biyografinizi yazmayı umarak...
- SF: Yazdı mı?
- BK: Hayır, hiçbir zaman tam olarak yazamadı.
- SF: Çok yazık. Viyana'daki ilk üyelerimizden olmasına rağmen çok sevmediğim Fritz Wittels'in hayatıma dair, son derece hayal kırıklığı yaratan çalışmasından çok daha iyi olurdu. *Prinzessin* çok daha üstün bir iş çıkarırdı. Amerikalı yazar *Herr* Poe'ya ilişkin gerçekten çok iyi bir biyografi; psikanalitik bir biyografi kaleme almıştı.
- BK: Edgar Allan Poe...
- SF: Evet, hem Poe hem de *Prinzessin* ölümle çok erken yaşta ve çok yakından tanışmışlardı. Ama bu konuda daha fazla bir şey söylemek istemiyorum.
- BK: Elbette. Marie Bonaparte'ın hayat hikâyesi artık etraflıca araştırılmış durumda. Yani, erken dönem kayıpları hakkında bir şeyler biliyoruz.
- SF: Peki, divana dönersek...

BK: Ah, evet... Bonaparte biyografınız üzerinde çalışmaya giriştiğinde, *Herr Professor*, doğal olarak eşinizle, *Frau Professor*'la konuştu. Ve *Frau* Freud, gerçekten de psikanalitik divanınızın kökenine ilişkin bir şeyler hatırladı.

SF: Bir kadın *elbette* bu tür şeylere dikkat eder.

BK: Eşiniz, divanı size Bayan Benvenisti isimli bir hastanızın 1890 civarında hediye ettiğini söylemiş. Prenses Bonaparte'ın aldığı o notlar hâlâ duruyor, şu anda Londra'daki Freud Müzesi'nde saklanıyor.

SF: *Mein Gott!* Yani artık divanımı nasıl edindiğimi biliyorsunuz. Ama bu tür elyazısı notları bir müzede sakladığınıza inanamıyorum. Ve hastamın ismini biliyor olmanıza...

BK: Annica Benvenisti.

SF: *Eine Türke.*

BK: Sanırım Türk kökenli bir Yahudi?

SF: *Ja.*

BK: Marie Bonaparte, koleksiyonluk pek çok Freud andacı biriktirmişti. Örneğin, eski meslektaşınız Wilhelm Fliess'le yazışmalarınızı kurtardığını hatırlıyor olabilirsiniz. Sanıyorum bu *Briefe* için bir kitapçıya yüksek miktarda para ödemiş.

SF: O ismi hatırlamak istemiyorum.

BK: Yani, *Prinzessin* sayesinde, bugün sadece mektuplarınıza değil çok iyi bir şekilde saklanan divanınıza da sahibiz.

SF: Divanı Viyana'dan Londra'ya götürmüştük.

BK: Çok az Yahudi, beraberinde mobilya taşıma ayrıcalığına sahip olmuştu. Kaçanların çoğu hiçbir mobilyasını alamamıştı.

SF: Sanırım, tanınan biri olarak farklı bir muamele gördüm. Bunun farkındayım.

BK: Divanınız turistlerin gözdesi haline geldi. Nitekim üzerindeki örtüler yıprandığı için kısa bir süre önce onarıldı. Freud Müzesi'ndeki meslektaşlarım son derece yetenekli bir uzmanın hizmetinden yararlanarak divanın tamamını tamir ettirdiler.

SF: Bir kumaş parçası için bunca çaba...

BK: Ama divan dünya tarihinin en önemli ve simgesel mobilyalarından biri haline geldi.

- SF: Buna inanmam, işte. Westminster Abbey'deki İngiliz krallarının ve kraliçelerin tahtları ne oldu?
- BK: Elbette onlar da bu mobilyaların arasında yerlerini aldılar. Ama biz Maresfield Gardens'daki divanınızın çok özel olduğunu düşünüyoruz.
- SF: Divanı bir ara tekrar görmek isterim. Yıllarımı onun yakınında oturarak geçirdim. Neredeyse bedenimin bir parçası haline geldi.
- BK: Ergenlik yıllarınızda arkadaşınız Eduard Silberstein'a yazdığınız bir mektupta genç bir öğrenci olarak kendinizi küçük odanızda bir sandalye ile bir çalışma masası arasında hapsolmuş biçimde tarif etmişsiniz. Belki de kendinizi bir koltuk ve bir divan arasına sıkıştırarak, aynı düzenlemeyi yetişkin hayatınızda yeniden yarattınız.
- SF: Bazen öyle hissettiğim oluyordu, kesinlikle. Divanıma yanısıra koltuğum da hâlâ duruyor mu?
- BK: Evet, Freud Müzesi'nde yeşil kumaş kaplı, kolçaklı bir koltuk var. Ama sanırım onun da kumaşı yıllar içerisinde gerçekten yıprandığı için yüzü değiştirildi.
- SF: Yani, yeşil, kolçaklı bir koltukta oturuyordum, öyle mi? Bunu bilmiyordum! Ama mobilyalarıma kesinlikle çok fazla önem atfetmişsiniz. İnsanlar ilgiden çok, bir saplantı geliştirmişler. Bir mobilyayı bu şekilde kullanan ilk kişi ben olamam.
- BK: Yakın bir zamanda antik Romalı hekim Caelius Aurelianus'un hastalarını bir yatağa uzanmaya teşvik ettiğini öğrendim. Eh, başkalarının da böyle yapmış olabileceğini düşünmek zor değil.
- SF: Kesinlikle.
- BK: Ama daha önce de vurguladığım gibi, siz divanı çok özel bir biçimde kullandınız. Fiziksel değil, ruhsal muayene için.
- SF: Katılıyorum.
- BK: Ve cinsellikle ilgili konuşmaları kolaylaştırmak için.
- SF: Buna da katılıyorum.
- BK: Fark ettim ki Paris'te, Charcot'yla çalışmak için Hospice de la Salpêtrière'de bulunduğunuz dönemde...
- SF: Salpêtrière'nin, sanıyorum on yedinci yüzyılda, Fransızların silahlarda kullanılan güherçileyi, yani potasyum nitrati ürettikleri bir kale olduğunu biliyor muydunuz? Bir hastaneye, hatta çok iyi bir nöroloji hastanesine

dönüşmüş olması ne kadar sıradışı. İnsanlık daima öldürme arzusu ile iyileştirme arzusu arasında bir mücadele veriyor.

BK: Ne kadar etkileyici!

SF: Paris konusunda bir gözlemde bulunacaktınız...

BK: Bu çok yanlış bir yorum olabilir ama hastaların divana uzanmaları konusundaki oldukça özgün ısrarınızı düşününce...

SF: Evet, evet?

BK: 1885 yılının sonları ve 1886'nın başlarında Paris'e okumaya gittiğinizde muhteşem Fransız aktris Sarah Bernhardt'ı sahnede izleme ayrıcalığına sahip olmuştunuz.

SF: Aman tanrım. Evet, doğru. O ilahi kadın, Porte St. Martin'de Viktorien Sardou'nun aslında çok da iyi olmayan bir oyununda, müthiş bir performansla İmparatoriçe Theodora'yı canlandırmasını büyülenmiş bir şekilde izlemiştim. Onu oldukça etkileyici bulmuştum.

BK: Sanırım koltuğunuza dört frank ödemiştiniz.

SF: Kim böyle bir detayı hatırlayabilir ki?

BK: Mektuplarınızı, belki de sizden çok daha yakın bir zamanda okuduğum için olabilir.

SF: Bu, detaylara saplantınızı açıklar.

BK: Tiyatrodaki koltuğunuzda sıkışık hissettiğinize, sizin için hiç de rahat bir deneyim olmadığına dair şikâyetinizi hatırlarsınız belki.

SF: Evet, tüm performans boyunca şapkamı dizlerimin üzerinde tutmak zorunda kalmıştım. Oyun akşam saat sekizde başlamıştı ve gece yarımından önce bitmemişti. Dört buçuk saat süren bir tiyatro deneyimi için dört frank. Ama *stalle d'orchestre*'deki o berbat koltukta sıkışıp kalmış vaziyette. Mezarda daha çok yerim olurdu!

BK: Sarah Bernhardt'ı sık sık merak ediyorum...

SF: Siz de mi onu etkileyici buluyorsunuz?

BK: Ressamlar onu genellikle bir şezlong, tabiri caizse bir divan ya da bir koltuk üzerinde uzanmış vaziyette resmettiler. Sizin de dört franklık koltuğunuza neredeyse beş saat boyunca gömülmüş halde, karşınızda bir divana yayılarak bir anlatıyı aktaran ilahi Bernhardt'ı izlediğinizi zihnimde canlandırabiliyorum. Onun söyleyip söyleyebileceği her şeyi inanmaya hazır olduğunuzu yazmıştınız, dolayısıyla ben de...

- SF: Bunun bir şekilde benim yeşil, kolçaklı ve biraz daha bacak alanı olan bir koltukta oturuşuma ve histerik kadın hastanın divanda uzanmasına bir ilkörnek haline gelip gelmediğini merak ediyorsunuz.
- BK: Tam olarak öyle.
- SF: Bu kurnazca bir düşünce. Ama katılmıyorum. Buna rağmen, bilinçdışında ne tür izlenimleri depoladığınızı kim bilebilir ki?
- BK: Bernhardt'ı 7 Kasım 1885'te izlediniz ve tam olarak ertesi gün, 8 Kasım'da o zaman nişanlınız olan *Fräulein Martha*'ya bir mektup yolladınız...
- SF: Evet, ben önce Paris'ten, sonra da Berlin'den dönmeden evlenmedik...
- BK: Ona son derece detaylı şekilde Bernhardt'tan bahsettiniz, hatta vücudunun aldığı çeşitli biçimleri bile tarif ettiniz. Belli ki onu çeşitli bedensel duruşlarda izlemiştiniz.
- SF: Ve oyundan sonra migrenim tuttu... Korkunç, korkunç bir migrendi ve ben de uzanmak zorunda kaldım.
- BK: Ne kadar çarpıcı... Belki de hem sahnede hem de danışma odasında çok büyük bir trajediye ve büyük bir tutkuya tanık olduktan sonra *kişinin* bir noktada uzanması gerekiyordu.
- SF: Hâlâ *Zeitschrift*'in ya da diğer yayınlarımın kontrolü bende olsaydı, bu varsayımınız üzerine bir makale yazmanız için sizi teşvik ederdim. Ama elbette Naziler yayınevimin sonunu getirdiler.
- BK: Internationaler Psychoanalytischer Verlag...
- SF: *Ja, mein Verlag*. Bir dergimiz vardı: *Internationale Zeitschrift für ärztliche Psychoanalyse*.
- BK: *Uluslararası Tıbbi Psikanaliz Dergisi* olarak çevirebiliriz.
- SF: *Ja, ja*. Daha birçok başka yayın... Her zaman öğrencilerimi bu tür küçük gözlemleri yazma konusunda teşvik ederdim. Benim düşüncelerimin çok iyi teyitleri olurdu bunlar.
- BK: 1885 yılında tiyatrodaki yaşadığınız özel geceyle ilgili detayları kurcaladığım için kusura bakmayın ama divanın... ve uzanmanın cazibesi üzerine konuşmaya başladığımızda...
- SF: Şu anda bunun üzerine serbest çağrışım yaptığımıza göre... ki şüphemiz olmasın, beni serbest çağrışıma... *freier Einfall*'a siz davet ettiniz...
- BK: Düşüncelerin zihne serbest bir şekilde düşmesi...

- SF: *Freier Einfall... ja, ja...* Yıllar boyunca bunu düşünmemiştim ama birden fark ettim ki o gece Porte St. Martin'de bana eşlik eden biri vardı. Rus bir hekim. Charcot'yla çalışmak için Paris'e pek çok Rus gelirdi. Adı neydi acaba? Söylemeyin. Söylemeyin. Dilimin ucunda.
- BK: Belki de hatırlarsınız. Siz bunu düşünüürken, ben de serbest çağrışım yapıyorum ve Sarah Bernhardt'ın o meşhur afişlerini ve iyi bilinen fotoğraflarını hatırlıyorum; hani bir divanda, hatta kendinden geçmiş bir halde uzandığı...
- SF: Klikowicz! Şimdi hatırladım! Stanislaus Klikowicz. Ya da Klikowitsch. Nasıl telaffuz ediliyor emin değilim ama adamın adı buydu. Evet, kesinlikle oydu! Ona ne oldu acaba? Hafızam beni yanıltmıyorsa, bir noktada Rus Çarı'nın doktoru, meşhur Profesör Botkin'in asistanlığını yapmıştı!
- BK: Sergey Petrovich Botkin. Ünlü bir hekim; saray doktoru, sanırım Çar II. Aleksandr'ın ve Çar III. Aleksandr'ın doktoru. Botkin'in oğlu Evgeny Sergeivich Botkin de II. Nikolay'ın kraliyet doktoru olmuştu. Ne yazık ki Çar ve ailesiyle birlikte Yekaterinburg'daki o korkunç toplu katliamda ölmüştü.
- SF: Vurularak öldürülmüştü. Korkunç, çok korkunç. Şimdi hepsini hatırlıyorum. Klikowitsch, Charcot'yla çalışmaya gelmişti ama öncesinde büyük fizyolog Carl Ludwig'le çalışmıştı. Baba Botkin de Ludwig'in öğrencisi olmuştu.
- BK: Carl Ludwig mi?
- SF: Ludwig'i biliyor olmalısınız. Gerçekten büyük bir Alman fizyolog ve anatomi uzmanı.
- BK: Hatırlattığınız için teşekkürler.
- SF: Ayrıca benim fizyoloji profesörüm Ernst Wilhelm von Brücke'yle de yakın ilişkileri vardı.
- BK: Sizi tıp alanına gerçek anlamda yönlendiren kişi...
- SF: Brücke beni cesaretlendirmişti. Biliyorsunuzdur, erken dönem bulgularımı yayımlatmama yardım etmişti.
- BK: Tanrım, tüm bu ilişkiler ağı kafamı karıştırdı.
- SF: Aklıma başka çağrışımlar da geliyor. Bunca yıl sonra hafızam geri geliyor. Dr. Klikowitsch'in Paris'te bana çok faydası olmuştu. Çok az param vardı ve her sağlıklı genç adam gibi, hayata karşı büyük bir hevesim. Henüz

otuz yaşında bile değildim. Ben altmış *centimes* öderken, sadece otuz *centimes*'e bir öğün yemek yenebilen harika bir *cr  merie*'den bahsetmişti. Ayrıca beni daha az paraya, iki katı fazla yemek yenebilen bir *prix fixe* restorana da g  t  rm  şti.

BK: Faydalı bir adammış!

SF: Bilincimde ne kadar olağandışı anılar canlanmaya başladı!

BK: Hipermnezi.

SF: Bu kelimeyi de mi biliyorsunuz?

BK: Amnezinin antitezi.

SF: Evet,   yle.

BK: Amnezide insan unuttur ve anılar kaybolur. Hipermnezide ise anılar aniden geri gelmeye başlar.

SF: Zaten bu da psikanalizin   z  d  r. Hastaları bir divana yatırır ve serbest çağrışım yapmaya davet ederiz. Sonra bir de bakmışsınız ki anılar; bastırılmış, s  ze dökülmemiş anılar açığa çıkmış.

BK: Hipermnezi. Benim amnezim çok ilerlemediyse, rüya kitabınızda bununla ilgili bir şey yazmıştınız.

SF: *Die Traumdeutung*'da. Evet, sanırım, yazmış olmalıyım. Bu kulağa tanıdık geliyor. Bir kez daha belirtmeliyim, o kitabı okuyalı çok uzun zaman oldu. Yetmiş, seksen sene; belki de daha fazla.

BK: Hâlâ kitaplarınızın kopyaları var mı yanınızda... yani... şeyde?..

SF: *Nein, nein*. Artık bulunduğum yerde maddi şeylere ihtiyaç duymuyoruz... Ama tüm bu tartışmamız bana bilinçdışının gücünü hatırlattı. Bilin  dışımızda ne kadar çok bilgi depoluyoruz. Özellikle de kendimizi çatışma halinde bulduğumuzda bu bilgiler bizden nasıl da ka  veriyor. Anılar nasıl da diyalog yoluyla geri gelebiliyor, vesaire vesaire...

BK: Tüm bunlar aslında sizin ruhbilim sisteminizin özünde yatıyor.

SF: Bana *Die Traumdeutung*'u, rüya kitabımı hatırlattınız... Böylece çağrışımında bulunuyorum, serbest çağrışımında. Burada, Caf   Landtmann'dayız; etrafımız *Kaffee*'yle çevrili, yani insanlar kahve içiyor. Yabancılar hakkında konuşuyoruz, Stanislaus Klikowitsch gibi insanlar hakkında... ve hipermnezi ile anıların hızla geri gelmesinden bahsediyoruz...

BK: Evet?

SF: İşte, birden *Die Traumdeutung*'da anlattığım hikâyeyi düşünmeye başladım.

BK: Hangisini?

SF: Eminim biliyorsunuzdur.

BK: O kitap yüzlerce sayfa ve defalarca gözden geçirip değişiklikler yaptınız. *Die Traumdeutung*'un sadece Almancada bile en az sekiz ya da dokuz farklı basımı var!

SF: Elbette ki hipermnezi hikâyesini kastediyorum!

BK: Lütfen, hatırlatın.

SF: Psikanalitik kariyerimin başlarında, eskiden gördüğü bir rüyayı anlatan bir hastam olmuştu; bir erkek hasta. Rüyada, bir kafeye gitmiş ve *Kontuszówka* diye bir şey sipariş etmiş. Ama bunun ne anlama geldiği konusunda hiçbir fikri yoktu. *Kontuszówka* adında herhangi bir şeyle ilgili hiçbir anısı yoktu. Şimdi, bu hayatta çok büyük bir sorun teşkil etmiyordu ve hastanın bana gelme sebebi de bu değildi. Ama bu rüyaya dair konuşmamızın ortasında bu bilgiyi paylaşmıştı ve *Kontuszówka* denen bir şeyi daha önce hiç duymadığına göre bu ismi uydurmuş olabileceği sonucuna varmıştı.

BK: Sonra ne oldu?

SF: Ona açıkça ismi uydurmadığını, *Kontuszówka*'nın aslında *ein polnischer Schnaps* olduğunu söyledim.

BK: Bir Leh içkisi... Sanırım bir votka?

SF: *Das ist korrekt.*

BK: Ama siz bunu nereden biliyordunuz?

SF: İçkinin Viyana'da pek çok yere asılı reklam afişinden.

BK: Hmmm...

SF: Hasta bana inanmadı. Belki de ona *Kontuszówka*'nın anlamını hemen söylememeliydim. Belki de daha çok çağrışıma, daha çok materyalin çıkmasına izin vermeliydim. Ancak birkaç gün sonra o da *Kontuszówka*'nın bir reklamını görmüş ve önceki aylar boyunca bu resmin önünden günde en az iki kez geçtiğini fark etmişti.

BK: Yani görmüş ve içine alır almaz unutmuştu.

SF: Unutamasaydık bilincimizin ne kadar kalabalık olacağını bir düşünün.

BK: Unutmak bize bazı açılardan işlevsellik kazandırıyor.

- SF: Zihni temizlemeye yarıyor ama aynı zamanda soruna da yol açıyor. Mesela sevdiğimiz birinin ismini unuttuğumuzda sorun oluyor.
- BK: Elbette. Ama bu olağandışı bir hikâye. Leh votkasıyla ilgili hikâye başlı başına o kadar çok şey anlatıyor ki... Gerçek olayların gece zihnimize nasıl da gizlice, neredeyse sinsice sızdığını çok dikkat çekici bir şekilde teyit ediyor.
- SF: Kesinlikle.
- BK: Ama burada, Café Landtmann'da oturmuş, kafeler hakkında; 1885'te Paris'teki *cr  merie*, Dr. Klikowitsch'in sizi götürdüğü *prix fixe*   ğ  nler veren kafe ve hipermnezinin dönüşümleri üzerine konu  yor olmamız da bana oldukça dikkat çekici geldi.
- SF: Evet. Bu da bana Leh votkasıyla ilgili rüyayı, *Die Traumdeutung*'da hipermnezi kavramının bir örneğı olarak kullandığımı hatırlattı. Duyusal izlenimler ve anılar unutulmalar da bize geri dönebilirler.
- BK: Yani tüm bunlar son derece girift ve zekice yapılandırılmış bir yapboz gibi ilişkili.
- SF:   z  lmesi gereken bir yapboz.
- BK: Ne kadar harika bir sohbet oldu! Uzun süre önce unutulmuş bir şeyin hatırlanmasını konuşmakla başladık, sonra siz unutm     olduğunuz hastanızla ilgili bir anekdotunuzu hatırladınız ki o hastanız da bir şeyi unutup sonra hatırlamıştı!
- SF: Zihin böyle işliyor.
- BK: Bu paylaşım gerçekten Freudyen psikolojinin nasıl da detaylara odaklandığını vurguluyor.
- SF: Detaylar bizim için çok ama çok önemli. Detaylar pekâlâ zihni anlamanın anahtarı olabilir.
- BK: Profesör Freud, eski psikiyatri hocanız *Herr Professor* Meynert bu konuşmayı *Kontus  wka*'yla ilgili bu rüya analizinizi duysaydı ne derdi sizce? Bu ona bir şey ifade eder miydi?
- SF: "Quatsch!" Meynert, "Quatsch!" derdi.
- BK: Hiçbir zaman hastalarının anlatılarına bu kadar derinlemesine bir ilgi göstermedi.
- SF: Kesinlikle hayır. "Quatsch!" derdi.
- BK: Sanırım anlamı...

SF: Saçmalık... tam bir saçmalık. Anlamsız, safsata.

BK: Ama siz anlamsız olana anlam kazandırdınız.

SF: Evet, işimiz bu. Kelimeleri çok ciddiye alıyoruz.

[*Masanın yakınlarında sessizce bekleyen Herr Kerl bir kez daha Profesör Freud'a yönelir.*]

WK: Beyler... *Herr Professor*... Café Landtmann'da sizi ağırlamaktan onur duyuyoruz. Size başka bir şey getirebilir miyiz? İstedığınız herhangi bir şey varsa söyleyin, lütfen.

SF: Kerl, buralarda *polnischen Schnaps* var mıdır, merak ediyorum.

WK: *Polnischen Schnaps? Nein, nein. Österreichischen Schnaps, natürlich.* Avusturya içkimiz var elbette. *Aber polnischen Schnaps?*

SF: Meşhur Leh içkisi *Kontuszówka* hakkında konuşuyorduk da.

WK: *Kontuszówka'yı* biliyorum elbette. Eskiden burada birkaç şişe bulundururduk, ama sanmıyorum... Yine de bir bakayım. Yanlış hatırlamıyorsam, *Herr Professor*, anason aromalı çok sert bir votkaydı. Sizin için bir araştırayım. Ama daha önce *Herr Professor*'un gündüz vakti votka ısmarladığını hiç görmemiştim.

SF: Belki küçük bir yudum, hazır *Kontuszówka'nın* önemini konuşmuşken...

BK: Pekâlâ, *Herr Professor* Freud.

[*Herr Kerl, Leh votkası aramak üzere ayrılır.*]

BK: Evet, durum giderek ilginçleşiyor. Zihnin tüm ana ve yan yollarına giriyoruz.

SF: Masamıza ikimizin de daha önce görmediğimiz kadar çok alkolle geri döneceğinin eminim farkındasınızdır.

BK: Ben de öyle olacağından şüpheleniyorum.

SF: Benim aksime puro içmediğinizi biliyorum. Peki, içki içiyor musunuz?

BK: Eh, belki birazdan, söylediğiniz gibi tadına bakabiliriz...

7. FİNCAN

Antik nesneleri bulma çabası

- BK: Hastalarınız için oluşturduğunuz çok özel düzenleme hakkında konuşmaya başlamıştık. Analizanlarınızla çok sessiz, çok özel bir odada çalışıyordunuz.
- SF: Çok özel, çok sessiz... Evet, elbette. Ama siz de hastalarımın bazen yalnızca hizmetçimle değil, aynı zamanda köpeğimle de karşılaşmasına itirazınızı, üstelik oldukça açık bir şekilde dile getirdiniz.
- BK: İtirazımı affedeceğinizi umuyorum. Hiçbir mahremiyete izin vermeyen geleneksel psikiyatrik ortamlarla kıyaslandığında kesinlikle...
- SF: Evet, gerçekten bir dönüşüm başlattım. Elbette.
- BK: Yaptığınız şeye hayranlığımı halihazırda ifade etmiştim ama başarınızı tarihsel bağlamda düşündüğümde sık sık şaşırıyorum çünkü gerçekten bir paradigma değişimi yarattığınıza inanıyorum.
- SF: Paradigma değişimi mi?
- BK: Bana göre, hastalarınızı son derece sıradışı bir düzenlemeyle divana yerleştirerek ve size bakmamalarını; böylece cinsellik, saldırganlık, travma, istismar gibi zorlu bazı konulardaki ketlenmelerinin üstesinden daha kolayca gelip doğrudan ve dürüstçe konuşmalarını sağlayarak psikiyatri uygulamasını sonsuza dek dönüştürdünüz.
- SF: Evet... Divan, bunları büyük ölçüde kolaylaştırıyor.
- BK: Divanınızın at kılıyla doldurulmuş olduğunu biliyor muydunuz?
- SF: Bunu bilmiyordum. Ne kadar ilginç.

BK: Evet, Londra'daki Freud Müzesi'nde çalışan küratör arkadaşlarım mobilyalarınızı dikkatle inceledi ve sonuç olarak divanınızı ham haliyle, güzel dış kaplamaları çıkarılmış vaziyette görme şansımız oldu. Müzenizde çalışanlar kilim kaplamayı da çok temiz ve güvende tutuyorlar.

SF: Kilimi hatırlamaya çalışıyorum.

BK: O kadar güzel ki... Dokumasını hatırlayabilirsiniz belki; kırmızı ve maviler içinde bitki, geyik, tavuskuşu tasvirleri ve geometrik desenler. Batı İran'daki Kaşkay Konfederasyonu'ndan gönderilmiş.

SF: Bir mobilya parçasını tamir etmek için bunca çaba! Biliyorsunuz, danışma odamda pek çok kilim vardı; kısmen bu o zamanlar moda olduğu için, kısmen de soğuk Viyana kışlarında bizi sıcak tutmaya yaradıklarından. Herkesin evinde kilimler vardı, sadece yerlerde değil, duvarlarda da. Her zaman kayınbiraderim (ve aynı zamanda kuzenim) Moritz Freud'un çok uygun kilim tekliflerinden faydalanırdım. Halı sektöründe çalışırdı.

BK: Ne kadar faydalı.

SF: Olabilir.

BK: Psikanalitik düzenleme açısından, yalnızca hastalara sessiz bir oda, divan ve benzeri şeyleri sağlamakla kalmadınız, buna ek olarak tıbbi uygulamada yeni bir giyim tarzını da başlattınız.

SF: Bu, o kadar iyi bilinmiyor olabilir.

BK: Sanırım öyle.

SF: Belli ki beyaz, klinik doktor önlüğü yerine sıradan, profesyonellere has bir takım elbise giydiğimi biliyorsunuz.

BK: Elimizde çalışma odanızda çekilmiş pek çok fotoğrafınız ve Viyana'daki eski terzinizle görüşmüş birinin naklettikleri var.

SF: İnanılmaz.

BK: Evet terziniz, adını bilmiyoruz...

SF: Tanrım, ismini hatırlamaya çalışıyorum ama hatırlayamıyorum. Viyanalı çok iyi bir terziydi. Elbette Yahudiydi. Tüm gömleklerimi, fitilli kadife pantolonlarımı, yeleklerimi, hatta kürk yakalı paltolarımı bile o dikerdi.

BK: Sanırım New York'a göç etmişti; büyük ihtimalle Nazilerden kaçmıştı. Ve 1970'lerde Michigan, Ann Arbor'dan psikiyatrist olan Amerikalı Dr. Ronald Blank onunla konuşmuştu. Terziniz Dr. Blank'e, 1890'larda

bir gün kendisine artık ofisinizde beyaz önlük giymeyeceğinizi ve normal takım elbise giymeye karar verdiğinizi söylediğinizi anlatmış.

SF: Kıyafetlerime hiçbir zaman fazla dikkat etmezdim ama hastanedeki meslektaşlarımdan aksine, beyaz önlükle danışmanlık yapmadığım doğru.

BK: Terzinizin Dr. Blank'e anlattığı kadarıyla, rüya yorumcusu Yusuf'un Tevrat'taki hikâyesinden ilham almışsınız ve iyi kumaşlardan yapılmış, farklı renklerde bir düzine yelek istemişsiniz.

SF: Bu bana birinin hafızasındaki bir çarpıtma gibi geldi!

BK: En azından bir psikiyatrist, bu terzinin aktardıklarının gerçekliğini sorgulamış ve ben de Dr. Blank'in yayımlanmış kısa notunun bir miktar detaylandırma içerdiğinden şüpheleniyorum. Hiçbir zaman "havalı" ya da *moda düşkünü* biri olarak nam salmadınız. Elbiselerinizi açık bir amaç uğruna seçiyordunuz. Yine de ruh sağlığı uzmanlarının daha gündelik biçimde giyinmelerine olanak sağladınız.

SF: "Havalı" ne anlama geliyor?

BK: Ah, konuşma dilinde şık, anlık moda uygun şeyleri anlatmak için kullanılıyor.

SF: Söylediğinize katılıyorum; tüm fotoğraflarımda da görebileceğiniz gibi ben "havalı" giyinen biri değilim. Ama sanırım hastalarım için farklı bir ortam yaratmaya çalıştım. Konuşma kürünü uygulayacağımı, artık hipnoz yapmayacağımı çünkü aynı ölçüde işe yaramadığını ve ilaç yazmayacağımı biliyordum. Bunların yerine hastalarım ile konuşacaktım. Sıradan bir takım elbisenin de beni daha az doktor gibi göstereceğini hissettim.

BK: Araştırmacılar ve tarihçiler kıyafetleriniz hakkında nadiren yorum yaptılar ama ben, sıradan ve profesyonel görünümlü takım elbiseleri tercih etmenizi siyasi ve antipsikiyatrik açıdan oldukça önemli bir ileti taşıdığını düşündüm. Sanırım Profesör Meynert her zaman beyaz bir laboratuvar önlüğü giyiyordu.

SF: Ah, elbette. Bir hastane psikiyatristinin beyaz önlüksüz hasta görmesi düşünülemezdi.

BK: Ama siz hiçbir zaman psikanaliz yapabilmek için doktor olma gerekliliğini savunmadınız.

SF: İnsanın gelişmesi, kültürlü bir kişiliğe sahip olabilmesi için edebiyat, sanat, tarih, din ve daha pek çok konuda çalışması gerekir. Başlattığım

hareketin en iyi temsilcilerinin bazılarının tıp eğitimi yoktu. Mesela kızım Anna'yı düşünün. Ve *Prinzessin*'i. Hiçbir zaman doktor olmadı. Ayrıca Lou Andreas-Salomé, Hanns Sachs; hastalarından biri tarafından, tıbbi yeterliliği olmadan psikanaliz yaptığı için suçlandığında savunduğum Theodor Reik...

BK: Nöropatoloji yerine konuşmaya dayalı, tıbbi olmayan bir tedavi biçimi geliştirmeyi başardınız.

SF: *Ja*, bu doğru. Kesinlikle öyle oldu. Elbette, doktor olarak çalışmaya devam ettim ama hastalarımı hasta olarak davranmadım.

BK: Ama tıbbi hiçbir zaman terk etmediniz.

SF: Elbette etmedim.

BK: Ve yazdıklarınızda zaman zaman tıbbi benzetmeler kullandınız. Sanırım bunların en ünlüsü de psikanalistin bir cerrah tarafsızlığına ve serinkanlılığına sahip olması gerekliliğine dair sözleriniz.

SF: Evet, öyle olmamız gerekiyor. Hasta bize üzüntüsünden her bahsettiğinde gözyaşlarına boğulamayız. Uygulamamıza devam etmeliyiz.

BK: Yani bir yandan doktorların sahip olduğu o profesyonelliği sürdürdünüz, bir yandan da psikiyatriyi psikiyatri hastanesinin dışına çıkardınız.

SF: Oldukça haklısınız.

BK: Onun yerine bize özel bir çerçeve miras bıraktınız; *tıbbi* değil, *klinik* bir çerçeve.

SF: Yine de, sanırım, bu özgün çerçeve hakkında konuşacaksak, hastalarımıyla steril bir muayene odasında görüşmediğimi hatırlamalısınız. Onları doğrudan, tüm kitaplarımın, evrakımın ve elbette antika koleksiyonumdan pek çok parçanın bulunduğu özel çalışma odama alıyordum.

BK: Bu çalışma ortamınızın belki de görsel açıdan en çarpıcı yönü. Divan elbette önemli ama daha da önemlisi odanızdaki o tarihi eserler. Swiss Cottage'daki çalışma odanıza girince... insan kendini bir zaman tüneline gibi hissediyor, sanki Firavunların topraklarına ya da en azından British Museum'a adım atmış gibi!

SF: Bu eğlenceli bir düşünce. Evet, ofisim British Museum'a olmasa da, kesinlikle Kunsthistorisches Museum'a benziyordu. O muhteşem tesisin halka açıldığı günü hatırlıyorum. Önceleri, heykeller ve bronz eserler Kayser Franz Josef'in kışın ikamet ettiği Hofburg Sarayı'nda muhafaza

ediliyordu. Ayrıca, sanırım sanat eserlerinin büyük bir kısmı da Aşağı Belvedere Sarayı'nda saklanıyordu; anlayacağınız, halka açık değillerdi.

BK: Avusturya kraliyet ailesinin, yani Habsburg Hanedanı'nın antik Yunan ve Roma gibi medeniyetlerden vazo, para ve başka nesneleri biriktirme konusunda çok yerleşik bir tutkusu varmış.

SF: Yerleşik ve son derece maliyetli bir tutku. Bütçemin kısıtlı olması nedeniyle ben daha mütevazı bir koleksiyon yapabildim.

BK: Küçük bir çocukken bu koleksiyonları saraylarda inceleyip sonra yetişkinlikte müze ve galerileri ziyaret etmek... Bu deneyimler kendi evinizde bu tür nesneler bulundurma arzunuzu harekete geçirmiş olabilir.

SF: Kim böyle bir şeyi arzulamaz ki? Eminim, siz de böyle etkileyici eserlere sahip olmak isterdiniz.

BK: Ama sizin için antika nesneler biriktirmenin çok özel bir önemi vardı. Antik heykel ve diğer nesnelerden oluşan koleksiyonunuzun, psikanalitik teorilerinizi ve geçmişin değerine yaptığınız vurguyu ciddi anlamda yansıttığını düşünüyoruz.

SF: Elbette. Antikaları *Seine Kaiserliche und Königliche Apostolische Majestät*'la rekabete girmek için biriktirmedim.

BK: Sanırım bunun çevirisi İmparatorluğun Kutsal ve Soylu Majesteleri, Avusturya İmparatoru ve Macaristan Kralı oluyor.

SF: Öyle.

BK: Bu antikaları; onlara ilginizin nasıl geliştiğini, onları nasıl elde ettiğinizi ve seanslarda nasıl kullandığınızı anlatabilir misiniz?

SF: Çok ama çok soru soruyorsunuz.

BK: Bu nesnelerin kıymetini anlayabilirsek, Freud'un ve psikanalizin özüne dair çok şey öğrenebileceğimizi düşünüyorum.

SF: O zaman elimden geldiğince anlatacağım.

BK: Teşekkürler.

SF: Hastalarımı görmek için hiçbir zaman arındırılmış bir ortam yaratmadığım oldukça doğrudur. Hatta tam tersi; analizanlarım Berggasse'deki odama girdiklerinde kendilerini kitaplarla, resimlerle, oymalarla, heykellerle vesaireyle dolu, görsel açıdan zengin, uyarıcı bir ortamda buluyorlardı.

BK: Allgemeines Krankenhaus'un boş odalarından çok farklı bir ortamda.

- SF: Evet, çok farklı.
- BK: Her zaman açıkta bir sürü kitap tutarmışsınız. Sanırım, en büyük edebi kahramanınız Johann Wolfgang von Goethe'nin tüm eserlerine sahiptir. Goethe'nin eserlerinin toplamda yüz kırk iki cilt olduğu doğru mu?
- SF: Doğru hatırlıyorsam, yüz kırk üç. Saymam gerekir. Ama evet, elimdeki Goethe külliyatı bir sürü ciltten oluşuyordu. Bu, *Sophienausgabe* olarak bilinir çünkü *Großherzogin Sophie*...
- BK: Grandüşes Sophie...
- SF: Evet, Sachsen'li *Großherzogin Sophie*, Goethe'nin söz konusu eserlerini baskıya hazırlama işini bana vermişti. Ben de tüm eserleri satın aldım. Sanırım Goethe benden çok daha fazla eser üretmiş. Tabii o her gün, her saat hasta görmüyordu. Yazmaya zamanı olmuş.
- BK: Tüm bu kitapların yanısıra büyüklü küçüklü bir sürü heykele de sahiptir.
- SF: Evet, heykeller. Konuştuğumuz gibi, tarihle hep çok ilgiliydim. Ama sanırım ilk antikalarımı genç bir doktorken, 1890'larda satın almıştım.
- BK: Viyana'nın müze ve saraylarındaki harika eserlerden oluşan kraliyet koleksiyonlarıyla büyümekle kalmayıp, büyük *Maitre*'ınız Profesör Charcot'nun Paris'teki evinde de benzer eserler gördünüz.
- SF: Evet, Charcot heykeller ve çok kaliteli tablolar biriktirirdi. Sadece antika değil, aynı zamanda insan da biriktirirdi. Meşhur *soirées*'lerine¹³ katıldığınızda önemli bir sürü şahsiyetle tanışırdınız. Ama evet, küçük heykellere ve paha biçilemez başka nesnelere sahipti. Bu heykelcikler ve nesneler... Sanırım başarının ganimetleriydi.
- BK: 1885 yılında Charcot'yla Paris'te çalışmak üzere bir seyahat bursu kazandınız.
- SF: Evet, bir *Reisestipendium* ya da sizin ifade ettiğiniz şekliyle seyahat bursu. Viyana'daki üniversitem, tıp fakültesi vermişti.
- BK: Altı yüz florin değerindeydi sanırım.
- SF: Çok uzun zaman oldu. Ama evet, nörolojideki son bulgular üzerine çalışmak istiyordum. Ve histerik hastaları bazen hipnoz kullanarak tedavi edebildiğini iddia eden Charcot çoktan büyük bir heyecan yaratmıştı. Viyana'daki meslektaşlarım ise kadınların acıklı yaşantılarına zaman ayıramıyor ve genellikle bu hastaların numara yaptıklarını düşündükleri

13 (Fr.) suare. (yhn.)

için onları geri çeviriyor ya da daha önce belirttiğimiz gibi, daha kötü muamelelere maruz bırakıyorlardı. Ama Charcot'nun bana öğretebileceği şeyler vardı.

BK: Ve sanırım, nevrozun hem ruhsal açıdan geri çevrilebilir olduğu hem de hipnoza tepki verebildiğine dair çok fazla şey öğrendiniz.

SF: *Ja.*

BK: Ve nevrozların cinsel tabiatına dair.

SF: Charcot'nun Salpêtrière'de çok hastası vardı; sanırım beş bin civarındaydı. Hastalarını bize sergiliyordu, dolayısıyla ben de onun hipnozla bu semptomları yok edişini izleyebildim.

BK: Ve aynı zamanda hipnozla semptomları tetiklediğini...

SF: Evet, büyük ölçüde. Bu kadınlar gerçekten bir beyin hastalığından muztarip olsalardı, semptomlar ne bu kadar hızlı ve teatral biçimde ortadan kalkardı... Ne de Charcot tarafından telkin yoluyla yaratılabilirlerdi.

BK: Yani Breuer'den "Anna O."yu dinledikten ve Charcot'nun histerikleri tedavi etmesini izledikten sonra...

SF: ...nevrozun tıbbi olmayan yöntemlerle tedavi *edilebildiğini* anladım. Bu çok önemli bir keşif oldu.

BK: Ve Paris'te Profesör Charcot için bir süre çalıştıktan sonra... Anladığım kadarıyla sizi kanatları altına aldı.

SF: İstekli, hırslı olduğumu biliyordu ve bunu kullandı. Derslerini Fransızcadan Almancaya çevirmemi istedi ve ben de bunu yaptım; açıkça söyleyeyim, iyi de iş çıkardım. Bir ortaçağ prensi edasıyla beni himayesine almayı teklif etti ve sonunda en yüce mertebeye eriştim...

BK: Evine davet edildiniz.

SF: Evden ziyade, bir saraydı. Hâlâ çok iyi hatırlıyorum. 217 Boulevard Saint-Germain'deki, bir zamanların Hôtel Varengeville'i.

BK: Bir saray mı? Gerçekten mi?

SF: Hayır ama çok heybetli bir evdi. 1704 yılında Madame la Marquise Charlotte-Angélique Varengeville tarafından yaptırılmış. Kocaman bir bahçesi olan, devasa bir evdi. Fransız Devrimi'nden önce birçok aristokratın yaşadığı Faubourg Saint-Germain'in tam kalbindeydi.

BK: Tanrım!

- SF: Versailles'ın minyatürü gibi, yine de oldukça büyüktü. Öğrenciliğimizde *Maître*'in bu şerefe nail olmak için 1.050.000 frank ödediğine dair dedikodular duymuştuk.
- BK: Sizin Viyana'daki küçük odanızdan çok farklı.
- SF: Charcot beni hemen davet etmedi. Elbette önce kendimi ispatlamam gerekti ama sonunda sarayını ziyaret edebildim. Salı gecesi *soirées*'lerinden birinde.
- BK: Ne tür insanlar katılırdı o gecelere?
- SF: *Le tout Paris*. Herhangi bir salı gününde, bir Rus grandüküyle, bir emniyet müdürüyle ya da bir kardinale, hatta Brezilya İmparatoru II. Dom Pedro'yla bile karşılaşmak mümkündü! Ben hiç imparatorla karşılaşmadım. Sanırım ben Paris'ten ayrıldıktan sonra katılmış bu gecelere. Ama pek çok büyük şahsiyetle tanıştım. Katıldığım ilk akşam yemeğinde Charcot çoğunlukla tıp camiasından insanları davet etmişti.
- BK: Diğer konukları hatırlıyor musunuz? Çok heyecanlanmış olmalısınız.
- SF: Öncesinde küçük bir doz kokain beni güçlendirmeye yetmişti.
- BK: Gerçekten mi?
- SF: O zamanlar kokain araştırmalarım başlamıştım, dolayısıyla tıbbi özelliklerini biliyordum. Bir düşüneyim... O akşam *soirée*'ye başka kim gelmişti? Pek çok konuk vardı: Charcot'nun himayesine aldığı Georges Gilles de la Tourette'i kesinlikle hatırlıyorum; başarılı bir nörologdu.
- BK: Günümüzde, adını ondan alan Tourette Sendromu'nu herkes biliyor.
- SF: Ve Paris morgunun yöneticisi Profesör Paul Brouardel. Ve Straus isimli bir adam; Louis Pasteur'e asistanlık yapan Isidore Straus.
- BK: Ne harika!
- SF: Ama aynı zamanda edebiyat dünyasından bazı isimler, sanatçılar da vardı... Örneğin, büyük Fransız yazar Alphonse Daudet'nin oğlu Léon Daudet.
- BK: Başka?
- SF: Bir ressamla akşam yemeği yediğimi de hatırlıyorum; sanırım Tofano isimli bir İtalyan'dı.
- BK: Edoardo Tofano, Salon de Paris'de sergi açmıştı.
- SF: Tofano'yla pek çok kere karşılaştım.

- BK: Ne toplulukmuş ama!
- SF: Ve tabii ki Madame Charcot, yani Madame Augustine-Victoire Charcot. Daha önce bir evliliği daha olmuştu. Ve Charcot'ların iki çocuğu: Jean-Baptiste...
- BK: Bir doktor, aynı zamanda da bir kâşif.
- SF: Evet, sanırım öyle. Bir deniz kâşifi. Bildiğim kadarıyla şanlı Victor Hugo'nun torunuyla evlendi.
- BK: Nüfuzlu bir aile...
- SF: Ayrıca Charcot'ların, hatırladığım kadarıyla çok büyük memeleri olan kızları Mademoiselle Jeanne'la ve başka bir akşam da efsanevi Profesör Ranvier'yle tanıştım.
- BK: Louis-Antoine Ranvier! Tıp tarihinin en ünlü nöroanatomistlerden biridir.
- SF: Charcot yalnızca en iyilerle bir araya gelirdi. Ranvier'nin çok faydası dokundu; bana çalışmalarını, sinir hücrelerinin dokubilimsel hazırlıklarını göstermişti. O kadar ilginçti ki!
- BK: Charcot'nun bu kadar keskin zekâyı bir araya getirebilmesinin, sizin psikanalitik hareketi geliştirme biçiminizde, yani insanları evinize kahve ile puro içip sohbet etmeye davet etmenizde etkisi olduğunu düşünüyor musunuz?
- SF: Ah, hiç şüphesiz oldu. Ebeveynim pek eğlenememişti; yoksullardı... Ama, evet, Charcot'yu böylesine *luxe* bir çevrede, onca etkileyici insanla çevrili halde görmek... Bu, bana ilham vermiş, bir hırsı ateşlemiş olmalı.
- BK: Bildiğim kadarıyla Charcot'nun, nişanlınız *Fräulein* Bernays'a tarif ederken bir müzeye benzettiginiz, dikkat çekici bir sanat koleksiyonu vardı.
- SF: Charcot'nun evini etkileyici buluyordum. Çalışma odasını görmeliydiniz; büyülmüş bir kale gibiydi ve devasaydı. O kadar büyüktü ki iki bölmeye ayrılmıştı.
- BK: Tıpkı sizin Viyana'daki ve sonrasında Londra'daki çalışma odanız gibi.
- SF: Evet, iki bölmeli bir oda. Güzel vitraylı pencereler; yukarı kısımlarına merdivenle erişilen, kocaman bir kütüphane! Ve şöminenin yanında, hem Çin hem de Hint antikalarıyla dolu vitrinler. Duvarlarda Gobelin duvar kilimleri, Francisco Goya ve Frans Hals ve... Jan Steen'in tabloları. Diğer odalarda da nadide halılar ve biblolar vardı.
- BK: Charcot sizin sanat zevkinizi etkiledi mi?

- SF: Elbette, beni yalnızca nöroloji ve psikoloji açısından değil, bu açıdan da çok etkiledi!
- BK: Viyana'nın ardından Paris'te bunca antik eseri gördükten sonra doğal olarak kendi koleksiyonunuzu oluşturmaya başladınız.
- SF: Öyle oldu. İşlerimin gelişmesi kolay olmadı, başta çok çabalamam gerekti ama bir kere geliştikten sonra biraz para kazanmaya başladım. Seanslarımdan kazandığım paranın bir kısmıyla da zaman zaman bir iki heykelcik satın alıyordum.
- BK: Girit ve Mısır gibi bölgelerde popülerleşen arkeolojik kazıların etkisiyle, on dokuzuncu yüzyıl sonlarında Avrupa'ya ihraç edilen antik eserlerde patlama yaşanmaya başlamıştı.
- SF: Bu doğru. Pek çok arkeolog, Howard Carter'ın 1922'de Tutankamon'un mezarını keşfetmesinden çok önce Yunan ve Mısır sanatına ilgi duymaya başlamıştı. Örneğin, Arthur Evans, Girit'teki kazısında Knossos Sarayı'nı ortaya çıkarmıştı, sonra Heinrich Schliemann ve benzerleri de vardı... Elbette, Schliemann Ege'deki kazılarında dinamit kullanıyordu ki bu yöntem aslında hiç başvurulmamalı.
- BK: Viyana, kilit bir ticaret noktası haline geldi ve pek çok satıcı, parçaları ithal edip satmaya başladı. Siz de bu satıcıların bazılarıyla ilişkiler geliştirdiniz.
- SF: Ve onlar da benimle geliştirdiler. Ne kadar iyi bir müşteri olabileceğimin farkındaydılar. Bunlardan biri Robert Lustig'di.
- BK: Sanırım *Herr Lustig* sizin için bazı nesnelerin özgünlüğünü *Kunsthistorisches Museum*'daki küratörlere tasdikletiyordu.
- SF: Evet, kimse sahte antikalara para akıtmak istemez.
- BK: Bazen de bazı eserleri doğrudan kendiniz tasdikletiyordunuz.
- SF: Müzenin uzmanlarından Dr. Julius Banko ve Dr. Hans Demel, bana eserlerin gerçek yaşlarını belirten tasdik notları yazıyorlardı. Banko Yunan eserlerinde uzmandı, Demel ise Mısır'inkilerde.
- BK: Ve siz yüzlercesini satın aldınız.
- SF: Bazen de bana hediye olarak veriliyorlardı, zira herkes benim koleksiyon tutkumu öğrenmişti. En cömertleri de *Prinzessin*'di.
- BK: Kocaman, çok kıymetli bir koleksiyon oluşturdunuz ve bu koleksiyon günümüzde Freud Müzesi'nin temelini oluşturuyor. Yani bir bakıma kendi

Kunsthistorisches Museum'unuzu kurmuş sayılırsınız. Freud Müzesi'nde yaklaşık iki bin antik eser var, çoğu da antik heykeller...

SF: Ama sadece heykeller değil. Çok çeşitli nesneler; boncuklar, muskalar, steller, maskeler, kaplar, kavanozlar, lambalar, taşlar, tılsımlar.

BK: Ve son derece değerli eski halılar, hatta sanırım bir de bir Mısır lahdinin kapağı.

SF: Hepsi de akla gelebilecek her türlü malzemeden yapılmış; genellikle bronz, kil ya da metalden, ama cam, yeşim ve taştan... Hatta ahşaptan yapılmışları bile var. Çok geniş bir koleksiyon.

BK: Ve bu antik kültürlerden; eski Mısır hanedanlıklarından ve Ming Hanedanlığı'ndan favori parçalarınız da varmış.

SF: Sayıları o kadar çok ki... Benim dostlarım haline geldiler.

BK: Antik dünyanın her köşesinden dostlar; Yunan, Romalı, Mısırlı, Babilli, Çinli, Japon.

SF: Etrüsk, Asurlu, Meksikalı, Fenikeli, Mezopotamyalı... ve Umbrialı.

BK: Bütün bu nesneleri muhafaza edebileceğiniz yer bulmakta zorlanmış olmalısınız. Onları çalışma masanızda, raflarda ve dolaplarda tutuyordunuz.

SF: Rahatlıkla görebilmemiz için özel yapım vitrin dolaplarda.

BK: Peki, *Frau Professor* Freud bu konuda ne düşünüyordu? Evi ele geçirmiş olmalısınız.

SF: Aslında *Fräulein Fichtl*'in bu konuda ne düşündüğünü sormalısınız çünkü tüm parçaların temizliğinden ve tozlarının alınmasından o sorumluydu. Her birinin yerini benden daha iyi biliyordu.

BK: Yunan tanrıçası Athena'nın heykelciğini çalışma masanızın ortasında tutuyordunuz. Sizin için çok özel bir anlam taşıdığını biliyorum.

SF: Athena savaş tanrıçasıdır ama benim heykelciğimin mızrağı kaybolmuştu. Bu da onu çok ilginç bir parça haline getiriyordu. Penis olmayan kadındı.

BK: Aynı zamanda savaş silahını taşımaması da onu daha çekici kılmış olabilir mi? Silahsızlanmıştı... Ama iyi anlamda!

SF: Evet, militarist bir tanrıçadan ziyade, barışı seven bir bilgelik tanrıçası. Bu doğru olabilir. *Ja*.

BK: On santimetreden yalnızca biraz uzun, küçücük bir parçaydı ama bu küçük bronz heykelciği bile Viyana'dan kaçak çıkartmanız gerekmiş.

- SF: Evet, onu *Prinzessin*'e, Marie Bonaparte'a emanet ettim. Bir kez daha kurtarıcıyım oldu. Önce heykelciğimi kaçak yollarla Viyana dışına çıkardı, sonra benim çıkmama yardım etti!
- BK: Çok şükür ki...
- SF: Evet, çok şükür.
- BK: Antik hazineleri çok sevmeniz ve bunun psikanalizle nasıl ilişkili olabileceği üzerine biraz daha konuşabilir miyiz?
- SF: Açık olmak gerekirse, psikanaliz nedir? Bir teori, bir terapi ama belki en önemlisi, zihnin saklı derinliklerine ilişkin bir çalışmadır. Ama aynı zamanda arkeolojik bir kazıdır; düşüncelerimizin, düşlemlerimizin, davranışlarımızın, semptomlarımızın kökenlerini ortaya çıkarmak için oldukça derinlere inen bir araştırmadır.
- BK: Yazılarınızda da arkeolojiyi sık sık psikanalizi anlatan bir benzetme olarak kullanmışsınız.
- SF: Bu benim için o kadar önemli ki...
- BK: Bir keresinde Avusturyalı yazar Stefan Zweig'a gönderdiğiniz bir mektupta...
- SF: ...arkeoloji hakkında, psikoloji hakkında okuduğumdan daha çok okuma yaptığımı söyledim.
- BK: Evet, bu durum insanlara şaşırtıcı gelebilir.
- SF: Ama bu doğru. Her zaman zihnin arkeoloğu oldum. Psikanalizde, arkeolojide olduğu gibi, yavaşça ve dikkatlice kazı yaparız. Heinrich Schliemann'ın yaptığı gibi patlayıcılar *kullanmayız*!
- BK: Arkeoloji çok kuvvetli bir metafor ve siz bu metaforu hastalarınızın karşısında çok görsel, çok güçlü şekilde kullandınız.
- SF: Ofisime girdiklerinde geçmiş gözlerinin önüne serilmiş oluyordu. Ama antik nesneleri büyük bir özenle sergilememden, bu gömülü hazineleri son derece önemli ve değerli bulduğum sonucuna varıyorlardı. Edinilmesi zor ama sahip olmaya değer nesneler oldukları aşikârdı.
- BK: Bu da her hastanın zihnindeki geçmişin mümkün olduğunca kapsamlı biçimde araştırılabileceği teatral bir arkaplan, bir çerçeve yaratıyordu.
- SF: Gömülü hazineler ile gömülü anılar arasında önemli bir benzeşim kuruyordum.
- BK: Bu gerçekten çok akıllıca.

- SF: Çoğu ölüleri anmak için yapılmış, cenaze törenlerinde kullanılan o eski heykelcikler sanatsal, parasal ve tarihsel olarak büyük değere sahipti. Tıpkı uzun zaman önce gömülmüş anılarımız gibi.
- BK: Kitaplarınızdan birinde, *Uygarlığın Huzursuzluğu*'nda...
- SF: *Das Unbehagen in der Kultur*.
- BK: Ta kendisi.
- SF: Evet, ne olmuş ona?
- BK: Bu arkeoloji metaforunu, antik Roma tarihinin çeşitli evrelerini tasvir ederek uzun uzun, zengin bir dille anlatmıştınız. İlk olarak, Palatine'deki etrafı çitle çevrili eski yerleşim yeri olan *Roma Quadrata*'yı, sonra farklı tepelere kurulu yerleşimlerin federasyonu olan *Septimonium*'u tanımlamıştınız. Daha sonra Servian Duvarı'yla çevrili, Sezarların imparatorluğunun devraldığı Roma şehrini yazmıştınız. Sizin de ifade ettiğiniz gibi, Roma tarihindeki bu her evre kendi yapılarına, kendi mimari tarzına sahipti...
- SF: Ve Roma'ya gidenler, her dönemin izleri ayakta kaldığından tüm bu katmanları Roma Forum'unda yan yana görebiliyorlar.
- BK: Roma coğrafyası... Bugün turist olarak keyifle gezdiğimiz Roma...
- SF: Benim zihne dair ruhsal modelimin çok somut bir örneği. Zamanın farklı evrelerinden pek çok farklı yapı yan yana bulunuyor. Benzer şekilde, bir hastayla psikanaliz yaptığınızda, hastanın o güne ait bilinçli anıları kadar, o haftaya ait ön bilinç ile elbette onlarca yıl öncesine ait bilinçdışı anılarını da ortaya çıkarmak için zihninde hassas bir kazı yapma ayrıcalığına sahip olursunuz. Tüm bu anılar tıpkı Roma Forumu'ndaki kalıntılar gibi yan yanadır.
- BK: Ve hepsi son derece kıymetlidir.
- SF: Evet, gerçekten öyle.
- BK: İngiltere'deki sokaklarımızı düşünün. Örneğin, Londra'nın merkezinde Holborn boyunca yürürseniz bir Georgyen binasının yanında bir Tudor binasına ve onun hemen yanında da son derece modern bir yapıya denk gelebilirsiniz. Tüm bu farklı mimari katmanlar...
- SF: İşte, bu tam da insan zihninde karşımıza çıkan şey.
- BK: Ve siz tüm bu antik yapıları, antik eserleri çok zengin ve kıymetli geçmişin bir sembolü olarak görüyorsunuz.

- SF: Roma Forumu'nu ziyaret ettiğimizde ilk olarak eski sütunlar gözümüze çarpar. Bunlara erişmek için çok derinlere inmemiz gerekmez. Çoktan ortaya çıkarılmışlardır. Ancak hastaların zihni söz konusu olduğunda, gömülü anıları *aramamız* gerekir. Hastalarımın anıları taşa gömülü halde geliyordu. Psikanalist olarak biz onları konuşturmanın bir yolunu bulmalıyız.
- BK: Tesadüf ya, Forum'u yakın zamanda gezdim. Ne kadar göz alıcı bir mekân!
- SF: Sizi çok kıskandım.
- BK: O gezi sayesinde ne demek istediğinizi anlıyorum. Erken üçüncü yüzyıla ait Septimius Severus Kemerinden geçince, onun hemen yakınında Romalıların tarihi kayıtlarını tuttukları Tabularyum'la karşılaşıyorsunuz.
- SF: Milattan önce birinci yüzyıla ait.
- BK: Ama sonra, biraz daha yürüyorsunuz ve Satürn Tapınağı'yla karşılaşıyorsunuz.
- SF: Ki o da milattan önce beşinci yüzyıldan kalma.
- BK: İnanılmaz.
- SF: Demek istediğim tam da bu; tüm bu katmanlar, hayatta kalanlar.
- BK: Seans odanızda Roma Forumu'na ait, sanatçı Luigi Kasimir'in yaptığı bir gravür vardı.
- SF: Koltuğumun arkasındaki duvara asılıydı; daha önce bahsettiğimiz, yeşil kaplamalı koltuğumun.
- BK: Evet.
- SF: Ve sanırım Nubya'daki kayadan Ebu Simbel antik Mısır tapınağının da bir resmine sahip olduğumu unutmayın. O resim de divanımın üzerinde asılıydı. Bu arada Luigi Kasimir'in aynı zamanda kitaplarımın iç kapaklarındaki ekslibrisleri tasarladığını da biliyor muydunuz?
- BK: Ne kadar etkileyici.
- SF: Öyledir herhalde.
- BK: Yani, Roma ve Mısır kültürlerini... Hatta buna *psikanalitik* kültür de diyebiliriz. Bu kültürü çalışarak gömülü tarihi canlı tutuyoruz ve onu tekrar hayata döndürüyoruz.
- SF: Çok yerinde bir ifade.
- BK: Roma'yı defalarca ziyaret ettiniz ama Mısır'a gitmediniz.

- SF: Napolyon Bonapart'ın aksine, Mısır'a hiç gitmedim. *Nein*.
- BK: "Taşlar konuşur" anlamına gelen Latin deyişi *Saxa loquuntur*'u çok seviyordunuz, değil mi?
- SF: O ifadeyi, *Saxa loquuntur*'u seviyorum çünkü psikanalitik çalışmayı çok iyi temsil ediyor. Kemikleşmiş anıların yüzeye çıkması için bir yol bulmalıyız.
- BK: Peki, hastalarınız bu arkeoloji metaforu hakkında ne düşünüyorlardı? Heykelciklerinize, bronz eserlere ve cenaze maskelerine epey bir tepki vermiş olmalılar.
- SF: Gerçekten veriyorlardı. Evet, doğru diyorsunuz. Ve bu nesneleri seanslarda serbest çağrışım aracı olarak kullanıyorduk. Bazen bir hasta odamdaki bir nesneye kaçamak bakışlar atardı ve sonra onun üzerine konuşurduk. Kadın hastalarımın biriyle Athena'yı ve kaybolan mızrağını tartıştığımızı çok iyi hatırlıyorum. Hasta kadınsa, penisi olmadığı ve bu eksikliği gidermek istiyor olabileceği gerçeği hakkında konuşulmalı.
- BK: Bu doğrultuda erkelerin de kadınların doğum yapabilirliğine haset edebilecekleri sonucunu çıkarabilir miyiz?
- SF: Bu hiç yoksunluğunu çektiğim bir şey olmadı. Gerçi ben psikanalizi doğurdum.
- [Herr Kerl elinde büyük ve ağır bir tepsiyle masaya yaklaşır.]
- WK: *Herr Professor*, benden Leh votkası *Kontuszówka* istemiştiniz. Ne yazık ki bulamadık. Bu iş için en iyi iki garsonumu görevlendirmiştım. Umarım beni affedebilirsiniz *Herr Professor*.
- SF: *Herr Kerl*, az önce gömülü anıları yüzeye çıkarmaktan bahsediyorduk. *Kontuszówka* gibi anlamsız bir istekte bulunduğumu tamamen unutmuşum. Görüyorsunuz işte, zihin böyle çalışıyor. Bir zamanlar bilinçli zihinde son derece belirgin olan algısal izlenimler, yeniden erişilebilecekleri önbilince itiliyor. Ama bana bu konuşmamızı bir yıl sonra sorsanız, bu gömülü, bilinçdışı bir anı haline gelecekti... Elli yıl içindeyse bilinçdışına o kadar gömülecekti ki onu yeraltından çıkarmak için Schliemann'ın patlayıcılarına ihtiyaç duyacaktık!
- WK: Size seçim yapmanız için başka Leh votkaları buldum: Bakın burada *Sobieski* var –çok kaliteli bir votkadır– ve *Wyborowa*... Bu da *Soplica* –sizi temin ederim, çok iyidir. Ve burada da *Belvedere* ve *Chopin* gibi daha pahalı markalar var.

SF: Kerl, sanırım biraz suya ihtiyacımız olabilir.

WK: *Belvedere*'i denemek istemez misiniz, Profesör? En iyi Leh votkasıdır.

SF: Hayır, teşekkürler ama belki arkadaşım bu teklifi değerlendirebilir.

BK: Teşekkürler *Herr* Kerl, siz en iyisi *Belvedere*'i masaya bırakın, biz duruma göre karar veririz.

WK: Pekâlâ, beyler. Hemen soğuk su getirteceğim.

[*Herr Kerl sessizce ama somurtarak ayrılır.*]

SF: *Herr* Kerl'i gücendirdik ama ben pek içki içmem. Onun yerine bir puro daha alabilirim.

BK: Bu saatten sonra sizi durdurmam mümkün değil.

SF: Psikanalitik çerçeveye ilgili başka sorularınız var mı?

BK: Beni sonsuz bir cömertlikle cevaplıyorsunuz. Artık zihnimde psikanalitik seans odasının gerçek fiziksel koşulları hakkında çok daha belirgin bir resim var. Hastaları çok dolu bir odaya alıyormuşsunuz; mahremiyet sunan, rahat, tarihsel ve geçmişi kucaklayan bir odaya. Kendiniz de üzerinde beyaz önlükle hastayı ameliyat eden bir doktordan çok, sıradan fakat profesyonel görünümlü bir takım elbise giymiş, arşivleri inceleyen bir tarihçi gibi çalışıyormuşsunuz.

SF: Ama çerçeve, psikanalitik tedavinin sadece ilk kısmıdır. Asıl çalışma, çerçeveyi kurduktan sonra başlar!

BK: Sizin 1939'daki ölümünüzden sonra, psikanalistlerin tarafsız duruşlarıyla bilinir hale geldiklerini duymak sizi şaşırtabilir; o kadar ki, çoğunun seans odasında *tek bir* sanat eseri ya da heykel bulunmuyordu. Hastalarının serbest çağrışımlarını etkilememek için odalarını nispeten boş tutmaya başladılar. Analistin sahip olduğu ve bir şeylerle bağlantılandırılmaya açık arkeolojik nesnelerin yol açtığı çağrışımlar yerine saf çağrışımların yolunu açmak istediler.

SF: Eh, bunu anlayabilirim. Ancak oda çok da boş olamaz. Hasta, karşısındakinin aklının ya da ilgi alanlarının olmadığını düşünebilir.

BK: Kesinlikle, bugünlerde ruh sağlığı uzmanları odalarında asla ailelerinin fotoğraflarını ya da başka kişisel eşyalarını bulundurmuyorlar. Gerçi çok gösterişçi İngiliz bir psikanalist hatırlıyorum; ofisinde tüm hastalarının ve ziyaretçilerinin görebileceği bir yere kendi büstünü koymuştu.

SF: *Ein Narzisst?*

BK: Evet, tahminimce bir narsist.

SF: Sizin seans odanızda neler var?

BK: Hastanın uzanabileceği bir divan ve benim oturduğum bir koltuk. Ayrıca hasta oturmak isterse diye iki koltuk daha var. Çift terapilerinde bu koltukları kullanıyoruz.

SF: Resim, heykel yok mu?

BK: Duvarlarda birtakım resimler, ayrıca birkaç tane kitap rafı, üzerinde kâğıtlarımın durduğu bir çalışma masası ile bir telefon var... Ancak genel olarak, modern seans odasını temiz, rahat, işlevsel, samimi ve her şeyden önce tarafsız olarak tanımlayabilirim. Hastanın önünü tıkamayan türden.

SF: Yani benim odamın çok dolu olduğunu mu düşünüyorsunuz? Çok fazla eşya mı vardı sizce?

BK: Maresfield Gardens'daki odanız gerçek bir tapınak haline geldi. Ama bugün, yani yirmi birinci yüzyılda çalışsaydınız nasıl bir odanız olurdu, onu merak ediyorum.

SF: Sanırım aynı olurdu. Tıpatıp aynı hem de. Beni hizmetçimden, köpeğimden vazgeçirdiniz, sıra heykelciklerime mi geldi?

BK: Hayır, kesinlikle öyle değil. Hastalarınızın onların anlatılarından ziyade kendi odanızla ilgilendiğinizi düşünüp düşünmeyeceklerini merak ettim sadece. Nihayetinde, dikkati dağıtacak pek çok eşyanın bulunduğu, oldukça yorucu sayılabilecek bir alan. Ben sizin hastanız olsaydım, bu bir endişe kaynağı olabilirdi...

SF: Konsantrasyonumun dağılıp dağılmayacağı konusunda mı? Endişenizi anlıyorum. Ama ben hastalarımın çağrışımlarına gayet iyi odaklanabiliyordum.

BK: Ah, bunu biliyorum. Gerçek bir odaklanma beceriniz olmasaydı bunca vakayı bu kadar detaylı şekilde yazamazdınız.

SF: Öyle.

BK: Bir anda serbest çağrışımla aklıma harika sanatçı Caspar David Friedrich geldi. Onu hatırlıyor musunuz?

SF: Hatırlıyorum.

BK: Bilidğim kadarıyla bir keresinde, çalıştığı atölyeyi tamamen boşaltmış. Sanırım atölyeyi mümkün olduğunca çıplak hale getirmek istemiş.

SF: Bunu bilmiyordum.

BK: Bunu, iç dünyasına, yani filozof Hegel'in "*absolute Innerlichkeit*" dediği mutlak içsellikine daha fazla odaklanabilmek için yapmış.

SF: Hegel mi?

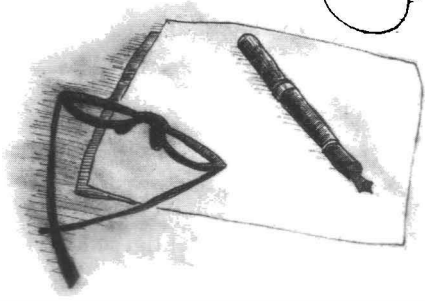
BK: Georg Wilhelm Friedrich Hegel...

SF: Ah, evet, şimdi hatırladım.

BK: Mutlak içsellik üzerine bir teorisi vardı.

SF: Ama insanın kendi zihnine ya da hatta analizanlarınınkine odaklanması için antikalarını atması gerekmiyor. Bir meslektaşım olarak bunu biliyorsunuzdur.

BK: Evet, elbette, *Herr Professor*.

8. FİNCAN

Bu fa balıkları, yılanbalıkları ve biraz kokain

- BK: Yaşamöykünüzü düşünüyorum da...
- SF: Yaşamöyküm mü?
- BK: Yalnızca Viyana'daki tıp fakültesine girişinize kadar ilerleyebildik.
- SF: Belki de en önemli anları anlatmamı istersiniz...
- BK: Aslında, sırasıyla olmasa da Allgemeines Krankenhaus'taki deneyimleriniz, Dr. Breuer'le bağınız, *Maitre Charcot*'nun yanındaki stajınız gibi, hayatınızdaki çeşitli dönemlere değindik.
- SF: Evet, insan, hayatı derli toplu şekilde anlatamıyor, bu yüzden biz de belirli evreleri serbest çağrışım yoluyla ziyaret ettik. Ama bunun bir sakıncası yok. Yine de okurlarınız için daha odaklı, daha doğrudan olmaya çalışacağım.
- BK: Bu çok faydalı olur. Geç ergenlik yıllarınızda isminizi Sigismund'dan Sigmund'a değiştirdiğinizden bahsetmiştik...
- SF: Bu iki ismi zaten dönüşümlü kullanıyordum.
- BK: Ama bir noktada Sigmund'u tercih ettiniz.
- SF: Evet, öyle oldu.
- BK: Tam da oldukça antisemitik bir iklimde tıp eğitiminize başladığınız dönemdi.

- SF: 1873 yılında Universität zu Wien'de, resmi ismiyle K.K. Universität zu Wien'de tıp öğrenimime başladım. *Medizinische Fakultät*'te.
- BK: Tıp fakültesinde.
- SF: Evet.
- BK: Neden tıbbı seçtiniz?
- SF: Doğal dünyaya *her zaman* büyük bir ilgim vardı ve çok iyi bir öğrenciydim, dolayısıyla bir *Akademiker* ve bir doktor olmam gerektiği açıktı. Her zaman babama kıyasla mesleğimden daha sağlam bir gelir elde etmeyi ummuştum. Biliyorsunuz, onun çırpındığına şahit olmuştum... Ailem yokluğu tatmıştı. Bu yüzden tıbbı seçtim.
- BK: Anlıyorum. Doğaya ve bilime köklü ilginizin, yeşil tepelerle çevrili Freiberg'de büyümüş olmanızdan kaynaklandığını tahmin ediyorum.
- SF: Kısmi olarak Freiberg'e bağlı, evet, elbette. Ama aynı zamanda annemle de ilişkili.
- BK: Biraz açıklar mısınız?
- SF: Annem bazen ellerini ovuştururdu ve böyle yaptığında ölü deri pul pul dökülürdü. Sanırımbunu bana göstermesinin nedeni, hepimizin çürümekte olan etten yapıldığımızı ve bir gün toprağa döneceğimizi sergilemek istemesiydi. Yani evet, sizin de söyledığınız gibi, bedenlere ve doğal dünyaya bir ilgim vardı.
- BK: Tahminimce tıbbın başka avantajları da vardı.
- SF: Evet, elbette, *Akademiker*'ler, yani akademik derecesi olanlar geleneksel uygulamada üç yıllık zorunlu askerlikten muaf oluyordu. Bir doktor olarak üç yıl yerine, eğitimimden sonra yalnızca bir yıl hizmet vermek zorundaydım. Askerlik doğamda olmadığı için de bunu tıp eğitiminin hoş bir artısı olarak görmüştüm.
- BK: Sizin döneminizde fakültede sadece erkekler varmış.
- SF: Kadınlar, ancak birkaç yıl sonrasında okula kabul edildiler.
- BK: Ve siz de ağırlıklı olarak Yahudi olmayan insanlarla birlikte okudunuz.
- SF: Hatırlayabildiğim kadarıyla erkeklerin üçte biri Yahudi ailelerden geliyordu, üçte ikisi ise Hristiyan, çoğunlukla da Katolik çevrelerdendi.
- BK: Tıp alanına çok önemli bir dönemde girdiniz. Tıp fakültesi o yıllarda uluslararası çapta bir itibara sahipti.

- SF: *Ja*, öyleydi. Biliyorsunuzdur, Ignaz Semmelweis elbette benden önceki yıllarda orada çalışmıştı ve hastane hijyenine öncülük etmesiyle muazzam bir etkisi olmuştu.
- BK: Çok önemli bir Macar hekimdi.
- SF: Evet, Viyana'ya çalışmaya gelmişti ve bebekleri doğurtmadan önce ellerini yıkayan doktorların enfeksiyon bulaştırma, dolayısıyla annelerin ve fetüslerinin ölümüne yol açma olasılığının daha düşük olduğunu keşfetmişti! Oldukça basit... ama aynı zamanda oldukça büyük bir keşif.
- BK: Kesinlikle.
- SF: Evet, doktorlar ellerini yıkamadıklarında ölümcül mikroplar yayıyorlardı ve talihsiz kadınların çoğu *Kindbettfieber*'e yakalanıyordu.
- BK: Loğusahumması ya da albastı diyebiliriz.
- SF: Evet.
- BK: Çağdaş okurlar, yalnızca yüz yıl öncesinde hastanelerdeki hijyen koşullarının böyle yetersiz olduğuna inanmakta güçlük çekebilir.
- SF: Evet, gerçekten öyleydi. Şüphesiz ben de genç bir doktorken çok köhne koşullarda çalıştım.
- BK: Siz Berggasse'de hastalarınıza nispeten daha temiz bir ortam sunuyordunuz.
- SF: Semmelweis'in bu keşfi için çok ağır bir bedel ödediğini biliyor musunuz?
- BK: Sanıyorum hayatı, gardiyanlar tarafından dövüldüğü bir akıl hastanesinde sona erdi.
- SF: *Sehr tragisch*. Elleri klorürlü kireç çözeltisiyle yıkayanların daha az hastanın ölümüne sebebiyet verdiklerini keşfettiğinde, yıkamayanlarda büyük bir bilinçdışı utanç ve suçluluk duygusu yaratmış olmalı.
- BK: Semmelweis'in ve çalışmasının aklanması, Joseph Lister ve Louis Pasteur gibi biliminsanlarını beklemek durumunda kaldı. Bu isimler, tıpta asepsi ve steril koşulların hayati önemini açıkça ortaya koydular.
- SF: Öyle. Çok doğru söylüyorsunuz.
- BK: Viyana, on dokuzuncu yüzyıl ortasında ve sonlarında önemli başka katkılara da ev sahipliği yaptı. Universität zu Wien'in çok sayıdaki başarılı hekimleri, tıp fakültesinde sizin de bir süre sonra tecrübe ettiğiniz özel bir ortam yarattılar.

SF: Evet, Billroth da aralarındaydı.

BK: Mahir cerrah Theodor Billroth. Larenjektominin ve birtakım cerrahi kanser tedavilerinin öncüsüydü.

SF: Dünyanın her tarafından o kadar çok insanın tıp eğitimlerini tamamlamak için Viyana'ya gelmesi beni şaşırtmıyor.

BK: Evet, pek çok Amerikalı ve İngiliz doktor "Büyük Avrupa Turu"nun bir parçası olarak Viyana'da vakit geçirdiler. Arthur Conan Doyle...

SF: "Sherlock Holmes" hakkında yazan adam?

BK: Ta kendisi. Sanırım göz hekimliği okumak için o da Viyana'da zaman geçirmiş... ama sizin mezuniyetinizden çok sonra.

SF: Bunu bilmiyordum!

BK: Yine de pek çok büyük isimle tanıştınız.

SF: Ah, tabii.

BK: Öğrenciliğinizdeki ders programınızı hatırlıyor musunuz?

SF: Dersler erken başladı; yanlış hatırlamıyorsam sabah dokuzda. Evet, galiba öyleydi. O dönemler denizaşırı yerlerden gelen ziyaretçilerin Mekke'si sayılan Avusturya'da tıp dünyasının ileri gelen isimlerinden dersler alırdık. Theodor Billroth cerrahi dersleri verirdi... Moritz Kaposi de dermatoloji. Larengoloji dalında Leopold von Schrötter'i hatırlıyorum. Patolojik anatomide Carl von Rokitansky'yle çalışırdık. Hepsi de tıba liderlik yapan, çok önemli hocalarımız oldu.

BK: Yanlış bilmiyorsam Rokitansky tüm anatomi alanının öncüsüydü.

SF: Evet, anatomistler arasında bir devdi. Bir dev. Çok ünlüydü.

BK: Ve elbette, Theodor Meynert da psikiyatri ve nöroanatomi alanına katkılarıyla biliniyordu.

SF: *Ja, Herr Professor Meynert* öyleydi.

BK: Bize Profesör Meynert'ı biraz daha anlatır mısınız? Belli ki psikiyatriyi nispeten geleneksel ve somatik biçimde icra ediyordu. Sanıyorum ki psikanalizi tasvip etmemiştir.

SF: Hayır, elbette hayır. Ama başka iyi özellikleri vardı. Meynert büyük bir edebi duyarlılığa sahipti. William Shakespeare'e ve o tiyatro oyunlarının eser sahipliği konusuna derin bir ilgisi vardı. Stratford'lu bir adamın; Stratford-upon-Avon'dan düşük eğitilmiş, taşralı bir adamın bu kadar bil-

gece ve tarihsel açıdan detaylı oyunlar yazdığına inanmayanlar olduğunu tahmin edersiniz.

BK: Siz de uzun süre o oyunları Elizabeth dönemi soylularından on yedinci Oxford Kontu Edward de Vere'nin yazdığını düşündünüz.

SF: Evet. Ama Meynert onları Sör Francis Bacon'ın yazdığına inanıyordu. Meynert'la anlaşılamadığımız bir diğer konu! O muhteşem oyunları gerçekten kimin yazdığını hiçbir zaman bilemeyeceğiz muhtemelen.

BK: Meynert'in bu anlamda bir etkisi oldu mu; yani, edebiyata yatkın bir psikiyatrist olmanız konusunda?

SF: Edebiyatın nasıl okunması gerektiğini Meynert'la tanışmamdan çok önce öğrenmiştim. Ama konudan sapıyoruz. Meynert nöroloji araştırmalarına büyük katkıda bulunmuştu. Beyinsel işlevlerin bölgelere ayrılarak ele alınmasına ilişkin bilgiyi Meynert'ın geliştirdiğini biliyor muydunuz? Lezyonların pons ve ortabeyin üzerindeki etkisini de araştırmıştı. Ayrıca görsel yolu retinadan kalkarın kortekse dek izleyen çok özgün bir çalışma gerçekleştirmişti...

BK: Birincil görsel kortekse...

SF: Evet, oksipital loptaki kalkarın kortekse. Aynen öyle... Meynert sinirlerin vücutta nasıl bir yol izlediklerini gerçekten biliyordu. Çok zeki bir adamdı.

BK: Öyle görünüyor. *Hayranlık duyulacak ölçüde.*

SF: Meynert'ın içtiğini biliyor muydunuz? Hem de kloroform!

BK: Duymuştum. Belki de bir psikiyatri profesörü için bunu çok üzücü buluyordunuz.

SF: *Sehr tragisch.* Büyük bir trajedi. Yine de Meynert bana faydalı olmuştu. Aynı zamanda durumunun ciddi olduğunu da belirtmeliyim.

BK: Doğru değerlendirebildiysem, 1873 üniversitedeki tıp araştırmacılarının çok yaratıcı olduğu, imkânlarla dolu bir zamanmış. Theodor Billroth *tarihteki* ilk larenjektomiye¹⁴ gerçekleştirmiş, ardından da fizyoloji alanındaki akıl hocanız Ernst von Brücke gırtlaklı alınan hasta için özel bir ses kutusu yapmıştı.

SF: Billroth gırtlaklın tamamen alınabildiği ilk operasyonu gerçekleştirmişti. *Ja*, öyle olmuştu. Hepimiz bundan büyük bir cesaret almıştık. Bunun gibi

14 Gırtlaklın cerrahi yolla alınması. (ç.n.)

tıbbi başarılar bizi geleceğe dair son derece umutlandırıyordu ve kendi araştırmalarımıza devam etmemiz için itici güç oluyordu.

BK: Charles Darwin'in çalışmaları da bilimsel düşünce üzerinde devasa bir etkiye yol açmaya başlamıştı.

SF: Darwin'in *Die Abstammung des Menschen und die geschlechtliche Zuchtwahl* çalışmasını öğrencyken okuduğumu hatırlıyorum.

BK: Evet, o kitabın size ait olan baskısı hâlâ duruyor, ama okurlar bu iki ciltlik başyapıtı *İnsanın Türeyişi ve Seksüel Seçme* adında iki ayrı kitap olarak bilebilirler. Tabii sizde Almanca çevirisi vardı.

SF: Evet.

BK: 1875 yılında ilk cildin içine "Sigismund Freud" yazmışsınız. Yani hâlâ ara sıra "Sigismund" ismini kullanıyormuşsunuz.

SF: Kitaplarımdan birinin içinde benim imzamı bulduğunuza göre bu doğru olmalı.

BK: Eserlerinizde Charles Darwin'e sık sık atıfta bulunmuşsunuz; bunların en meşhuru da Darwin'in insanlığın huzurunu kaçırان üç büyük devrimciden biri olduğuna dair tespitiniz. *Kozmolojik* açıdan bir çıkır açan Rönesans gökbilimcisi Nikolas Kopernik'i birinci devrimci olarak ilan ediyorsunuz...

SF: Dünyanın evrenin merkezi olmadığını anlamamızı sağladı. Bu keşif, dini merkezizetiçiliğin sarsılmasını sağladı. Merkezde Dünya değil, güneş vardı. Bunun, insanların kendilerinde hak gördükleri narsistçe üstünlüğe yönelik en büyük darbelerden biri olduğunu düşünüyorum.

BK: Onun peşinden ikinci büyük biliminsanı... rahatımızı kaçırان ikinci büyük devrimci olan Charles Darwin'den saygıyla bahsediyorsunuz. Onunki de *biyolojik* devrimdi.

SF: Evet, insanın insandan türemediğini, aksine hayvanlardan geldiğimizi açığa çıkardı. Yani olduğumuzu düşündüğümüz yüce yaratıklar değildik. Doğrudan Âdem ve Havva'dan gelmediğimiz kesindi. Çocuksu dini sanrılarımıza bir başka büyük darbe!

BK: Sanırım üçüncü büyük devrimciyi oldukça iyi tanıyoruz: *Herr Professor Freud'un ta kendisi!*

SF: Benim devrimim, yani *psikolojik* devrim, Kopernik ve Darwin'in izinden gidiyordu çünkü bilinçdışının doğasını aydınlatarak insanın kendi zih-

ninin efendisi olmadığını ortaya koydum. İnsan kendi hanesinin efendisi değildir. Varoluşumuzu güçlü bilinçdışı kuvvetler yönetir.

BK: Kopernik, Darwin ve Freud... Üçünüz de insanın narsistçe yanılsamalarını sarstınız. Siz bu devrimleri şiddetli darbeler olarak nitelemiştiniz sanırım.

SF: *Ja, üç Kränkungen...* Üç darbe; üç travma diyebiliriz... Evet, üçü de insanın kendine dair yanılsamalarını sarsıyor. Belki de olmak istediğimiz kadar yüce değildir. Hayvanlar âleminin en üstün güçlerine sahip olsak bile, neticede hayvanız. Savaşlarımıza bir baksanıza...

BK: Yani genç bir öğrenciyken Darwin'in eserleri sizi oldukça etkiledi.

SF: Ah, hem de çok ama Brücke'nin çalışmaları kadar değil.

BK: Profesör Brücke'den daha önce söz etmiştik ama bize onu biraz daha anlatın lütfen. Size üniversitedeyken entelektüel bir yuvanın kapılarını açtığına şüphe yok.

SF: Brücke'nin Physiologisches Institut'una 1876 yılında "Famulus" olarak katıldım. Bu, yardımcı ya da hizmetçi anlamına gelen Latince bir kelime. Brücke'ye hizmet etmek bana keyif veriyordu. Bana çok fazla imkân sağladı.

BK: Tıp fakültesinde kürsüsü vardı ve fizyoloji enstitüsünün başındaydı. Sanırım yıllar öncesinde de Johannes Müller'le çalışmıştı.

SF: Müller kesinlikle on dokuzuncu yüzyılın en önemli bilimadamlarından biri. Müller, sonsuz bir çabayla bilimi, kanıtlanmamış dini inançlardan ayırmaya çalışarak sahiden de bilimsel araştırmanın gidişatını belirlemişti. Kendisini insan vücudundaki fizikokimyasal süreçleri araştırmaya adanmıştı. Güya işlev görmemizi, hayatta kalmamızı sağlayan sözde mistik ve hayati güçlere inanmıyordu. Öğrencilerini de bu yönde eğitiyordu.

BK: Müller hiçbir şeyi sorgulamadan kabul etmiyordu.

SF: Kesinlikle... Tüm bilimsel araştırmaların, olguların dikkatle ve doğru-
dan gözlemlenmesine dayalı olması gerektiğine inanıyordu. Hiçbir şeyi
göründüğü haliyle kabul etmemeliydik. Hem her şeyi de araştırıyordu;
insan kanının kimyasından, yılanların anatomisine kadar.

BK: Sanırım Brücke, Müller'in laboratuvarında çalışmıştı.

SF: Evet... Orada Emil du Bois-Reymond'la tanışmıştı, elektrofizyolojiye öncülük eden bir başka büyük bilimadamı. Ve bu adamlar oftalmoskopun

keşfine büyük katkısı olan Hermann von Helmholtz'le arkadaş olmuşlardı. Büyük adamlar.

BK: Peki, Brücke'nin kendi araştırmaları?

SF: Kapsamlı... Hem de çok...

BK: Hekimlik eğitimi almıştı.

SF: Evet, tıp altyapısı vardı. Berlin'de okumuştur. Ama hastalarla pek fazla çalışmazdı, en azından ben onu tanıdığımda böyleydi. Çok çeşitli konularda araştırma yaptı: karşılaştırmalı anatomi, damar sisteminin fizyolojisi, konuşma ve dilbilim, optik, bitki fizyolojisi... Saymakla bitmez.

BK: Sigmund Freud'u düşündüğümüzde de aklımıza yılanbalığının anatomi, dokusal renklendirme teknikleri, hipnoz, histeri, kaygı nevrozları, psikanalitik teori ve tedavi; sanatın, politikanın, kültürün doğası ve daha pek çok konuda yazmış biri geliyor.

SF: Brücke benim *uomo universale*¹⁵ modelimdi.

BK: Rönesans Adamı mı?

SF: Evet... Bir Rönesans Adamı. Şimdi hatırlamaya başladım ya, aklıma geldi; Brücke gözkapığı kası üzerine de çalışmış ve hem renk algısı hem de estetikle yakından ilgilenmişti, belki bilmek istersiniz. Yani neredeyse her şeyi araştırıyordu.

BK: Biraz da Physiologisches Institut'taki zamanlarınızdan bahsedin.

SF: Ofisimiz *Gewehrfabrik*'te; eski bir tüfek fabrikasındaydı. Ve Brücke beni iki kıdemli asistanı, Dr. Sigmund Exner, daha doğrusu *Professor Exner* ve Dr. Ernst von Fleischl-Marxow'la çalıştırıyordu. Bu üç adam, bildiklerini benimle cömertçe paylaştılar ve çalışmalarımı desteklediler.

BK: Erken dönem çalışmalarınız bufa balığı üzerineydi.

SF: Evet, *Petromyzon planeri*. Bu yaratıkların omurga düğümlerini inceledim. Yirmi birinci doğum gününden bile önce Brücke araştırmalarımın bir kısmını Akademie der Wissenschaften'de sundu.

BK: Viyana'daki Bilimler Akademisi'nde.

SF: Bu benim için büyük bir onurdu.

BK: Brücke sizin için bir nevi baba figürü haline gelmişti.

15 (It.) evrensel insan. (yhn.)

- SF: Öyle denebilir. Benim gibi Yahudi kökenli öğrencilere burs veren bir vakıftan fon almam konusunda çok yardımcı olmuştu.
- BK: Brücke Protestan bir çevreden geliyordu.
- SF: Ah, fazlasıyla. Ama Physiologisches Institut'ta Yahudileri çalıştırmaktan rahatsız olmuyordu. Gerçek bir biliminsanı, dinin ötesine geçebilmeli.
- BK: Maddi zorluklar çekmişsiniz.
- SF: Evet, elbette. Düzenli bir bursum yoktu ve ebeveynim de zengin değildi. Eşinin, iki oğlunun ve evlenmemiş beş kızının sorumluluğunu taşıyan babamın halini düşünebiliyor musunuz? Ama Brücke benim için referans mektupları yazdı ve bu sayede çeşitli fon destekleri alabildim.
- BK: Pek çok Freud biyograficisi, Brücke'nin sizi akademik tıbbı bırakarak özel klinik pratiğine odaklanmaya teşvik etmesinin altını çiziyor. Bir Yahudi olarak Universität zu Wien'in tıp hiyerarşisinde yükselme şansınızın düşük olduğunu söylemek doğru olur mu?
- SF: Antisemitizmle çok fazla mücadele etmek zorundaydık. Elbette ediyorduk da. Brücke benim çok zorluk çekeceğimi biliyordu. Bu yüzden klinik pratiğini düşünmemi tavsiye etmişti.
- BK: Bu sizi üzmüş müydü?
- SF: Bir süreliğine, evet. Hep bilimadamı olmak istemiştım...
- BK: Doktorluktan daha çok mu?
- SF: Kesinlikle.
- BK: Ömür boyu yoğun çalışma alışkanlığınız ne derece geçiminizi –hatta belki bir gün bir eş ve çocuklarınızı– sağlama mecburiyetinizden ve bu konudaki kaygınızdan kaynaklanıyordu?
- SF: Küçük bir çocukken de hep çok çalışırdım. Bu, babamın Talmud geleneğinin bir uzantısı olmalı. Ama maddi kaygıların da büyük etkisi vardı kesinlikle. Bulabildiğim her işi üstleniyordum. Ve bu konuda çok yaratıcı olmam gerekiyordu.
- BK: Profesör Theodor Gomperz'den çok erken yaşta aldığınız John Stuart Mill'in İngilizceden Almancaya çevrilmesi işinden bahsetmiştık.
- SF: Evet, o işi tıp öğrencisiyken ve hâlâ Brücke'nin enstitüsünde araştırmacıyken yapmışım. Çılgınca sayılabilir ama böyle bir teklifi geri çeviremezdim.

BK: Gündüzleri bir yandan tıp okuyup bir yandan da fizyoloji, dokübilim ve anatomi araştırmaları yürüten, sonra da gece geç saatlere kadar son derece başarılı edebi çeviriler yapan çok az kişi tanıyorum.

SF: İnsan ne gerekiyorsa yapmalı.

BK: Ve Mill'i çevirerek ne kadar çok şey öğrendiğinizi halihazırda konuştuk.

SF: Öyle mi?

BK: Sadece kadınlar ve feminizm konusunda değil, aynı zamanda çeviri sanatı konusunda da çok şey öğrenmiştiniz ve histerik hastalarla çalışırken bedensel semptomları konuşmaya *çevirerek* bu öğrendiklerinizi mükemmel şekilde kullandınız.

SF: O dönem çok şey öğrendim.

BK: Profesör Brücke'yle araştırmalarınıza ek olarak, karşılaştırmalı anatomi uzmanı Profesör Carl Claus'la da çalıştınız.

SF: Evet. Claus için çalışmaya oldukça erken bir dönemde başladım. Beni kısa süre sonra o dönem Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun bir parçası olan Trieste'deki araştırma merkezine gönderdi. Orada deniz zoolojisi çalışılıyordu. Evet, Claus beni oraya cinsel organlarını bulmam için yılanbalıklarını kesip biçmeye göndermişti!

BK: Ne görev ama!

SF: Espri olsun diye söylemiyorum. Profesör Claus bana gerçekten bu görevi vermişti çünkü o zamanlar kimse yılanbalıklarının nasıl ürediğini tam olarak bilmiyordu. Leh Szymon Syrski, yılanbalığında loplul bir organ bulmuştu ve bunun testis olabileceğini düşünüyor ama emin olamıyordu.

BK: Ve siz de yaklaşık dört yüz yılanbalığını kesip incelediniz.

SF: Küçüklerini Viyana'da, büyüklerini Trieste'de, Claus'un zooloji merkezinde. Sonra da bu yılanbalıklarını dokularını incelemek üzere mikroskopik analize sokuyordum.

BK: Claus bu çalışmalarınızı onayladı mı?

SF: Bulgularımı Viyana'daki Akademie der Wissenschaften'e sundu. 1877 yılında... 15 Mart'ta, sanırım.

BK: Yirmilerindeki genç bir adam için yine erken bir zafer.

SF: Belki de.

BK: Ardından zorunlu askerliğinizi yaptınız.

- SF: Yirmi dördüncü doğum günümü, ordudan izinsiz uzak olduğum için gözaltında geçirdiğimi biliyor muydunuz?
- BK: 1880'de mi?
- SF: 1880, *ja, korrekt*.
- BK: Ama zamanında çıkararak kimya, botanik ve zooloji sınavlarınıza girebil-diniz yanılmıyorsam.
- SF: *Ja, Rigorosum*. Ve bu sınavlarda başarılı oldum.
- BK: Doktor olma yolunda önemli bir adımdı.
- SF: Kesinlikle. Ama bir sonraki yıl, 1881'de başka sınavlarım da oldu.
- BK: Sonuç olarak yirmi beşinci doğum gününüzden kısa süre önce diplomalı bir tıp doktoru oldunuz.
- SF: Üniversitenin eski kısmındaki barok salonda düzenlenen törende yürüyüş yaptık. Muazzam bir olaydı.
- BK: Böylece resmi eğitiminizi tamamladığınıza göre, sonrasında geçiminizi nasıl sağladınız?
- SF: Brücke beni enstitüde uygulama gösterilerinde demonstratör olarak tuttu. Böylece onun için yaptığım araştırmalara devam edebildim.
- BK: Bildiğim kadarıyla yılanbalıklarının anatomisini, özellikle de genital anatomilerini yıllarca incelediniz. Ama aynı zamanda mikroskop altında doku örnekleri incelemek için yeni bir yöntem geliştirdiniz.
- SF: Soğanilik yapısı üzerine çalışmaya başladım. Soğaniliğin bir beyin yapısı olarak tam gelişim sürecini bilmek istiyordum ve yetişkinlerde, çocuklarda, hatta embriolarda beynin bu kısmının örneklerini incelemem gerekiyordu.
- BK: Ölü bedenler üzerinde çalışıyordunuz diye tahmin ediyorum.
- SF: Evet, sayısız beyin kesip biçtim.
- BK: Ancak doğru anladıysam, soğanilikteki sinir liflerini mikroskop altında görmek zor oluyor.
- SF: Daha iyi görebilmek için dokunun üzerine bir solüsyon ya da boya koymak gerekir, doğru.
- BK: Siz böyle mi çalıştınız?
- SF: Evet, dokuları araştırmacılara daha görünür kılacak çeşitli boyaları test ettim. Sonunda doku örnekleri içeren bir organı yüksek oranda alkollü

altın klorür çözeltisine batırdığınızda dokunun çok iyi boyandığını ve mikroskopla çok daha kolayca incelenebilir hale geldiğini keşfettim.

BK: Altın klorür. Ne kadar zekice bir buluş!

SF: Altını klorla karıştırıyorsunuz. Elbette altın, Brücke'ye biraz maliyetli oluyordu ama buna ihtiyacımız vardı.

BK: Yöntemi daha detaylı olarak anlatır mısınız?

SF: Önce organ parçalarını özel bir solüsyonda, ya potasyum bikromatla ya da bakır sülfat içeren Erlicki sıvısıyla sertleştirmem gerekiyordu. Sonra, bu parçaları saf suda yıkıyordum ve üç ila beş saat süreyle yüksel alkollü altın klorür solüsyonunda bekletiyordum. Sonra da örnekleri %10'luk potasyum iyodüre koyuyordum.

BK: Belli ki çok kapsamlı bir kimya bilginiz vardı.

SF: Makul seviyede. Daha sonra da, beş... bazen de on beş dakikada örnekler renkleniyordu; pembe, mor, mavi... hatta bazen siyah oluyorlardı. Böylece mikroskop altına yerleştirildiklerinde sinir lifleri çok daha görünür hale geliyordu; renk zıtlığı belirginleşiyordu.

BK: Ne kadar şahane bir katkı!

SF: Brücke bu acemi çabalarımın memnun görünüyordu. Otuzuncu doğum günümünden önce bu çalışmayı *Brain: A Journal of Neurology* isimli bir İngiliz dergisinde yayımlatmayı başardım.

BK: O dönemde editörlüğünü John Charles Bucknill, James Crichton-Browne, John Hughlings Jackson gibi, alanın en önemli psikiyatrist ve nörologlarının üstlendiği, çok itibarlı bir yayındı.

SF: Evet, çalışmamın *Brain*'de yayımlanmasından memnunum.

BK: Boyama tekniğinizin, kısa süre sonra Santiago Ramón y Cajal tarafından geliştirilen teknik kadar ilgi görmemesi sizi üzdü mü?

SF: Onu biliyor musunuz? Nobel Ödülü almıştı.

BK: Nöroloji ve dokubilime pek çok katkısı olan İspanyol bir hekimdi.

SF: Evet.

BK: Nöronların yapısına ilişkin anlayışımızı detaylandırarak geliştirdi.

SF: Ramón y Cajal, Nobel Ödülü'nü İtalyan Camillo Golgi'yle birlikte aldı. Tahminimce Golgi'nin daha çok etkisi olmuştur. Biliyorsunuz, daha erken dönem boyama tekniklerinden birinin öncüsüydü.

- BK: O gümüşle çalışıyordu. Ve Ramón y Cajal, Golgi boyama tekniğini, kendi araştırmasında kullanmıştı.
- SF: Evet, onlar gümüşle çalışıyorlardı. Ama ben altın kullandım.
- BK: Tabii. Siz ayrıca, bir kimyager olan Profesör Ernst Ludwig için de araştırmalar yapmışınız.
- SF: Gazların analizi üzerine, evet. Kendime bir kariyer oluşturabilmek için her yolu denedim.
- BK: 1882 yılı pek çok açıdan dönüm noktası oldu.
- SF: Eh, en önemlisi de yaklaşık dört yıl sonrasında evleneceğim kadınla tanıştım.
- BK: Hamburglu *Fräulein* Martha Bernays.
- SF: Evet, son derece tutucu bir Yahudi aileden geliyordu ama onun kendine has fikirleri vardı. Kitap okuması oldukça hoşuma gitmişti. Ailesinde önemli bilginler vardı. Çok zeki adamlar ve İbraniceden ziyade Almanca vaaz veren bir haham. Pek çok insan bunu çok ilerici buluyordu.
- BK: 1882 yılında nişanlandınız ama 1886'ya kadar evlenmediniz.
- SF: Daha önce de söylediğim gibi, maddi ve mesleki güvencemin olması gerekiyordu. Yine de nişanlandık ve birbirimize çok sık yazdık.
- BK: Bu sizin karşı cinsle ilk ciddi ilişkiniz oldu.
- SF: Kiminle konuştuğunuzu unutmayın. Şahsi ilişkilerimi kolay kolay anlatmam. Ayrıca daha önce değindiğiniz Freud biyograficilerinin medeni halimi gayet iyi bildiklerini düşünüyorum. Her halükarda, başka bir karım olmadı.
- BK: Elbette. 1882'de çok önemli başka deneyimleriniz oldu. Profesör Meynert, sizin Allgemeines Krankenhaus'ta *Aspirant*, yani klinik asistan olabilmeyiniz için tıp fakültesi dekanı Profesör Hermann Nothnagel'e bir referans mektubu yazdı.
- SF: Klinik kariyerimin gelişiminde çok önemli bir adımdı. Northnagel beni o pozisyona kabul etti. O zamanlar Viyana tıp camiasında ondan daha önemli bir isim yoktu. Virchow'la çalıştığını biliyorsunuzdur.
- BK: Bildiğim kadarıyla, Rudolph Virchow lösemi hücrelerini saptamıştı.
- SF: Parlak bir bilimadamıydı ama ilginç biçimde Charles Darwin'e karşıydı. Darwin'in ve takipçilerinin böyle bir teoriyi desteklemeye yetecek kanıtları olmadığı iddiasıyla evrim öğretisine karşı çıkıyordu.

- BK: Müller'le çalışan Brücke'ye ve Virchow'dan eğitim almış Nothnagel'e bakınca, gelişiminizin bugün bile modern tıp biliminin en önemli kurucularına dek uzandığını görüyoruz.
- SF: Sanırım bu doğru. 1885 ve 1886 yıllarında Paris'e ve Berlin'e gitmek için seyahat bursu alabilmemde Nothnagel gibi adamların himayesi kesinlikle faydalı oldu.
- BK: Evet ama 1885 yılına geçmeden önce, dönüm noktası olan 1882 yılından biraz daha bahsedebilir miyiz? Martha Bernays'la nişanlandınız ve Profesör Nothnagel'in *Aspirant*'ı olarak çalışmaya başladınız. Ayrıca yine yaklaşık o zamanlarda Viyanalı hekim Josef Breuer'le çok önemli bir karşılaşmanız oldu.
- SF: Breuer'e daha önce değinmiştik.
- BK: Çok saygın bir Viyanalı hekim... O da Yahudi'ydi. Sizin için önemli bir rol modeli ve akıl hocası oldu.
- SF: Ve beni çeşitli maddi desteklerle ayakta tuttu.
- BK: Bize ondan biraz daha bahsederseniz faydalı olur.
- SF: Breuer'le aynı çevrelerde bulunmuştuk. İkimiz de Brücke'yle çalışmıştık; tabii farklı zamanlarda. Breuer'in nihayetinde Profesör von Brücke'nin *Leibarzt*'ı olduğunu biliyor muydunuz?
- BK: *Leibarzt* mı?
- SF: Kişisel doktoru; sanırım Büyük Britanya'da pratisyen hekim deniyor.
- BK: Evet.
- SF: Josef Breuer'in kusursuz bir bilimsel altyapısı vardı. Fizyoloji ve anatomi alanlarına halihazırda elzem katkıları olmuştu. Vagus siniri ve solunum üzerine çalışmalarını biliyor musunuz? Çok önemlidirler. Bir de vestibüler sistem konusundaki katkıları.
- BK: Kulakta bulunan ve dengemizi sağlayan yarı dairesel kanalların rolü üzerinde çalışmıştı.
- SF: Tam olarak öyle.
- BK: Histerinin tedavisinde katartik boşalmaya dayalı sağaltımı geliştirmeye yardımcı olan biri için ilginç bir geçmiş var.
- SF: Hiç de değil. Aslında mükemmel bir altyapı. Breuer görüngüleri tüm büyük biliminsanlarında bulunan hassasiyetle ve dikkatle çalışırdı.

- BK: Anlıyorum. Ama gelin, *Fräulein* Pappenheim vakasını konuşalım.
- SF: *Natürlich.*
- BK: Bildiğimiz kadarıyla, Breuer size uzun süredir hastası olan *Fräulein* Bertha Pappenheim’la çalışmalarından bahsetmişti.
- SF: “Anna O.” vakası.
- BK: Bu karşılaşmaya kısa da olsa daha önce değinmiştik. Ama sizin üzerinizde çok büyük bir etkisi olduğunu biliyorum.
- SF: Evet, elbette. Hastanın o kadar çok semptomu vardı ki... Halüsinasyonlar, görsel bozukluklar, dil bozuklukları ve daha başka semptomlar. Pek çok doktor onu sorunlu bir hasta olarak görüp tedaviyi bıraktı ama Breuer onunla saatler boyunca oturuyordu. Kendini ona adamıştı.
- BK: Teşhise yönelik hızlı değerlendirmeler yapıp hemen bir sonraki hastaya geçen on dokuzuncu yüzyıl psikiyatristlerinin çoğundan çok farklı bir strateji benimsemişti.
- SF: Kesinlikle. *Fräulein* Pappenheim’ı dinliyor, onunla konuşuyordu. Onun da kendisiyle, üstelik uzun uzun konuşmasına izin veriyordu ve sonra şu işe bakın ki kadının semptomları teker teker yok olmaya başladı. Hastanın kendisi bu sürece *Redecur* adını vermişti.
- BK: “Konuşma kürü.”
- SF: Evet. Ve bazen de size daha önce açıkladığım gibi, bu süreç için daha gündelik ve İngilizcede “baca temizliği” anlamına gelen *chimney-sweeping* ifadesini kullanıyordu. Ancak Breuer ve ben Almancasını kullanıp *Kaminfegen* demeyi tercih ediyorduk. Hidroterapi banyoları, elektrik akımları, klitoridektomi operasyonları yoktu... Sadece konuşuyorlardı.
- BK: Bu, psikanalizin temeli oldu.
- SF: Evet, bu *Psychoanalyse*’nin temeli oldu. Tabii o zamanlar bunun farkında değildik.
- BK: Çoğu psikanalist Bertha Pappenheim’ın tedavisinin göz kamaştırıcı ve idealleştirilmiş bir portresini sunuyorlar...
- SF: Ne demek istiyorsunuz?
- BK: Breuer’in *Fräulein* Pappenheim’la çalışmasının hastanın sadece semptomları hakkında konuştuğu... böylece o semptomların yok olduğu, tümüyle başarılı, dosdoğru, neredeyse sihirli bir sağaltım olduğunu yazan çok oldu! Ama biz Bertha Pappenheim’ın görünürde mucizevi baca temizliğinin

ardından pek çok kez hastaneye geri döndüğünü biliyoruz. Siz biliyor muydunuz?

SF: Elbette biliyordum... Ancak *Fräulein Pappenheim* resmen Breuer'in hastası olduğu için herhangi bir açıklama yapma hakkına sahip olmadığını anlamalısınız. Ama bu bilgi, ilerleyen yıllarda psikanalize dönüşecek fikirlerimi geliştirmemde bana yol gösterdi.

BK: Ne şekilde?

SF: Öncelikle hastalarla az sayıda ve basit sohbetlerin yeterli olmayacağını anladım. Daha uzun süre ve ısrarla çalışmak gerekiyordu; hastaların bu zorlu sürece direnç kazandıklarını özellikle göz önünde bulundurmalıydık. Sağaltım aniden gerçekleşmiyordu ve bazen hastanın psikanaliste karşı beslediği erotik duyguları özenle ve açıkça konuşmak gerekiyordu. Breuer bunu yapmamıştı. İşin cinsel boyutunu anlamıyordu. Hem de hiç.

BK: Ama dürüst olmak gerekirse, Breuer, *Fräulein Pappenheim*'la uzun yıllar çalışmıştı. Birkaç konuşmanın ötesinde bir çalışma yapmış olmalılar. Pek çok hekim, hastalarına Dr. Breuer'in yaptığı kadar sık ziyaretlerde bulunmamıştır.

SF: Doğru, bu doğru. Ama Breuer hiçbir zaman hastalarını benim gibi haftada altı gün, hele ki günün belli bir saatinde görmemişti. Bu, psikanalizin temelidir; düzen, süreklilik, yoğunluk... ve benzer şekilde, temasın derinliği de.

BK: Elbette.

SF: Canınız bir şeye mi sıkıldı?

BK: Breuer'in *Fräulein Pappenheim*'ı tam olarak iyileştiremediğini bilmenize rağmen, bulgularını onunla birlikte, önce bir makale, sonra *Studien über Hysterie* kitabı olarak yayımladınız.

SF: Onunla bir şey yayımlamak zorundaydım. Ona çok şey borçluydum.

BK: Ama onun sizinle işbirliği yapmaya pek istekli olmadığı ortaya çıktı.

SF: Kitabı bitirmeye pek hevesli değildi. Benim zorlamam gerekti. Breuer'e çok borçluydum; maddi, bilimsel açılardan olduğu kadar entelektüel kıdem açısından da.

BK: Çalışmayı tek başınıza yayımlamayı düşündünüz mü hiç?

- SF: Elbette, tek başıma da yapabilirdim ama kitaba, ilk psikoloji kitabıma biraz saygınlık ve otorite kazandırması için kitabın üzerinde Breuer'in isminin olmasına da ihtiyacım vardı. konudan konuya atlıyoruz...
- BK: 1882 yılında hastalarınızla henüz *Redecur*, yani konuşma kürü yapmaya başlamamıştınız.
- SF: Ah, hayır, bunu yapmadan önce kendimi geliştirmek için biraz daha zamana ihtiyacım vardı. Hâlâ Allgemeines Krankenhaus'ta klinik görevlerimi yerine getiriyordum, ayrıca evlenmem gerekiyordu, vesaire.
- BK: Hastanedeki işinize devam ederken bir süre Profesör Nothnagel'in *Aspirant*'ı olarak çalıştıktan sonra, 1883 yılında Profesör Meynert'in *Sekundararzt*'i oldunuz ki sanırım bu stajyer doktor anlamına geliyor.
- SF: Evet, hiyerarşinin basamaklarını yavaş ama istikrarlı adımlarla tırmanıyordum.
- BK: Meynert'a daha önce az da olsa değindik ama onunla ilgili tam olarak ne hatırlıyorsunuz? Meynert'ı ta öğrencilik yıllarınızdan ve çeşitli vesilelerle tanıyordunuz...
- SF: 1883 yılında mayıstan eylüle kadar onun için çalışmıştım. Onu nasıl tarif edebilirim?.. Biliyorsunuz çok ilginç bir ailevi altyapıdan geliyordu. Babası sanırım bir gazeteciydi ama annesi opera sanatçısıydı.
- BK: Siz de üniversitedeki psikiyatri kliniğine onunla çalışmaya gitmiştiniz.
- SF: *Ja, ja*, üniversite kliniğine. Doğru.
- BK: Psikiyatri hastalarının beyin hastalıklarından mustarip olduklarını düşündüğünü halihazırda biliyoruz. Hatta psikiyatrik yaklaşımını tümüyle nöroloji ve nöropatolojiye dayandırdığına inanıyorum. Zamanın pek çok hekimi gibi o da her tür delilik için organik bir temel bulmaya çalışıyordu.
- SF: Biliyorsunuz, Latince de akıl yoksunluğu anlamına gelen "*amentia*" terimini ilk o kullanmıştı. Bu, onun son derece saygısız ve dışlayıcı tavrının tipik bir göstergesiydi. Ve haklısınız... Wilhelm Almanca konuşan her psikiyatristin Griesinger'in döneminden beri yaptığı gibi o da deliliğin organik kökenlerini araştırıyordu. Griesinger, *Gehirnanatomie* geleneğinin en önemli temsilcisiydi...
- BK: Beyin anatomisi ya da nöroanatomisi...
- SF: *Korrekt*... Akıl hastalıklarının temelini orada görüyordu.
- BK: Griesinger'in kitaplarından birinin sizde de bir kopyası vardı, değil mi?

- SF: Belki de vardı. Ama bildiğim kadarıyla Griesinger bu alanı çok fazla geliştiremedi, hatta Meynert da.
- BK: Bir psikanalist olarak tüm kariyerinizi, sıkıntısı olan insanların da akılları; hem de çok renkli, çok girift, çok kalabalık akılları *olduğunu* göstermeye adanınız.
- SF: *Ja*, öyle yaptım. Yine de Meynert'la çalıştığıma memnunum. Sonraki yıllarda tıp alanındaki meslektaşlarımdan göstereceği dirence rağmen ayakta kalmak için hazır olmam gerekiyordu ve bu deneyim sayesinde neyle karşı karşıya geleceğimi öğrendim.
- BK: Yanılmıyorsam Profesör Meynert profesörlüğü öncesinde psikiyatri alanında çok az tecrübeye sahipti.
- SF: Otopsi yapan bir uzman olarak işe başlamıştı.
- BK: Yani ölü insanlar hakkında bir şeyler biliyordu.
- SF: Oldukça. Bense yaşayan insanlar üzerine uzmanlaşmaya çalıştım.
- BK: Meynert'ın kliniğinde geçirdiğiniz zamanlarla ilgili neler hatırlıyorsunuz? Ne tip hastalar gördünüz?
- SF: Çok değişik tanı grupları. Epileptik psikoz ve kronik alkolizm hastaları, ayrıca genel delilik paralizleri ve menenjit hastaları gördüm... Ah, biraz düşüneyim... Elbette *paranoia chronica*, mani, halüsinasyon gibi durumlarla da karşılaştım.
- BK: Koğuyla ilgili ne hatırlıyorsunuz?
- SF: Yüz on yatağımız ve çok fazla hastamız vardı.
- BK: Hastalar ne kadar kalıyorlardı?
- SF: Hiçbir zaman ortalama on bir günden fazla kalmazlardı. Sürekli tedavi sağlayamadığımız bir gerçektir; bu yüzden hastaları sadece değerlendiriyor ve dışarıya, genellikle de bölgesel akıl hastanelerine yönlendiriyorduk. Bu sevk raporlarından çok fazla yazdım.
- BK: İnanamayabilirsiniz ama aradan geçen onca zamana rağmen elimizde bazı raporlarınızın kopyaları var. Bir tarihçi onları “oldukça yüzeysel” olarak nitelendirmişti.
- SF: Eh, gerçekten de oldukça yüzeysel raporlar yazıyordum çünkü henüz psikanalizi keşfetmemiştim ve daha derin bir çalışmaya girişmek için gerekli araçlara sahip değildim.

- BK: Birini on bir günde tanımak gerçekten mümkün değil, hele ki yüzden fazla hastadan sorumluyken.
- SF: Kesinlikle.
- BK: Dolayısıyla aslında işe yarar *herhangi* bir tedavi sunup sunmadığınızı sorgulamak adil olmaz mı?
- SF: *Ja*, işe yarar bir tedavi değildi.
- BK: Belki bir miktar elektrik tedavisi, biraz yatak istirahati...
- SF: Ama işe yarar hiçbir şey sunmuyorduk. Hiçbiri psikanalizin yakınından geçmiyordu.
- BK: Bir hastanın iletişiminin sembolik ya da gizli anlamlarını çözmeye yönelik hiçbir fırsat yoktu.
- SF: Şimdi bir hanım geldi aklıma; “Margarethe P.”, bir rahibeydi. Rahibinin bir canavara dönüştüğü ve kendisiyle cinsel ilişkiye girdiği halüsinasyonlar görüyordu. Oldukça çılgınca.
- BK: Ama acaba *Fräulein* Margarethe’nin cinsel bir travması olabilir miydi? Rahip onunla gerçekten cinsel ilişkiye girmiş olabilir miydi?
- SF: Bu, o zamanlar, yani 1883’te aklıma gelen bir olasılık değildi kesinlikle. Ancak daha sonrasında... *Ja, natürlich*. Diğer taraftan bir hastanın gerçeği çarpıtıp çarpıtmadığını ya da önceki bir hakikatin özünü anlatıp anlatmadığını... yahut aslında sadece gerçekten deli olup olmadığını kesin olarak söylemek hiçbir zaman mümkün olmuyor. Velhasıl 1883 yılında, bir hastanın bu tür iletişimlerini nasıl anlamam gerektiğini bilmiyordum.
- BK: Rahibe Margarethe’yi “*ganz unzugänglich*” olarak tarif etmişsiniz.
- SF: Evet, “kesinlikle erişilmez durumda”. Bugün olsa, böyle bir sonuca varmak için epeyce düşünürdüm.
- BK: Profesör Meynert gibi beyin anatomisine odaklı bir “patron”la ve hastalarınızı tanıyacak vaktiniz yokken, geç on dokuzuncu yüzyıl psikiyatri disiplininin size neden pek çekici gelmediğini anlayabiliyorum.
- SF: İnsanların psikiyatride yetişmiş olmam gerektiğini düşünseler de hiçbir zaman bir psikiyatrist olmadım. Psikanaliz, psikiyatriyle aynı şey değil. Tıbbın başka alanlarına odaklanmam gerekeceğini biliyordum.
- BK: O dönemlerde ilginizin nöroloji alanına odaklandığı belirginleşmişti ama siz yine de tıbbın tüm alanlarına yönelik kapsamlı merakınızı korudunuz. Nöroloji alanındaki çalışmalarınıza birazdan geleceğiz diye düşünüyorum

ama kısa süreliğine dermatolog Profesör Hermann Edler von Zeissl'la da çalıştınız.

SF: Evet. Bu çok bilinmiyor olabilir ama evet; 1883 yılının ekiminde onun bölümüne transfer oldum. Bir Yahudi ve bir profesör olan von Zeissl çok gelişmiş bir dermatoloji bilgisi gerektiren frengi konusunda oldukça deneyim sahibiydi.

BK: Yani Yahudiler de tıp alanında yüksek yerlere gelebiliyordu.

SF: Evet, bu mümkündü.

BK: Tıp alanındaki yazı çalışmalarınızı da ilerlettiniz. Bir Amerikan dergisi olan *The Medical News* için kısa yazılar kaleme aldığınızı biliyorum, yayınlanma yeri...

SF: Pennsylvania, Philadelphia'ydı. Evet, bazı incelemeler ve kısa metinler yazıyordum.

BK: Hem de farklı farklı konularda.

SF: Tüberküloz, frengi, hatta kokain hakkında bile bir şeyler yazmıştım.

BK: Pek çok kişi kokain üzerine araştırma yaptığınızı ve sizin de maddeyi zaman zaman kullandığınızı biliyor. Rica etsem bu konudaki gerçek hikâyenizi bizimle paylaşır mısınız?

SF: Güney Amerika kökenli koka bitkisinden elde edilen, kokain adındaki alkaloit hakkındaki yazıları okumaya başlamıştım. Tıp yayıncılığında bu maddeden bahsedilir olmuştu, ben de konuyla ilgili doğru düzgün bir çalışma yapmaya karar verdim; yani kokainle ilgili o güne kadarki tüm tıp yazısını tarayacaktım.

BK: Sanıyorum Güney Amerikalılar kokainle uzun süredir tanışıyorlardı ama Avrupalılar hiç aşına değillerdi.

SF: Evet, öyleydi. Bu maddeye tıbbi açıdan çok az ilgi göstermiştik. Ben de araştırmamı derinleştirmek adına bir miktar kokain edinip denedim.

BK: Daha önceki araştırma projeleriniz; bufa balıkları, yılanbalıkları ve boyama teknikleri üzerine yaptıklarınız bir nebze takdir toplamıştı ama size şöhret getirmemişti...

SF: O projeler bana şöhret de servet de getirmemişti ki aslında bunlara çok ihtiyacım vardı. Nişanlımı bir süredir görmüyordum ve bir başarıya...bir geçim kaynağına ihtiyacım vardı... Dolayısıyla, evet, kokain araştırma-larımdan bir şeyler çıkmasını umuyordum.

- BK: Kokaini ilk dendiğinizde tam olarak ne yaşadınız?
- SF: Korkunç bir enerji patlaması ile ağızda ve boğazda ısı değışiklikleri.
- BK: Maddenin tehlikeli olabileceğinden şüphelenmediniz mi hiç?
- SF: Hayır, hem de hiç. Küçük miktarlarda alıyordum ve literatürü okudukça başka araştırmacıların çok harika ve faydalı etkiler tespit ettiklerini görüyordum. Kokainin ağrıları hafifletmede kullanılabileceği aklıma gelince çok heyecanlandım.
- BK: Morfin bağımlılığı geliştiren kıdemli meslektaşınız Ernst von Fleisch-Marxow'a da kokain önermiştiniz.
- SF: Morfin... ağrıları hafifletmek için kullandığı bir maddeydi; bir enfeksiyondan mustaripti.
- BK: Siz de kokainin insanları daha zararlı maddelerden kurtarabileceğini düşünüyordunuz.
- SF: Ne yazık ki Fleisch'da birtakım yan etkiler baş gösterdi, bu da beni şüpheye düşürdü.
- BK: Yine de maddeyle deneylerinize devam ettiniz.
- SF: Bende olumsuz bir yan etkisi olmamıştı, bu yüzden kokaini göz doktoru meslektaşım Königstein'a da önerdim.
- BK: Leopold Königstein'a mı?
- SF: Evet, benim gibi Moravyalı bir Yahudi'ydi. Üniversitede *Privatdozent* pozisyonundaydı; yani itibarlı bir hocaydı. Ayrıca ona güveniyordum da.
- BK: Kokainin göz ameliyatlarında anestezi olarak kullanılıp kullanılamayacağını görmek için hastalarında denemesini umuyordunuz.
- SF: Evet, oldukça. Ancak o bunu ihmal edip duruyordu. Sonrasında ikimizin de tanıdığı Carl Koller bu fırsatın üzerine atladı. Maddeyi hem hayvanlarda hem de kendinde dendi ve kokainin lokal anestezi konusunda çok etkili olduğunu keşfetti. Bütün takdirleri de kendi topladı.
- BK: Sizin hakkınızı teslim eden çıkmadı mı?
- SF: Kimse çıkmadı ama fikir aslen bana aitti. Dolayısıyla Koller'in ani şöhreti moralimi çok bozdu.
- BK: Sizin büyük fikrinizin tüm övgülerini Koller topladı. Hatta daha sonra Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etmesinin ardından on yaşında bir çocuğun körlüğünü tedavi edip inanılmaz bir şöhrete erişti.

SF: Offff!

BK: Koller'in başarısı sizi gerçekten üzmüş.

SF: Gelecekte daha hızlı davranmam gerektiğini anlamamı sağladı diyebiliriz.

BK: Kokain araştırmanızı kısmen kendi üzerinizde yaptığınız deneylere dayandırmanız çok ilgimi çekiyor. Maddeyi bizzat denediniz.

SF: Bunu neden ilgi çekici buluyorsunuz ki?

BK: Psikanalizin keşfiyle sonuçlanan çalışmanız da tümüyle değil ama büyük ölçüde otoanalizinize dayanıyordu. Kendi rüyalarınız, dil sürçmeleriniz ve çocukluk anılarınızla çalışmıştınız.

SF: Tarihteki pek çok araştırmacı böyle yapmamış mıdır sizce?

BK: Evet, ama siz yazılarınızda otoanalizi gerçekten temel bir unsur olarak öne çıkardınız. Biliminsanlarının çoğu kendi derin düşüncelerini, mahrem rüyalarını sizin kadar bütünlüklü ve cömertçe paylaşmazdı.

SF: Bazıları bunun gözü karalık, hatta delilik söyleyebilir. Ama ne demek istediğinizi anlıyorum. Evet, her psikanalistin kendini araştırması hayati önem taşır. Kendi süreçlerimizi; *bilinçdışı* süreçlerimizi anlayamazsak hastalarımızinkileri nasıl anlayabiliriz?

BK: *Herr Kerl*'i bayağıdır görmüyoruz.

SF: Bize *polnischen Schnaps* bulmak için çok uğraşmıştı, belki de biraz içmeliydik. Ama bu tür duyarlılıklarla uğraşamayacak kadar yaşlıyım. Trabuco puromla memnunum... Siz de *Kaffee*'nizden yeterince keyif alıyor gibisiniz.

BK: Doğru söylüyorsunuz. Fark ettiniz mi Profesör Freud, konuşmamızın bu son bölümünde bayağı bir konuyu ele aldık; 1885 yılında Paris'e gitmenizden önce yaptığınız bilimsel araştırmaları epey konuştuk.

SF: Evet, eskileri tam da bir bilimadamına yakışır bir dikkatle hatırladım.

BK: Üniversitedeki çalışmalarınızı, yani deneye dayanan tıbbi araştırmalarınızı gözden geçirince, bu kadar çok alana temas etmiş olmanızı çok sıradışı buldum. Gerçekten inanılmaz; zooloji, karşılaştırmalı anatomi, fizyoloji, dokübilim ve anesteziyoloji konusunda araştırmalar yapmışsınız. Aynı zamanda nöroloji, nöroanatomi, nörohistoloji ve nöropatoloji alanlarında da son derece maharetli bir öğrenciymişsiniz. Bunu son derece sıradışı buluyorum... Üstelik tüm bunlar psikanalizle ilgili çalışmalarınızdan önce olmuş!

SF: İnsan elinden geldiğince çok şey öğrenmeye çalışmalı.

- BK: Evet, ama siz bir sürü konuyla ciddi ciddi...büyük bir tutku ve kavrayışla ilgilenmişsiniz.
- SF: Buna rağmen maddi kazancı çok azdı!
- BK: Yine de, bence en baştaki çalışmalarınızdan bile büyük bir araştırmacı olacağınız belliymiş.
- SF: Teşekkür ederim.
- BK: 1870'lerin sonu ile 1880'ler öğreniminizi tamamladığınız, tıpta yeterliliğinizi kazandığınız, üniversite bünyesinde Brücke, Meynert ve Nothnagel gibi isimlerin himayesine girdiğiniz yıllar olmuş. Üniversite dışından da çok destek almışsınız; özellikle Breuer'den. Tüm bunları iyi bir temel olarak görmediniz mi?
- SF: Evet. Ama hâlâ evlenememiştim. Hâlâ bir ailem yoktu ve hekimlik yapamıyordum. Çok fazla fırsatı kaçırmıştım.
- BK: Ama artık biraz olsun tanınıyordunuz... Hatta şöhretinizin boyutunu bilememiş bile olabilirsiniz.
- SF: Ne demek istiyorsunuz?
- BK: Almanya'da doğmuş fakat Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etmiş bir göz doktoru olan Profesör Hermann Knapp sizin kokain araştırmanıza değinmişti. Bu beyefendi çok erken bir tarihte, Aralık 1884'te bir göz hekimliği dergisinde size atıfta bulunmuştu.
- SF: Evet, bu gerçekten önemli bir şey sanırım.
- BK: Hermann Knapp'ı araştırdım. Meslektaşları ona çok saygı duyarlarmış. Manhattan'da onun adının verildiği bir hastane bile varmış.
- SF: Yanılmıyorsam Knapp'la 1886'da Charcot'yu ziyarete geldiğinde Salpêtrière'de tanışmıştım. O tarihte çalışmalarımı çoktan biliyormuş demek ki.
- BK: Öyle görünüyor.
- SF: Evet, o adamla tanıştığımı hatırlıyorum.
- BK: Ama kokaini bir araştırma nesnesi olarak ele almayı bıraktığınız halde kişisel olarak bir süre daha kullandınız.
- SF: Çok düşük miktarlarda kullandığımı anlamalısınız. Gerçekten düşük.

BK: Ve 1885 yılının ilk günlerinde Martha Bernays'a gönderdiğiniz mektupta, geleceğe yönelik umut ve hırsınızla, bir gün biyografinizin yazılacağından bahsettiniz.

SF: Belli ki iyi bir kâhinim.

BK: Nişanlınızla yazışmalarınızı okuyunca...

SF: Ama onlar özel mektuplar!

BK: Sonunda eriştiğiniz şöhret sayesinde özel mektuplarınız da kamuya mal olmuş sayılır. *Fräulein* Bernays'la yazışmalarınızın gerçekten çok etkileyici ve son derece *sympathique* olduğundan şüpheniz olmasın.

SF: O mektuplarda neyi ilgi çekici buldunuz ki?

BK: Basitçe söylemek gerekirse, insan sizin hedef odaklı ve hırslı bir adam olduğunuz izlenimine kapılıyor.

SF: Elbette.

BK: 21 Ocak 1885'te *Fräulein* Bernays'a üniversitede *Privatdozent* olabilmek için başvuru yaptığınızı haber vermişsiniz; bu, bugünkü akademik dilimizde öğretim üyesi ya da yardımcı doçent gibi bir pozisyon. Bundan birkaç ay sonra, 28 Nisan 1885'te nişanlığınıza *gelecekte* sadece bir değil, birçok biyografinizin yazılacağını ilan etmişsiniz... ki bu doğru çıktı.

SF: Yani?

BK: Bir savaşım halinde olduğunuz; girişken olmaya, başarı elde etmeye, müstakbel karınıza iyi bir koca olmaya çabaladığınız açıkça görülüyor.

SF: Evet, işime dört elle sarılmaya karar verdim ve bunu yaptım da.

BK: Sadece birkaç hafta sonrasında kız kardeşlerinizin en büyüğü ve nişanlınızın ağabeyi Eli Bernays'la evli olan Anna Freud, bir kız çocuğu doğurdu... Yeğeniniz Judith'i.

SF: Evet, herkes kendine bir hayat kuruyordu ama ben tıbbi çalışmalarına ilginin artmasına rağmen hâlâ daimi bir pozisyon elde edememiştim.

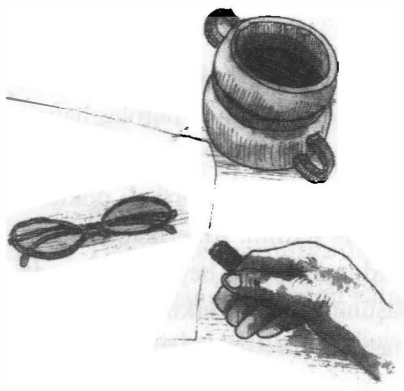
BK: Ama *Privatdozent* olarak atanmanız gerçekleşti.

SF: Neyse ki... Bu sayede hem biraz olsun statü ve itibar kazandım hem de profesörlük için gerekli zemini kurdum. Gerçi bu uzun yıllar aldı. 1902'ye kadar profesör olamadım! Elbette *Privatdozent* olarak para almıyordum ama atamanın bir devlet bakanının onayından geçmesi hoşuma gitmişti. Sonunda *biri* olabileceğim teyit edilmişti.

- BK: Profesör Freud, yaşamöykünüzü sizden dinledikçe kararsızlığa kapılıyorum: Sizi hayatta kendine bir yol çizmek için çok çalışan biri olarak mı, yoksa tüketici bir hırsla çabalayıp da başarılarından zevk duymakta zorlanan biri olarak mı görmeliyim?
- SF: Bu oldukça kişisel bir gözlem ama sorunuza cevap vereceğim. Kendime çok yüksek hedefler koyuyordum çünkü başarıya ulaşacağımı her zaman biliyordum.
- BK: Yıllar sonra, sanırım 1908’de “Der Familienroman der Neurotiker” adını verdiğiniz kısa ama çok önemli bir makaleyi tamamladınız.
- SF: Çevirisi “Aile Romansı” oluyor sanırım. Yanlış hatırlamıyorsam o birkaç sayfayı 1908 Noeli’nde yazmıştım ve 1909’da Otto Rank’ın *Der Mythos von der Geburt des Helden: Versuch einer psychologischen Mythendeutung* kitabında yayımlandı.
- BK: *Kahramanın Doğuş Miti: Mitolojinin Psikolojik Yorumu*.
- SF: Peki, neden bu makaleyi andınız?
- BK: Bir yorumda bulunmuştunuz...
- SF: Yorumda bulunmadım... *Gözlemledim*.
- BK: Her çocuğun bir kral ve kraliçenin evladı olma düşlemi kurduğunu gözlemlediniz. Her insanda kısmen kendi ebeveyninin sıradanlığının yarattığı hayal kırıklığından kaynaklanan soyluluk arzuları olduğunu gözlemlediniz.
- SF: Babam, kasketini sokağa fırlatan adama karşılık vermeyince çok üzül-düğümü hatırlıyorsunuzdur. Ben o kadar kolay itilip kakılmayaçağıma karar verdim. Bu da hırsımı körükledi.
- BK: Böylece bir *Privatdozent* oldunuz ve belki de kazandığınız özgüvenle, Fransa ve Almanya’ya gitmenizi sağlayacak bir *Reisestipendium*’a, seyahat bursuna başvurdunuz.
- SF: Evet, Paris seyahatimi zaten konuştuk.
- BK: Ama çok kısaca.
- SF: Öyleyse bacaklarımı esneteyim, ardından kaldığımız yerden devam edelim. En büyük hayal kırıklıklarımın biri, kurucusu olduğum psikanalizin tümüyle koltuğa tüneyerek uygulanması. En azından analist açısından! Yorgun bedenlerimizi hareket ettirebileceğimiz, biraz daha enerjik bir şeyler keşfetmeliyim.

- BK: İlk zamanlar bazı hastalarınızla Ringstraße'de yürüyerek psikanalitik sohbetler yapıyordunuz.
- SF: Biliyor musunuz, Ringstraße bizim *via triumphalis*'imizdi¹⁶. Benim zamanımda çok güzel bir yürüyüş yoluydu.
- BK: O bölgede aralarında bazı hastalarınızın da bulunduğu zengin Yahudiler yaşadığı için kimileri oraya Ringstraße değil, Zionstraße de derdi.
- SF: Evet... Çok antisemitik bir ifade, tabii ki.
- BK: Elbette.
- SF: Ama haklısınız, Ring boyunca öğrencilerimle yürürdüm ve böylece biraz ayakta psikanaliz yapmış olurduk. Ama yalnızca nadiren. Diğer tüm psikanalitik tedavilerimi ofisimde yürütmüştüm. Oturarak! İşte, o yüzden biraz esnemeye ihtiyacım var!
- BK: Biraz esnemek gerçekten çok iyi gelecek. Tanıdığım tüm psikoterapistlerin ve psikanalistlerin ya sırtları tutulur, ya bacakları ağrır!
- SF: Bunun için hepinizden içtenlikle özür dilerim!

16 (Lat.) zafer yolu. (yhn.)

9. FİNCAN

Freud ve üretkenliği

BK: Kendinizi daha iyi hissediyor musunuz *Herr Professor*?

SF: *Ein bisschen.*

BK: Evet, ben de biraz esnemenin sonra daha iyi hissediyorum.

SF: Artık devam edebiliriz.

BK: Yani Ekim 1885'te Paris'e vardınız. Muhteşem Charcot'dan daha önce bahsettik. Zekâsı, saygınlığı, şöhreti, serveti, sanat aşkı, ona hayranlık duyan bir grup genç doktora liderlik yapması... Otuzuncu doğum gününüze yaklaşırken tüm bunlar üzerinizde büyük bir etki yaratmış olmalı.

SF: Her insan, örnek alabileceği başka bir insana ihtiyaç duyar.

BK: Yazar Léon Daudet...

SF: Benimle birlikte Charcot'nun *soirées*'lerinden birine gelmişti. Pek sempatik biri değildi.

BK: *Maitre*'a "Charcot Imperator", yani İmparator Charcot diye hitap ediyordu. Ona ayrıca "Nevrozların Napolyon'u" dendiğine de rastladım. Bunlar son derece tumturaklı lakaplar.

SF: Ama bunları hak ediyordu. Gerçekten *Imperator* olmuştu. Kaç nörolojik semptom ve hastalığın tanısını koyduğunu biliyor musunuz? Nörolojiyi bir alan olarak gerçekten yoktan var etti. Dahası, psikolojiye ne kadar çok katkıda bulunduğu farkında olmadığı halde muhteşem bir psikolog sayılırdı.

- BK: Fizyoloji ve dokübilim araştırmalarınız ile kokain deneyiminizin ardından nörolojiye yöneldiniz ve siz de zamanla deneyimli bir nörolog haline geldiniz.
- SF: 1885'in şubatında, Paris'e gitmeden önce bir grup Amerikalı doktora nörolojik çalışmalarım hakkında konferans verdim. Amerikalılar uzun süredir Viyana'ya hayranlık duyuyorlardı ve sanırım beyin konusunda onların bilmediği bir şeyler bildiğimi düşünüyorlardı. Keskin sezgilerimle bir akut polinevrit vakasını teşhis etmemle şöhretimin arttığına şüphe yoktu.
- BK: Yani nöroloji bilginiz giderek derinleşiyordu.
- SF: Evet.
- BK: Ve daha sonra, aynı yılın ağustosunda *Fräulein Bernays*'la flörtlediğiniz Wandsbek'te, yani Almanya'da nöropatolog Karl Eisenlohr'u da ziyaret ettiniz.
- SF: Hamburg'daki hastanenin *Herr Direktor'u. Ja*. Orada ve aynı zamanda Yahudi hastalara hizmet veren Heine Hastanesi'nde bazı nöroloji hastalarını muayene etmeme içtenlikle izin vermişti. Ayrıca akıl hastalarını görebilmek için Klein-Friedrichsberg'deki akıl hastanesini de ziyaret etmiştim.
- BK: Fransa ve Almanya'ya burslu seyahatleriniz boyunca nöroloji ve psikiyatri ciddi bir klinik deneyim elde ettiniz.
- SF: Evet, o dönemde iyi bir eğitim almıştım. Nevroz konusuna hâkim çok az doktor vardı ve onlar da nevrozları ciddiye almayı reddediyorlardı; hastalarını numaracı, yalancı, hatta cadı olarak görüyorlardı. Bu hastalar, daha önce konuştuğumuz gibi, çeşitli trajik semptomlar sergiliyorlardı. Bu konuyu Breuer sayesinde biraz biliyordum... fakat Charcot bana başka, farklı bir şey öğretti.
- BK: Histerik nevrotikleri hipnoz etmeyi ve hipnozun etkisinde semptomların görünür olabildiklerini de, yok olabildiklerini de biliyordu.
- SF: Bir semptom hipnozla yok edilebiliyorsa, büyük olasılıkla bir beyin lezyonu söz konusu değildir. Beyin lezyonlarını hipnozla yok etmek mümkün değildir.
- BK: Yani Charcot hakikaten nöropatolojik psikopatoloji yerine gerçek anlamda bir psikolojik psikopatolojinin temellerinin atılmasına yardımcı oldu.

- SF: Doğru, çok doğru.
- BK: Rue Le Goff'ta, Hôtel Brésil'de bir odada kalıyordunuz.
- SF: *Cinquième arrondissement*'te, tam Jardin du Luxembourg ile Panthéon arasında. Sorbonne'a da oldukça yakındı, bu arada.
- BK: Daha önce Avusturya dışında çok fazla vakit geçirmemiştiniz.
- SF: Ülke dışında çok uzun kalmamıştım, evet.
- BK: Paris'te kaldığınız süre boyunca Fransızca konuşma becerinizi çok ilerletmiş olmalısınız.
- SF: Charcot için çeviriler yapacak kadar yetkin hale geldiğim kesin.
- BK: *Maître* Charcot hemen etkilemiş sizi.
- SF: Ondan klinik nöroloji ve aynı zamanda nevrozlar hakkında muazzam bilgi edindim. Ancak daha da önemlisi, Boulevard Saint-Germain'daki büyük evine rağmen onun da mütevazı köklerden gelmesi çok hoşuma gitmişti. Babası bir at arabası imalatçısıymış ama bu Charcot'yu çabalamaktan alıkoymamış. Collège de France'da profesörlüğe yükselmiş ve Hospice de la Salpêtrière'de dünyanın her köşesinden iyi doktorlarla çevrili çok başarılı bir hekim olmuş.
- BK: Charcot'nun hastanedeki imkânları oldukça iyiydi sanırım.
- SF: *Natürlich*. Anatomik ve fizyolojik çalışmalar için bir laboratuvarı, bir göz muayenesi odası; numunelerinin, yani beyin örneklerinin bulunduğu bir patoloji müzesi, ayrıca bir fotoğraf stüdyosu vardı çünkü hastalarını ve yüz felci, kasılma gibi semptomlarını fotoğraflardı...
- BK: Bildiğim kadarıyla, alçı kalıplamak için bir atölyesi ile hidroterapi ve elektroterapi uyguladığı bir birimi bile varmış.
- SF: Belli ki raporumu okumuşsunuz.
- BK: Eh, evet...
- SF: Harika bir ortam, inanılmaz bir mekândı. Meynert'ın Allgemeines Krankenhaus'taki, bana göre feci boğucu ve cansız koğuşlarından çok farklı, çok canlı bir yerdi.
- BK: Charcot adeta gösterişli bir şov sergiliyormuş.
- SF: Sarah Bernhardt'la boy ölçüşebilirdi.
- BK: Her ikisini de "sahnede" gördüğünüz için bunu sizden iyi kimse bilemez.

- SF: *Ja.* Bu pek eğlenceli bir düşünce. Charcot dersleri ve vaka gösterileriyle bizi gerçekten eğlendirirdi. Hastalarını bir tiyatronun kulisinden sahneye giren oyuncular misali sergilemek üzere karşımıza çıkarırdı, semptomlarını gösterirdi. Bazen de semptomları telkin ve hipnozla ortadan kaldırırdı.
- BK: Salpêtrière'de işe çok basit nöropatolojik araştırmalarla başladınız.
- SF: Evet, bebeklerin beyinlerindeki ikincil atrofiler ve dejenerasyonlar üzerinde çalıştım. Charcot'nun çok fazla numunesi vardı; hepsi de kadavralardan alınmış numunelerdi. Daha sonra soğaniliğin arka kolonu üzerinde Rus bir ziyaretçi olan Moskovalı Dr. Liverij Darkschewitsch'le çalıştım. Çalışmamızı *Neurologisches Centralblatt*'ta yayımladık. Darkschewitsch sonraki yıllarda arka komissür çekirdeğini tanımlayarak ün kazandı. Nöroanatomiyi biliyor musunuz?
- BK: Sizin bildiklerinizin sadece bir kısmına hâkimim, *Herr Professor.*
- SF: Arka komissür, ventrikülleri birbirine bağlayarak Sylvius kanalındaki sıvının beyin içinde dolaşımını sağlayan sinir lif demetidir.
- BK: Günümüzde bunlar için görüntüleme cihazları kullanıyoruz; manyetik rezonans görüntüleme makinesi adı verilen çok güçlü bir tür röntgen aleti.
- SF: Elbette benim zamanımda da, Wilhelm Röntgen tarafından geliştirilmiş, x-ışını röntgenleri mevcuttu ama sizinkiler daha güçlüdür diye tahmin ediyorum.
- BK: Sanırım günümüz nöroanatomistlerinin işi nispeten daha kolay çünkü beyindeki her şeyi anında fotoğraflayabiliyorlar. Ama sizin zamanınızda her şey klinik inceleme ve kadavralardan alınan numunelerin analizleriyle, elle yapılmak zorundaydı. Siz, Charcot ve Rus Darkschewitsch... nöroloji alanında gerçekten çığır açan işler yaptınız. Çok etkileyici.
- SF: Charcot'yla geçirdiğim zaman zarfında klinik sunumlardan keyif almaya başladım, hem belki de araştırma laboratuvarındaki çalışmalarımın daha çok keyif alıyordum ve bu beni şaşırtmıştı. Meynert ve Viyana'daki diğerleri hastaları sadece yataklarında, adeta cansız halde tutarken Charcot hastaları canlı canlı önümüze getiriyordu. Bir hareketlilik kazandırıyordu ve hiçbir zaman durmuyordu.
- BK: Bana Paris'teki çalışma düzeninizden söz edin.
- SF: Pazartesileri *Maitre* Charcot halka açık derslerini veriyordu.
- BK: Ki siz bunları gerçekten mükemmel olarak tarif etmişsiniz.

SF: Evet, harikaydılar. Gerçekten, gerçekten harika.

BK: Ya salıları?

SF: Salıları Charcot'nun asistanlarının, vakalarını incelenmek üzere ona sunduğu *consultation externe*, yani dış konsültasyon vardı. Çarşambaları hepimiz Dr. Parinaud'yu izlerdik... Henri Parinaud, bir göz uzmanıydı. *Maitre*'in huzurunda göz testleri uygulardı. Sonra perşembe ve cuma günlerinde Charcot koğuşları dolaşırdı ve bizim araştırma projelerimizle yakından ilgilendirirdi. Onunla zaman geçirme fırsatını asla kaçırmazdım. Bazen hastaları benim muayene etmem gerekirdi ve Charcot da beni izlerdi...

BK: Histeriklerin yanı sıra ne tür vakalar görürdünüz?

SF: Çeşitli. Çok çeşitli. Bir düşüneyim... Kalıtsal kas atrofisi, Ménière hastalığı, multipl skleroz, *tabes dorsalis*, kore, tikler, kısmi epilepsi... Charcot yönlendirmeleriyle bana çok yardımcı oluyordu.

BK: İşi ustasından ve yine o ustanın iyi yetişmiş öğrencilerinden öğrendiniz...

SF: Evet, aralarında Joseph Babinski de vardı. Üniversite mezunuydu. Yanılmıyorsa Leh'ti. Hipnoz ve elbette temel nöroloji konusunda çok bilgiliydi.

BK: Babinski refleksi, muhtemelen adını eski çalışma arkadaşınızdan alıyor, değil mi?

SF: Evet, aynı Babinski'den söz ediyoruz. Normal plantar kas refleksinin patolojik bir değişkesini keşfetmişti ve bu, korteks-omurilik yolundaki bir hasara işaret ediyordu. Charcot gibi çok farklı nöropatoloji biçimleri bulmuştu.

BK: Kendinizi zaman zaman bir şeker dükkânında, henüz keşfedilmemiş bir sürü tatlı sürprizle çevrili hissetmiş olmalısınız.

SF: Bu zayıf bir benzetme. Nörolojik hastalık, tatlı bir sürpriz değildir. Hastalar acı çekiyordu.

BK: Elbette. O zamana kadar doktorların semptomatolojiyi detaylı olarak çok az belgeleyebildiklerini, bu nedenle hevesli nörologların yeni şeyler keşfetmeye çok fazla imkânları olduğunu kastetmiştim.

SF: Anlıyorum. Biliyorsunuz Babinski de *Maitre* gibi profesörlüğe yükseldi. Aynı zamanda oyun yazarı oldu. Elbette oyununu hiçbir zaman izlemedim ama hakkında bir şeyler duyuyorduk. Sanırım genç bir öğrencisini öldüren bir öğretmenle ilgiliymiş... ya da onun gibi bir şey. Oyun, Viyana'da hiç sahnelenmedi!

BK: Siz nereden duydunuz?

SF: Genç Fransız André Breton bahsetmiş olabilir. Viyana'ya beni görmeye gelmişti. *Un surréaliste, je crois.*

BK: Evet, kendisi sürrealizm olarak bilinen sanat akımıyla yakından ilgileniyordu.

SF: Ben daha çok Leonardo ve Michelangelo kalibresindeki sanatçıları tercih ederim.

BK: Şimdi siz söyleyince, Babinski'nin oyunu hakkında bir şeyler okuduğumu hatırladım. Evet, sanırım oyunun galasına sahte bir sakalın ardına gizlenerek katılmıştı.

SF: Seyirciler arasında gördüğümüz şeylerin, sahnedekinden daha ilginç olduğunu düşünmüşümdür hep.

BK: Muhteşem Bernhardt söz konusu olduğunda bile mi?

SF: Onun yeri ayrı.

BK: Babinski'ye dönersek... O da sizin gibi histeriyle ilgileniyordu.

SF: Charcot'nun yanındaki herkes histeriyle ilgileniyordu.

BK: Ve siz *erkeklerin* de kadınlar gibi histerik nevrozdan mustarip olabileceğini keşfettiniz.

SF: Histeri kelimesinin Yunancada "rahim" anlamına gelen *hysteron* kelimesinden türediğini biliyorsunuzdur, dolayısıyla bu bir kadın hastalığı olmalıydı. Ancak biz histerik erkeklere de rastlıyorduk. Gravürcü hastam "August P."den daha önce söz ettik.

BK: İnsan, Charcot'nun gerçek bir efsane avcısı olduğu hissine kapılıyor.

SF: *Was ist ein "efsane avcısı"?*

BK: Geleneksel mefhumları sorgulayan kişi. Charcot, sadece kadınların mı histerik olduğunu sorguluyordu. Histerinin gerçekten var olup olmadığını, eğer varsa bunun bir hastalık numarası olup olmadığını sorguluyordu. Siz de sonraki psikanalitik çalışmanız sayesinde bir efsane avcısı haline gelecektiniz.

SF: Anladım.

BK: Charcot sizi açıkça nevrozları incelemeye yönlendiriyordu, değil mi?

- SF: Evet. Bana anatomi konusundaki çalışmaların neredeyse tamamlandığını ve bilmemiz gereken hemen hemen her şeyi bildiğimizi söyledi ama nevrozlar...
- BK: Hâlâ keşfedilmemiş bir alandı.
- SF: Bir keresinde, bir *soirée*'de, Charcot'nun Profesör Brouardel'e...
- BK: Paris morgunun yöneticisiydi, değil mi?
- SF: Evet. Charcot, Brouardel'e bir çiftten bahsediyordu; kadın... çok hastaymış ve kocası... çok iktidarsızmış. Charcot heyecandan zıplamaya başlayıp şöyle dedi: "*c'est toujours la chose génitale, toujours... toujours... toujours*".
- BK: "Mesele daima cinseldir; daima... daima... daima." Bu yoruma psikanaliz literatüründe çok fazla atıfta bulunuldu.
- SF: İstisnasız cinsel organlarla ilgilidir. Bu bana Dr. Breuer'in Bertha Pappenheim'a uyguladığı tedaviyi hatırlatmıştı; Bertha Pappenheim'ın ona nasıl âşık olduğunu, nasıl ondan hamile kaldığını sandığını ki bu bir histerik gebelikti, elbette. Bu gözlemler bana cinsel hayattaki patolojinin, nevrozların çok güçlü nedensel bir unsuru olabileceğini fark ettirdi.
- BK: Zamanın doktorları bu kadınları... ve konuştuğumuz gibi, erkekleri göz ardı ediyorlardı.
- SF: Ya da pelvik masaj, cinsel organlara su püskürtmek... hatta bu organları ameliyat etmek gibi tuhaf tedaviler uyguluyorlardı.
- BK: Sizse cinsel meseleler hakkında basitçe mahrem bir *konuşmanın* çok daha etkili olabileceğini biliyordunuz.
- SF: Böyle olabileceğinden şüphelenmeye başlamıştım.
- BK: Breuer'le ve Charcot'yla olan yakın işbirliğiniz ki ikisi de alanında önemli tıp adamlarıydı ama ikisi de Viyana ve Paris'teki tutucu tıp camiasının biraz dışındaydılar...
- SF: Bu çok doğru bir gözlem. Charcot, Paris'te *Imperator* olarak hüküm sürüyordu ama Viyana'da kesinlikle öyle değildi. Avusturyalılar Charcot'ya biraz şüpheyile yaklaşıyorlardı. Breuer ise hiçbir zaman tam olarak anaakıma dahil olmamıştı. Zengin hastalarıyla fazlasıyla meşgul olduğundan, bir düşünce lideri olamamıştı. Bu mizacına uygun da değildi. Yani saygın ama başına buyruk iki adamdan çok şey öğrenmiştim ve evet, yeni fikirler geliştirmeye başlamıştım; radikal, popüler olmayan... cinsellikle ilgili fikirler.

- BK: Bu adamların sizin üzerinizde ne kadar olağanüstü bir etki bıraktıklarını biliyoruz çünkü yıllar sonra, eşinizle ebeveyn olduğunuzda, ilk iki çocuğunuzun adını...
- SF: İlk çocuğumuz kız olmuştu ve adını Mathilde koyduk. 1887 yılında doğmuştu ve evet, Breuer'in eşinin adını vermiştik.
- BK: Ve 1889'da doğan ikinci çocuğunuzun, oğlunuzun adını da Jean-Martin koydunuz, yani Jean-Martin Charcot'nun adını verdiniz.
- SF: Evet, ama elbette herkes ona Martin diyordu; basitçe Martin. Jean-Martin Avusturyalı bir oğlanın ismi olmaktan çok uzaktı.
- BK: Yine de bu iki büyük öğretmen ve akıl hocasını bu şekilde ölümsüzleştirdiniz.
- SF: *Korrekt.*
- BK: Meynert ve diğer birçok Viyanalı'nın hipnoz konusunda ciddi şüpheleri olduğunu biliyorum.
- SF: Evet ama *Maitre* Charcot'nun yoktu. Bana *le grand hypnotisme*'i öğretmişti. Bu sonraki çalışmalarım için çok önemliydi.
- BK: Paris'te yaklaşık dört buçuk ay geçirdiniz. Ve Charcot'dan derslerini Almancaya çevirme konusunda izin istediniz.
- SF: O da içtenlikle izin verdi.
- BK: Salpêtrière'de emek harcamanın yanında Paris'in tadını bir turist olarak da çıkardığınızı umarım. Mesela Sarah Bernhardt'ı sahnede izlediğinizi, *crèmerie*'yi sevdiğinizi biliyoruz.
- SF: Ve evet, elbette, Louvre'u. Ayrıca büyük *disease* Yvette Guilbert'in performansını da zevkle izledim.
- BK: Okurların, *disease* kelimesini anlayıp anlamayacağından emin değilim.
- SF: Madame Guilbert hikâyeler anlatırdı; şakıyarak konuşurdu, anlatabiliyor muyum? Büyük bir şarkıcı değildi, bir opera sanatçısı da değildi ama yine de çok güzel şarkı söylerdi. Şarkı sözlerini çok güzel dile getirirdi... Dinlerken kendinizden geçerdiniz. Ve Yvette ilgi odağı olmuştu. Bir "kabare" *artiste* denebilir belki.
- BK: Sonraları çok iyi arkadaşınız oldu ve temasınızı kaybetmediniz.
- SF: Güzel sesli, güzel bir sahne sanatçısı. Onu oldukça etkileyici buluyordum. Henri de Toulouse-Lautrec'in onu resmettiğini biliyor muydunuz? Bunu neden yaptığını anlamak güç değil.

- BK: O zamanlar Madame Guilbert'in yeğeninin bir gün kızınız Anna Freud'un çok yakın arkadaşı ve sizin de hastanız olacağını bilmiyordunuz.
- SF: Eva Rosenfeld, Guilbert'in yeğeni. Evet, Eva'yla psikanaliz yaptım. Bunun olacağını kim bilebilirdi ki?
- BK: Dünya gerçekten de küçük.
- SF: Öyle görünüyor.
- BK: Ve Paris'ten sonra, *Reisestipendium*'dan elinizde bir miktar para kalınca birkaç haftalığına Berlin'e gittiniz.
- SF: Berlin'e 1 Mart 1886'da vardım. Hâlâ otuzuma girmemiştim ama yaklaşmıştım!
- BK: Bana Berlin'deki tecrübelerinizden bahsedin.
- SF: Almanların hipnoza, histeriye ve travmaya ilgisi azdı.
- BK: Berlin'de size ilham verecek büyük bir *Maitre* olmadan, daha geleneksel bir deneyim yaşadınız.
- SF: Berlin'deki zamanımı nöroloji hakkında daha fazla şey öğrenmeye, başka nörologlarla tanışmaya ve giderek ilgi çeken bir konu olan çocuk beyni hakkındaki bilgimi artırmaya ayırdım.
- BK: Sanırım Berlin'de bazı çocuk hastaları da muayene ettiniz.
- SF: Profesör Emanuel Mendel, Profesör Albert Eulenburg, hatta Baginsky... Dr. Adolf Baginsky... Bu adamlar nörolojik rahatsızlıkları olan çocukları görmem için ayakta tedavi merkezlerine girmeme izin verdiler. Özellikle Dr. Baginsky beni çok etkiledi. Biliyorsunuzdur, *Archiv für Kinderheilkunde*'nin editörüydü.
- BK: Pediatri dergisi.
- SF: Doğru. Çok nüfuzlu bir adamdı. Ayrıca ağabeyi Dr. Benno Baginsky'yle de tanışmıştım, o da bana akustik sinirler için lamaları nasıl hazırladığını göstermişti. Çok ilginçti. Yine Berlin'de, Kraliyet Ziraat Okulu da diyebileceğimiz Hochschule'de profesör olan Nathan Zuntz'un zirai laboratuvarını ve daha nicelerini ziyaret ettim. Ama tüm bunlar ilginizi çekmeyebilir.
- BK: Alman nörologlar, Avusturyalı meslektaşları gibi, Fransız hekimleri şiddetle eleştiriyorlardı.
- SF: Bazıları, özellikle de Berlin'de Charité Hastanesi'ndeki Hermann Oppenheim gibileri yeni fikirlere tahammülsüzdü. Daha sonra psikanalizin en

büyük muhaliflerinden biri haline geldiğini biliyorsunuzdur. O zamanlar Charcot ve diğerlerine gösterdiği tepkilerden bunu öngörebilmeliydim.

BK: Sonuçta Kıta Avrupası gezinizi iyi değerlendirdiniz. Farklı kuramsal alt yapılarından gelen çeşitli meslektaşlarınızla tanıştınız. Birçok şey öğrendiniz ve klinik becerilerinizi ilerlettiniz.

SF: Pek çok makale de yazdım. Çok üretken olduğum zamanlardı. Çeşitli yayınlar için tıp literatürüne ilişkin pek çok özet kaleme aldım ve daha fazla çeviri işi üstlendim. Evet, çok verimli ve meşgul geçirdiğim bir dönemdi.

BK: Sonunda yeni bir hayata başlamaya hazır olarak Viyana'ya döndünüz.

SF: Artık evlenmeye ve ilk özel muayenehanemi açmaya karar vermiştim. İlk ofisimi 1886 yılının Paskalya gününde, Rathausstraße, 7 numarada açtım. *Neue Freie Presse*'nin sabah baskısında küçük bir ilanı bile yayımlandı.

BK: En sevdiğiniz gazetede.

SF: Sanırım o gazete artık yoktur.

BK: Hayır, 1939 yılında yayın hayatına son verildi.

SF: Hitler çok fazla zarar verdi. Çok fazla.

BK: Maalesef öyle ama gelin, bize kendi özel muayenehanenizi nasıl kurduğunuzu anlatın, Profesör Freud. Hastalar sizin ofisinizi nasıl buluyorlardı?

SF: Başta çok az hastam vardı. Kız kardeşlerimin, ki sadece dördü hâlâ Viyana'da yaşıyordu, en büyükleri o zamanlar çoktan Amerika'ya gitmişti... Neyse, hepsinin Rathausstraße'deki ofisimin bekleme salonunda oturup hasta taklidi yaptığını biliyor muydunuz? Böylece gerçek bir hasta bana danışmaya geldiğinde, "Aman tanrım, bu Profesör Freud çok popülermiş. Onu arkadaşlarıma da önermeliyim," diye düşünüyor olmalıydı.

BK: Kız kardeşleriniz ne kadar yüce yürekliymiş, ne kadar zahmetli bir uğraşa katlanmışlar!

SF: Ailemi maddi olarak destekliyordum ya da en azından herkese bir miktar para veriyordum. Yani bana en azından bu kadarını borçlulardı.

BK: Ve "gergin" hastalarınıza ne tür tedaviler uyguluyordunuz?

SF: Elbette nörolog olarak tanınıyordum ama bu bana felç, tik, sarsıntı, kasılma gibi görünüşte nörolojik problemleri olan pek çok histerikle çalışma fırsatı yaratıyordu. Çoğunun nöroloğa hiçbir şekilde ihtiyacı olmadığını anlamam

biraz zaman aldı. Bir psikanaliste ihtiyaçları vardı. Ancak biraz daha beklmeleri gerekiyordu zira 1886'da psikanalizi henüz keşfetmemiştim.

BK: Peki, tedavi yönteminiz neydi?

SF: Tahmin edebileceğiniz gibi, elektroterapi ve hidroterapi. Bazen kaplıca ve elbette istirahat öneriyordum. Olağan yöntemler. Ama hastalarımı hidropati merkezlerine göndererek zengin olamayacağımın farkındaydım. Beni sadece bir kez görüyor, sonra suda kaybolup gidiyorlardı!

BK: Gençliğinizi çoğunlukla yoksulluğun gölgesinde geçirdiniz.

SF: Elbette. Para konusunda hep çok endişeliydim. Aile kurmanın masrafsız olmayacağını farkındaydım ve destek için başvurabileceğim zengin bağlantılarım yoktu.

BK: Yine de sonunda evlendiniz.

SF: Evet, sonunda evlendim ve kısa sürede hem karıma hem de altı çocuğuma bakmak zorunda kaldım. Bir de Tante Minna'ya.

BK: Baldızınız Minna Teyze.

SF: Evet, kısa süre sonra o da bizimle yaşamaya başladı. Martha'nın kız kardeşiydi. Hiç evlenmemişti, bu yüzden o da benim sorumluluğum haline geldi.

BK: Hizmetçilerden de bahsetmiştik.

SF: Hizmetçilerin de karnı doymalıydı. Tüm bunlar oldukça maliyetliydi. Neyse ki erkek kardeşim Alexander sonunda kendince sorumlu bir adam haline geldi de annemin ve evde kalmış kız kardeşim Dolfi'nin masraflarını birlikte karşılayabildik.

BK: Dolfi; Adolfine Freud.

SF: Evet. Dolfi hiç evlenmedi. Annem, babam 1896'da öldükten sonra bir refakatçiye ihtiyaç duyuyordu ve kız kardeşlerimin arasında pek güzel sayılmayan Dolfi de bu rolü üstlendi.

BK: Viyana'ya döndüğünüzde yalnızca kendi yuvanızı ve özel muayenehanenizi kurmakla kalmadınız, aynı zamanda Paris'te Charcot'yla hipnoz ve histeri üzerine yaptığınız çalışmalar hakkında seminerler vermeye başladınız.

SF: Evet, yalnızca Mayıs 1886'da bile hipnoz üzerine iki konuşma yaptım; ilki Viyana'daki fizyoloji kulübüne hitabendi, ikincisi psikiyatri camiasına. Söylemeye gerek var mı bilmiyorum ama tıp dünyasındaki meslektaşlarım bana epey şüpheyle yaklaştı.

- BK: Ama vazgeçemediniz ve *Maitre Charcot*'yla da temasta kaldınız.
- SF: Eh, böyle olması gerekiyordu. Ve bunu istiyordum da. Birçok dersini Almancaya çevirmiştim ve onu haberdar etmem gerekiyordu. Kitabını da bitirmiştim, hatta iki bölümünü *Wiener Medizinische Wochenschrift*'te yayımlatmışım. Bu benim tanınırlığıma katkıda bulunmuş olabilir.
- BK: Ayrıca Charcot size çalışmalarından bir derlemeyi, deri ciltli halde göndermişti.
- SF: Son derece yüce gönüllüydü.
- BK: Ama düğününüzü hemen atladık. Üstelik bunu çok merak ediyoruz.
- SF: Hamburg'un bir kasabası olarak bilebileceğiniz Wandsbek'te evlendik. Önce resmi bir tören oldu, bir gün sonra da Haham Dr. David Hannover, Wandsbek sinagogunda bir törenle Yahudi yeminlerimizi kutsadı.
- BK: Huppanın, yani geleneksel Musevi çardağının altında mı?
- SF: Evet, huppa vardı.
- BK: Ve altın alyans taktınız.
- SF: Elbette.
- BK: Biliyor musunuz, alyansınız hâlâ duruyor; Londra'daki Freud Müzesi'nde gayet güvenli bir şekilde saklanıyor.
- SF: Ah, ne güzel. Ama onu geri almak isterim. İnsanlar ölü bedenlerden takıları çıkarma konusunda neden bu kadar ısrarcılar? benden başka kimse için bir değeri olamaz ki...
- BK: Bu konuda ne yapabileceğimize bir bakalım.
- SF: Teşekkürler.
- BK: Siz ve *Frau* Freud, elli üç yıldan biraz daha uzun süre evli kaldınız. Bu oldukça büyük bir başarı.
- SF: O kadar da matah bir başarı sayılmaz. Sadece evlilik.
- BK: Evliliğiniz pek çok söylentiye maruz kaldı.
- SF: O Jung denilen adam yine pis dedikodular mı yaydı etrafa?
- BK: Zaman zaman baldızınız *Fräulein* Minna'yla sıradışı yakınlıkta bir ilişkiniz olduğunu düşündüğünü söylemişti.
- SF: *Ach*, ne saçma. İnsan akrabalarıyla sohbet edemez mi?
- BK: Bir şey daha var, söylemeye çekiniyorum...

- SF: Söyleyin... Dinliyorum.
- BK: Kısa süre önce, Almanyalı bir sosyolog...
- SF: Evet, evet.
- BK: Franz Maciejewski adında bir beyefendi...
- SF: Nedir söylemeye çekindiğiniz?
- BK: Pekâlâ... 1898 yılının ağustosunda baldızınızla Engadin'deki Maloja'ya tatile gittiğinizi hatırlıyor musunuz?
- SF: İsviçre Alpleri'ne. *Ja*, elbette hatırlıyorum. Ne olmuş?
- BK: Bu araştırmacı, Dr. Maciejewski, kaldığınız otel Schweizerhaus'a gitmiş ve sizin *Fräulein* Bernays'la aynı odada kaldığınızı keşfetmiş. 11 numaralı oda. 13 Ağustos 1898 gecesini.
- SF: Bunda şaşılacak ne var? Baldızımla sık sık tatile giderdik. Karım seyahatlerden ve uzun yürüyüşlerden pek hoşlanmazdı.
- BK: Elbette, öyledir. Ancak otele "Dr Sigm Freud u Frau" yani "Dr. Sigmund Freud ve eşi" olarak kayıt yaptırmışsınız.
- SF: İki yataklı odada kaldığımızı biliyorsunuzdur. Neden iki ayrı odaya para ödeyeyim? Viyana'daki dairemde yıllarca bitişik odalarda yaşadık. Birbirimizden gizlimiz saklımız yoktu.
- BK: Anlıyorum. Ama yine de Dr. Freud ve *Frau* Freud olarak kaydolmuşsunuz.
- SF: Öyle yapmasaydım resepsiyondaki görevlinin dikkatini gereksiz yere çekmiş olurduk.
- BK: Elbette.
- SF: Bu Maciejewski denen adam ve özel hayatımı didik didik eden diğerleri... Bence bu "birincil sahne" olarak adlandırdığım, ebeveynin yatak odasına nüfuz etme yönündeki o birincil, çocuksu arzu olgusunun kanıtından başka bir şey değil. Hepimiz orada neler döndüğünü bilmek istiyoruz.
- BK: Yani özel hayatınıza dair bu araştırmaları...
- SF: Sadece birincil sahnenin önemini teyidi olarak görüyorum. *Wolfsmann* vakamı hatırlarsınız...
- BK: "Kurt Adam" mı?
- SF: Bu konuyla ilgili bariz endişeleri vardı. Bunu vaka raporumdan hatırlarsınız.
- BK: Evet, elbette.

- SF: Bu konuda yeterince konuştuk. Başka, daha önemli konulara geçelim.
- BK: Peki, Profesör Freud. Elbette. Viyana'ya döndünüz, artık evli bir adamdınız. Bir aile ve muayenehane kurmaya koyuldunuz. Charcot sizi histeriyle ve histerinin travmatik, genellikle cinsel kökenleriyle ilgili, ayrıca semptomlarının hipnozla tetiklenebileceğine dair çeşitli bilgilerle donatmıştı.
- SF: Bir de erkeklerin de kadınlar gibi histerik olabileceği bilgisiyle.
- BK: Böylece çalışmalarınızla ve Paris'te geçirdiğiniz zamanın anlayışınızı nasıl şekillendirdiğiyle ilgili seminerler vermeye başladınız.
- SF: Dönüşümden kısa süre sonra, sanırım 15 Ekim 1886'da "*männliche Hysterie*" hakkında bir konuşma yaptım.
- BK: Erkek histerisi.
- SF: *Ja, männliche Hysterie.* Kaiserliche und Königliche Gesellschaft der Ärzte'de konuştum.
- BK: Hekimler Cemiyeti'nde.
- SF: *Ja*, Viyana'da Profesör Heinrich von Bamberger başkanlığındaki cemiyet. Pek olumlu tepkiler *almadım*. Yine de vazgeçmedim ve araştırmalarımı yine de yayımladım. Meynert uygun vakalar bulmam konusunda bana zorluk çıkardı ve hakkında daha önce konuştuğumuz larengolog Dr. Julius von Beregszászy'nin yardımıyla bunu sonunda başardım.
- BK: Böylece "August P." yi, yirmi yaşındaki gravürcüyü vaka olarak sundunuz. Sohbetimizin başlarında ondan bahsetmiştik.
- SF: Evet, August P. geleneksel histeri belirtilerine sahipti. Onu 26 Kasım 1886'da Gesellschaft der Ärzte'ye sundum, kısa süre sonrada bulgularımı *Wiener Medizinische Wochenschrift*'te yayımladım.
- BK: Çalışmalarınıza oldukça hızlı geribildirim aldınız. Paris'ten döndükten sonraki birkaç hafta içinde halka açık seminer ve sunumlar düzenlemek için pek çok davet aldınız, ardından da oldukça hızlı bir şekilde yayın yapabildiniz. Bugünlerde seminerler yayına dönüşebilseler bile bu süreç bir yıl, hatta bazen daha uzun sürebiliyor.
- SF: Evet, böyle olanaklarım oldu ve ben de bundan faydalandım.
- BK: August P. de Paris'te öğrendiklerinizin teyidi oldu. Pek çok histerik semptomu vardı.

- SF: Evet. Doğru hatırlıyorsam, August P'nin uykuları düzensiz, sindirim sistemi yavaştı, yorgunluk çekiyordu; ayrıca çarpıntısı, fikir uçuşması, baş ağrısı vardı.
- BK: Bu semptomların, bir kadın onu hırsızlıkla suçladıktan sonra çok arttığını ortaya koydunuz.
- SF: Kesinlikle. Bu travmatik deneyim onu daha depresif yapmıştı, intiharı bile düşünüyordu. Çarpıntılarını artırmıştı ve bedeninin sol tarafında titremeye yol açmıştı. Ayrıca boğazında, midesinde ve kasıklarında ağrılar oluyordu. Düşme rüyalarından da mustaripti. Bir mesleği olduğu halde artık çalışmıyordu, bir süre sonra dizi ağrımaya başladı ve sol ayağını sürür oldu... Hafızası bile bozulmuştu ve kulakları çınlıyordu. Karma-karışık bir durum!
- BK: Ve siz de hastanın özellikle sol tarafındaki bu his kaybını hemianestezi olarak teşhis ettiniz.
- SF: Evet, histeride tipik bir durum. *Sehr typisch*.
- BK: Ama meslektaşlarınızın çekinceleri vardı.
- SF: Evet, erkek histerisi vakasını sunduğum halde, meslektaşlarım hâlâ büyük bir direnç gösteriyorlardı. Erkek histerisi olasılığına inanmak istemiyorlardı.
- BK: Çağdaş bakış açısından bu çok tuhaf; yani bir hastalığın nüfusun sadece yarısıyla ilgili olabileceği düşüncesi. En nihayetinde, hiçbir doktor sadece kalp hastalığı ya da kanserden yalnızca kadınların mustarip olduğunu düşünmez. Maalesef bu ölümcül hastalıklar hem erkekleri, hem kadınları etkiliyor.
- SF: Evet, ama hamile bir erkek vakası sunan bir doktor da epey komik olurdu. Ve benim zamanımda meslektaşlarım histeriyi kadının üreme sistemine has görüyorlardı.
- BK: Sanki histeri, psikolojik olmaktan ziyade jinekolojik bir problemmiş gibi.
- SF: Kesinlikle. Açmazı artık anlıyorsunuzdur.
- BK: Maruz kaldığınız direnç ve karalamalardan bahsettiniz ama biliyoruz ki 1887 yılının başlarında, Viyana'daki seminerlerinizden kısa süre sonra oldukça önemli yedi doktor, sizi Gesellschaft der Ärzte'ye üye olarak sizi önerdiler ve seçildiniz de. Tartışmalı bazı fikirleriniz olsa da insanlar sizin ağırbaşlılığınıza ve amacınıza ciddiyetle yaklaşmanıza saygı göstermişler

gibi görünüyor. Brücke, Nothnagel, Meynert ve ardından Charcot'dan seçkin bir eğitim aldığınızı biliyorlardı... Üstelik birçok makaleniz yayımlanmıştı...

SF: Evet, destekçilerim vardı. Tüm bunlara rağmen desteklendiğimi pek *hissedemiyordum*. En azından Fliess'e kadar.

BK: Dr. Wilhelm Fliess'le 1887 yılında tanıştınız... 1880'lerin sonu ve 1890'lar boyunca hayatınızda çok önemli bir yere sahip oldu. Bize ondan bahsedermisiniz?

SF: Benim gibi Yahudi'ydi... Berlin'de kulak-burun-boğaz doktoruydu. Bilimsel yetkinliği kusursuzdu ve genç bir adam olarak, Brücke'nin çalışma arkadaşları Hermann von Helmholtz'u ve Emil du Bois-Reymond'u tanıyordu. Ayrıca özenli bilimsel metodoloji uygulamasıyla hepimize örnek olan, çok kıymetli Rudolf Virchow'la da tanışmıştı.

BK: Fliess kulak-burun-boğaz konusunda uzmanlaşmıştı...

SF: Burunla ve burnun içindeki mukozanın tüm hastalıkların kökenindeki rolüyle özel olarak ilgileniyordu. Burna adeta saygı duyuyordu!

BK: Bu size biraz garip mi gelmişti?

SF: Hayır, hiç gelmemişti. Fliess, Breslau'lu bir rinolog olan Friedrich Voltolini'nin çalışmalarını incelemişti. Voltolini tıbbi araçların en önemlilerinden biri olan larengoskopyu çok geliştirmişti. Ve bu yeni, gelişmiş larengoskop sayesinde artık boğazın, burnun, hatta kulağın içi açıkça görülebiliyordu. Fliess de bu organları etraflıca inceleyebileceği için çok heyecanlıydı. Çok geçmeden de pek çok hastalık durumunda burun mukozasında şişme olduğunu tespit etmişti.

BK: Dr. Fliess'le uzun yıllar mektuplaştınız.

SF: Evet... Bazen her gün yazışıyorduk... Uzun, upuzun mektuplarla. Ayrıca kongrelerde de görüşüyorduk.

BK: Her fırsatta bir araya geliyordunuz. Bu "kongreler" sayesinde zaman zaman buluşabiliyordunuz.

SF: Evet, bu doğru. Wilhelm fikirlerimi ciddiye alıyordu ve ben de onun çalışmalarına aynı ciddiyetle yaklaştığıma inanıyorum.

BK: Kıymetinizin bilindiğini hissediyordunuz.

SF: Öyle de denebilir.

- BK: Sonraki yıllarda pek çok tarihçi Dr. Fliess'le yazışmalarınızı, sizin itiraf-larınızla dolu psikanalizinizi gibi gördüler. Yalnızca klinik vakalarınız ve kuramsal fikirlerinizin gelişimi hakkında yazmıyordunuz, aynı zamanda çok kişisel bilgilerinizi de sık sık paylaşıyordunuz. Çocukluğunuzla ve evliliğinizle ilgili konuları.
- SF: Bu oldukça doğru. Kimseyle bu kadar açık konuşmıyordum.
- BK: Analist ve hasta arasında göz temasının olmamasına benzer şekilde, Fliess'in Berlin'de yaşaması, dolayısıyla "konuşurken" onu görmemeniz işinizi kolaylaştırıyor muydu?
- SF: Fliess'le gerçekten psikanaliz yapıp yapmadığımı anlamaya çalışıyorsunuz.
- BK: Fliess Viyana'da size yakın bir yerde yaşıyor olsaydı, entelektüel ve kişisel dostluğunuzun nasıl etkilenirdi, bunu merak ediyorum.
- SF: Ne demek istediğinizi anlıyorum. Bu konuda haklı olabilirsiniz. Bilemiyo-rum. Belki de haklısınız. Ancak daha büyük bir olasılıkla, hem Wilhelm hem de ben, ikimizin de bağımsız fikirlere sahip olduğumuzu sezmiştik. Yeni, alışılmışın dışında fikirler; onunkiler kulak-burun-boğaz alanında, benimkiler ise... eh, nöroloji alanında denemez ama psikolojiye doğru ilerleyen fikirlerdi.
- BK: Bildiğimiz kadarıyla ilk olarak 24 Kasım 1887 tarihinde yazışmışsınız.
- SF: Öyle mi? O kadarını hatırlayamıyorum.
- BK: Aranızdaki yakınlığın gelişmesinin biraz zaman aldığını da biliyoruz. 1892 yılına dek yazışmalarınızda Almancanın gayriresmi hitap şekillerini kullanmamışsınız.
- SF: "Sie" yerine "du".
- BK: Evet. O zamana kadar daha resmi bir üslupla yazışmışsınız, en azından hitap şekli açısından.
- SF: Sonrasında yakın, hem de çok yakın arkadaş olduk. Arkadaşlığımızın eşcinsellik unsuru barındırdığı bile söylenebilir. Eşcinsel libido yatırımı.
- BK: Derin bir bağınız vardı ve bulgularınızı ona anlatıyordunuz. Dr. Fliess bir dost, bir analist, belki bir klinik süpervizör haline geldi. Örneğin, oldukça erken bir yazışmanızda, pratiğinizin bir parçası olarak hipnoz yapmaya başladığınızı yazdınız.
- SF: Hipnoz çalışmalarına büyük ilgi duyuyordu. Bu da beni hipnozu daha bütünlüklü şekilde incelemeye itiyordu.

BK: Elbette Josef Breuer de sizi hâlâ destekliyordu.

SF: Breuer daha çok bir baba ya da ağabey figürü gibiydi. Çalışmalarımı onaylayıp teşvik ediyordu. Ancak hastalığın cinsel unsurlarına ihtiyatlı yaklaşmayı bir türlü bırakamadı. Diğer yandan Fliess cinselliği etiyolojik bir unsur olarak kabul etmekte hiç zorluk çekmiyordu. Wilhelm'le cinsel konuları konuşurken en ufak bir çekince ya da endişe duymuyordum.

BK: Kısmen Breuer, kısmen Charcot, sonrasında da kısmen Fliess tarafından desteklendiniz ve nihayetinde nevrozlar konusunda "rağbet görmeye" başladınız.

SF: *Was ist das?* "Rağbet görmek"?

BK: Aranmış isim olmak, diyebiliriz.

SF: Evet, histeri ve hipnotizma konusunda "rağbet görüyordum". En azından Viyana'da.

BK: 1888'de prestijli bir tıp ders kitabı için histeri konusunda önemli bir makale kaleme aldınız.

SF: Albert Villaret'in tıp elkitabı. Çok önemli bir yayındı.

BK: Histeriyi "*die bête noire der Medizin*", yani tıbbın nefret unsuru olarak tarif ettiniz; önceki yüzyıllarda histeriklerin yakılarak öldürüldüğünü ya da şeytan çıkarma ayinlerine maruz bırakıldığını anlattınız. Histerikler büyük yergilere maruz kalıyordu ve pek çok doktor bu hastaların belirtileri abartan kişiler olduklarını düşünüyor, onları bilimsel incelemeye layık görmüyordu.

SF: Evet, histeri çalışmalarına bilimsel bir bakış açısı getirmeye çalıştım.

BK: Ve bu makalede, histerik semptomların anatomi kurallarına uymadığını ve hastaların aslında hiçbir biyofiziksel sebep olmadan bir anda felç, uyuşma ve benzeri durumlar geliştirebileceklerini ileri sürerek kendinizi epeyce riske attınız.

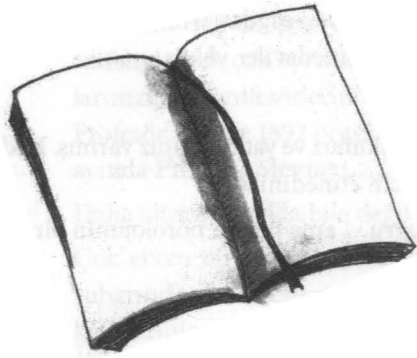
SF: Gerçek bir tıbbi sebebin noksanlığında, psikolojik bir açıklama aramak gerekiyordu.

BK: Bu dönemi verimli bir dönem olarak tarif eder miydiniz? Evliliğiniz açısından kesinlikle verimliydi ama ya mesleki açıdan?

SF: Evet, üretmeye, keşfetmeye, yazmaya ve yayınlar çıkarmaya başlamıştım. Uzun süre, gece geç saatlere kadar çalışıyordum ve kendimi gerçekten tüm kalbimle araştırmalarımın adamıştım.

- BK: Sanıyorum o dönem tek motivasyon kaynağınız Dr. Fliess’le düzenli yazışmalarınız değildi; aynı zamanda Fransız Hippolyte Bernheim’in çalışmalarını da keşfetmişsiniz.
- SF: Bernheim. *Ja*. Telkin üzerine yazdığı, büyük bölümü hipnotik telkinle ilgili kitabı... 1886 yılında Paris’te yayımlanmıştı. Nihayetinde, doğru hatırlıyorsam 1888 yılında Bernheim’in bu metnini Fransızcadan Almancaya çevirme işini üstlendim. Her şey çok hızlı gelişmişti.
- BK: Bernheim’in kitabı *De la suggestion et de ses applications à la thérapeutique*, hipnoz konusunda daha da derinleşmenize gerçekten yardımcı oldu. Charcot’nun geleneğini mi sürdürüyordu?
- SF: Evet, Charcot ve Bernheim birbirinden oldukça bağımsız çalışıyordu ama Fransızların bir ekol geliştirmeye başladıkları söylenebilirdi. Hipnozun nevrozların tedavisindeki etkinliğine ilişkin bazı ilkeleri paylaştıkları kesindi; bu da etkili olmayan ameliyatlar ve farmakolojik tedavilerden daha ileri dönük bir adımdı.
- BK: Bernheim’in kitabının Almanca basımına bir çevirmen önsözü yazdınız ve oldukça kesin bir dille, doktorların artık hipnoz konusunu göz ardı edemeyeceklerini belirttiniz. Hatta eski hocanız ve Viyana’nın ileri gelen psikiyatristi Hofrat Theodor Meynert’in hipnotizmaya “*Gloriole der Abgeschmacktheit*” şeklinde değindiğinden de bahsettiniz.
- SF: “Bir absürtlük örneği” olarak çevrilebilir.
- BK: Bazıları bunu çok cesurca bulabilir.
- SF: Evet, bunu Meynert ölmeden yazmıştım. Ancak Wilhelm, Bernheim ve diğerleri yanımdayken hakikati dile getirecek ve hem klinik hem araştırma deneyimlerimi paylaşacak cesaretini buldum. Hipnoz nevrotik hastalarda sonuç vermeye başlamıştı, dolayısıyla sadece hakikati söylemiştim.
- BK: O dönemler çok önemli deneyimleriniz oldu. Öncelikle çalışmasını çevirdiğiniz Hippolyte Bernheim’la tanışmak için Fransa’ya gittiniz.
- SF: Evet. Başka ne deneyimim olmuş?
- BK: Fanny Moser adında orta yaşlı bir kadını tedavi etmeye başlamıştınız. Çok ağır bir histerikti. Ve Breuer, Charcot ile Bernheim sonrasındaki yeni bilgi ve tecrübelerinizi onun tedavisinde kullandınız.
- SF: Ama adını nereden biliyorsunuz? Histeriyle ilgili kitabımda ondan “Emmy von N.” olarak söz etmiştim.

- BK: Söyleşimizin başlarında belirttiğim gibi, araştırmacılar yazdıklarınızı derinlemesine incelediler ve artık neredeyse tüm hastalarınızın gerçek isimlerini biliyoruz. Buna Bayan Moser de dahil.
- SF: Bir hekim olarak, tıbbi mahremiyeti hâlâ sorumluluğumun bir parçası olarak görüyorum. Bu yüzden lütfen hastalarımın bahsederken rumuzlarını kullanalım.
- BK: Dr. Breuer'le birlikte kaleme aldığınız, 1895 tarihli kitabınız *Studien über Hysterie*'de bu vakadan bahsettiğiniz için "Emmy von N."ye daha sonra geleceğiz.
- SF: *Sehr gut!* Ve evet, Fransa'nın kuzeydoğusundaki Nancy'ye gidip hipnozu bizzat Bernheim'dan öğrenmiştim.
- BK: Ayrıca 1889 yılında Paris'te düzenlenen ve Dr. Bernheim'ın da katıldığı hipnoz konulu uluslararası bir kongreye katıldınız.
- SF: *Maitre* Charcot da oradaydı. Onu yeniden gördüğüme o kadar sevinmiştim ki!
- BK: Ve daha niceleri katılmıştı: Salpêtrière'den tanıdığınız Dr. Joseph Babinski, sonra Dr. Ambroise-Auguste Liébeault ve Dr. Joseph Delboeuf... Hatta Harvard Üniversitesi'nden Profesör William James bile oradaydı. Sanıyorum bir de Fransız Alfred Binet.
- SF: Evet, oldukça fazla insan vardı, özellikle Fransız ve İsviçreliler; daha önce çalışmalarını gözden geçirdiğim Auguste Forel de gelmişti. Hepsi hipnotizmayı çok ama çok ciddiye alıyordu.
- BK: Ah, şimdi fark ettim, 7 Aralık 1889'da eşiniz de ikinci çocuğunuzu dünyaya getirmişti.
- SF: Yani ilk oğlum Jean Martin'i.
- BK: Daha önce de bahsi geçtiği üzere, adını Charcot'dan alan oğlunuz. Eski *Maitre*'ınızı daha birkaç ay öncesinde görmüştünüz. Yani, sonuç olarak hem aile hem de mesleki hayatınız açısından son derece verimli bir dönem geçirdiniz.
- SF: Sanırım artık bir puro daha içebilirim.

10. FİNCAN

İçini dökmek: Histeri nasıl tedavi edilir?

- BK: 1890'ların başında zamanınızın büyük bir kısmını nörolojik çalışmalarınızı geliştirmeye adadınız.
- SF: Nöroloji, evet. Özellikle çocuk nörolojisine odaklandım ama yetişkinle-rinkiyile de ilgileniyordum.
- BK: 1891 yılında yayımlanan afazi üzerine monografinizden zaten bahsetmiştik.
- SF: Bildiğiniz gibi maalesef sadece iki yüz elli yedi adet satılmıştı.
- BK: Ama başka pek çok nöroloji makaleniz yayımlandı. Hem çok önemli bir Fransız dergisi olan *Archives de Neurologie*'ye, hem de *Neurologisches Centralblatt*'a katkıda bulundunuz.
- SF: Doğru. Çocuklar üzerine yaptığım çalışmalarla çeşitli katkılarda bulundum. Pediatrik nöroloji semptomlarından birini; bir görme bozukluğu olan hemianopsiyi tanımlayan kişi olduğuma inanıyorum. O bulguyu 1888 yılında *Wiener Medizinische Wochenschrift*'te yayımlatmıştım.
- BK: Viyana'nın haftalık tıp dergilerinden biri... Bu oldukça büyük bir onur. Bize hemianopsiyi biraz anlatabilir misiniz?
- SF: Okurlarınızın ilgisini çekmeyeceğinden eminim. Özünde, ismindeki "hemi"den de anlaşılacağı gibi, çocuğun görüşünün yarısını etkileyen görme bozukluğu. Bu çok rahatsız edicidir. Bu çocuklar gözlerinin yarısında bulanık bir görüntü tecrübe ederler. Bazen o bölgede körlük bile olabilir. Çok korkunç.

BK: Ne kadar kötü. Tahminimce ne sizin ne de çağdaşlarınızın bu tür görsel bozukluklar için önerebileceğiniz etkili tedaviler yoktu.

SF: Hayır, hiç yoktu.

BK: Açıkça görülüyor ki nörolojiye bir tutkunuz ve yatkınlığınız varmış. Neden sadece nörolog olarak kalmayı tercih etmediniz?

SF: Nöroloji hakkında yazdım, bu doğru... ama benim nörolojimin bir farkı vardı.

BK: Nasıl bir fark?

SF: Elbette yaptığım katkılar sıradan görülebilir ama nöroloji makalelerimde, örneğin, motor felçlerin *ya organik ya da* histerik bir kökeni olabileceğini ortaya koyuyordum.

BK: Karşılaştırmalı bir çalışma yapıyordunuz.

SF: Evet, bu bulguyu *Archives de Neurologie* için kaleme aldığım makalede paylaştım. Derginin Temmuz 1893 sayısında yayımlandı ve *Maitre*'ın bu makaleyi gördüğünü, hatta hemen okuduğunu düşünmek istiyorum çünkü ondan kısa süre sonra, 16 Ağustos 1893'te öldü.

BK: Ve *Neurologisches Centralblatt*'taki yazınız... O daha temel bir metin haline geldi.

SF: Evet, Breuer'le birlikte, histeri üzerine bir ön bildiri hazırladık, gerçi çalışmanın büyük bir kısmını ben üstlenmişim. Adlandırdığımız şekliyle "ön bildiri", histerinin psikolojisi üzerine çalışmalarımızı gerçekten toparlayıp özetlemişti.

BK: Belki birazdan bunu daha detaylı konuşabiliriz.

SF: *Natürlich*. Hâlâ emrinize amadeyim. Ne bilmek istediğinizi söylemeniz yeterli.

BK: Freud tarihçilerinin genellikle göz ardı ettikleri 1892 ve 1893 yıllarının sizin üzerinizde güçlü bir kişisel etki bıraktığı kanaatindeyim.

SF: Bu fikre nereden kapıldınız?

BK: *Frau* Freud'la çok üretken hale geldiğinizin ve 1887 yılında Mathilde, 1889 yılında Jean-Martin'in doğumundan sonra, art arda üç çocuğunuzun daha olduğunun farkındayım. 1891 şubatında oğlunuz Oliver, 1892 nisanında Ernst ve çok geçmeden 1893 nisanında kızınız Sophie dünyaya geldi.

SF: Hayatım aniden çok masraflı bir hal aldı!

- BK: Ailenizin üç yeni üyesiyle birlikte pek çok dönüşüm yaşadınız ama aynı zamanda pek çok ayrılık yaşamak zorunda da kaldınız; eski akıl hocalarınızın ve profesörlerinizin büyük bir kısmı bu dönemde vefat ettiler. Profesör Brücke 1892 ocağında öldü ve hemen ardından aynı yılın mayıs ayında Profesör Meynert...
- SF: Daha altmış yaşında bile değildi.
- BK: Çok erken bir yaş gerçekten. Ağustos 1893'te *Maitre* Charcot'yu, 1894 şubatında da ameliyat konusundaki akıl hocanız Profesör Billroth'u kaybettiniz.
- SF: O da daha altmış dört yaşındaydı.
- BK: Yakın arkadaşınız ve Brücke'nin laboratuvarındaki meslektaşınız Dr. von Fleischl-Marxow ise henüz kırk beş yaşındayken, 1891 ekiminde öldü.
- SF: Bir diseksiyon sırasında başparmağını kesti, bu kan zehirlenmesine yol açtı ve mecburen başparmağı kesildi. Ağrıları yüzünden morfine oldukça bağımlı hale geldi. Ona biraz kokain vererek yardımcı olmaya çalıştım... Bunu daha önce anlatmıştım.
- BK: Büyük bir trajedi.
- SF: Evet, hem de çok büyük.
- BK: Bu kadar sağlıklı çocuklar dünyaya getirdiğiniz ve bunca çalışmanızı yayımlatabildiğiniz için güçlü bir erk duygusuna kapılıp kapılmadığınızı, ayrıca akıl hocalarınızın çoğu ölünce özgürleştığınızı hissedip hissetmediğinizi merak ediyorum.
- SF: Ödipus karmaşası ve küçük erkek çocuğunun babayı, sevdiği babayı bile öldürme arzusu üzerine çalışmalarımı okuduğunuz belli oluyor. Bu doğru. Bir erkek, babasını bir noktada geride bırakabilmeli.
- BK: Çocuklarınız için çok uygun isimler seçtiğinizi düşünüyorum.
- SF: İsim seçmekten aldığım keyfi, ebeveynimin erkek kardeşim Alexander'a isim bulmamı istemelerine dayandırabiliriz.
- BK: Evet, bunu konuşmuştuk. Peki, çocuklarınızın isimlerini nasıl seçtiniz?
- SF: Karımın da bu konudaki tartışmalara katkısı oldu elbette. Ancak sonuç olarak çocuklara *benim* hayatımdaki önemli kişilerin isimlerini vermeme müsaade etti.
- BK: En büyük çocuğunuz Mathilde'ye Dr. Breuer'in eşinin ve Jean-Martin'e de *Maitre*'in adını verdiniz.

- SF: Evet. Ve en küçük oğlumuz Ernst adını koyarak Profesör Brücke'yi onurlandırmak istedik.
- BK: Elbette.
- SF: Bana büyük yardımı dokunan, çok saygı duyduğum hocamdı.
- BK: Belki Ernst ismini Fleischl-Marxow'dan esinlenerek de seçmişsinizdir. Sonuçta, "Ernst" isminde iki kişinin akıl hocalığından faydalanmıştınız.
- SF: Belki de.
- BK: Ernst von Fleischl-Marxow, 22 Ekim 1891'de öldü ve Ernst Wilhelm von Brücke ondan kısa süre sonra, eşiniz dördüncü çocuğunuza hamileyken, 7 Ocak 1892'de vefat etti. 6 Nisan 1892'de bir erkek bebek dünyaya gelince, siz de haklı olarak ona "Ernst" ismini verdiniz.
- SF: Dersinizi çok iyi çalışmışsınız... Belki biraz saplantılı bir şekilde.
- BK: Ve Sophie...
- SF: *Sopherl*... Benim canım *Sopherl*'im... Çok erken öldü, biliyorsunuz. Hâlâ ölümünü atlatabilmiş değilim.
- BK: Acınızı tahmin dahi edemiyorum, *Herr Professor*.
- SF: Bir anne ya da baba için çocuğunun ölümünden daha kötü hiçbir şey olamaz. Tüm dünyada daha büyük bir trajedi görülmemiştir.
- BK: Kesinlikle.
- SF: *Sopherl*'e, yine *ben* memnun olayım diye eski din öğretmenim Samuel Hammerschlag'ın yeğeninin ismini verdik. Sophie adında bir yeğeni vardı.
- BK: Öyle mi?
- SF: Sophie Schwab. Josef Paneth'le evlenmişti.
- BK: Paneth sonradan kayda değer bir fizyolog oldu. Sanırım Profesör von Brücke'yle çalışmalarınızda o da sizinle birlikteydi.
- SF: Evet, öyleydi.
- BK: Hammerschlag'a dönersek...
- SF: Evet?
- BK: Samuel Hammerschlag'a ve tüm ailesine karşı gerçekten büyük bir hayranlığınız vardı.

- SF: Elbette asla dindar bir adam olmadım ama iyi hocaları daima takdir ediyordum ve Hammerschlag çok erken yaşında, etkiye çok açık olduğum bir dönemde öğrenme isteğimi gerçekten körükledi.
- BK: Hammerschlag ailesinin diğer üyeleriyle de ilişkiniz vardı. Anlattığınız üzere hocanızın oğlu Paul Hammerschlag, Joseph Breuer'in kızı Bertha Breuer'le evlenmişti.
- SF: Gerçekten de saplantılısınız.
- BK: Sizin çevrenizdeki bilgi akışını anlamama yardımcı oluyor.
- SF: Her halükarda, Viyanalı bir doktor olarak elbette pek çok insanı tanıyordum. Ve Hammerschlag'lar da çok geniş ve bağlantıları olan bir aileydi. Bir oğlu Charcot'nun çevirdiğim derslerinin son okumasını yapmama yardımcı olmuştu, bir diğer oğlu Gustav Mahler'le arkadaştı, vesaire. Ama en büyük yakınlığımı özellikle yaşlı Hammerschlag'laydı.
- BK: Mathilde, Jean-Martin, Ernst ve Sophie...
- SF: Evet, hepsinin ismi ya hocalarımdan ya da hocalarımdın, akıl hocalarımdın ailelerindeki kadınlardan geliyordu.
- BK: Oğlunuz Oliver dışında elbette.
- SF: Kızım Anna'yı da unutmayın.
- BK: Henüz 1890'ların başını konuştuğumuz için...
- SF: Anna'nın beklemesi gerekecek.
- BK: Oliver'a dönersek... Onun ismi o dönemki ruh halinize ilişkin epey ipucu veriyor sanırım.
- SF: Ah, öyle mi düşünüyorsunuz?
- BK: Onun isminin köklü İngiliz monarşisini yıkan ve Kral I. Charles'ın idamını onaylayan Oliver Cromwell'den geldiğini varsaymakta hata mı ederim?
- SF: Ne demek istediğinizi anlıyorum. Diğerleriyle; Breuer, Charcot, Brücke, Hammerschlag'la kişisel bağlantılarım vardı ama Cromwell'le yoktu.
- BK: Evet. İnsan, Cromwell'in sizi gerçekten etkilediği izlenimine kapılıyor... Üstelik sadece bir kralı, yani bir baba figürünü öldürdüğü için değil, aynı zamanda eski rejimi devirip yenisini kurduğu için de... Sizin tıpta ve psikolojide yapmaya çalıştığınız gibi.
- SF: Evet, yine de Cromwell'inkinden daha az kanlı bir devrim yaptığımı düşünmeyi tercih ederim.

- BK: Cromwell'in aynı zamanda Yahudileri yeniden İngiltere'ye kazandırmak için uğraştığını da bildiğinize eminim. Bu, ona hayranlığınızı artırmış mıydı?
- SF: *Sizinkini* artırmıyor mu bu? Yahudiler yüzyıllar önce İngiltere'den sürülmüştü.
- BK: Çok eskiden; on üçüncü yüzyılda I. Edward, Yahudileri İngiltere'nin dışına sürmüştü.
- SF: Ve Cromwell onları geri getirdi.
- BK: Bazı tarihçiler Cromwell'in bunu Yahudilere karşı duyduğu büyük sevgiden dolayı *değil*, aslında Amsterdam'daki varlıklı Yahudi tüccarları İngiltere'ye çekebilmek için yaptığını ileri sürüyorlar.
- SF: Belki öyledir. Olabilir. Ancak sebebi ne olursa olsun, sonuçta bunu yaptı.
- BK: Oliver Cromwell'le güçlü ve anlamlı bir bağınız olduğunu görebiliyorum.
- SF: Cromwell'i bir İngiliz olarak sevdiğimi de belirtmeyi unuttunuz. İngilizlere karşı her zaman büyük bir hayranlığım vardı.
- BK: Üvey ağabeyleriniz Emanuel ve Philipp, Manchester bölgesine göç etmişlerdi ve siz de onları ara sıra ziyaret ediyordunuz.
- SF: Evet, bu içimde ömrüm boyunca İngiltere'ye gitme arzusu uyandırdı. 1938'da Viyana'dan ayrıldığımızda, başka bir yere değil de Londra'ya yerleşme izni aldığımızda o kadar mutlu oldum ki. Yıllardır yaşadığım yuvamı terk etmek istemiyordum elbette... Ancak sizin de bildiğiniz sebeplerden dolayı buna mecburdum ve İngiltere'den daha keyifli bir yer bulamazdım. Ülkenizin yetkilileri, özgürlük içinde ölebilmem için Londra'ya yerleşmeme izin verdiler.
- BK: Ve Cromwell Yahudileri geri getirmemiş olsaydı...
- SF: Yersiz yurtsuz kalabilirdim. Yahut Amerika'ya gitmek zorunda kalabilirdim ki bu, hiç istemeyeceğim bir şey olurdu.
- BK: Bu konuşmamızın keşfettirdikleri çok ilginç. Sohbetimiz gerçekten çok katmanlı, çok değişkenli...
- SF: Fazla değişkenli...
- BK: Evet, zihnin fazla değişkenli, güdüsel hatlarla dolu yönleri... Küçük bir davranış dahi çok fazla nedensel katkının sonucu.
- SF: Evet, eylemlerimizin ardında yatan arzuları anlamak için çeşitli varsayımları değerlendirdiğimiz psikanalitik bir çalışma yapıyoruz. Bu çok

faydalı bir çalışma, ne var ki Café Landtmann yerine bir seans odasında yapılması daha doğru olurdu.

BK: Elbette Profesör Freud, elbette.

SF: Ama siz bir şeye dikkat çekmiştiniz sanırım... 1892 ve 1893 yıllarıyla ilgili.

BK: Evet... Çocuklarınızın doğumu ve akıl hocalarınızın ölümü size, histeri ve diğer nevrozlara psikiyatrik yaklaşımı Cromwell-varı bir devrimle yıkmanızı sağlayan özgürlük, özgüven ve güç hissini vermiş olabilir mi, bunu merak ediyordum.

SF: Evet ve bu çabam 1893 yılında histeri üzerine yazdığım makalede doruğa ulaştı.

BK: “Histerik Olguların Ruhsal Mekanizması: Ön Bildiri” mi?

SF: Evet, Josef Breuer’le birlikte yazdığımız.

BK: Bu makaleyi 1895 yılında yayımlanan *Studien über Hysterie... Histeri Üzerine Çalışmalar* kitabınızın giriş bölümünde de kullandınız.

SF: Evet.

BK: Belki bu makaleyi, sonra da dönüm noktası olan kitabı biraz daha detaylı ele alabiliriz.

SF: “Ön Bildiri” Breuer’le uzun işbirliğimizin sonucuydu; onun “Anna O.” vakasına ve benim histerik hastalarla yaptığım daha güncel çalışmalara dayanıyordu. Çok hasta bir hanımefendiyi tedavi etmiştim...

BK: Bayan “Emmy von N.” mi?

SF: Ta kendisi.

BK: Onu, Breuer’in “Anna O.”yla yaptığı gibi her gün ziyaret ediyordunuz.

SF: Bu hanım, Emmy von N. histeri ve tedavisi konusunda bana epey bir şey öğretti.

BK: Daha önceki doktorların histerik kadınları, sahtekâr ve numaracı olarak gördüklerini, doktorların dikkatine layık bulmadıkları için göz ardı ettiklerini konuşmuştuk.

SF: Ama bizim görüşümüz farklıydı. Biz, yani Breuer ile ben, bu kadınların çok sayıda semptomdan dolayı acı çektiklerini görebiliyorduk. Nevralji, uyuşma, anoreksi, tik, kusma, sarsıntı, kasılma, halüsinasyon ve daha niceleri...

BK: Siz de Breuer'le bu hastaların özel hayatlarını; erotik yaşantılarını ve evliliklerini sorgulamaya başladınız.

SF: Bunu daha önce kimse yapmamıştı.

BK: “Ön Bildiri”deki temel unsurlardan bahsedin bize.

SF: Breuer'le histeriyi bir tür travmatik nevroz olarak görmeye başlamıştık. Hastaların histerik semptomlarına, genellikle uzun zaman önce başlarına gelen bir şeylerin yol açtığına dair kanıtlar ortaya koyduk. Ancak hastalar sıklıkla temeldeki sebepleri hatırlamıyorlardı. Dolayısıyla hastalarımızın daha rahat konuşabilecekleri bir hale gelmeleri için hipnoz uygulamakla işe başladık.

BK: Ve onlara epey bir zamanınızı ve ilginizi adadınız.

SF: Evet, adadık. Bu sayede gözlemleyerek bir yapı keşfedebildik. Hastalar konuşuyorlardı ve bastırılmış anılarını ortaya çıkarıyorlardı. Bu açılma, abreaksiyon... yani boşalma, çok fazla duygulanımı beraberinde getiriyordu.

BK: Duygusallığı.

SF: Evet... Hastalar ağlıyor, bağırıyorlardı. Ve histerikler böylelikle semptomlarından kurtuluyorlardı.

BK: Kitabınızda çok güzel bir ifade kullanmıştınız. Bu konuşma sürecinin hastaya “ağlama” ve “içini dökme” imkânı verdiği söylemişsiniz.

SF: *Ja, ja*, hatırlıyorum. *Sich ausweinen...* gözyaşı dökmek, ağlamak.

BK: Bir ifade daha kullandınız...

SF: *Sich austoben...* “İçini dökmek” de diyebilirsiniz. İçerideki öfkeyi dışavurmak. *Ja*, çağrışıma çok açık bir ifade. Hatırlıyorum.

BK: Breuer'le hastaların o güne dek travmalarını boşaltma... deşarj olma fırsatına erişemedikleri varsayımına ulaşmıştınız. “Bastırılmış” kelimesini de ilk defa kullandınız.

SF: Sadece psikanalitik anlamda ilk defa. “Bastırılmış” kelimesini ben keşfetmedim.

BK: Evet, biliyorum. Ancak acı veren anılara olanları tanımlamak için “bastırma”ya bu anlamı yükleyen siz oldunuz. Bu acılar genellikle bastırılıyorlardı.

SF: Kesinlikle.

- BK: Bu gözlemlerinizin sonucunda, en ünlü cümlelerinizden birini kurdunuz: “Histerikler temelde anılardan mustarıptır.”
- SF: *Ja, öyle. “Der Hysterische leide größtenteils an Reminiszenzen.”*
- BK: Bu makaleniz önemli bir nöroloji dergisinde yayımlandı. Bunu başarmak bugünlerde imkânsız olurdu.
- SF: Belki de. Ama “Ön Bildiri”, kitabımızın çıkış noktası oldu. Breuer’i benimle birlikte kitap yazmaya ikna etmek zorunda kaldım. Kolay olmadı. Breuer’i tereddütlü bir psikoterapist olarak tarif edebilirim. Yine de onu işbirliğine ikna edebildim.
- BK: Ve böylece “Ön Bildiri” *Histeri Üzerine Çalışmalar*’ın ilk bölümü oldu.
- SF: Mayıs 1895’te yayımlandı...
- BK: Breuer sonunda kitap için “Anna O.” vakasını kaleme aldı.
- SF: Evet, *Fräulein Pappenheim* vakasının öyküsü. Vakayı bu şekilde kayda geçirmek on beş yılını almıştı. İkircikliliğini görüyorsunuz.
- BK: Dr. Breuer’in tereddüdünü anlıyorum. Bir tıp adamı... bilim adamı olarak yetişmişti ve kendini çok tuhaf bir sürü semptomu olan bir hastayla karşı karşıya bulmuştu.
- SF: “Monosemptomatik” değil de “polisemptomatik” olarak adlandırılabilcek bir hasta.
- BK: Evet. Zihnindeki “şahsi tiyatro”dan ve “hayal dünyasındaki peri masalları”ndan bahsediyordu. Breuer çok hasta bir kadınla karşı karşıyaydı.
- SF: Ama aynı zamanda çok konuşkan bir hastayla...
- BK: Evet, çok hasta, çok konuşkan biri.
- SF: Ve Breuer’le ben o konuşkanlıktan yararlanıp histerik diğer hastalarımızı da konuşmaya teşvik ettik... *Konuşma* kürüne.
- BK: Breuer, *Fräulein Pappenheim*’ın gündüzdüşlerini anlatmasına da, öfke lenmesine de izin veriyordu.
- SF: Evet, hasta yastık bile fırlatıyordu.
- BK: Tüm semptomlarını canlandırmayı başardı; şaşılığını, siyah yılanlarla ilgili halüsinasyonlarını ve diğerlerini.
- SF: Breuer, tüm bunları hastanın uzun süre bakmak zorunda kaldığı babasını kaybetmenin yasına bağladı.
- BK: Breuer onun konuşmasına izin vermekle kalmayıp onu besledi de.

- SF: Artık hastalara yemeklerini bizim yedirmememiz gerektiğini biliyoruz. Bu yalnızca hastanın doktoruna yönelik erotik duygularının daha da gelişmesine neden olur.
- BK: *Herr Professor*, sizin de hastalarınızdan meşhur “Fare Adam”a yemek verdiğiniz doğru mu?
- SF: Evet, ama o başka bir konu. Zavallı adam hiçbir şey yememişti. Açtı. Breuer’in yaptığı gibi erotik aktarımı teşvik etmemiştim.
- BK: Akıl hocanız Dr. Breuer, *Fräulein Pappenheim*’ı günde iki kez ziyaret ediyordu. Sizce bu, haftada beş kez psikanaliz yapmaya model teşkil etti mi? Hastayla her gün iletişim kurmanın değeri bakımından?
- SF: Belki. Belki.
- BK: Hastayı gerçekten yakından gözlemliyordu.
- SF: Üstelik diğer doktorlardan farklı olarak, standart sakinleştirici uygulamalarına başvurmuyordu.
- BK: Bunun yerine konuşmayı kullanıyordu.
- SF: Konuşma. *Ja*, öyle.
- BK: Çağdaş psikanalistler tedavinin aslen “konuşma” değil, “dinleme kürü” olabileceğini tartışmaya başladılar. Konuşmak sağaltım sağlayabilir ama dinlenmek bazen sağaltım açısından daha etkili olabilir. Bazıları “ilişkisel kür”den bile söz ediyor; yani, başka biriyle ilişki halinde olmaktan.
- SF: Bu konuda size karşı çıkamam.
- BK: Daha önce Anna O. vakasından bahsederken, tedavi bittikten bir süre sonra bir kuruma yatırıldığını ve mucizevi sanılan “konuşma kürü”nün o kadar da mucizevi olmayabileceğini konuşmuştuk.
- SF: Breuer’e haksızlık etmemeliyiz; yayımlanan raporunda, hastanın 1881 yılında intihar dürtülerinin olduğunu ve bakılmak üzere Viyana’da bir kır evine kapatıldığını yazmıştı. Yani hastanın halihazırda böyle bir deneyimi vardı. Asıl sorun Breuer’in psikanalizi bilmiyor oluşuydu. Katartik boşalma terapisini... konuşma kürünü biliyordu ama negatif aktarımı bilmiyordu. Bu daha sonra ortaya çıkacaktı.
- BK: Konuşma kürünün... dinleme kürünün sabır gerektirdiğini... genellikle yıllara yayılan yavaş bir çalışma gerektirdiğini fark etmek biraz daha zaman alacaktı.

- SF: Hastanın da gerçek duygulanımlarıyla boşalmaya devam etmesi de gerekliydi. Bunların hepsi zaman alan süreçler. Bir süre sonra hasta tedaviyi baltalamaya karar verebilir. Durum çok karmaşık bir hal alabilir.
- BK: Dr. Breuer hastanın erotizm patlaması, onun bebeğini taşıdığına inanması karşısında korkuya kapıldı.
- SF: Evet. Bu semptomun ne anlama geldiğini bilmiyordu. O noktada, ben de bilmiyordum. İstisnasız herkeste var olan Ödipus karmaşasını keşfetmek biraz zaman almıştı... Yani genç kızın babasından çocuk sahibi olma arzusunu.
- BK: Anlıyorum.
- SF: Belki de bu tedavinin çok kolay olduğu izlenimini yaratmıştık. Biraz sohbet ve *voilà*, hasta iyileşiyormuş gibi.
- BK: Önce 1900'lerin ilk yıllarında ve 1910'larda, ardından da 1920'ler ve 1930'larda yazınınız ilerledikçe sizin gibi, okurlarınız da psikanalitik çalışmanın karmaşıklığına dair daha derin bir anlayış geliştirebildi.
- SF: Kesinlikle. Size katılıyorum.
- BK: Ama Breuer'in konuşma kürü yöntemi, 1880'lerin sonunda ve 1890'ların başlarında histerik hastalarla yaptığınız çalışmalara hem ilham kaynağı oldu, hem de bir zemin oluşturdu.
- SF: Evet. Farkına bile varmadan nöropatoloğluktan psikoterapistliğe doğru bir dönüşüm yaşamaya başlamıştım. Bir beyin doktorundan, zihin doktoruna dönüşmüştüm. Sizin ifadelerinizi kullanırsak konuşan-dinleyen-ilişki kuran bir doktor.
- BK: Bana Emmy von N.'den bahsedin. *Sizin* ilk histerik hastalarınızdan biriydi. Sanırım onunla çalışmaya 1888 yılında başladınız.
- SF: Notlarımı kontrol etmem gerekir ama doğru söylüyor olabilirsiniz.
- BK: Pek çok nevrotik semptomu vardı. Depresyon, uykusuzluk ve bedensel ağrılarla kuşatılmış polisemptomatik bir hastaydı.
- SF: Daha önce kaplıca ve masaj tedavisi uygulayan birçok doktora görünmüştü ama hiçbiri işe yaramamıştı.
- BK: Ama *siz* de masaj uyguladınız. Hatta masajı Emmy von N.'nin tüm vücuduna bizzat kendiniz, bazen günde iki kez yaptınız.

- SF: Beni bu konuda eleştirmemelisiniz. O noktada henüz psikanalist olmamıştım ve bildiğiniz üzere, doktorların hastalarının vücuduna dokunma yetkisi vardır.
- BK: Gözlerine de dokundunuz...
- SF: Çağrışımları ve anıları tetiklemek için. Bu, psikanalitik çalışmamın başlangıcını teşkil etti. Breuer'in hipnoz ve hastalara zaman ayırma yöntemlerini kullandım. Aynı zamanda özellikle bu hastanın erken dönem anılarını da ele almaya başladım.
- BK: Bayan Emmy'ye, o divanda uzanırken danışmanlık yaptınız.
- SF: Evet ama onu divana ben yönlendirmedim. Onu tedavi etmeye başladığımda yatar pozisyonda olmayı kendisi tercih etti.
- BK: Bu, diğer hastalara divanı önermenizde etkili oldu mu?
- SF: Kasten değil ama belki bilinçdışı olarak. O zamanlar çoğu histeriğin, genellikle histerik paralizler yüzünden aşırı yorulup ayakta duramadığını ve sırtüstü uzandığını da dikkate almalısınız.
- BK: Bayan Emmy'nin zorluklarından bahsedin bize.
- SF: Çok ama çok zor bir çocukluk geçirmişti. On dört çocuğun on üçüncüsü, düşünebiliyor musunuz... Üstelik pek çoğu çoktan ölmüştü. Hayatta kalan pek azından biriydi.
- BK: Bu kadar çok çocuğu toprağa vermek zorunda kalmak hem onun için hem de özellikle annesi için ne kadar korkunç.
- SF: Evet, oldukça korkunç gerçekten.
- BK: Tedavi olarak masaj, kaplıca ve hipnoz pek işe yaramamıştı.
- SF: Bazı anıları açığa çıkarmayı başardım, bunlardan biri de kardeşlerinin ölü hayvanların cesetlerini üzerine attıkları bir hikâyeydi. Bu anıyı yeniden anlatmak Emmy von N.'in bayıltıcı şiddette spazmlar geçirmesine sebep oldu.
- BK: Psikanalitik açıdan çok verimli bir araştırma zeminine benziyor.
- SF: Öyleydi gerçekten. Bir sürü travma atlatmıştı. On beş yaşındayken bir gün annesini... inme yüzünden ölmüş halde bulduğunu biliyor muydunuz? Sonraki yıllarda hastanın kocası da ölmüştü. Bu anıları bana detaylarıyla anlatmasını sağlıyordum.
- BK: Emmy von N.'yi nispeten kısa süre tedavi ettiniz.

- SF: Evet, doğru hatırlıyorsam yedi hafta çalıştık. Takdir edersiniz ki uzun bir analiz değildi. Ancak 1888 yılında bir hastaya yedi hafta ayırmak oldukça olağandışı bir yatırım anlamına geliyordu. Konuşmamızın başlarında, Meynert'in kliniğindeki delilerden bahsetmiştim, hatırlıyor musunuz? Geldikleri gibi gidiyorlardı, çok hızlı bir hasta akışı vardı ve neredeyse hiç kimse onlarla konuşmuyor ya da çocukluk deneyimlerini sorgulamıyordu.
- BK: Yani konuşma kürünün hastalarla yol katetmenize yardımcı olduğunu keşfettiniz.
- SF: Ve bu çalışma yönteminde giderek daha deneyimli hale geldim.
- BK: Hastalar sizi özellikle tercih ediyor, arayıp buluyorlardı.
- SF: Evet, hem de bazen hiç beklenmedik yerlerde. Tatildayken bile.
- BK: Ah, sanırım "Katharina"dan söz ediyorsunuz; bir başka vakanız.
- SF: 1893 yılında Rax'a tırmanmaya gitmiştim.
- BK: Dağcılığı seviyordunuz.
- SF: Keşke hâlâ yapabilseydim.
- BK: Pek çok kişi Rax'ı bilmiyordur diye tahmin ediyorum.
- SF: Gerçekten mi?
- BK: Avusturya ve civarından olmayan okurlar Rax'ı bilmiyor olabilir.
- SF: Çok yazık. Viyana'nın yaklaşık elli kilometre dışında, Avusturya sınırında muhteşem sıradağların bir parçasıdır. En yüksek noktası 2.000 metrenin üzerinde. O dağa hiç tırmandınız mı?
- BK: Ne yazık ki hayır.
- SF: Bir gün mutlaka yapmalısınız. Rax ve Schneeberg...
- BK: Kar dağı.
- SF: Evet, Schneeberg, "kar dağı" anlamına geliyor. Rax ve Schneeberg, Höllental'in etrafını sarıyor; sanırım siz buna "Cehennem Vadisi" diyorsunuz. Çok güzel bir yer. Oldukça etkileyici. Schneeberg'e de, Rax'a da tırmandım.
- BK: Ve tırmanışa gittiğiniz tatilinizde Rax'ta bir otelde kaldınız.
- SF: Evet. Ottohaus'da. Tam adını söylemek gerekirse Erzherzog-Otto-Schutzhaus. Adını hâlâ hatırlamam ne tuhaf.
- BK: Peki, orada ne oldu?

- SF: Ziyaretçi defterine adımlı yazmıştım ve kendimi Dr. Sigmund Freud olarak tanıtmış olmalıyım. Elbette, nihayetinde bunun bir davet olarak algılandığını fark ettim...
- BK: Neye davet?
- SF: Konuklara hizmet eden kızlardan biri, aslında otelin sahibinin kızı "Katharina"... kısa süre sonra yanıma yaklaştı ve sinirlerinin bozuk olduğunu, önceki tedavi çabalarının işe yaramadığını anlattı.
- BK: Hastalarımızın çoğunun daha önce başka, çoğunlukla da oldukça başarısız tedaviler görmüş olmaları beni çok şaşırtıyor.
- SF: Korkarım, hep böyle oluyor.
- BK: Sonuç olarak Katharina cesaretini toplayıp yanınıza geldi ve sizinle konuştu. Tamamen yabancı biriyle.
- SF: Üstelik ebeveyninin otelinde kalan bir konukla. Oldukça cesaret istiyor gerçekten. Belki de çok çaresizdi.
- BK: Ama siz onu dinlediniz.
- SF: Evet. Bir doktor hiçbir zaman tümüyle tatilde olamaz. Doktorlar her zaman hastalara bakma sorumluluğuna sahiptir, yılın üç yüz altmış beş günü.
- BK: Peki, Katharina semptomları hakkında size ne anlattı?
- SF: *Ach*, zavallı kızın o kadar çok semptomu vardı ki... Kaygı nöbetleri ve nefessizlik. Aynı zamanda boğulma korkusu. Baş dönmesi. Dahası, kulağında çınlama, ölüm korkusu ve kusma. Bir hekimi uzunca bir süre meşgul edecek kadar çok semptom, sizce de öyle değil mi?
- BK: Siz nasıl bir yol izlediniz?
- SF: Ona hipnoz teklif edemedim. Bir seans odam yoktu. Etrafta gerçekten mahremiyet sunan hiçbir yer yoktu. Ama konuştuk. Sadece konuştuk. Elbette çok erken yaşta rahatsız edici bir cinsel sahneye tanık olduğunu ortaya çıkarmamız uzun sürmedi. Amcası...
- BK: Ona tecavüz mü etmişti?
- SF: *Nein, nein*. Vaka öyküsünde yazdığım gibi...
- BK: Evet?
- SF: Amcası, kızın vaka öyküsünde "Franziska" olarak belirttiğim *kuzenine* tecavüz etmişti. Amcasını kuzeni Franziska'nın üzerine yatmış halde görmüştü. Elbette, hikâyede yer alan kişilerin mahremiyetini korumak

adına adamdan “amca”sı olarak bahsetmiştim. Ama, şimdi, yıllar sonra, söz konusu adamın gerçekte kim olduğunu açıklayabilirim...

BK: Amcası değil miydi?

SF: Söz konusu adam aslında babasıydı. Katharina *babasını* kuzenine tecavüz ederken görmüştü. Daha da kötüsü, baba daha sonra bu kuzenle evlenmişti.

BK: Katharina bu olayla ilgili olarak babasıyla ya da kuzeniyle yüzleşmemiş miydi?

SF: Bunu bir sır olarak saklamıştı. Yazılarımı okuduğunuz için bilirsiniz, sırlar çok patojenik bir hal alabilir. Sır saklamak kişiyi hasta edebilir.

BK: Ama Katharina size güvendi.

SF: Evet. Sonra, babanın şehvet düşkünlüğünü sadece Franziska’ya yansıtmakla kalmadığını da öğrendim elbette. Ahlsız baba aslında Katharina on dört yaşındayken ona yönelik cinsel edimlerde de bulunmuştu. Adam içiyor, sarhoş oluyor ve bu tür cinsel hareketlerde bulunuyordu.

BK: Yani babasını Franziska’yla görmek...

SF: Tam olarak öyle. Kesinlikle. Kendisinin daha önce tecrübe ettiği, bastırılmış ve söze dökülmemiş istismara ilişkin anıları yeniden canlandırmıştı.

BK: Ne kadar korkunç.

SF: Baba, kuzen Franziska’yı hamile de bırakmıştı. Dolayısıyla durum gerçekten çok karmaşık bir hale gelmişti.

BK: O noktada henüz Ödipus karmaşasına ilişkin teorinizi ortaya koymamıştınız, değil mi?

SF: Doğru. O, birkaç yıl sonra gerçekleşecekti. Ama neden sordunuz?

BK: Bu türden bir cinsel travmanın genç birine çok zarar verebileceğini biliyoruz. Durumun, çocuğun, anne ya da baba istismarcı dahi olsa ebeveyne karşı hissettiği tutkulu arzu yüzünden karmaşılaşabileceğini de biliyoruz.

SF: Durum tam olarak böyle. Katharina’yı on ya da on beş yıl sonra ve Rax dağında *değil* de Berggasse’deki ofisimde tedavi etseydim, kıskançlık duygularını etraflıca ele alırdım. Her kız çocuğu babasının düşlem nesnesi olmak ister.

BK: Yani Katharina babasını Franziska’ya dokunurken gördüğünde sadece tiksirmekle kalmayıp aynı zamanda biraz kıskanmış da olabilir.

SF: Hiç şüphesiz öyle olmuştur.

- BK: Bu vakayla önemli bir katkıda daha bulundunuz; cinsel istismar Katharina on dört yaşındayken onun üzerinde tam bir etki yaratmamış, ancak yıllar sonra kendisi cinselliğini kazanınca...
- SF: ...sonraki sahneye tanık olmak önceki sahneye ilişkin, o zamanlar ona pek bir şey ifade etmeyen anıları ve duyuşsal izlenimleri yeniden canlandırmıştı. Evet, travma iki aşamalı gerçekleşebilir. Genellikle ikinci, sonraki aşama... hasta tarafından çok daha güçlü hissedilir.
- BK: Yani travmanın bir kuluçka dönemi var.
- SF: Çok kısa ve öz bir şekilde ifade ettiniz. Size katılıyorum.
- BK: Peki, Katharina'ya ne oldu? Bu basit konuşma... itiraf eylemi bir fark yarattı mı?
- SF: Semptomlarından bir nebze kurtuldu sanırım. Ancak vakayı istediğim şekilde takip edemedim. Daha sonra hastayla kimi zamanlarda iletişim kurdum ve sonunda iyi olduğunu düşünüyorum.
- BK: Çeşitli tarihçiler Katharina'nın ve aile üyelerinin gerçek isimlerini ortaya çıkardılar.
- SF: *Ach*, şu yatak odasını gözetleme merakı... Hastalarımın kimliklerini ifşa etmişler!
- BK: Bu veri artık herkesin erişimine açık olduğuna göre, klinik-biyografik bir bilgiyi paylaşmama izin verin lütfen.
- SF: Eh, yapacak bir şey yok sanırım...
- BK: Aurelia Kronich.
- SF: Evet, bu Katharina'nın gerçek ismiydi. Aurelia Kronich.
- BK: Ya babası? Onun ismini hatırlıyor musunuz?
- SF: Hayır, bu kadar zaman sonra hatırlamıyorum.
- BK: Julius Kronich.
- SF: Bunun ne önemi var?
- BK: Aurelia yıllar sonra Julius Öhm isimli biriyle evlendi.
- SF: Onu taciz eden babasıyla aynı isimde biriyle mi evlendi?
- BK: Evet. Bu bir tesadüf olabilir mi?
- SF: Kesinlikle olamaz. Benim anlayışıma göre bu çok zor. Ancak tıbbi mahremiyet adına, bu detayları yazılı olarak ifade etmezdim. Anlıyor musunuz?

- BK: Elbette anlıyorum ama bu bilgi Julius Kronich'in kızı üzerinde yarattığı derin etkiyi anlamamıza gerçekten çok yardımcı oluyor. Julius isimli bir cinsel partnerden çok da kolay uzaklaşamamışa benziyor.
- SF: Sadece iyi bir Julius'la evlenmeyi başardığını umuyorum; bahsettiğiniz bu *Herr Öhm* sayesinde hastanın zalim babayı daha sevgi dolu birine dönüştürebildiğini.
- BK: Travmaları kazanımlara dönüştürmek.
- SF: Travmaları kazanımlara dönüştürmek, evet.
- BK: Sanırım *Histeri Üzerine Çalışmalar*'daki diğer tüm kadınları tek tek detaylı şekilde ele alamayacağız. O kitapta o kadar çok vakayı yazdınız ki... Hepsi de şu an oldukça iyi biliniyor: "Elisabeth von R.", "Lucy R.", "Cäcilie M." ve diğerleri.
- SF: Onları ben de hatırlıyorum. "Cäcilie M." rumuzu verdiğim hastamı biliyorsunuzdur.
- BK: Elbette... Klasikleşmiş vaka öykülerinizden biri ama diğerlerinden biraz daha kısa bir anlatısı var.
- SF: Evet, öyle. O kadın... Gerçek ismini biliyor musunuz?
- BK: Anna von Lieben.
- SF: Demek dedektifler her şeyi ortaya çıkarmış!
- BK: Galiba...
- SF: "Cäcilie", yani Anna von Lieben, şu anda oturup kahve içtiğimiz Café Landtmann'ın tam üzerindeki dairede yaşıyordu.
- BK: Gerçekten mi? Bir *Kaffeehaus*'un üzerinde?
- SF: İnsan buna olasılık vermiyor ama o zamanlar Viyana'da malikânelerin bir kısmının zemin katında dükkânlar, üstlerinde de birçok kat vardı. Café Landtmann'ın bulunduğu yapı sanırım dört katlıydı ve von Lieben ailesi uzun yıllar orada yaşadı. Bina, Palais Lieben-Auspitz olarak biliniyordu.
- BK: Yani Café Landtmann'a sadece kahvenizi içmeye ve gazetenizi okumaya değil, aynı zamanda Bayan von Lieben'i tedavi etmeye geliyordunuz.
- SF: *Ja*. Bu binada başka ne olduğunu biliyor musunuz?
- BK: Hayal dahi edemiyorum.
- SF: Uzun yıllar Viyana'nın önemli ev sahibelerinden biri ve çok zeki bir kadın olan Bertha Zuckerkandl, şehrin tüm entelektüellerinin bir araya geldiği meşhur toplantılarını burada düzenliyordu.

BK: Ne kadar etkileyici... Tarihte iz bırakmış bir konak.

SF: Öyle.

BK: Siz de histeri üzerine vakalarınızla gerçekten yeni bir çığır açtınız.

SF: Ne anlamda?

BK: Onları o kadar güzel, ilgi çekici ve etkileyici bir dille anlattınız ki...

SF: Üslubum üzerinde çok çalışıyordum.

BK: Bu vaka öykülerini sırrı çözülmesi gereken, gizemli hikâyeler gibi sundunuz.

SF: Vaka öykülerimin sıradan psikiyatrik raporlardan ziyade, kısa romanlar şeklinde okunmalarına şaşkınlığımı dile getirdiğimi sanıyorum.

BK: Bu anlatılarınızı hastalarınızın konuşmalarından gerçek ve çok zengin örneklerle donatmanızı hep çarpıcı bulmuşumdur. Psikiyatri tarihinde en sıradışı bulduğum şey bu oldu.

SF: Evet, hastalarımın hikâyelerini çok ciddiye alıyordum ve anlatılarından alıntılar yapıyor, sözlerini elimden geldiğince olduğu gibi aktarmaya çalışıyordum.

BK: Bunu psikiyatri tarihinde gerçekten ilerici bir adım olarak görüyorum. Hasta *hakkında* konuşmaktansa hastayla *birlikte* konuşmak.

SF: Ne demek istediğinizi anlıyorum. Evet, vurguyu değiştirmeye çalıştım.

BK: Klinik karşılaşmayı daha etkileşimsel ve ilişkisel bir hale getirdiniz.

SF: Eh, öteki türlü...

BK: Hastayı klinik terimlerle tarif etmekti.

SF: Bense bu kadınları kendi sözleriyle sunmaya çalıştım. Böyle yaptığımı memnunum.

BK: *Histeri Üzerine Çalışmalar* nöropatolojiden psikoterapiye geçişinizin gerçek bir göstergesi oldu.

SF: Kesinlikle.

BK: Ve bu süreçte hipnozu daha az kullanmaya, serbest çağrışıma ise daha çok başvurmaya başladınız.

SF: *Freier Einfall*.

BK: "Serbest çağrışım"ın Almandaki karşılığını, İngilizcedeki *free association* ifadesine kıyasla sürece daha uygun buluyorum, siz ne dersiniz?

- SF: Eh, evet. Hastalarla çalışmalarımda onlardan düşüncelerini, zihinlerine serbestçe düşecek şekilde özgür bırakmalarını istiyordum. *Free association*, bunu daha etkin, iradi bir süreçmiş gibi gösteriyor ve niyetlendiğim şey kesinlikle böyle bir şey değildi.¹⁷
- BK: Büyük bir Amerikalı psikanalist olan Dr. Robert Langs...
- SF: Bu ismi bilmiyorum.
- BK: 1970'lerde, yani ölümünüzden çok sonra önem kazanan bir isim. Yine de oldukça zeki bir adamdı... Maalesef vefat etti. Bir keresinde serbest çağrışımı bana zihnın dans etmesine izin vermek olarak tarif etmişti!
- SF: Bu hoşuma gitti. Evet, hasta divanda uzanırken zihni bir şelaleye dönüşmelidir. Düşüncelerin zihinde belirmesine, dans ederek kendilerini göstermesine izin verilmelidir. Böylece hasta için neyin *gerçekten* önemli olduğunu anlamaya başlarız.
- BK: Bugün pek çok psikoterapi yöntemi akılcı sorular sormaya dayanıyor. "Sizi buraya ne getirdi?", "Bu size ne hissettiriyor?" vesaire. Hastaların bu tür soruların gerçek cevaplarını genellikle bilmediklerini düşünmüşümdür hep.
- SF: Benim zamanımda insanlar basitçe, "Sinirlerim, *Herr Doktor*," derdi ama bu bize hiçbir şey anlatmıyor.
- BK: Ama "*Freier Einfall*" hastanın zihnindeki şahsi tiyatronun hikâyelerine erişmemizi sağlıyor.
- SF: Evet, psikanalizin özü bu. *Hastaya* bir şey yapmayı gerektiren hipnoz tekniğini de terk ederek hastanın kesintisiz konuşabilmesini sağladım. Ancak bu şekilde gömülü zihin şehrinde kazı yapma sanatını icra edebilmeye başladık.
- BK: Arkeolojik gömülü şehir benzetmesini de *Histeri Üzerine Çalışmalar*'da kullanmıştınız, değil mi?
- SF: Bu konuyla uzun süredir ilgileniyordum. Arkeoloji aşkımla psikoloji aşkımlı birleştirdim ve ikisinin de aslında neredeyse aynı şey olduğu fikrini ortaya attım. Daha önce konuştuğumuz gibi, psikologlar, zihnın arkeoloğu olmalıdır.
- BK: Yani hipnoz tekniğini terk ettiniz.
- SF: Evet, yavaş yavaş bıraktım.

17 Türkçedeki "serbest çağrışım" karşılığı, kavramın Almancasına paralel şekilde daha istemsiz bir süreçle işaret eder. *Free association* ise "çağrışım" yerine, "çağrıştıрма" olarak düşünülebilir. (yhn.)

- BK: Parmaklarınızı hastanın alnına bastırmayı da bıraktınız.
- SF: Evet, bunu bazen yapıyor ve akıllarından geçenleri söylemelerini istiyordum; belki de fazla somut bir şekilde düşünceleri zihinlerinden çıkarmaya çalışıyordum. Ancak bunun da gereksiz ölçüde müdahaleci bir uygulama olduğunu zaman içinde fark ettim. Daha yumuşak bir yaklaşıma ihtiyaç vardı; doktorun hastanın zihnindeki düşünceleri söze dökmesini daha nazikçe sağlayabileceği bir ortama.
- BK: Katılıyorum.
- SF: Bu anımsatıcı sohbet hoşuma gidiyor. 1890'lar hayatımda çok önemli bir süreçti; geleneksel bir nöroloji doktorundan daha muğlak bir şey haline geldiğim bir dönemdi. İnsanlar bırakın psikanalisti, psikoterapistin ne yaptığını bile tam olarak bilmiyordu. Gerçekten yepyeni bir meslek icat etmiştim.
- BK: Hastalarınız için gerçekten endişeleniyordunuz. Yanlış hatırlamıyorsam, özellikle de “Elisabeth von R.”a dair dokunaklı bir ifade yazmıştınız.
- SF: Ne demiştim?
- BK: “*Fräulein Elisabeth*’e derin, insani bir şefkat duymamak elde değil” ya da buna yakın bir ifade.
- SF: Ja, “*eine herzliche menschliche Teilnahme*”... Derin, insani bir şefkat. Bu doğru olabilir. Çok acı çekiyordu ve içten içe cinsel sırlar taşıyordu.
- BK: Ve siz de zihnindeki çelişkili düşünceleri “savuşturma”... ya da *Abwehr*... yöntemi olarak gördüğünüz savunma mekanizmalarını ortadan kaldırmasına yardımcı oldunuz.
- SF: Evet, öyle yaptım.
- BK: Histeri üzerine yazdığınız kitabı iki önemli gözlemlerle sonlandırdınız.
- SF: Hangi gözlemler?
- BK: Öncelikle ruhsal sağaltım sürecini “hekim için çok emek ve zaman gerektiren bir süreç” olarak tarif ettiniz.
- SF: Sanırım “*mühselig und zeitraubend für den Arzt*” diye yazmıştım.
- BK: Evet.
- SF: Gerçekten emek ve zaman istiyor. O dönemdeki pek çok doktorun kolay, sanırım sizin deyişinizle “kestirme” yolu seçmesinin sebebi tam olarak buydu. Bir sanatoryumda hidroterapi reçete etmek bir doktor için çok daha hızlı, basit ve elbette çok daha az zahmetliydi.

- BK: Son bölümün sondan bir önceki cümlesi psikanalitik yazında defalarca alıntılandı.
- SF: Lütfen bana hatırlatın.
- BK: Şöyle yazmıştınız: "...histerik ıstırabınızı sıradan bir mutsuzluğa dönüştürebilsek çok şey kazanmış olacağız."
- SF: Ah, evet.
- BK: Bununla ne demek istediniz? Şüphesiz ki hiç kimse bir tedavinin sonunda "sıradan mutsuzluk" çekmek istemez. Çoğu insan tam bir iyileşmeyi arzular.
- SF: Cümleyi çok dikkatlice yazdığımı fark edeceksinizdir. "Sıradan mutsuzluk"tan, yani "*gemeines Unglück*"ten makul bir hedef olarak söz etmişim ama aynı zamanda bunun hastanın tecrübe ettiği "histerik ıstırap"tan, yani "*hysterisches Elend*"den daha arzulanır bir hal olduğunu da belirtmişim. Dürüst olmamız gerekirse, mutsuzluk, ıstırapa göre daha iyi bir sonuçtur. Bunun ötesinde herhangi bir şey ise talihli bir kazanım sayılır.
- BK: Bununla neyi kastediyorsunuz?
- SF: Bana bir bakın. Kanserle yıllarca boğuştum. Beni çok mutsuz etti. İnsan psikanaliz sürecine ne kadar girerse girsün, hiçbir şey hastalığı önleyemez, hiçbir şey yaşlanmayı durduramaz, hiçbir şey sevdiklerimizin kaybının önüne geçemez ve hiçbir şey ölümü engelleyemez. İnsanın yaşamak zorunda kaldığı şeyleri düşündüğümüzde sıradan mutsuzluk –gündelik hayatın mutsuzluğu–oldukça kabul edilebilir bir sonuç.
- BK: Ve ileride bunu gerçeklik ilkesinin bir boyutu olarak ele aldınız.
- SF: Ah, elbette.
- BK: *Histeri Üzerine Çalışmalar*'ı başka bir cümleyle sonlandırdınız ki araştırmacılar genellikle bu cümleyi göz ardı ettiler.
- SF: Onu da hatırlatmanız gerekecek.
- BK: Ruhsal sağaltımın histerik ıstırapı sıradan mutsuzluğa dönüştürebileceğini söyledikten sonra şöyle yazdınız: "Ruhsal yaşamınızın sıhhatte kavuşması, bu mutsuzluğa karşı daha donanımlı olmanızı sağlayacaktır."
- SF: Evet, sıhhatli bir *Seelenleben*...
- BK: Ruhsal hayat...
- SF: Evet, *Seelenleben*'in ya da sizin deyişinizle "ruhsal hayat"ın sağlığa kavuşmasıyla, *Unglück*'e, yani mutsuzluğa karşı daha donanımlı hale geliriz.

BK: Çok doğru.

SF: Anlatmaya çalıştığım tam olarak buydu. Bunu bana hatırlattığınız için teşekkür ederim. Az önce de söyledığımız gibi, insan mutsuzluğu engelleyemez. Ama sağlıklı bir zihni olan insan, mutsuzlukla çok daha başarılı bir şekilde savaşılabılır.

BK: Çok derin, çok önemli bir yorum.

SF: Evet, katılıyorum. Hepimiz için çok önemli.

BK: *Histeri Üzerine Çalışmalar* sizi psikoloji alanında gerçekten bağımsız bir düşünür olarak öne çıkardı ve zamanla dünyanın her köşesindeki hekimler çalışmalarınızı okumaya ve fikirlerinizi öğrenmeye başladı.

SF: Düşündüğünüz kadar çok kişiye yayılmadı.

BK: İlk yazılarınızdan esinlenen insanların tümünü bilmiyor olabilirsiniz.

SF: Beğeniden çok düşmanlığı hatırlıyorum.

BK: Elbette. Bildiğim kadarıyla, kitabın diğer yazarı Josef Breuer'le kişisel ilişkinize ciddi zarar verdi.

SF: Söylediğim gibi, çok tereddütlü bir psikoterapist haline gelmişti. Hastası *Fräulein Pappenheim*'i da çok yorucu, çok zorlayıcı buluyordu. Ayrıca cinselliğe ve cinsel sebeplere çok fazla vurgu yaptığımı düşünüyordu.

BK: 1909 yılında kitabın ikinci baskısı çıktı. 1895 tarihli ilk baskının önsözünde ikinizin de imzası varken bu ikinci baskıda ayrı ayrı önsözler yazmış olmanız oldukça dikkat çekici. Bu her şeyi anlatıyor.

SF: O tarihte artık rüyalara, erken çocukluk deneyimlerine, bilinçdışı temsillere odaklanmaya başlamıştım... Bunların hiçbirisi Breuer'in ilgisini çekmiyordu. Ve evet, böylece yollarımız ayrılmıştı.

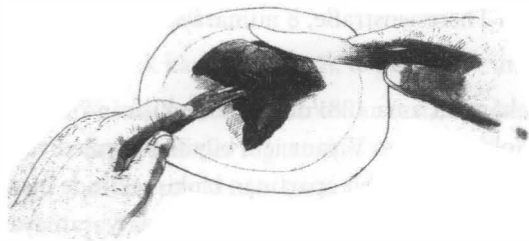
BK: Bu size acı verdi mi? Sonuç olarak Breuer size çok yardım etmişti.

SF: Bunu asla unutmadım da. Asla. Ama insan yoluna devam etmeli. Mütemadiyen mutlu kalabileceğimizi varsaymak çocuksu bir düşünce olur.

BK: Elbette.

SF: Ben artık yoruldum. Üstelik korkarım *Herr Kerl*'i korkutup kaçırdık. Tazeleyici bir şeyler içmemizin zamanı geldi, belki onu geri çağırabilirsiniz.

BK: Memnuniyetle, Profesör Freud.

II. FİNCAN

İntihara meyilli bir veliaht prens ve maktul bir imparatoriçe

- BK: *Herr Kerl*'den bize biraz daha içecek getirmesini istedim.
- SF: *Ach*, bu çok iyi. Susadım ve biliyor musunuz, biraz da acıktım.
- BK: Eh, çok çalıştık. Ama *Herr Kerl*'in size karnabahar getirmeyeceğinden emin olmalıyız!
- SF: Karnabahar sevmediğimi de mi biliyorsunuz?
- BK: Evet, elbette. Eski bir nörolog olduğunuz için karnabaharın size beyni anımsattığını düşünmüşümdür hep.
- SF: Tam olarak öyle. Başka bir şey yemeliyim.
- BK: Elbette *Herr Professor*. Ama tavuk da istemeyeceğinizi düşünüyorum?..
- SF: Hayatımı araştırmayı kendinize gerçekten vazife edinmişsiniz.
- BK: Bir zamanlar meslektaşınız olan Wilhelm Fliess'e yazdığınız bir mektupta bundan bahsetmişsiniz. Ve oğlunuz Martin de *Glory Reflected: Sigmund Freud - Man and Father* adlı hatıratında bunları sevmediğinizi yazmıştı.
- SF: Anlıyorum fakat tavuk sevmememin analizi bana kalsın lütfen.
- BK: Elbette *Herr Professor*.
- SF: Pekâlâ, şimdi neyi konuşalım?
- BK: Yaşam koşullarınızdan pek bahsetmedik. Yaşadığınız konuttan.

SF: Bildiğiniz gibi, karım Martha... *Frau Professor*'la ilk evimiz eskiden Sühnhaus binası olan Maria-Theresienstraße, 8 numaraydı.

BK: Bize Sühnhaus'tan bahsedin.

SF: Eskiden *Ringtheater*'ın mekânıydı ama 1881'de yüzlerce kişinin öldüğü bir yangında tamamen kül oldu. Şehrim Viyana için büyük bir trajediydi. İmparator Franz Josef binanın yeniden, bir apartman bloku şeklinde inşa edilmesini finanse etti. Karımla düşünüp taşındık ve orada yaşamaya karar verdik.

BK: Pek çok kişi Sühnhaus'un lanetli bir bina olduğuna inanıyordu. Etrafta dolaşan bir sürü hayalet olduğuna...

SF: Ne saçma! Ne kadar mantıksız! Bir bilimadamı olduğumdan, bir süre önce orada insanların ölmüş olması benim için en ufak bir sorun teşkil etmemişti. Hayat bir şekilde devam ediyordu. Böylece oraya taşındık ve bilin bakalım ne oldu?

BK: Hiçbir fikrim yok.

SF: En büyük çocuğum Mathilde...

BK: Evet?

SF: Sühnhaus'ta doğan ilk bebek oldu... İlk yeni soluk. Hatta İmparator bize yaveriyle bir tebrik hediyesi ve mektubu gönderdi.

BK: Ne kadar güzel!

SF: Hediye, imparatorluğun porselen atölyelerinde üretilmiş güzel bir vazoydu.

BK: İnanılmaz! Sonra, 1891'de genişleyen ailenizle birlikte Berggasse'ye taşındınız.

SF: Evet, dokuzuncu *Bezirk*'te, Liechtensteingasse ile Porzellangasse arasındaki Berggasse, 19 numaralı binaya; bundan daha önce de bahsetmiştik.

BK: 1938 yılında Londra'ya gidişinize dek, neredeyse elli yıl orada kaldınız.

SF: Çok uzun bir süre.

BK: Öyle. Önce birinci katta, 5 numaralı dairede yaşamaya başladınız.

SF: Doğru.

BK: Seans odanız da aynı dairedeydi.

SF: Evet, ama sonra ofisimi zemin kattaki 4 numaralı daireye taşıdım. Daha sonra... ah, sanırım 1907 ya da 1908 yılında... her şeyi birinci kata taşıdık.

Böylece birinci katın tamamı bize ait oldu; ev ve seans odası yan yanaydı. Çok rahattı.

BK: Ancak kapıları ayırıydı, değil mi?

SF: Konuklar otuz basamaktan fazla olan merdiveni çıkıyordu ve bana danışmaya gelenler sağ taraftaki 6 numaralı daire kapısından giriyordu. Ailemi görmeye gelenler ise sol taraftaki 5 numaralı daireye yöneliyordu. Çok iyi bir düzenlemeydi. Kız kardeşim Rosa... evlendikten sonra Rosa Graf olmuştu... O ve ailesi 6 numaralı dairede kalıyorlardı, onlar çıktıktan sonra daireyi ben devralmıştım.

BK: Histeriyle ilgili kitabınız basıldığında artık aileniz oldukça genişlemişti; beş çocuğunuz vardı ve en küçük çocuğunuz Anna da yoldaydı.

SF: Aralık 1895'te ailemize katıldı.

BK: O dönemde bir de telefon edindiniz.

SF: Evet, çok modern bir gelişmeydi. Gerekli görünüyordu. Ancak kullanmak pek hoşuma gitmemişti. Mektup yazmayı tercih ediyordum.

[Herr Kerl masaya yaklaşır.]

SF: Kerl, nerelerdeydiniz? Takviyeye ihtiyacımız var.

WK: *Herr Professor* çalışmaya dalmış gibiydiniz... Bölmek istemedim.

BK: Bize bu sefer ne önerirsiniz, *Herr Kerl*?

WK: Çok Viyana'ya özgü bir şey, sizin için de uygunsa.

SF: *Sehr gut*. Siz seçebilirsiniz. Bu beyefendiyle Viyana'nın eski günleri üzerine derin bir sohbete dalmış durumdayız.

WK: Elbette *Herr Professor*. Sizi memnun edeceğini düşündüğüm bir şeyle geri geleceğim hemen.

SF: *Danke*, Kerl.

[Herr Kerl yemek hazırlamak üzere *Café Landtmann*'ın mutfağına yönelir.]

BK: Viyana hakkında konuşabilir miyiz?

SF: Elbette. Konuşmalıyız da.

BK: Pek çok araştırmacı, Viyana'nın psikanalizin gelişimi üzerindeki doğrudan etkisini merak etmiştir.

SF: Psikanalizi Viyana keşfetmedi. Freud keşfetti.

- BK: Doğal olarak... Ancak bir tarihçi açısından bakıldığında... on dokuzuncu yüzyılın sonları ve yirminci yüzyıl başlarında Viyana oldukça etkileyici bir yerdi... Pek çok düşünce hareketinin beşiği idi.
- SF: Ne söylemeye çalışıyorsunuz?
- BK: Viyana'da muayenehanenizi açtığınız dönemde, şehir daha yakın zamanda gerçekten çarpıcı birtakım dönüşümler geçirmişti ve dönüşmeye de devam edecekti.
- SF: Çarpıcı dönüşümler mi?
- BK: Avusturya'nın büyük bir bölümü hızla "modernize" oluyordu. Kırsal bölge tarımdan sanayileşmeye doğru bir dönüşüm yaşıyordu ve insanlar ziraatla uğraştıkları köylerini geride bırakarak kalabalık gruplar halinde şehirlere göç ediyordu.
- SF: Bu kesinlikle benim ailem için de geçerliydi. Atalarımın aksine, Allgemeines Krankenhaus'ta geleneksel yöntemlerle hekimlik yaptığım dönem dışında gerçek anlamda ellerimi kullanarak hiç çalışmadım.
- BK: Kesinlikle. Bu kentleşme yazarlara, sanatçılara, mimarlara, kısacası yeni düşünürlere alan yarattı. O dönemin Viyana'sı bizim kavramlarımızla "gelenekselcilik"ten, daha büyük bir "ilerici" dönüşüme tanık olmaya başlamıştı.
- SF: Bu kavramları bilmiyorum ama söylediklerinizden anlamlarını çıkarabiliyorum.
- BK: Bugün *fin-de-siècle* dediğimiz dönemde, yani on dokuzuncu yüzyılın sonu ve yirminci yüzyılın başında Viyana'nın gençleri kültürlerin kaynaşmasına tanık oldukça geleneksel Katolik yapılar ile sınıf hiyerarşilerini sorgulamaya; daha eşitlikçi, düşünsel ve cinsel açıdan daha özgürlükçü düşüncelere yönelmeye başladılar.
- SF: Evet, sanıyorum bazı insanlar için monarşinin büyüğü bozuldu. Sonuç olarak, veliaht *Kronprinz Rudolf*; *Erzherzog und Kronprinz von Österreich*...
- BK: Avusturya Arşidükü ve Veliahdı...
- SF: Evet... Önce sevgilisini ve sonra da kendini öldürerek ailesinin, ulusunun ve monarşinin itibarını zedelemişti.
- BK: Ah, ne olduğunu biliyorsunuz demek ki. Zamanın gazetelerinin bu sarsıcı skandalı örtbas etmeye çalıştığını düşünmüştüm.

- SF: Anevrizma ya da kalp krizine dair haberler çıkmıştı ama bu tür bir trajedi sır olarak saklayamazsınız. Hatırladığım kadarıyla *Kronprinz* 1889'da ölmüştü, yanılıyor muyum?
- BK: Evet, 1889'da öldü. Doğru hatırlıyorsunuz.
- SF: Evet, ne olduğunu sonunda öğrendik. İmparatorun oğlu Marie Vetsera adındaki genç sevgilisini vurmuş, sonra da namlığını kendine çevirmişti. Çifte cinayet. Bir cinayet ve ardından bir intihar. İntiharın kişinin kendisine karşı işlediği cinayetten başka bir şey olmadığını biliyorsunuzdur. Bu yüzden Almancada *Selbstmord* deriz.
- BK: Özcinayet.
- SF: *Ja, ja.* Özcinayet.
- BK: Sonuçta olayı biliyordunuz.
- SF: Sanıyorum hastalarımın biri çıtlatmıştı. Pek çok aristokrat hanımefendiyi tedavi ediyordum ve ara sıra sarayla ilgili dedikoduları duyuyordum.
- BK: Korkunç bir trajedi. Ve yıllar sonra *Kronprinz*'in annesinin...
- SF: İmparatoriçe; evet, İmparatoriçe Elisabeth... *Kaiserin*'imiz. Bir fanatik tarafından bıçaklanarak öldürülmüştü. Çok vahşice. Katil, psikopatolojik açıdan son derece rahatsız biri olmalı.
- BK: İmparatoriçe'ye ne oldu?
- SF: Oğlunun, veliahdın intiharını atlatmayı başarabildiğini sanmıyorum. Ebeveynler için çocuklarının ölümünden daha kötü hiçbir şey olamaz. Hiçbir şey. Bunu kişisel deneyimimden biliyorum.
- BK: Kızınız Sophie...
- SF: Hâlâ bunun hakkında konuşmak istemiyorum. İmparatoriçe'ye dönelim.
- BK: Elbette.
- SF: Her zaman siyah giyinirdi. Melankoliye dönüşmüş derin bir yas içindeydi. Çareyi seyahatte aradı. Ve bu seyahatlerinden biri sırasında... Bir saniye, nerede öldüğünü hatırlamaya çalışayım.
- BK: Cenevre'de sanırım.
- SF: Ah, evet, Cenevre Gölü'ne gitmişti, değil mi; 1800... kaçtı?
- BK: 1898.
- SF: Evet... Bıçaklanarak öldürüldü. Büyük bir trajedi. O kadar da güzel bir kadındı ki!

- BK: Böylece Avusturya, *Kronprinz*'ini, oğlunu ve veliahdını; aynı zamanda da *Kaiserin*'ini, annesini kaybetti.
- SF: Bir aile kaybı gibiydi. Malumunuz, bu insanlarla büyümüştük ve bize bakmışlardı. Sanıyorum “Der Familienroman der Neurotiker” yazıma değinmiştik.
- BK: “Aile Romansı”. Literatüre harika bir katkıydı.
- SF: Bildiğiniz gibi, orada hepimizin bir kral ve kraliçe ya da imparator ve imparatoriçe tarafından yetiştirilmiş olmayı arzuladığımız fikrini ortaya atmıştım. Bu düşlem, zaman zaman bizi hayal kırıklığına uğratan anne ve babalarımızdan kaçmamıza yardımcı oluyordu.
- BK: Yani kraliyet ailesindeki bu mühim figürlerin ölümüyle birlikte...
- SF: Avusturyalılar, hem de hepimiz bu trajedileri, kendi aile üyelerimizi kaybetmişiz gibi yaşadık.
- BK: 1997 yılında, Kraliçe'mizin güzel gelini Prenses Diana'mız öldüğünde Büyük Britanya'da olmanızı dilerdim...
- SF: Kraliçe Victoria'nın değil sanırım.
- BK: Hayır, onun torununun torunu, Kraliçe Elizabeth'in.
- SF: Onu bilmiyorum.
- BK: Doğal olarak. Ama zavallı Prenses Diana, Kraliçe'mizin gelini... çok erken yaşta bir araba kazasında öldü ve tüm ulus günlerce yas tuttu. İnsanlar sanki ailelerinden birini kaybetmiş gibi içtenlikle ağladılar.
- SF: Bu beni şaşırtmadı. Hem de hiç.
- BK: Pek çok yazar 1889 ve 1898'de, psikoloji alanında gerçekleştirdiğiniz temel çalışmaların tam ortasında meydana gelen bu trajik olayların, psikanalizin gelişimini büyük ölçüde etkilediğini yazdı.
- SF: Buna pek olasılık veremiyorum...
- BK: Viyanalılar travmatize olmuş, yasa boğulmuşlardı... İnsan doğasının cinayet, suikast ve intihar dolu, âşıkların birbirini öldürdüğü, emniyet duygusundan yoksun, zalimane yönüyle tanıştılar.
- SF: Sanki hepimiz insan doğasının daha kötücül yanına maruz kalmışız gibi.
- BK: Evet, oldukça.
- SF: Herhangi bir tarih kitabında da insanlığın kötücül tarafına ilişkin bolca kanıt bulmak mümkün.

- BK: Size katılıyorum *Herr Professor* ama on dokuzuncu yüzyılın son on yılının, psikanalizin doğuşunu kolaylaştıracak bir ortam yaratıp yaratmadığını anlamaya çalışıyorum sadece. Sonuçta psikanaliz de insan kişiliğinin “gece tarafı”nı keşfetmeye adanmış bir bilim.
- SF: Bence psikanalizi dönemin koşullarından bağımsız olarak da keşfederdim. Hastalarımın bana getirdiklerini görme ve duyma becerisine sahiptim ve Paris’te... ya da Berlin’de... hatta New York’ta... çalışıyor olsaydım bile insan karakterinin aynı yönleriyle karşılaştırdım.
- BK: Evrensel bir şeyi ortaya çıkardığınıza mı inanıyorsunuz?
- SF: “İnanmıyorum”. Biliyorum.
- BK: Evet, biliyorsunuz. Elbette.
- SF: Ama Viyana’yla ilgili gözlemlerinizi kabul ediyorum. Şehrin üzerine çok sayıda gölgenin çöktüğü doğru. İnsan olmanın korkutucu yanlarını biliyorduk. Elbette o kadar çok suç, yoksulluk ve fuhuş vardı ki...
- BK: Fotoğrafçı Hermann Drawe ve gazeteci Emil Klüger...
- SF: Bu isimleri uzun zamandır duymamıştım.
- BK: Viyana’daki yoksulluğu ifşa etmişlerdi. Lağımda yaşayan insanlar. Korkunç, utanç verici koşullar.
- SF: Kesinlikle.
- BK: Fuhuş da mı vardı?
- SF: Evet, fahişelere giden erkek hastalarım vardı ve birçoğu sonunda frengi kaptılar. Benim zamanımda Viyana’da korkunç şeyler oluyordu. Tabii ki, bunların hepsini gayet iyi biliyorum.
- BK: Ateşli bir antisemitist olan vali Karl Lueger’i konuşmuştuk.
- SF: Evet, korkunç, dehşet verici bir adam.
- BK: Pek çok insan Karl Lueger’i Adolf Hitler’in öncülü olarak nitelendirdi.
- SF: Kesinlikle çok zekice bir yorum.
- BK: Lueger’la tanıştınız, değil mi?
- SF: Tanışmak mı? Hayır, hiç tanışmadım...
- BK: Ah, tanıştığınızı sanıyordum...
- SF: Aa, bir dakika... Bir dakika... *Bürgermeister*’le yüz yüze tanışmadım ama 1898’de kardeşim Alexander’la tatile gittiğimizde, galiba aynı zamanlarda

Saint Cangian'daki kireçtaşı mağaralarında bulunmuştuk. Birbirimize çok yakın durmuştuk ama benimle hiç ilgilenmemişti.

BK: Yani gerçekten kötücül birini yakından gördünüz.

SF: Öyle de denebilir.

BK: Viyana yaşantısının çirkin yüzüne maruz kalmış olmanızın, bir şekilde insanlığın yıkıcı dürtülerine odaklanmanızda gerçekten bir etkisi olmadığını mı düşünüyorsunuz?

SF: Yıkıcı olmak için Viyana'ya ihtiyacımız yok!

BK: Bu konuda daha fazla ısrar etmeyeceğim ama pek çok araştırmacı, psikanalizi belirli bir zaman ve mekânın beşiğinde yaratılan bir deha olarak anlamaya çalışıyor.

SF: Bir şey anlatmaya çalıştığınız aşikâr.

BK: Hayır, sanırım soruma cevap verdiniz.

SF: Sigmund Freud 1700 yılında yaşasaydı psikanalizi yaratamayabilirdi; bunu demek istiyorsunuz.

BK: Böyle bir şey söylemek haddim değil...

SF: Haklısınız. Düşüncelerimi, bana nasıl bilim yapılacağını öğreten Breuer, Charcot ve Brücke gibi hocalarıma dayandırmak zorundaydım. 1700 yılında yaşasaydım, o adamlarla tanışamazdım.

BK: Evet, bu mantıklı. Size o zamanların Viyana'sı hakkında bir şey daha sormak istiyorum. Antisemitizmden, yoksulluktan, fuhuştan ve benzeri şeylerden konuştuk...

SF: Evet...

BK: İntihar dalgasını da biliyoruz. Sizin zamanınızda Viyana'da özyıkım çok yaygındı. Sadece *Kronprinz* Rudolf'a has değildi.

SF: Bu sorun bizi yalnızca yüzyıl başında değil, Viyana'da geçirdiğim tüm yıllar boyunca etkiledi. Psikanaliz topluluğumuz intiharla ilgili özel bir sempozyum bile düzenledi. Okul çağındaki çocuklar ve eşcinseller arasında intihar edenler oluyordu.

BK: Alfred Redl gibi mi?

SF: Evet, subay olan. Biri ona şantaj yapmış... eşcinselliğini ifşa etmekle tehdit etmişti. O da kendini öldürdü. Ama sırrı yine de ortaya çıktı.

BK: Arthur Schnitzler'in "Teğmen Gustl" öyküsü de intihara meyilli bir adamı anlatıyor.

SF: "Lieutenant Gustl"... Tam olarak öyle.

BK: O zamanın Viyana'sının baskıcı, hatta ölümcül iklimi en azından kısmen nüfusun hızlı artışından kaynaklanıyordu sanırım. Şehir hızla kalabalıklaşıyordu...

SF: *Natürlich. Ja*, öyleydi elbette. Bu da bana daha fazla hasta kazandırıyordu!

BK: Öyle olduğunu tahmin edebiliyorum.

SF: *Herr Kerl* ve yemeklerimiz nerede acaba? Gerçekten çok acıktım.

BK: Ah, bakın, *Herr Kerl*...

[*Herr Kerl üzerinde çeşitli lezzetlerin olduğu kocaman bir tepsiyle masaya döner.*]

WK: Beyler, iştahınızı kabartacak leziz yemekler getirdim.

SF: Nelermiş onlar, *Kerl*?

WK: Şefimiz saygı ve selamlarıyla birlikte dana gulaşı spesiyalimiz *Rindergrulasch* ile *Semmelknödel* gönderdi.

BK: Manti... Ne kadar muhteşem.

WK: Ve biraz *Tafelspitz*; Viyana usulü haşlanmış dana eti.

SF: *Sehr gut.*

WK: Birazdan meşhur *Wiener Schnitzel*'imizden ve lahana çorbası da getireceğiz.

BK: Hımmm. Tam bir ziyafet!

WK: Elbette ardından meşhur hamur tatlılarımız gelecek. Belki *Kaiserschmarrn* ya da biraz daha *Kipferln* ister misiniz?

SF: Daha sonra, bayım. Zavallı, yaşlı midem önümüzdekilerle bir başa çıksın da...

WK: Pekâlâ, *Herr Professor*, birazdan döneceğim. *Guten Appetit!*

[*Herr Kerl mutfığa yönelir.*]

SF: Hem konuşup hem ziyafet çekelim. Ben çok uzun süredir yemediğim *Tafelspitz*'le başlayacağım sanırım... *Ach, das ist köstlich!* Şahane!

BK: Beğenmenize çok sevindim. Ben de sizin gibi *Tafelspitz*'den başlayayım. Mmm... Londra'da yiyebileceğiniz herhangi bir şeyden çok daha lezzetli, bundan emin olabilirsiniz.

- SF: Pekâlâ, başka ne bilmek istiyorsunuz? Yakında diğer işime dönmem gerekebilir.
- BK: Ama *Herr Professor*, henüz yaşamöykünüzde pek ilerleyemedik. Hâlâ 1890'lardayız... *Histeri Üzerine Çalışmalar*'ın yayımlanmasından kısa bir süre sonrasında. 1939'a, ölüm yılına çok var.
- SF: Sanırım söyleşiler de psikanaliz gibi zaman alıyor; beni tekrar davet etmeniz gerekebilir. Ama biz devam edelim. Daha yaklaşık bir saatimiz var.
- BK: Bugünlerde *fin-de-siècle* Viyanası'nı, kültür ve düşüncenin gelişimindeki büyük devrimlere ilişkin imgeler olmadan tahayyül edemiyoruz. 1900 yılı Viyana'sı Arthur Schnitzler'in romanları, Gustav Klimt'in tabloları, Arnold Schönberg'in müzikleri, Josef Hoffmann'ın mimarisi ve elbette Sigmund Freud'un ruhsal keşifleriyle hatırlanacak.
- SF: Bu radikal düşünürlerin hareketine katılıp katılmadığımı mı bilmek istiyorsunuz?
- BK: Bu insanları tanıyor muydunuz?
- SF: Ya doğrudan kendilerini ya da onlarla daha yakın ilişkileri olan insanları tanıyordum. Viyana'nın Yahudi cemaati... tahmin edersini ki benim zamanımda çok küçük, minicik bir dünyaydı. Bu insanlar da ya hastam ya da komşumdu. Aralarında hastalarımın yattıkları da vardı!
- BK: *Neue Freie Presse*'nin sadık okurlarından biri olarak bu ilerici sanatçılarla ilgili gelişmeleri takip ettiğinizi sanıyorum.
- SF: *Natürlich, natürlich*. Schnitzler'i çok iyi biliyordum elbette. Aslında tıp eğitimi almıştı ve benim gibi Allgemeines Krankenhaus'ta çalışmıştı, dolayısıyla çok fazla ortak bağlantımız vardı. Edebi eserlerine büyük hayranlık duyuyordum.
- BK: Bazıları Arthur Schnitzler'i sizin gibi, insan karakterindeki bastırmaları ve çelişkileri ortaya çıkardığı için önde gelen toplum eleştirmenlerinden biri olarak nitelendirdi.
- SF: Birtakım benzerlikler kurulabilir sanırım ama Schnitzler'in eserleri konusunda uzman değilim.
- BK: Cinsellik üzerine yazıyordu. Ve Dr. Schnitzler de nispeten sizin gibi, pornografik olduğuna dair pek çok suçlamaya göğüs germek zorunda kalmıştı Profesör Freud.

- SF: İnsan cinselliğinin... insan arzusunun hakikatini ortaya çıkardığı için mi?
- BK: Evet.
- SF: Kuşkusuz birbirimize sempati duyuyorduk. Belki de benzer araştırmalar yapmıştık ama ben hekim olarak kaldım, o ise bir sanatçıya dönüştü.
- BK: Schnitzler, sizin serbest çağrışım yoluyla ortaya çıkardığınız içsel monologdan çok da farklı olmayan “iç monolog” tekniğinin ustası haline geldi. Biraz önce değindiğim, başta öykü olarak, sonra da kitap olarak yayımlanan kurgusu “Teğmen Gustl”, Schnitzler’in bilinç akışına gerçekten hayat veriyor. Bu küçük öykünün serbest çağrışımı anımsatan bir doğası olduğunu söyleyebiliriz. Schnitzler’i bu nedenle mi “*Doppelgänger*”, yani ikiziniz olarak nitelendirdiniz?
- SF: Ah, sanırım öyle, evet. Biliyorsunuz, Schnitzler’le yazışıyorduk.
- BK: Erotizm ve ruhsallıkla ilgili yazıları hoşunuza gidiyordu. Sanırım o da sizin yazılarınızdan faydalanıyordu.
- SF: Öyle görünüyordu. Öğrencim Dr. Reik’in Schnitzler üzerine bir monografi yazdığını biliyor muydunuz?
- BK: Theodor Reik’in mi? Evet... Peki ya diğer bağlantılarınız ve sanatsal etkileşimleriniz?
- SF: Hangileri?
- BK: Yirminci yüzyılın Viyanalı avangard müzisyenler ve bestecilerle de temasınız yok muydu?
- SF: Gustav Mahler’i tanıyordum. Tatillerimde kişisel durumuyla ilgili danışmak için beni görmeye gelmişti ama yine, tıbbi mahremiyet nedeniyle çok fazla şeyi ifşa etmem mümkün değil.
- BK: Elbette. Ancak Mahler aracılığıyla pek çok cinsel ilişki hakkında bilgi sahibi oldunuz. Bestecinin karısı Alma Mahler’in Oskar Kokoschka’yla bir ilişkisi olmuştu ve muhtemelen Gustav Klimt’le de birlikte olmuştu. Ayrıca Mahler, Arnold Schönberg’i himayesine almıştı ki Schönberg’in karısı da onu ressam Richard Gerstl’le aldatmıştı ve Gerstl intihar etmişti. Her şey çok karışık ve enسته benzer bir hal almıştı.
- SF: Besteci Schönberg’den bahsettiniz...
- BK: Evet?

- SF: Yayıncım, daha doğrusu yıllar içindeki yayıncılarımdan *biri* olan Hugo Heller'in sanatçılara ve sanatseverlere yönelik bir galeri... bir *Kunstsalon*... işlettiğini biliyor muydunuz? Sanıyorum Schönberg'in tablolarını sergilemişti. Bestecinin resim de yaptığını biliyor muydunuz?
- BK: Ne kadar etkileyici!
- SF: Bu insanları bir şekilde biliyordum tabii ki. Ama ben çok daha kapalı bir burjuva hayatı sürüyordum.
- BK: Yine de bu insanların Batı'nın kültürel hayatını altüst ettiğini biliyorsunuzdur. Arnold Schönberg'in yarattığı sıradışı on iki ton besteleme tekniği, müzikte yepyeni alanlar açtı; Johann Strauss'unkinden çok farklıydı.
- SF: *Der Sohn*?
- BK: Evet, baba değil, oğul Johann Strauss. Son derece popüler bir müzisyendi. Çok farklı bir besteci olan Arnold Schönberg ise onun aksine yozlaşmışlık, delilik, sapkınlık ithamlarına göğüs germek zorunda kalmıştı.
- SF: Benim gibi.
- BK: Kesinlikle. Schönberg'in *Pierrot Lunaire*'ini hiç duydunuz mu?
- SF: *Was ist das? Pierrot Lunaire*?
- BK: Schönberg'in erken dönem eserlerinden biri; tüm kuralları çiğneyen vokal-enstrümental bir melodram. Bir gün dinleyebilirsiniz umarım. Atonallikle ilgili fikirlerini gerçekten somutlaştıran bir eser.
- SF: Ölü olmama rağmen, hâlâ çok meşgulüm ve insan kendini kaptıracağı şeyleri özenle seçmeli. Her halükarda, müziğe çok da büyük bir ilgi duymadım zaten.
- BK: Bu adamlar... kuralları gerçekten yıktılar. Az önce bahsi geçen Richard Gerstl mesela.
- SF: İntihar eden mi?
- BK: Ta kendisi. Kendisini tamamen çıplak olarak resmetmişti, bildiğim kadarıyla bunu yapan ilk sanatçıydı. Sansürsüz, tam bir otoportre.
- SF: Çok üzücü bir akıbeti olmuş.
- BK: Ve Klimt... Gustav Klimt. O da son derece şehvet yüklü tablolar yapıyordu.
- SF: Ah evet, Klimt. Hanımlar onun hakkında bayağı bir konuşuyorlardı.
- BK: Bu Viyanalı sanatçıların çoğunun sizinle ortak özellikler taşıdığını düşünüyorum, Profesör Freud.

- SF: Ortak derken neyi kastediyorsunuz?
- BK: Hepiniz geleneğin karşısında durdunuz. Ve hepiniz insan doğasının kabul edilmesi daha zor taraflarını açığa çıkardınız. Her biriniz geleneğin yarattığı konfor yapısını parçaladınız ve insana dair daha dürüst bir portre çizdiniz.
- SF: Psikanalizin yaptığı bu, kesinlikle. Belki de söz ettiğiniz isimler de bunu benden öğrenmişlerdir.
- BK: Belki de gerçekten öyle olmuştur.
- SF: Yemeği beğendiniz mi? *Herr Kerl* bizim gibi aç ve konuşkan adamlara çok uygun, çok güzel bir akşam yemeği getirmiş.
- BK: Gerçekten lezzetli... Bizim İngiliz mutfağından çok farklı.
- SF: Öyleyse Café Landtmann'a tekrar gelmelisiniz.
- BK: Gelmeyi umuyorum.
- SF: Biliyor musunuz, sanat ve Yahudi camiasındaki bu kesişme ve bağlantıları hatırlamak çok ilginç. Genellikle ikisi de aynı yere çıkıyor.
- BK: Öyle mi?
- SF: Eh, Viyanalı psikanalistler olarak biz de küçük kasabamızda kendimizce benzer etkileşimler yaşadık. Birçoğumuz –aslında *pek* çoğumuz– Yahudi kökenlerden geliyorduk. Her zaman Yahudi camiası dışından kişileri de hareketimize dahil etmek istedim ve birkaçını çekmekte başarılı da oldum... Yoksa bir Yahudi bilimi olarak hepten dışlanırdık.
- BK: Takipçileriniz bayağı bir kaynaşmıştı, sanırım.
- SF: Aziz dostum Oskar Rie...
- BK: İşbirliği yaptığınız ve birlikte iskambil oynadığınız doktor...
- SF: Ta kendisi. Melanie Bondy'yle evlendiğini biliyorsunuzdur. Ve *onun* kız kardeşi Ida Bondy, eski bir dostum olan Wilhelm Fliess'le evlendi.
- BK: Ve Oskar Rie ile Melanie Bondy'nin çocukları...
- SF: Kızlarından biri, Marianne Rie doktor ve aynı zamanda psikanalist oldu. Onu psikanalizle tedavi ettim ve kızım Anna'yla çok iyi arkadaş oldular.
- BK: Ayrıca yine bir psikanalist olan genç sanat tarihçisi Ernst Kris'le evlendi.
- SF: *Korrekt!*
- BK: Ve diğer kızları Margarethe Rie genç psikanalist Hermann Nunberg'le evlendi.

SF: Bu da doğru!

BK: Ayrıca bunu muhtemelen bilmiyorsunuzdur ama Oskar Rie'nin psikanalistlerle evlenen bu iki kızından olan torunları da nihayetinde psikanalist oldular.

SF: Öyle mi?

BK: Marianne Rie ile kocası Ernst Kris'in, Anna Kris adında küçük bir kızları ile Anton adında bir oğulları vardı; bu çocuklarla küçüklüklerinde tanışmıştınız. O zamandan bu yana ABD'nin önde gelen psikanalistlerinden oldular. Hatta Anton Kris, bugün George Washington, Thomas Jefferson, Abraham Lincoln gibi pek çok Amerikan başkanının ve tüm dünyaca tanınan birçok ismin arşivlerini barındıran Washington Kongre Kütüphanesi'nde, sizin belgelerinizin büyük bir kısmını saklamak üzere kurulmuş Sigmund Freud Arşivi'nin yönetim kurulu üyeliğine kadar yükseldi.

SF: Ne kadar olağanüstü! Bunu duyduğuma çok sevindim.

BK: Ve Oskar Rie'nin, evlendikten sonra soyadı Nunberg olan kızı Margarethe de... Wiener Psychoanalytische Vereinigung'un notlarını yayımlanmak üzere çevirmişti.

SF: Birilerinin bizim tartışmalarımızı bastığını mı söylüyorsunuz?

BK: Evet... Hem de dört cilt halinde! Nunberg'in oğlu Henry Nunberg de psikanalist oldu.

SF: Bütün bunlar, başlangıçta ne kadar küçük bir öncü grup olduğumuzu ve yıllar içinde ne kadar büyüdüğümüzü kanıtlıyor. Konuştukça başka bağlantıları da hatırlıyorum. Hastam Heinz Hartmann, çok yetenekli bir adamdı ve iyi bir kuramcıydı... Doğru hatırlıyorsam, o da nevrozlarda cinselliğin önemini anlamamda bana yardımcı olan eski akıl hocam jinekolog Rudolf Chrobak'ın torunuydu.

BK: Ve Heinz Hartmann, Josef Breuer'in yeğeninin yeğeni olan Dora Karplus'la evlendi. Ve Dora Karplus da tanınmış bir çocuk psikanalisti oldu.

SF: Şu işe bakın, ne grup ama!

BK: Profesör Chrobak... Onun hakkında bir şeyler biliyorum sanırım... Viyana'daki *Frauenklinik*'i, yani jinekoloji kliniğini yönetiyordu.

SF: Doğru.

- BK: Ve galiba histerik semptomların gelişiminde cinsel hayal kırıklıklarının önemini vurgulamıştı.
- SF: Bana histerik bir kadının esas reçetesinin *Penis normalis dosim repetatur!*¹⁸ olduğunu söylemişti. Eğitimli biri olarak Latinceyi anlayacağınızı düşünüyorum.
- BK: Elbette. Ancak Profesör Chrobak'ın bu yorumunu düşününce... Profesör Charcot'nun daha önce de değindiğimiz, "*chose génitale*"nin önemiyle ilgili yorumu aklıma geliyor...
- SF: Evet, iki yorum birbirine çok benziyor.
- BK: Şimdi fark ediyorum da histerik hastalarınızla cinsel hayatları hakkında; gerek istismar, travma ve tecavüz, gerekse hayal kırıklığı ya da beceriksizlik gibi konuları konuşabilmeniz...
- SF: Benim zamanımda cinsellik hakkında böyle açık sohbetler yapabilmek cesaret gerektiriyordu.
- BK: Gustav Klimt, Oskar Kokoschka, Richard Gerstl ve tabii Egon Schiele'yle ilgili söylemeye çalıştığım da tam olarak buydu. Bu sanatçılar erotik portreyi daha cesur ve iddialı bir formda; daha gerçeğe yaklaştırarak ve daha az idealleştirerek resmettiler. Yüzleri ve bedenleri, örneğin Hans Holbein'in yaptığı gibi güzel ve iyi giyimli değil... daha çirkin betimlediler. Belki de tesadüf değildir torununuz Lucian Freud'un...
- SF: Ah, Ernst'in oğullarından biri. Lucian'a ne oldu sahiden?
- BK: Bu hoşunuza gidecektir; Lucian Freud tüm zamanların en ünlü, aynı zamanda da en varlıklı sanatçılarından biriydi.
- SF: *Biriydi?* Yoksa o da mı öldü?
- BK: Maalesef. Yine de çok uzun bir ömrü oldu; seksen sekiz yaşına kadar yaşadı.
- SF: Benden beş yıl daha fazla.
- BK: Torununuzdan bahsetmemin nedeni, Kokoschka ve diğerleri gibi, o da bedenleri en ham, saf ve çıplak halleriyle resmetti. Torununuz bu açıdan çok Freudyen bir ressamdı.
- SF: Eserlerini görmek isterdim. Çocukluğu zamanında onu çok iyi tanıyamadım. Zamanını çoğunlukla Berlin'de ebeveyniyle geçirdi. Ancak

elbette onu tanıyordum ve Hitler'e rağmen hayatta kaldığını, bir meslek edinebildiğini öğrenmek güzel.

BK: Hastalarınızla birlikte beden, cinsel organların, düşüncelerin, düşlemlerin ve diğer unsurların önemini inceleyebileceğiniz bir alan açabilmek için *odium sexicum*'la, yani on dokuzuncu yüzyıl sonlarına hâkim olan cinsellik düşmanlığıyla çok zorlu bir mücadele vermeniz gerekti.

SF: *Odium sexicum*... Çok güzel bir ifade. Latinceyi iyi biliyorsunuz.

BK: Bu konuyla ilgili Adolf Loos'un bir yazısını okuduğumu hatırlıyorum...

SF: Bu ismi biliyorum... Bir mimar...

BK: Ta kendisi...

SF: Sanırım benden birkaç yıl önce... üstelik çok genç yaşta öldü.

BK: Evet, geleneği sarsan sanatçılar listemize Adolf Loos'u da ekleyebiliriz.

SF: Lütfen, *Herr Loos*'u bana hatırlatın biraz.

BK: Minimalist mimarının öncüsüydü ve binaların üzerindeki gereksiz süslemelere karşı çıkıyordu.

SF: Çok modern gerçekten. Neden ondan bahsettiniz?

BK: Ah, evet... Adolf Loos'un yazdığı bir yazı aklıma gelmişti; ateşli bir dansçı olan ve sahneye ilk defa 1902 yılında Viyana'da çıkan Amerikalı Isadora Duncan'la ilgiliydi.

SF: Bu kesinlikle bildiğim bir isim değil. *Fräulein Duncan*'ın konumuzla alakası nedir?

BK: Çok açık, yarı şeffaf elbiseler giyip modern dans gösterileri sergileyerek oldukça büyük bir ün kazanmıştı.

SF: *Ach*, anlıyorum.

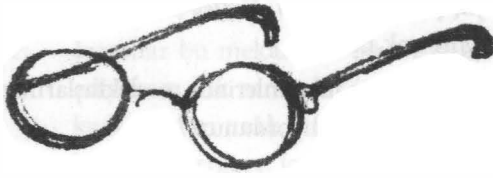
BK: Ve ilk gösterisinde... yani performansın ortasında, oldukça suratsız bir Viyanalı hanım... üstelik yüksek sesle söylenmeye başlamış. Ardından ne olduğunu asla tahmin edemezsiniz!

SF: Söyleyin lütfen.

BK: Bayan Duncan bu can sıkıcı kadının karşısında kararlılıkla dikilmiş ve o kadın tiyatrodan dışarı çıkmadığı sürece hiçbir şekilde dans etmeyeceğini, hatta bir adım bile atmayacağını tüm salona duyurmuş!

SF: Bu olayın gazetelere çıkıp çıkmadığını merak ediyorum. Ama ben hatırlamıyorum... hem de hiç.

- BK: Ama böyle bir hikâyenin, o dönemki cinsellik mücadelesini en saf haliyle ortaya koyduğuna katılıyor olmalısınız. Bu tür anekdotlar, cinsellik konusundaki çalışmalarınızı açık bir üslupla yazarken yaşadığınız zorlukları daha iyi anlamamı sağlıyor kesinlikle.
- SF: Buna katılıyorum. Evet, şeffaf bir kıyafet beni telaşlandırmazdı ama bırakın karımı, kızlarımdan hiçbirini insan içinde bu tür bir kıyafetle dolaşmaya teşvik de etmezdim!

12. FİNCAN

Rüyanın eşikinde

- SF: Bunca kahve ve yemek midemi rahatsız etmeye başladı. Purunun dumanı bile ağır geliyor sanki...
- BK: Size bir özür borçluyum *Herr Professor*, burada uzun süredir oturuyoruz ve siz de son derece sabırlı davrandınız. Hepimiz size minnettarız.
- SF: *Kaffeehaus*'u seviyorum elbette; Viyana'nın en güzel yerlerinden biri. Ancak insan bütün günü ve geceyi *Kaffeehaus*'ta geçiremez. Çalışmamız da gerekiyor, malum.
- BK: Sizin zamanınızda insanların bu muhteşem *Kaffeehaus*'lara gelip rahatlıkla oturarak okumasını, bir şeyler içmesini, yemesini ve sohbet etmesini çok hoş buluyorum. Bugünlerde, yani yirmi birinci yüzyılda insanların çoğu "Starbucks" denen bir kahveci zincirine girip başka bir yerde içmek üzere "paket kahve" alıp çıkıyor. Bu size çok dehşet verici gelebilir.
- SF: "Paket kahve" ne demek, anlayamadım. Hem "zincir" de nedir? Anlamını çıkaramadım.
- BK: Buraya, Café Landtmann'a gelmeden hemen önce Berggasse'deki evinizin oradan geçtim ve Alsergrund'da modern bir kahve dükkânına denk geldim; sizin bildiğiniz türden bir *Kaffeehaus* değil; insanların karton bardakta, üstelik de çok hızlı hazırlanan kahveler alabildikleri ve ödeme de dahil, sadece birkaç dakikada işlerini bitirip çıkabildikleri bir dükkân. Bu size ilginç gelebilir.
- SF: Çok şaşırtıcı.

- BK: Dükkânın önündeki tabelada gururla şöyle yazıyordu: “*Kaffee zum gehen*”, yani yolda içilebilen “paket kahve”!
- SF: *Ach, Kaffee zum gehen. Ja, ja, şimdi anladım. Kaffee zum gehen. Çok şaşırtıcı bir uygulama. Bana göre çok manik.*
- BK: Bildiğim kadarıyla psikanalitik hareketin ilk günlerinde meslektaşlarınızı Berggasse’ye puro ve kahve içmeye davet ediyordunuz...
- SF: Çok daha medeni, değil mi?
- BK: Birçok öğrenciniz zaman içinde o günleri yâd etti. Örneğin Dr. Rudolf von Urbantschitsch kahvelerinizi bir hizmetçinin getirdiğini ve herkesin kendi kül tablasının olduğunu hatırlıyordu!
- SF: Bu kesinlikle doğru. Ama kahve hakkında yeterince konuştuk! Çalışmamıza dönelim.
- BK: Şu anda da çalışmıyor muyuz Profesör Freud? Hayatınıza ve çalışmalarınıza dair doğru ve bir nebze detaylı olacağını umduğum bir harita çizmeye çabalıyoruz.
- SF: Evet, çalışıyoruz sanırım. Aslında Ringstraße’de çok hızlı yürümeyi, aynı anda birden fazla işi halletmeyi severdim. Belki de sizin şu *Kaffee zum gehen* hoşuma giderdi. Kafelerimizin tarihçesini biliyor musunuz?
- BK: Siz gelmeden önce *Herr Kerl*, Café Landtmann’ın tarihçesini biraz anlatmıştı. Ama sizden dinlemeyi de çok isterim. Burada bu kadar çok vakit geçirmişken, sizin anlatabileceklerinizi çok merak ediyorum.
- SF: Kesinlikle bir uzman değilim ama sanıyorum kahveyi Viyana’ya 1683 yılında Türkler getirmiş. Onların Konstantinopolis’te uzun yıllardır kahvehaneleri varmış. Biliyorsunuz, Türkler şehrimizi kuşatmışlar ama fethedememişler.
- BK: Çok kanlı bir savaş olmuş; çok meşhur bir süvari hücumu.
- SF: Hem de çok kanlı. Hepimiz hayvanız, biliyorsunuz. Her neyse, bu çatışmanın tek olumlu sonucu, Türklerin kahve stoklarının çoğunu burada bırakmaları olmuş! Viyana’nın *Kaffeehaus*’ları da bu korkunç askeri çatışmanın ardından ortaya çıkmış.
- BK: Ne kadar etkileyici!
- SF: Bildiğim kadarıyla Türkler, iki tarafa da çalışan ajan Georg Franz Kolschitzky’ye rüşvet olarak bir miktar kahve çekirdeği vermişler...

Avusturya'nın kahve zevki de böylece gelişmeye başlamış. Bana sorarsanız hayali bir hikâye.

BK: Profesör, bana sizin zamanınızdaki kafeleri anlatın lütfen.

SF: İnsanlar bu mekânlara biraz sığınmak için geliyorlardı diye tahmin ediyorum. İlk zamanlar içeriye sadece erkekleri alıyorlardı. Hakikaten kadınlardan uzak kalabilecekleri bir sığınak oluyordu. Temel olarak bir şeyler yemeye, içmeye ve özellikle de gazete okumaya gelinirdi. Bazı adamlar saatlerce, hatta gün boyu otururdu ama ben bunu hiçbir zaman yapmadım. Böyle bir saçmalığa kalkışamayacağım kadar çok hastam vardı. Benim için *Kaffeehaus* mola vermek anlamına geliyordu; İspanyol *siesta*'sına, uyumanın olmadığı bir Viyana yorumu da diyebiliriz! Basitçe, hastalarımın, ailemden uzaklaşıp kafamı dinleme fırsatı buluyordum.

BK: Çok güzel bir geleneğe benziyor.

SF: Evet. Güzel yemekler de cabasıydı; büyük bir gurme sayılmam ama burada herkes kendi damağına uygun bir şeyler yiyebiliyordu ki bu da gerçek bir oral doyum demektir.

BK: Uzunca bir süre bu kafelerin müdavimiydiniz.

SF: Elbette, yıllar boyunca.

BK: Oğlunuz Martin Freud, sizin hakkınızda, ölümünüzden on sekiz yıl sonra yayımlanan bir hatırat yazdı. Bunu daha önce söylemiş olabilirim.

SF: Martin yazmayı hep severdi.

BK: Yahudilerin bu *Kaffeehaus* geleneğine gönderme yapan popüler bir Viyana şarkısından alıntı yapmıştı.

SF: Bundan haberim yok.

BK: Şarkıda “Kızıldeniz’i geçerken Yahudiler / Boştu Leopoldstadt’taki tüm kafeler” gibi bir ifade geçiyor.

SF: Hiç hatırlamıyorum bunu. Ama doğrudur. Bu işletmelere pek çok Yahudi gelirdi.

BK: Anavatanınız Moravya’da, Ölmütz’da askerliğinizi yaparken bile bir kafeye gidecek vakti buluyordunuz anladığım kadarıyla.

SF: Galiba bu *Kaffeehaus*’lardan Londra’da yok. 1938’da şehrinize geldiğimde halihazırda hastaydım ve şehri keşfetmek için evden nadiren çıkabiliyordum.

- BK: Aslında hem on yedinci ve on sekizinci yüzyılda hem de sonrasında Londra'da da çok canlı bir kafe kültürü vardı ama Viyana'daki geleneğin görkemiyle boy ölçüşemezdi.
- SF: İngiltere'de ilk kafeleri de bir Yahudi'nin açtığını duymuştum. Tabii bu bir söylenti olabilir.
- BK: Hayır, haklısınız. İlk İngiliz *coffey house*'u 1650 yılında, St. Peter'in Oxford mahallesinde Jacob isimli bir Yahudi açmış.
- SF: *Main Vater*'le ismi aynıymış!
- BK: Jakob.
- SF: Evet.
- BK: Café Landtmann, Berggasse'ye oldukça yakın; hep buraya mı gelirdiniz?
- SF: *Nein* ama bunu *Herr Kerl*'e söylemeyin. Bazen Palais Ferstel'deki Café Central'e giderdim. Elbette diğer kafelere de gittiğim oluyordu. Benim zamanımda Viyana'da binden fazla *Kaffeehäuser* vardı.
- BK: Bazen de psikanaliz topluluğunuzun toplantılarından sonra gayriresmi tartışmalar için meslektaşlarınızla Café Bauer'de buluştuğunuzu biliyorum.
- SF: Evet, bu doğru. Unutmuşum. Ancak daha sonraları burayı tercih etmeye başladım. Café Landtmann'ı.
- BK: Gazetenizi... burada mı okuyordunuz? *Neue Freie Presse*'ydi, değil mi?
- SF: Evet ve bazen başka gazeteleri de okuyordum. Viyana'da o kadar çok gazete vardı ki... Ancak ben *Neue Freie Presse*'yi çok seviyordum, hatta bazen orada yazıyordum da.
- BK: Garsonların hangi *Stammgast*'ın hangi gazeteyi okuduğunu hatırlamakla övündüklerine eminim.
- SF: *Ja*, öyle. Bana gazetelerimi hep özel olarak getirirlerdi.
- BK: Ve satranç da oynuyordunuz, değil mi?
- SF: Evet, ama aslında sadece gençliğimde. Kesintisiz odaklanma ve dikkat gerektiren bir oyun ve yaşımla ilerledikçe kendimi hastalarımın zihinlerindeki bilmecelere daha fazla adanmak zorunda kaldım. Psikanaliz de bir satranç oyunu aslında.
- BK: Bu karşılaştırmayı kaleme almıştınız. Son dönem yazılarınızdan birinde aslında...

- SF: Ölümünden önceki son yazılarımdan birinde... Hâlâ, yani yukarıda yazmaya devam ediyorum...
- BK: Bir gün güncel yazılarınızı da okuyabiliriz umarım. Ama evet, 1939 yılında basılan *Der Mann Moses ve die monotheistische Religion: Drei Abhandlungen*, yani *Musa ve Tektanrıcılık* adlı kitabınızda bilim insanları ve virtüözlere ek olarak satranç oyuncularını da en zeki insanlar listenize dahil etmişsiniz.
- SF: Satranç oynayabilmek gerçekten derin bir zekâ gerektiriyor. Bu tartışılmaz. Satrancın sırrını biliyor musunuz; bilinçdışı sırrını?
- BK: Hayır, lütfen söyleyin.
- SF: Bir ölüm kalım oyunu. Ve bize gizliden gizliye çok büyük bir haz veriyor.
- BK: Neden?
- SF: Satrancın sırrı... çok basit aslında. Oyunda yanlış bir hamle yaparsak ve bunun sonucunda vezirimiz alınırsa tekrar tekrar baştan başlayabilir ve yeniden oyun kurabiliriz. Ancak gerçek hayatta öyle olmuyor. Gerçek hayatta yanlış bir hamle sarsıntı yaratabilir ama satrançta kayıp ve yıkımın travmasının üstesinden gelme imkânımız var.
- BK: Ne kadar harika bir gözlem. Sayenizde oyunu çok daha iyi kavradım.
- SF: Satranç oynuyor musunuz?
- BK: Küçükken oynardım ama özel bir yatkınlığım yok.
- SF: *Ja*, anlıyorum. Her büyük beceri gibi satranç da kesintisiz bir adanma gerektiriyor ve yaşlandıkça, odaklanacağımız alanları daha dikkatle seçmemiz gerekiyor. Zamanımız sınırlı, biliyorsunuz.
- BK: Satranca dair belki de en meşhur göndermeniz, “On Beginning the Treatment (Further Recommendations on the Technique of Psycho-Analysis. I)”¹⁹ başlıklı makalenizde yer alıyor. Satranç oyununu psikanalitik sürece benzetmişsiniz.
- SF: Makaleyi Bayan Riviere çevirmişti, değil mi?
- BK: Sanırım oydu. Sonra Bay Strachey üzerinde bazı değişiklikler yapmıştı.
- SF: O makaleyi “Weitere Ratschläge zur Technik der Psychoanalyse: I. Zur Einleitung der Behandlung” başlığıyla yayınlamıştım. Çevirmenlerin ana ve alt başlıkların sırasını neden değiştirdiğini bilemiyorum. Neyse,

yine de bence çok faydalı bir makale. Ancak satrançla ilgili ne yazdığımı anımsayamadım. Bana hatırlatır mısınız?

BK: Psikanalitik tedavi sürecini “muhteşem satranç oyunu”na berizettiğinizi belki hatırlarsınız *Herr Professor*. Hem satrançta hem de psikanalizde açılış ve kapanış hamlelerinin sistematik olarak incelenebildiğini söylemişsiniz...

SF: Ah, evet, “*das edle Schachspiel*”... “Muhteşem satranç oyunu”. Gerçekten de analizin başı ve sonu hakkında daha çok şey biliyoruz.

BK: Ama oyunun ortasını da, analizin ortasını da tarif etmek daha zor.

SF: Şimdi hatırlıyorum.

BK: Ve bu hâlâ geçerli. Çağdaş psikanaliz ve psikoterapide tedaviyi başlatmaya; yani hastayı değerlendirmek, sağaltıma yönelik işbirliği kurmak gibi süreçlere dair olduğu kadar tedaviyi bitirmeye veya sonlandırmaya dair de pek çok kitap ve makaleye yazıldı. Ancak umudu canlı tutmaya çalıştığımız ve o uzun, genellikle de çok yorucu olan o ara süreç, yani analizin esas kısmı hakkında çok az yayın var.

SF: Bu doğru. Tedavinin gelişimi konusunda, detaylı, süreci adım adım anlatan iyi bir ders kitabı kaleme alamadım. Belki de analiz, bir dizi teknik kural ve talimata indirgenemeyecek kadar karmaşık, girift bir şeydir.

BK: Dr. Jung’a yazdığınız mektuplardan birinde...

SF: Onun bu konuyla alakası var?

BK: Şey... Yani...

SF: Devam edin.

BK: Size bir rüyasını anlatan ama çağrışım yapamadığı için rüyasına anlam veremediğiniz bir hastanızdan söz etmişsiniz. Bu durumu “zorlu bir satranç problemi” olarak adlandırmıştınız.

SF: “*Eine sehr geistreiche Schachaufgabe*.”

BK: Tam olarak böyle demişsiniz. Hafızanız inanılmaz!

SF: Bu satranç sohbeti kafelerde geçirdiğim ilk günlerimi hatırlattı. Innere Stadt’ta kalan Herrengasse’deki Café Central’e o kadar çok satranç oyuncusu gelirdi ki bazen oraya “*Die Schachhochschule*” denirdi.

BK: Satranç akademisi mi?

SF: Satranç akademisi.

BK: Bilidğim kadarıyla Leon Trotsky de Café Central’e gidiyordu.

- SF: Hımmm, galiba. Ancak müdavimleri daha çok yazarlardı; Peter Altenberg'i, Hugo von Hofmannstahl'i, Schnitzler'i, Adolf Loos ile Herzl'i... doğru hatırlıyorsam Theodor Herzl'i orada görebilirdiniz.
- BK: Ve eski meslektaşlarınızdan Dr. Adler'i.
- SF: Evet, bana sorarsanız, Adler kahve içmeye fazla zaman ayırıyordu. Bilimsel düşünceye daha fazla odaklansa daha başarılı bir enerji yatırımı yapmış olurdu.
- BK: Adolf Hitler'in de kafelerde zaman geçirdiğine dair söylentiler var. Bazı yazarlar 1913'te *Herr* Hitler'le yan yana masalarda oturmuş olabileceğinizi bile iddia ediyorlar! Kimi tiyatro yazarları, *Herr* Hitler genç bir adamken size psikanalize gelseydi olabilecekleri anlatan oyunlar bile yazdılar.
- SF: Bunun tahayyüllü bile çok nahoş. Hele ki artık kız kardeşlerimin kaderini öğrenmişken...
- BK: Sizden yıllar sonra ölen kardeşleriniz hakkında bilginiz mi var?
- SF: Bilgi bana "yukarıda" ulaştı. Evet... Korkunç bir trajedi.
- BK: Başınız sağ olsun. Böyle bir durumda kelimeler yetersiz kalıyor...
- SF: Keşke o yaşlı hanımefendileri 1938'de yanımızda İngiltere'ye götürebilseydik. Ancak Nazilerin o yaştaki dört kadını öldürebilecekleri hiç aklıma gelmemişti. Sadizm sınır tanımıyor.
- BK: Ne yazık ki öyle.
- SF: Ama bunu daha fazla konuşmayalım. Söyleşimize devam edelim.
- BK: Kafelerin birçok insan için psikanalitik işlev görüp görmediğini merak ediyorum.
- SF: Ne demek istiyorsunuz?
- BK: Kaffeehaus'lar yalnız, bir başına kalmış birçok insanı bir araya getirmiş, onlara en azından bir bağ kurma hissi vermiş olmalı. Belki de psikanalize gücü yetmeyenler için ya da psikanalizin ne olduğunu henüz bilmeyenler için...
- SF: *Ja, ja, Kaffeehaus* bir *Ambulatorium* işlevi de görüyordu.
- BK: Bir ayakta tedavi kliniği.
- SF: Ama daha iyi kahveyle!
- BK: Kesinlikle.

- SF: Genç yazar Peter Altenberg bir keresinde şöyle demişti: “*Du hast Sorgen, sei es diese, sei es jene –ins Kaffeehaus!*”
- BK: Yani her neyden endişe duyarsanız duyun...
- SF: Bir kafeye gidin!
- BK: Harika bir sözmüş.
- SF: Biliyor musunuz, kafeler ile seans odası benzetmeniz çok yerinde. Şimdi hatırladım da, hastalarımın biri analitik seanslarımızın içeriğini seans-tan sonra... arkadaşlarıyla bir kafede tartıştığını anlatmıştı. Ben de bunu yapmamasını söylemiştim.
- BK: Hastanın kim olduğunu biliyorum sanırım ama...
- SF: Evet, mahremiyet hakkına saygı duymalıyım. Dolayısıyla size ismini söyleyemem. Ama Amerikalı bir doktordu... çok konuşuyordu. Psikanalitik seansın dokunulmazlığı olmalı.
- BK: *Geheimnisse einer Seele* filmini; *Secrets of a Soul*'u hatırlıyorsunuzdur... 1926'da gösterime girmişti.
- SF: Genç meslektaşlarımın birkaçı o projeye danışmanlık yapmış, psikanalitik sağaltımın doğası hakkında tavsiyelerde bulunmuşlardı. Bu durum benim hoşuma gitmemişti. Psikanalizin adı bir filmin konusu olmasını istemiyordum.
- BK: Evet ama filmin Almanca orijinalinde yönetmenin, bir psikanalist ile hastasının bir *Kaffeehaus*'ta bulunduğu bir sahneye yer verdiğini biliyor olabilirsiniz. Anladığım kadarıyla ilerleyen yıllarda bu sahne filmin İngilizce versiyonundan kaldırılmış.
- SF: Lütfen bana o filmi bahsetmeyin. Midem şu anda bunu kaldırmaz.
- BK: Siz sadece *Kaffeehaus*'ta değil, evde, ayrıca meslektaşlarınızla da kahve içiyordunuz.
- SF: Bunda şaşılacak bir durum yok sanırım.
- BK: Bir meslektaşınız kendi yaşamöyküsünü anlattığı bir makalede, çarşamba akşamları bekleme odanızda düzenlediğiniz psikanaliz toplantılarında herkese mutlaka puro ve ardından sade kahve ikram ettiğinizi yazdı.
- SF: *Ja, natürlich*. Bunu kim yazmış?
- BK: Söylemeye çekiniyorum...
- SF: Söyleyin.

- BK: Daha önce bahsi geçen Dr. Stekel.
- SF: En iyisi söyleşimize devam edelim. Onun gibi bir domuza en iyi purola-rımdan ve sade kahvemden ikram ettiğime çok pişmanım!
- BK: Evet, elbette *Herr Professor*. Kronolojik olarak ilerlemeye devam edelim mi?
- SF: Çok iyi bir fikir.
- BK: Dr. Breuer’le birlikte yazdığınız ve 1895 yılında yayımlanan histeri kita-bınızdan konuşuyorduk.
- SF: Evet... Hem benim için hem de çalışmalarım açısından çok önemli bir olaydı.
- BK: 1895 yılı başka açılardan da önemli bir yıl olmuştu.
- SF: Öyle mi? Hatırlayamıyorum.
- BK: Bir manifesto yazmıştınız; ruhsal düşünceler ve altta yatan sinirsel...
- SF: Ah, evet. “Entwurf einer Psychologie” adını vermiştim.
- BK: “Project for a Scientific Psychology”.
- SF: Bu başlıkla mı yayımlandı? Yani Bilimsel Bir Psikoloji Projesi olarak mı?
- BK: Evet.
- SF: “Tasarı” daha iyi bir kelime olabilirdi, sizce de öyle değil mi? “Bilimsel Bir Psikoloji Tasarısı” ya da “Bilimsel Psikolojinin Taslağı”.
- BK: Çok cesur ve çok cüretkâr bir manifesto.
- Sf: Öyle yapmam gerekiyordu. Kendimi eski nöroloji dünyası, yani geleneksel tıp ile yeni bir psikoloji dünyasının eşiği arasında sıkışmış hissediyordum. Sanırım biraz da kendi akıl sağlığım için bu iki disiplinin kesiştiği alanları özetleyerek bir köprü kurmam gerekiyordu.
- BK: Histeri üzerine yazdığınız kitabın 1 Mayıs 1895’te basılmasıyla birlikte gerçekten bir psikolog olmaya başladınız.
- SF: Evet, gerçekten bir psikoloğa *dönüştüm*. O tarihte artık olası bir tedavi yöntemi olarak hipnozu da bırakmıştım. Kanımca hiçbir zaman gerçekten işe yaramamıştı.
- BK: Bildiğim kadarıyla “Entwurf einer Psychologie”nin basılmasını amaçla-mamıştınız.
- SF: Öyle. Bir eskizdi, sade ve basit bir taslak. Makaleyi okudunuz mu?

BK: Evet, okudum.

SF: İzlenimleriniz nedir?

BK: Eseri iki açıdan son derece iddialı buldum. Öncelikle, nöroloji ve nörofizyoloji konusunda derinlemesine bir temeli olmayanların okumakta oldukça zorlanacağı bir metindi. İkinci olarak, Batı düşüncesine uzun süre hâkim olmuş katı zihin-beden teorisine meydan okuyordu.

SF: Hımmm...

BK: Yani... Bu iki açıdan zorlayıcıydı.

SF: *Ja*, size katılıyorum. “Entwurf”u *okurken* zorlandınız. Ben de *yazarken* zorlandım... Nörologlar için yazılmış psikoloji olduğunu söyleyebiliriz.

BK: “Entwurf”ta nörofizyolojik seviye hakkında bazı cesur önermelerde bulundunuz; özellikle de düşüncenin bilinçdışı düzeyde de ortaya çıkabildiğine dair. İnsan gerçekten farkında olmadan düşünebiliyordu ki bu önermeniz psikanaliz için temel teşkil etti. Ayrıca doğru anladıysam, zihinsel olayların, yani düşüncelerin, altta yatan nörofizyolojiyi bile dönüştürebildiği fikrini ileri sürdünüz.

SF: Daha açık olmak gerekirse, nöroloji ve psikoloji alanlarındaki ilgimin bir haritasını çıkarmak ve sizin de belirttiğiniz gibi, sinirsel faaliyetin ruhsal düşünceye dayanak oluşturduğunu göstermek istedim... En azından bunun için *çabaladım*. Ancak aynı zamanda psikolojiyi bilimsel bir zemine oturtmayı da umuyordum.

BK: Meslektaşlarınız “psikoloji”yi tam bir bilim olarak değerlendirmiyorlardı.

SF: Bırakın bilimi... saçmalık olduğuna inanıyorlardı. Düşünsenize; beyaz önlük giymeyen, hastalarına dokunmayan, ilaç yazmayan ve ameliyat yapmayan bir doktor. Böyle bir doktor olabilir miydi hiç?

BK: Yani psikoterapötik “konuşma kürü”nü geliştirerek kendinizi geleneksel bilim ve tıbbın gerçekten dışında konumlandırmaya başladınız.

SF: Evet, zaten parya muamelesi görüyordum.

BK: Tarih sizi kesinlikle haklı çıkardı. Son yıllarda “Entwurf”unuz üzerinde çalışan önemli biyoloji ve fizik uzmanları, yazınızı pek çok açıdan şaşırtıcı derecede doğru ve son derece ilerici buldular. Oldukça öngörülü bir çalışma aslında.

SF: O zaman bir puro daha içeyim. İnsan böyle güzel haberleri kutlamalı.

- BK: Sigmund Exner'in beyin ve düşünce arasındaki ilişkiselliği anlattığı manifestosu sizi bir şekilde etkiledi mi?
- SF: Exner mi?
- BK: Profesör Brücke'nin *Physiologisches Institut*'undaki akıl hocalarınızdan biri.
- SF: Exner'in kim olduğunu biliyorum ama söz ettiğiniz “manifesto”yu hatırlayamadım.
- BK: “Entwurf einer Psychologie”yi yazmanızdan bir yıl önce, 1894'te Exner benzer bir başlıkla, *Entwurf zu einer physiologischen Erklärung der psychischen Erscheinungen* isimli, hafıza, düşünce ve algı arasındaki fizyolojik bağıntıları tartışan bir manifesto yazdı. Hatta bu monografiyi, daha sonra rüya yorumu kitabınızı yayımlayan Franz Deuticke bastı. Exner, kitabının sekizinci bölümünde içgüdüler üzerinde çokça durmuştu, bu yüzden acaba...
- SF: Exner'in yayını hatırlıyorum. Ona çok saygı duymama rağmen, bu anlamda beni etkilediğini sanmıyorum. O zamanlar sadece Fliess bilinç-dışına olan ilgimi ciddiye alıyordu, belki biraz da Breuer.
- BK: Sanıyorum Breuer, *Histeri Üzerine Çalışmalar*'da Exner'in bu çalışmasına kısaca göndermede bulunmuştu... Teori üzerine olan bölümünde.
- SF: Çok ısrarcısiniz. Brücke ve Exner'le yaptığım çalışmaların bu meseleleri daha iyi anlamamda faydası dokunmuş olabilir.
- BK: Keşke nöroanatomik çalışmalarınızı ve psikoloji alanına geçişinizi ele almaya zamanımız olsaydı... Aslında keşke tüm eserlerinizi detaylı olarak tartışmaya zamanımız olsaydı.
- SF: Benim gibi ölü bir adamla konuşarak, ölümle ilgili kendi kaygılarınızı dile getirdiğinizi düşünüyorum. “Keşke zamanımız olsaydı...” diyerek, hem de iki kere vurgulayarak aslında ölmenden önce daha çok yaşamanın iyi olabileceğini ifade ettiğinizi düşünüyorum. Hepimiz daha çok zaman isteriz.
- BK: Yorumunuza tamamen katılıyorum.
- SF: Ölümden kaçamayız. Belki de bu yüzden, bir parça ölümsüzlüğe ulaşmak için bu kadar çabalayarak psikanalizi yarattım.

BK: Öyle olabilir. *Herr Professor* Freud, çok farklı bir doktor haline geldiğinizi söylemiştiniz: Beyaz laboratuvar önlüğü giymeyen, hastalara dokunmayan ve ilaç yazmayan bir doktor.

SF: Evet, elbette. Bu çok farklı bir doktor tipi.

BK: Hastalarınızla görüşüyor, onları karşınıza alarak değil, *onlarla* birlikte konuşuyordunuz ve iyileşmeye başlıyorlardı.

SF: Bu pek bilimsel görünmüyor ve tıbbi bir eğitim gerektirdiği de söylenemez.

BK: Bugünlerde psikoterapi tıp eğitiminden iyice koptu ve giderek daha az doktor psikanalist ya da psikoterapist oluyor. Modern psikanalistlerin çoğu, psikoloji ya da sosyal hizmetler alanında ya da doğrudan bir alan olarak tanınan psikoterapi dalında eğitim almış oluyorlar. Bir psikoloji ve psikoterapi hocası olarak, kariyerlerine edebiyat, işletme ve benzeri alanlarda başlayan gerçekten çok etkileyici öğrencilerle çalışma fırsatı buldum. Eski bir polis ve yine eski bir taksi şoförüyle bile çalıştım ki ikisi de çok başarılı klinisyenler haline geldiler.

SF: Yani akademinin görünümü değişti ve psikanalizin sahibi artık doktorlar değil.

BK: Sizin de hep dilediğiniz gibi.

SF: Evet, bu tarihi bir başarı; tedaviyi doktorların elinden almak.

BK: Öyle.

SF: Evet, tıbbi kökenime rağmen tıp ve psikanaliz arasındaki ayrışmaya zemin hazırladığımı düşünmek hoşuma gidiyor.

BK: Michigan'lı psikiyatrist Dr. Ronald Blank'ın eski terzinizle yaptığı söyleşiden söz etmiştik. O adam beyaz önlüğünüzü çıkarıp takım elbiseler ısmarladığınız ânı eksiksiz şekilde hatırlamıştı.

SF: Kılık kıyafet dönüşümümü de diyebiliriz.

BK: Evet.

SF: Şu anda da üzerimde o takım elbiselerden biri var. Oldukça iyi dayandılar.

BK: *Histeri Üzerine Çalışmalar* 1895 mayısında yayımlandı ve eylülde "Entwurf einer Psychologie"yi yazmaya başladınız. O yıl gerçekten bir dönüm noktası oldu.

SF: O günleri *bir sürü* puroyla kutlamıştım.

- BK: Daha önce de bahsettiğimiz gibi, 1895'te Berggasse'ye telefon bağlatmış-tınız.
- SF: Evet ama siz bunu nereden biliyorsunuz?
- BK: Hatırladığım kadarıyla Wilhelm Fliess'e yazdığınız bir mektupta telefon rehberinizden bahsetmişsiniz. Dr. Jones da üç ciltlik yaşamöykünüzün ilk kitabında telefonun bağlanmasından bahsetmişti. Ayrıca oğlunuz Martin de kitabında buna değinmişti.
- SF: Yani Fliess'e yazdığım mektupları okudunuz mu?
- BK: Eh... Evet.
- SF: O mektupları Fliess'ten başka birinin okuyacağını düşünerek yazmamıştım.
- BK: Hayatınıza ve çalışmalarınıza yönelik derin ilgiyi fark etmenin şaşkınlığını henüz üzerinizden atamamanız çok doğal.
- SF: Çalışmalarımın ilgilenilmesi beni şaşırtmıyor da özel hayatıma bu ilgi neden?
- BK: Başka birinin hayatını araştırmanın cinsel arzuya; sizin *Urszene*, yani "birincil sahne" olarak adlandırdığınız, çocuğun çok dışarıda bırakıldığını hissettiği ebeveyn yatak odasına nüfuz etme isteğine ilişkin bir hareket olabileceğini düşünüyorum.
- SF: Kesinlikle öyle.
- BK: Ama özel hayatınız, benim gibi tarihsel düşünen insanlar için de önemli çünkü bu sayede sizi bir insan olarak görebiliyoruz ve çalışmalarınız daha da ilgi çekici hale geliyor.
- SF: Bakın bu hoş bir bakış açısı. Pekâlâ, bu çizgide devam edebiliriz o halde.
- BK: Tamam, yeni telefonunuz...
- SF: Ben onu nadiren kullanıyordum. Telefonu hiçbir zaman sevmedim. Yine de o alet bağlandıktan sonra mesai saatleri belirlememe gerek kalmamıştı.
- BK: Mesai saatleri mi?
- SF: Biliyorsunuzdur; Viyana'daki doktorlar, en azından benim zamanımda mesai saatlerini, yani hastaların doğrudan gelip danışabilecekleri saatleri duyururlardı.
- BK: Anlıyorum.
- SF: Ancak telefonu kullanmaya başlayınca, hastalar belirli saatlere randevu alabildiler. Bekleme odası kapıdan içeri dalmış hastalarla doluyken psika-

naliz yapılamaz... Psikanalitik seanslar uzun sürdüğünden buna uygun değildir.

BK: Yani 1895 yılında telefonun gelmesi, psikanalitik uygulamanın gelişimini oldukça etkiledi.

SF: Belki de. Belki de... Elbette kimi hastalarla, özellikle de yurt dışında yaşayanlarla mektuplaşıyordum ve bu yolla da randevuları belirleyebiliyordum.

BK: 1895 yılı çok önemli bir yıldır diyebiliriz...

SF: Evet, hatta tahmin edebileceğinizden daha fazla. Yalnızca Breuer'le histeri kitabını yayımlatmakla, "Entwurf"u yazmakla ve bir telefon bağlatmakla kalmadım... Aynı zamanda 1895 temmuzunda bir rüyanın bilinçdışı anlamına yönelik ilk bütünlüklü analizi de tamamladım.

BK: Rüyalarla ilgili çalışmalarınıza birazdan geleceğiz.

SF: Pekâlâ.

BK: 1895 aralığında eşiniz en küçük çocuğunuzu, *Fräulein* Anna'yı dünyaya getirdi.

SF: İsmi eski hocam Samuel Hammerschlag'ın kızı *Frau* Anna Lichtheim'dan aldı.

BK: Evet.

SF: Sonuçta, 1895 çok zengin bir yıl oldu. Gerçekten çok verimliydi.

BK: Ve bir psikolog, bir *psikoterapist* olarak yaptığınız çalışmalar denizaşırı ülkelerde kabul görmeye başladı; özellikle de meslektaşlarınız 1893 yılındaki ön bildiriniz ve 1895 yılında yayımlanan *Histeri Üzerine Çalışmalar*'ı okudukça.

SF: Ben kabul gördüğümü pek hatırlamıyorum. Sadece bana şüpheyile yaklaşan meslektaşlarımla bakışları var aklımda.

BK: Aralık 1895'te, Anna'nın doğum günü civarında...

SF: Karım için çok zor bir doğum olmuştu...

BK: Buna üzüldüm.

SF: Ama sözünüzü kestim... O aralık ayında başka ne olmuştu?

BK: Bazı güzel yorumlar almaya başladınız. Alfred von Berger'in en sevdiğiniz gazete olan *Neue Freie Presse*'de çalışmalarınızla ilgili bir yazı yazdığını ve

yeni psikoterapötik yaklaşımınızı, “konuşma kürü”nü... “*Seelenchirurgie*” yani “ruh ameliyatı” olarak nitelendirdiğini hatırlıyor musunuz?

SF: Ah, *ja, ja...* *Seelenchirurgie...* Ruhun ameliyatı. Bu güzel bir ifade. Belki de sonuçta yine bir doktor, hatta bir cerrah olarak kalmışımıdır.

BK: Ruh doktoru.

SF: Ne kadar zekice bir ifade. Alfred von Berger’i bilir misiniz? Doktor değildi.

BK: Lütfen, siz anlatın.

SF: Bir rejisör olarak... ve aynı zamanda sanırım bir felsefe profesörü olarak giderek ün kazanmıştı.

BK: Aslına bakarsanız, bir sanat adamının sizi “ruh cerrahı” olarak görmesi beni şaşırtmadı.

SF: Hiçbir tıp insanı beni bu şekilde tarif edecek edebi duyarlılığa sahip olamazdı, değil mi?

BK: Ama övgü alıyordunuz. Bir miktar itibar ve takdir görmeseydiniz çalışmalarınızı sürdürmeniz pek mümkün olmayabilirdi diye düşünüyorum.

SF: Belki de doğru söylüyorsunuz.

BK: Ancak bildiğim kadarıyla 1895 yılının karanlık bir tarafı da vardı.

SF: Karanlık taraf mı?

BK: Emma Eckstein desem...

SF: Bu konuya giremeyiz. Hastalarımın biriydi. Onun hakkında konuşmayacağımı biliyorsunuz.

BK: Elbette.

SF: Sizi onun adını anmaya yönelten nedir?

BK: 1890’lardaki yakın meslektaşınız Dr. Fliess’in bu hanımefendiyi ameliyat ettiğini biliyoruz. Sanırım Fliess kadının sinüslerinden biri üzerinde bir operasyon gerçekleştirmişti ve sol orta burun kemiğini almıştı ama maalesef oluşan oyukta antiseptik iyodoforma batırılmış bir parça gazlı bez kalmış, enfeksiyona ve kanamaya yol açmıştı.

SF: Bu bilgi nasıl açığa çıktı? Bu vakayı hiç yayınlamamıştık.

BK: Fliess’e ameliyat sonrası süreçle ilgili uzun bir mektup yazmıştınız. Biliyorsunuz ki, *Prinzessin*, yani Marie Bonaparte o mektupları saklayıp gelecek nesillere aktarabilmek için satın almıştı.

- SF: Bu inanılmaz. Özel notlarım asla kamusal kayıtlar haline gelmemeliydi. Bu benim mahremiyet talebimi çiğnemektir.
- BK: Size katılıyorum fakat şöhretiniz öyle ya da böyle bunun gibi daha geleneksel düşüncelerin önüne geçti.
- SF: Fliess bir hata yapmıştı. Nedenini bilemiyorum. Sadece varsayımda bulunabilirim. Ancak evet, *Fräulein* Eckstein'in burun deliğinde bir parça gazlı bez unutmuştu, bu da kanamaya yol açmıştı ve durumun düzeltilmesi için başka bir doktor çağırmak zorunda kalmıştım. Başka çarem yoktu; *Fräulein* Eckstein'in kanaması başlamıştı ve koku dayanılmaz hale gelmişti.
- BK: Neyse ki hasta bunu atlattı ama ek tedaviye ihtiyaç duydu ve ardından iyileşmek için bir sanatoryuma yatmak zorunda kaldı.
- SF: Evet ama sonunda, birkaç yıl sonra, bir süreliğine psikanalistlik yaptı.
- BK: 1895 yılında gerçekleşen bu olay Fliess'e güveninizi zedelemiş ve nevrozun burundan kaynaklandığına dair teorisini size sorgulatmış olmalı.
- SF: Evet, bu kulağa çılgınca gelebilir ve belki de öyleydi. Ancak Fliess çok tecrübeli bir kulak-burun-boğaz uzmanıydı ve o zamanlar onun ameliyat becerilerinden şüphe duymam için hiçbir sebep yoktu. Hatta buruna bağlı refleksler ve nevrozlarla ilgili yeni fikirlerini ilgi çekici buluyordum. Ancak kısa süre sonra fikirlerimi gözden geçirdim. Evet, bunu yapmam gerekti.
- BK: Sizin için karmaşık bir dönem olmuş.
- SF: O kadar iyi dosttuk ki. Ailemden biri gibiydi. Breuer'i de tanıyordu. Sanırım Breuer'in kızı Dora'yı tedavi etmişti. Breuer de Bondy ailesinin üyelerini tedavi etmişti ki bunların arasında Fliess'in müstakbel karısı Ida da vardı. Hepimiz çok yakın bir çevreyi paylaşıyorduk. Yine de nihayetinde aziz *Herr Doktor* Fliess'ten uzaklaşmam gerektiğini fark etmiştim.
- BK: Belki de Wilhelm Fliess'le yollarınızı ayırmanız, kendi özgün fikirlerinizi daha bütünlüklü olarak ele almanızı, böylece Breuer, Fliess ve diğerlerine minnet duymaktan kurtulmanızı sağladı.
- SF: Evet, kendi yargılarıma daha çok güvenmeyi öğrendim; kendi bilimsel ve klinik gözlemlerime.
- BK: Ertesi yıl, 1896'da yaratıcılığınız ve üretkenliğiniz arttı. En önemlisi de "psikanaliz" kelimesini ilk defa o yıl kullandınız.
- SF: Biliyor musunuz, "psikanaliz" in kavram olarak ilk kullanımı... *nicht auf Deutsch, sondern auf Französisch...*

BK: Almancada *değil de* Fransızcada.

SF: *Korrekt!*

BK: Bunu açıklar mısınız?

SF: Fransız nöroloji dergisi *Revue Neurologique*'te yayımlanmak üzere nevrozların etiyojisi üzerine bir makale kaleme almıştım. 30 Mart 1896 tarihli sayıda yer almıştı.

BK: Çok saygın bir dergi; sanırım editörlüğünü Charcot'nun öğrencileri olan Édouard Brissaud ve Pierre Marie yapıyordu.

SF: *Natürlich*. Hepimiz büyük Charcot'nun öğrencileriydik. Ne yazık ki, Brissaud çok erken yaşta, hafızam beni yanıltmıyorsa, beyin tümöründen öldü.

BK: Ve siz bu dergideki makalenizde “psikanaliz”i bir teknik terim olarak kullandınız.

SF: Bu Fransız yayınında arada kısa tireyle “*psycho-analyse*” şeklinde kullandık. Keşfimi “*nouvelle méthode de psycho-analyse*” olarak tarif ettim; yeni psikanaliz metodu olarak.

BK: Ve psikiyatri tarihi asla eskisi gibi olmayacaktı.

SF: Her büyük atılımda, insan kabul görmek için verilmiş uzun mücadelenin delillerini görebilir. Derginin “İçindekiler” bölümünde editörlerin... ya da belki budala bir asistanın, ismimi “SİGUR FREND” olarak yazdığını biliyor muydunuz?

BK: Evet. Ancak editörler makalenizi, “*Travaux Originaux*” yani özgün çalışmalar adındaki bölüme yerleştirme inceliğini göstermişlerdi!

SF: Sigur Frend... Aklınız alıyor mu bunu? Kulağa “cigar”, puro gibi geliyor!

BK: “Psikanaliz” kelimesini keşfettiniz...

SF: Yalnızca kelimeyi değil, tabii ki, tüm kavramı. Sıklıkla psikanalizin üç ayağı olduğuna inanmışımdır: nevrozları tedavi yöntemi, insan zihnini anlamaya yarayan bir teoriler bütünü ve gizli anlamları incelememize yarayan bir mercek. Belki de bunu daha önce dile getirmişimdir.

BK: Bu hiç azımsanamayacak bir başarı Profesör Freud. Psikolojiye böylesine sistematik ve derinlemesine bir yaklaşım yaratma konusundaki öncülüğünüzü hiç kimse tartışamaz. “*Psychoanalyse*”yi Almanca bir kavram olarak aynı yılın mayıs ayında kullanmaya başladınız.

- SF: *Ja.* Öyle olmalı. Psikanaliz önce Fransızca bir terim olarak ortaya çıktı, sonra Almancası kullanıldı! İngilizlerin “psycho-analysis”i, ilk başlarda hep o tireyle, ne zaman kullanmaya başladığını ise bilemiyorum.
- BK: İlginizi çekebilecek bir bilgiye sahibiz; yıllar sonra, 1961’de,.
- SF: Ölümünden çok sonra...
- BK: Evet. Bir araştırmacı, İngiliz Romantiklerinden yazar Samuel Taylor Coleridge’in özel mektuplarını yayımladı ve mektupların sahibi bu büyük adam, “psik-analitik anlayış” hakkında ta 1805 yılında yazmış! Tam tarih vermek gerekirse, 15 Eylül 1805’te.
- SF: Buna inanmak zor. Hem bunu bana neden söylüyorsunuz?
- BK: Ah, lütfen telaşlanmayın. Coleridge kavramı çok özel bir duruma has yeni bir ifade üretmek için; mitlerin anlaşılması çerçevesinde Jüpiter ve Apollo’ya gönderme yaparken kullanmış.
- SF: Ruhsal hastalıklarla hiç ilgisi olmayan bir konuda mı?
- BK: Ah, hayır, hiç ilgisi yokmuş.
- SF: Şairlerimizin, biz psikanalistlerin keşfetmek için yıllarımızı harcadığımız insan zihnini halihazırda bildiklerini söylemişimdir hep.
- BK: Evet, bu gözleminize ölümünüzden bu yana çokça gönderme yapıldı *Herr Professor.*
- SF: *Ja, ja.* Şairler. Doktorlara kıyasla çok daha sezgiseldirler. Bu kesin.
- BK: 1896 yılında başka şeyler de oldu, değil mi?
- SF: 21 Nisan 1896’da Viyana’daki Verein für Psychiatrie und Neurologie’de meslektaşlarıma konuşma yaptığımı hiç unutmayacağım.
- BK: Viyana Psikiyatri ve Nöroloji Cemiyeti’nde.
- SF: Evet, orada... Histerinin etiyolojisi konusundaki çalışmalarımı anlatmıştım ama meslektaşlarım beni hor görmüşlerdi. Krafft-Ebing çok aksi ve alaycı yorumlarda bulunmuştu.
- BK: Richard von Krafft-Ebing... Avusturya’nın en ünlü psikiyatri profesörlerinden biri.
- SF: Ta kendisi. O ve meslektaşları cinsellik, baştan çıkarma ve erkeklerde histeri gibi konularda böylesine yeni ve sarsıcı fikirler duymayı kaldıramadılar. İtiraf etmeliyim ki bu bana çok ağır gelmişti. Çok geçmeden, aynı yılın ekiminde de babam seksen yaşındayken öldü.

- BK: Sanırım kalp yetmezliği vardı ve mesanesi çalışmıyordu.
- SF: Evet, babam kadar çok yaşamayabileceğimden endişeleniyordum.
- BK: Ama seksen üçüncü doğum gününüzü de gördünüz ve ondan üç yıl daha fazla yaşadınız. Üstelik çalışmalarınız aslında herkesten çok yaşadı!
- SF: Galiba öyle olmuş; yoksa zamanınızı benimle fincanlarca kahve içmeye harcamazdınız.
- BK: Aynı yıl eşinizin kız kardeşi *Fräulein* Minna daimi olarak Berggasse'ye taşındı.
- SF: Hiç evlenmediği için gidecek yeri yoktu ve karım onun desteğini vazgeçilmez görüyordu. Altı küçük çocuğa bakmak kolay değildi ve Minna çok yardımcı oluyordu.
- BK: Kısa süre önce yeni bir bilgi edindim. 1896 yılında Harvard Üniversitesi'nin ünlü felsefe ve psikoloji profesörü William James, istisnai anormal ruhsal durumlar üzerine Lowell Enstitüsü'nde verdiği seminerde sizden bahsedince Amerika'daki tanınırlığınız artmış.
- SF: James'le 1909 yılında fahri doktoramı almak üzere Clark Üniversitesi'ne gittiğimde tanışmıştım. Belki bu hikâyeyi de başka zaman konuşuruz. Bahsettiğiniz Lowell seminerleri de nedir?
- BK: Bildiğim kadarıyla Boston, Massachusetts'te 1830'larda başlatılan, herkesin katılımına açık bir seminerler dizisi. Tanınmış ve başarılı pek çok biliminsanı bu seminerlerde konuşma yapmış: Oliver Wendell Holmes, Edmund Gosse, Alfred Russell Wallace, Charles Sanders Peirce, vesaire. Siz bir nörolog olarak Charles-Édouard Brown-Séquard ismini hatırlayacaksınızdır *Herr Professor*.
- SF: Hatırlıyorum elbette. Yani Lowell seminerlerinde bahsimin geçmiş olması kayda değer bir durum.
- BK: Evet oldukça önemli. Fikirleriniz gerçekten yayılmaya başlamıştı ve 1897 yılında, Universität zu Wien'deki profesörler birliği, profesör kadrosu için sizi önermişti, değil mi?
- SF: Doğru... Ancak yine de çalışmalarımı çok tehditkâr buluyorlardı. Profesörlüğümü ancak beş yıl sonrasında alabildim! Beni uzun süre beklettiler.
- BK: Yine de tıp alanındaki bazı meslektaşlarınız sizin profesörlüğe layık olduğunuzu düşünüyordu; aralarında, histeri üzerine çalışmalarınızı eleştirdiği halde Baron Richard von Krafft-Ebing de vardı. Milli eğitim bakanlığına

sizin adınızı önerdiğine göre belli ki sizden çok da nefret edememiş... ya da belki hiç etmemişti.

SF: Bunu nereden biliyorsunuz?

BK: Viyana'da, Berggasse'deki müzede, yalnızca Krafft-Ebing'in değil, aynı zamanda Nothnagel'in de imzalamış olduğu bu mektup herkesin görebileceği şekilde sergileniyor.

SF: Evet hatırladığım kadarıyla beni *Professor Extraordinarius*'luğa önermişlerdi. Yine de çalışmalarım hakkında derin şüpheleri vardı.

BK: Zaman zaman, anlaşmazlığa hiç katlanamadığınızı iddia edenler oluyor. Bazı araştırmacılar, insanlardan koşulsuz hayranlık beklediğinizi, aksi halde hiçe sayılmış hissettiğinizi söylüyorlar.

SF: Kim söyledi bunu? Ne kadar gülünç!

BK: Krafft-Ebing sizi profesörlüğe aday gösterdiği halde neden onun sizden nefret ettiğini düşündüğünüzü anlamaya çalışıyorum sadece.

SF: Tüm bunlar çok önce oldu. O günün koşullarını tam olarak hatırlayamıyorum ama 1896 yılında psikiyatri camiasında çalışmalarımı önemsiz gördüğünü söyleyebilirim. Belki de suçlu hissediyordu ve kendini affettirmeye çalıştı; bakın bu pek keyifli bir düşünce.

BK: Umduğunuz itibarı görememiştiniz ve antisemitizm de varlığını sürdürüyor, hatta büyüyordu; bu koşullarda çok fazla saldırıya maruz kaldığınızı hissetmiş olmalısınız. Karl Lueger 1897 yılında Viyana'nın belediye başkanı olarak seçilmişti. Ondan daha önce de bahsettik.

SF: Evet. Lueger'dan söz ettik elbette. Hatta bence fazla bile söz ettik. Ne korkunç bir adam. Korkunç bir *Bürgermeister*. Halkıma yönelik sadizmiyle Viyana'yı yaktı kavurdu.

BK: Kısa süre önce, Lueger'ın takipçilerinden Joseph Scheicher'in 1900 yılında bir kitapçık yazıp, her gün yaklaşık üç yüz Yahudi'nin asılmasını umduğunu ifade ettiğini öğrendim.

SF: *Abstoßend*! Ne kadar iğrenç!

BK: Üstelik Scheicher rahiplik eğitimi alıyordu.

SF: Dinin çocuksu takımları olan kişilere, oldukça tehlikeli biçimde cazip geldiğini biliyordum zaten. Ancak lütfen başka bir konuya geçelim. Zavallı kız kardeşlerimin o Nazi canavarlarının eline düştüğünü düşünmeye katlanamıyorum.

- BK: Sabrınızı oldukça zorladım Profesör Freud. Merakımı gidermeye çalıştığınız için minnettarım. Artık yavaş yavaş sohbetimizi sonlandıralım isterseniz.
- SF: İyi de *yirminci* yüzyıldaki hayatımı konuşmaya başlamadık bile. Sadece *on dokuzuncu* yüzyıldan bahsettik!
- BK: Eh, yavaş yavaş ilerliyoruz. Ancak yaşamöykünüz o kadar zengin, detaylı ve keşiflerle dolu ki, hepsini gözden geçirmek zaman alıyor. Birkaç kere daha buluşmamız gerekebilir.
- SF: Elbette. Sizi sıkıştırmayayım.
- BK: Yeni yüzyılın başına dek profesörlüğünüzü alamadınız ama 1899 yılında *Docent* oldunuz. Bazen *Dozent* olarak da yazılıyor.
- SF: Bana “*Docent für Nervenkrankheiten an der Universität*” unvanını layık gördüler.
- BK: Bunu “sinir hastalıkları doçenti” olarak tercüme edebiliriz.
- SF: Evet, sonunda az da olsa itibar görüyordum.
- BK: Ve aynı yıl içinde, kimilerine göre en önemli eserinizin taslağını tamamladınız: *Die Traumdeutung*, yani *Rüyaların Yorumu*’nun.
- SF: Çok zorlu, oldukça yorucu bir çalışmaydı... Ama sonunda tüm çabalarıma değdi. Benden *Traumdeutung*’u açıklamamı isteyebilirsiniz ama korkarım şu anda bunu tartışacak enerjim yok. Kitabı okumuşsunuzdur herhalde...
- BK: Pek çok kez.
- SF: Öyleyse zaten biliyorsunuz.
- BK: Yine de çok sorum var.
- SF: Başka zamana bırakalım... Size önce başlı başına bilinçdışının işleyişi hakkında bir ders vermem gerekir ki bunun için önce biraz uyumalıyım.
- BK: “Yukarıdaki” insanların uyku ihtiyacı olduğunu bilmiyordum.
- SF: Bilmediğiniz çok şey var. Ama bir gün keşfedeceksiniz.
- BK: Bundan şüphem yok! Ama kısa da olsa bize...
- SF: Size rüyaların gizli anlamlarını ve en erken çocukluk dönemine ait arzuların doyumunu yansıttığını keşfedişimi; insan zihnine dair tümüyle yeni bir teori yaratmamı ve rüyaların anlamlı olgular olduğunu fark edişimi anlatmamı istiyorsunuz... Ancak bunu şu anda yapamam.

- BK: Kitabın kapağında basım tarihi olarak 1900 yılı görünüyor ama sanırım yayıncınız Franz Deuticke kitabı daha erken, 4 Kasım 1899'da satışa çıkarmış.
- SF: Deuticke bu kitabın potansiyelini kesinlikle farketmişti ve basım tarihinin yüzyılın başını temsil etmesi için 1900 olarak görünmesini istemişti.
- BK: Ve galiba siz basılı iki kopyayı daha da erken bir tarihte, Ekim 1899'da edindiniz.
- SF: Çok ilginç. Tarihçileriniz hareketlerimi tüm detaylarıyla takip etmişler. Çok rahatsız edici. Bunu nereden biliyorsunuz?
- BK: Wilhelm Fliess size kitabın ona gönderdiğiniz kopyasını aldığını bildirmiş, siz de 27 Ekim 1899'da bu mektubu için ona teşekkür etmiştiniz. Ona gönderdiğiniz kopyada "24 Okt. 1899" yani 24 Ekim 1899 yazılı bir damga var. Bu bilgiyi, nadir eserler satan bir dükkânın kataloğunda görmüştüm.
- SF: Kitabımın ilk baskılarını gördünüz mü gerçekten?
- BK: Ah, evet; birkaç tanesini hem de. Aralarında sizin şahsi kopyanız da var, Londra Freud Müzesi'nde güvenli bir yerde saklanıyor.
- SF: İnanamıyorum!
- BK: Ve bibliyografyacıların ilk baskıları bilimsel bir titizlikle incelediğini bilmek hoşunuza gidecektir. Yayıncı Deuticke kitabı kahverengi cilde, sırtında altın varaklı harflerle bastı. Kitabın boyutları ise yirmi iki santime on dört buçuktu...
- SF: Bu detaylar çok fazla, özellikle de ilk altı yılda sadece üç yüz elli bir kopya satan bir kitap için.
- BK: Bunun sizi üzdüğünü tahmin edebiliyorum. Charles Darwin'in ünlü kitabı *Türlerin Kökeni*'nin, çıktığı ilk gün yok sattığını biliyor muydunuz? Evet, bunu Darwin'in mektuplarından birinde okumuştum; ilk baskının bin iki yüz elli adet basıldığını...
- SF: Hepsi ilk günden tükenmiş mi?
- BK: Öyle görünüyor.
- SF: Evet, ben böyle bir başarıya ulaşamadım hiç.
- BK: Ama *Rüyaların Yorumu* size o kadar çok yeni öğrenci kazandırdı ki... İlk psikanalistlerin neredeyse hepsi, kitabınızın ne kadar dönüştürücü olduğunu görünce sizinle çalışmaya geldiler.
- SF: Hımmm... Bu doğru olabilir.

- BK: Darwin'inki gibi bir sürü müşteriye ihtiyacınız yoktu. İlk aşamada sadece çalışmalarınızı gerçekten anlayan ve yavaş yavaş güçlü temellere dayalı bir ruh sağlığı hareketini yaratabilecek küçük ve adanmış bir takipçi grubu yeterliydi. Bir gecelik şöhrete ihtiyacınız yoktu.
- SF: Bu gözleminiz için teşekkürler. Size katılıyorum. Psikanalitik hareket, bir tanıtım kampanyası sonucu yaratılamazdı. Ancak haklı olmadığınız yerler de var. Darwin hemen çoksatanlar arasına girmiş olabilir ama onun sadece bir gecelik şöhreti olduğunu söyleyemeyiz. Sanıyorum şöhreti uzun ömürlü oldu.
- BK: Elbette.
- SF: Herkes şöhrete aynı şekilde ve kesinlikle aynı sürede ulaşmıyor!
- BK: Kitabınıza dönelim. Rüya yorumu sanatının *Die Traumdeutung*'un ilk bölümünde de açıkladığınız gibi çok uzun bir tarihçesi var.
- SF: Evet, pek çok filozof rüyaları yorumlama işine benden çok önce ama bence oldukça başarısız şekilde girişmişlerdi.
- BK: Kitabınız gerçekten özgünlüğüyle öne çıkıyor; yalnızca rüya yorumu konusundaki öncülüğüyle; bilinç, önbilinç ve bilinçdışı arasında yaptığınız ayrıma dayalı bir ruhsal işleyiş modeli sunmasıyla ya da yetişkinlerin ruhsal işleyişinin çocukluktaki kökenleri üzerine bir ders kitabı olmasıyla da değil...
- SF: Ah, yazdıklarımı gerçekten kavramışsınız...
- BK: Evet, elbette. Bu kitap üzerinde uzun yıllar çalıştık.
- SF: Ama başka bir şey söylemek istiyordunuz...
- BK: Evet, *Rüyaların Yorumu* yalnızca psikolojiye, hem rüya psikolojisi, hem de zihin teorisine devasa bir katkı değil; aynı zamanda tıbbi yazında da eşsiz bir gelişme çünkü "bilimsel" başka hiçbir kitapta yazarı hakkında bu kadar kişisel, mahrem bilgi bulunmuyor. Kitabınız kendi rüyalarınızla, küçük yaştaki çocuklarınızinkilerle, ailenizin hikâyeleriyle, erken dönem anılarınızla, itiraflarla dolu. *Die Traumdeutung* yazarın, kendi araştırmasının nesnesi haline geldiği bir ders kitabı olarak dikkat çekiyor.
- SF: Pek çok açıdan bir özyaşamöyküsü. Bu konuda haklısınız. Ama kendi itiraflarımı yalnızca bir bilim dalını inşa etmeme yarayan bilgi kaynakları olarak kullandım.

- BK: Sonraki yüzyılda, dil sürçmeleri ve espriler üzerine yazdığınız kitaplarda da bunu yapmayı sürdürdünüz. Böyle bir iletişim şeklini seçerek, doktor ile hasta arasındaki eski katı sınırları aşırdığınızı ve bir devrimi başlattığınızı düşünüyorum.
- SF: Evet, psikopatoloji hastalarımıza has değildir. Hepimizin karakterinde psikopatolojik taraflar var, dil sürçmeleriyle ilgili kitabıma bu yüzden *Zur Psychopathologie des Alltagslebens* adını verdim.
- BK: *Günlük Yaşamın Psikopatolojisi*. Burada vurgunuz, *günlük* kelimesindeydi.
- SF: Evet, hepimiz... hem de her gün psikopatolojiler sergiliyoruz.
- BK: Kişisel itirafların bu şekilde kullanımını... eh, son derece özgün buluyorum. Çeşitli tarihçiler sizi, psikolojik verileri itiraflardan elde etmesiyle tanınan St. Augustine'in geleneği içinde görüyorlar.
- SF: Kötü bir örnek sayılmaz. Cinsellik ve çocukluk hakkında benim keşfettiklerimi bilmesede de... Nereden bilebilirdi ki? Katolik Kilisesi, düşünce üzerinde çok kısıtlayıcı bir etkiye sahipti.
- BK: Öyle.
- SF: Evet, 4 Kasım 1899'a ulaştık. Artık yeni yüzyılın başındayız neredeyse.
- BK: Kısa süre sonra Viyana basınında kitabınızla ilgili yorumlar yer almaya başladı. İlki 16 Aralık 1899'da, bir Viyana dergisi olan ve adı sanırım "şimdiki zaman" anlamına gelen *Die Gegenwart*'ta yayımlandı.
- SF: Carl Metzentin yazmıştı.
- BK: Son derece olumlu bir eleştiriydi.
- SF: Evet, cesaret veren birtakım tepkiler geldi. Ama genellikle sessizlik biçimine bürünmüş çokça olumsuz tepki de aldım. Kitap çok daha fazla satmalıydı.
- BK: *Herr Metzentin* kitabınızı çığır açıcı olarak nitelendirmişti ama bu yorum sizde hayal kırıklığı yaratmıştı.
- SF: Kitabımın içeriğine ciddiyetle eğilmemişti.
- BK: Ama edebi bir dergiden ne bekliyordunuz ki?
- SF: Hımmm... Siz hiç kitap yazdınız mı acaba?
- BK: Evet. Sizin kadar çok sayıda değil ama birkaç tane yazdım.
- SF: Öyleyse yazar olmanın zorluklarını bilirsiniz.
- BK: Evet, ne demek istediğinizi anlıyorum.

- SF: Bakın, *Herr Kerl* paltolarımızı almış, odanın diğer ucundan yanımıza geliyor. Mahremiyetimize saygı duyup sohbetimizin son bölümünde... bu son *Kaffee*'lerimiz süresince bizi baş başa bırakmasını takdir ettim. Şahsen daha fazla kahve içemezdim.
- BK: İhtiyaçlarımızla yakından ve eksiksiz ilgilendi.
- SF: Artık söyleşimizi bitirelim. Uzun seansımızın sonu yaklaşıyor.
- BK: En büyük eserinizin, başyapıtınız olan *Die Traumdeutung*'un Viyana'nın en ünlü simalarından Johann Strauss'un ölümünden sadece birkaç ay sonra yayımlanması bana hep oldukça ilginç gelmiştir... Çok yetenekli başka bir müzisyen olan baba Johann Strauss değil de oğlundan bahsediyorum.
- SF: Hangisinden bahsettiğinizi biliyorum. Johann Strauss, *der Sohn*; biz öyle derdik. Az önce ondan bahsetmiştik, değil mi?
- BK: Harika bir hafızanız var. Evet, bahsetmiştik. Oğul olan Johann Strauss...
- SF: *Ja. Herr Strauss* sanırım İmparator'dan, yani Franz Josef'ten sonra tüm Avusturya'nın en popüler ismi olmuştu. Hanımlar ona bayılıyorlardı. Herkes Strauss valsleri eşliğinde dans ediyordu. Ben etmiyordum tabii ki ama bunu o kadar çok insan yapıyordu ki...
- BK: Yakın zamanda *fin-de-siècle* Viyanası'nda büyümüş çok ilginç bir Avusturyalının anılarını okudum. Johann Strauss, *der Sohn*'un, popüler kültürde Kraliçe Victoria ve Otto von Bismarck kadar bilindiğini yazıyordu.
- SF: Bu doğru olabilir.
- BK: Strauss 3 Haziran 1899'da öldü ve sadece beş ay sonra...
- SF: *Die Traumdeutung* yayımlandı.
- BK: Evet, sembolik açıdan, popüler bir figür olarak Strauss'un ölümü ve Freud'un "doğuştan" tümüyle tesadüfi olmayabilir.
- SF: Strauss neşeli, canlı valsleriyle dertlerimizi unutmamızı sağlıyordu.
- BK: Diğer yandan Freud bizi hatırlamaya zorluyordu.
- SF: Bu hiç de kötü bir slogan olmadı.
- BK: Sanırım Strauss'un müziğinin hayranlarından değilsiniz.
- SF: Özellikle tercih edeceğim bir müzik değil. Ya siz?
- BK: İtiraf etmeliyim, ben valslerini... ve sahne eserlerini, operetlerini oldukça severim.
- SF: *Der Zigeunerbaron* gibi mi?..

BK: Evet, *Çingene Baron*.

SF: Peki ya *Die Fledermaus*? Onu nasıl çevirdiniz?

BK: *Yarasa* olarak geçiyor.

SF: *Die Fledermaus*'u da sever misiniz?

BK: Severim, üstelik yalnızca müzikal sebeplerden değil.

SF: Öyle mi?

BK: İlk olarak 1874 yılında sahnelenen operette harika bir polka parçası var; "içki şarkısı" olarak çevrilebilecek "*Trinklied*", bence Strauss ile Freud arasındaki farkı çok iyi özetliyor.

SF: Hangi açıdan?

BK: Yanlış hatırlamıyorsam sözleri şöyleydi: "*Glücklich ist, wer vergisst, was doch nicht zu ändern ist.*" Melodiyi hatırlıyor musunuz? Na-na-naa... na-na-naah...

SF: "Değiştiremeyeceği şeyi unutabilen mutlu olur."

BK: Tam olarak öyle diyor. Siz ise Strauss'u alaşağı ettiniz ve hatırlamamıza yardımcı oldunuz.

SF: Operetinin neden o kadar büyük bir etki yarattığını anlayabiliyorum. 1873'te Avusturya'nın tamamı *Krach*'tan... borsamızın çöküşünden zarar görmüştü. Ekonomi patlamıştı ve vatandaşların çoğu tüm mal varlıklarını kaybetmişti. Dolayısıyla içmek ve unutmak üzerine bir operet... doğal olarak çekici geliyordu.

BK: Elbette.

[*Bu sırada, Herr Kerl, elinde paltolar, şapkalar ve Profesör Freud'un bastonuyla masaya yaklaşır.*]

WK: *Herr Professor*, aracınız geldi.

BK: Araç mı?

SF: Evet; malum, tüylü kanatlarla cennete uçmuyoruz.

BK: Daha fazla soru sormamalıyım sanırım.

SF: Bir gün, zamanı gelince öğreneceksiniz genç dostum.

WK: *Herr Professor* ayrılmadan arzu ettiğiniz başka bir şey var mı beyler?

SF: Hayır Kerl, bizimle son derece güzel ilgilendiniz ama artık dinlenmemiz ve onca kahve ile pastayı sindirmemiz gerekiyor.

WK: Haklısınız *Herr Professor*.

BK: *Herr Kerl*, hesabı da alabilir miyiz?..

WK: *Ach, nein. Nein, nein, nein!* Café Landtmann olarak sohbetinize ev sahipliği yapmış olmaktan gurur duyuyoruz. Hesap aklımızın ucundan geçmez...

BK: Ama harika kahvenizden ve pastalarınızdan çok tükettik. Israr etmek durumundayım.

WK: Avusturya'nın en ünlü evladı Profesör Freud'u ağırlama ayrıcalığına sahip olduk. Bunun için bir ödeme yapması gereken varsa o da biz olabiliriz ancak.

BK: Çok cömertsiniz. Profesör ve ben size teşekkür ediyoruz.

SF: Gerçekten minnettarız, *Kerl*.

WK: Duvarımıza asmamız için bir fotoğrafınızı çekmemize izin verir misiniz acaba *Herr Professor*?

SF: Kesinlikle hayır! Yüzümü yeterince iyi biliyorsunuz.

WK: Elbette *Herr Professor*. Sorduğum için bağışlayın.

SF: Önemli değil. Artık şapkamı alayım *Kerl*.

WK: Buyurun *Herr Professor Freud*.

SF: Teşekkür ederim. *Danke*.

BK: Profesör Freud, bize inanılmaz bir miras bıraktınız. Çocukluğumuzda ebeveynimizin bize yaklaşımının, yetişkin hayatımızı ciddi biçimde etkilediğini öğrettiniz. Rüyaların, dil sürçmelerinin ve yaşamdaki ayrıntıların derin güdülenmeler tarafından belirlendiğini; ruhsal hayatlarımızdaki unsurların analiz edilmesiyle kendimizi daha iyi anlayabileceğimizi gösterdiniz. İnsanlığın, hem cinsel hem de yıkıcı güçler ve dürtülerle dolu, gerçekçi bir resmini çizdiniz.

SF: Bunlar çok övgü dolu sözler.

BK: Ama doğrular. Ruhsal sıkıntılar için, sizden önceki yüzyıllarda doktorların uyguladığı zalimane şiddetin, ihmallerinin ve istismarlarının ötesinde, çok daha insani bir tedavi yöntemi kazandırdınız. Tabii doktor gereçlerini ve tıbbi aletleri; röntgeni, ilaçları, neşteri, laboratuvarı terk ettiniz ve hassas konularda nasıl dürüst ve derin sohbetler yapılabileceğini öğrettiniz bize. Bu konuşma ve ilişki kurma deneyimi, insanların gerçekten *görülmesini* ve kendilerini anlaşılmış hissetmelerini sağladı.

SF: Çok güzel ifade ettiniz.

BK: Tüm bunlar ve daha fazlası sayesinde tarihteki yerinizi aldınız. Elbette size sonsuz şükran duyuyoruz.

SF: Bu kadar övgü fazla. Ama teşekkür ederim.

BK: Sizinle bir gün yeniden buluşabilmeyi umuyorum.

SF: Hikâyemin 1856'dan 1900'e kadar izini sürebildik. 1900 ile 1939 arasına hiç değinmedik.

BK: Sizi bir söyleşiye daha çağırmaya çalışacağım.

SF: "Yukarıdaki" işlerimi düşünürsek bunu planlamamız kolay olmayacaktır ama davetinizi seve seve kabul ederim. Tabii bir dahakine, daha az kahve ve daha fazla puro olsun lütfen.

BK: Ben sigara içmiyorum ama sizin için memnuniyetle bir şeyler ayarlarım. Teşekkür ederim.

SF: Ben teşekkür ederim... *Auf Wiedersehen.*

BK: *Auf Wiedersehen, Herr Professor.* Yeniden buluşana dek...

SON SÖZ

Freud'la nasıl tanıştım?

Elbette benim dünyaya gelmemden yıllar önce vefat eden büyük Profesör Sigmund Freud'la tanışma şerefine hiçbir zaman erişemedim fakat bunu yapabilmeyi tüm kalbimle isterdim. Kızı Anna Freud'la *neredeyse* tanışıyordum fakat ne yazık ki bu fırsatı da kaçırdım. Psikoloji lisans eğitimimin son yılında hocalarımdan biri psikanaliz üzerine büyük bir konferans düzenlemeyi düşünmüştü ve benim Freudyen düşünceyle ilgilenmeye başladığımı bildiği için organizasyon ve planlama konusunda kendisine yardımcı olmamı rica etmişti. Bizzat Bayan Freud'a yazmamızın çok iyi olacağına karar verdik. Ne yazık ki mektubumuzu postaya vermemizden kısa süre sonra, Sigmund Freud'un en küçük kızı seksen altı yaşında vefat etti.

Farklı bir kuşaktan olmam nedeniyle hem Sigmund Freud'la hem de Anna Freud'la karşılaşma fırsatını kaçırmama rağmen, Freud'un çevresinden hayatta kalan kişilerle mümkün olduğunca iletişim kurmaya çalıştım. Ruh sağlığı alanına girdiğim tarihlerde Freud'un ailesinin ve arkadaşlarının çoğu çoktan ölmüştü. Yine de zaman zaman seksen-doksan yaşlarındaki kişilerle bir araya gelip tarihsel arkaplanı biraz aydınlatabiliyor ve Freud'la ilgili ufak tefek anekdotlar dinleyebiliyordum.

Freud'un eski öğrencileriyle 1960'larda söyleşi yapıp birinci elden bilgi toplayan seçkin psikanaliz tarihçisi Profesör Paul Roazen'dan farklı olarak, ben sadece rastlantısal bilgi kırıntılarını ortaya çıkarabildim. Freud çalışmalarına çok geç katıldığım ve tanıkların çoğu çoktan vefat ettiği için sadece tuhaf söylentilerle yetinmem gerekti.

Amerikalı psikanalist ve filantrop Dr. Muriel Gardiner, tanıdıklarım arasında Freud yaşarken onunla biraz zaman geçirebilmiş ilk insan olabilir. 1983 yılında Dr. Gardiner'ı, Oxford Üniversitesi'nde öğretim üyeleri ile Oxfordshire Bölgesi Sağlık Otoritesi (Oxford'un psikiyatri hastanelerini yöneten kurum) arasında psikanalitik bir diyalogu teşvik etmek için kurduğum Oxford Psikanalitik Forumu'nun açılış konuşmasını yapmaya davet etmiştim. Dr. Gardiner şaşırtıcı ve sevindirici bir şekilde davetimi kabul etme nezaketini gösterdi ve üniversitenin Deneysel Psikoloji Bölümü'ndeki büyük bir amfide koltuklara sığmayıp koridorlara taşan bir kalabalığa hitap etti. Dr. Gardiner, Freud'u çok iyi tanııyordu. Onunla kendi analistliğini yapan ve o zamanlar Viyana'da çalışan Amerikalı Dr. Ruth Mack Brunswick'in bir davetinde sadece bir kez karşılaşmıştı. Gardiner hem bana hem de açılışa gelen kalabalığa Freud'la çay içtiğini, onun çok ilginç ve çekici bir insan olduğunu ama bundan ötesini pek hatırlamadığını anlattı. Konuşmasından önce ve sonra kendisiyle özel olarak konuştuğumda, ondan Freud'la ilgili daha fazla bilgi almaya çalıştım ama kayda değer başka bir şey hatırlamıyordu. Ancak Freud'un meşhur hastası "Kurt Adam"la [*der Wolfsmann*] ilgili pek çok şey hatırlıyordu; onunla uzun süre bağlantıda kalmıştı ve trajik hayatıyla Freud'un en önemli vaka öykülerinden birinin temelini oluşturan bu adamı bana anlatarak çok açık ve canlı bir portresini çizdi.

İki yıl sonra, 1985'te ise Dr. Josefina Stross'la tanıştım. Dr. Stross kendi çabalarıyla psikanalist olmuş bir çocuk doktoruydu ve 4 Haziran 1938'de Viyana'dan kalkan trene Freud'la birlikte binmiş, Paris'te kısa bir aranın ardından iki gün sonra Londra'ya varana dek son yolculuğunda ona eşlik etme ayrıcalığına sahip olmuştu. Freud araştırmacıları, Freud ailesine uzun süre doktorluk yapan Dr. Max Schur'un apandis rahatsızlığı geçirdiği için, hastasının Nazilerden kaçışında ona eşlik edemediğini ve Anna Freud'un arkadaşı olan Dr. Stross'un son anda Dr. Schur'un yerine geçtiğini bilirler. Dr. Stross'la Maresfield Gardens'da, Freud'un son evinin karşısındaki Anna Freud Merkezi'nde görüştüm ve yaklaşık elli yıl önce Freud'a refakat etme hikâyesini tüm samimiyetiyle paylaştı. Ufak tefek, zarif bir kadın olan Dr. Stross, Freud'u anavatanından sonsuza dek uzaklaştıracak trene bindirirken kırılgan bedenini dik tutmakta nasıl zorlandığını anlattı. Bazı hastalarının "Strossie" olarak tanıdığı Dr. Stross'un ne kadar önemli bir sorumluluğu yerine getirdiğinin bilincinde olarak, onunla vakit geçirebildiğim için kendimi

son derece ayrıcalıklı hissediyorum. Sonradan Dr. Stross'la Kuzey Londra'daki St. John's Wood'da aynı dişçiye gittiğimizi öğrenmek de hoş bir tesadüf oldu.

Sevecen bir büyükanne figürü olan Amerikalı psikanalist Profesör Margaret Brenman-Gibson'la 1985 yılının sonlarına doğru çok daha yakın bir ilişki kurdum. Onunla psikanaliz üzerine bir televizyon programı için röportaj yaptım ve hemen arkadaş olduk. Bana kol kanat gerdi ve çevresindeki yaşı ilerlemiş pek çok meslektaşıyla tanıştırdı ki bunların arasında Sigmund Freud'u ve tüm Freud ailesini yakından tanıyan Erik Erikson ve eşi Joan Erikson da vardı. Çalışmalarını genç bir öğrenciyken okuduğum Erikson'la şahsen tanışabilmek beni çok etkiledi ve sohbetinin de son derece keyifli olduğunu gördüm. Ne yazık ki hafızası gerilemeye başlamıştı. Eşi Joan'ın hafızası ise çok daha keskindi ve uzun süre Freud ailesinde çalışan Paula Fichtl'in yanında Vetti adında bir hizmetçi daha olduğunu söylemişti. Önemsiz gibi görünen fakat herhangi bir belgeden elde edilemeyecek, yalnızca Freud'un evini şahsen bilen birinin hafızasından çıkabilecek bu detay aklımda yer etti. Bayan Erikson benimle Freud'un baldızı Minna Bernays'la ilgili çok güzel bir hikâye de paylaştı. Bayan Erikson (o zamanki ismiyle *Frau* Erikson) hamile kaldıktan kısa süre sonra bir gün *Fräulein* Bernays, *Frau* Erikson'u kuştüyü bir yorganın üzerinde rahatça uzanırken görmüş. Minna Bernays'ın tüylerin üzerine oturulmaması gerektiğine dair bir batıl bir inancı olduğu için Joan Erikson'a dehşetle bakakalmış. Bayan Erikson, Minna Bernays'ın sözlerini hâlâ hatırlıyordu: "*Mann sitzt nicht auf Federn*," yani "Tüylerin üzerine oturulmaz." Erikson'lar, Freud'un gençlik yıllarında *Fräulein* Paula Fichtl, Dr. August Eichhorn ve Dr. Ludwig Jekels gibi isimlerden oluşan yakın çevresini anımsayıp çene çaldılar.

Aşağı yukarı aynı dönemde New York'a yaptığım bir ziyaret sırasında, eskiden *The New York Times*'da ruh sağlığı köşesini yazan, ayrıca bir hastanın kendi psikanaliz deneyimini aktardığı ilk ciddi ve detaylı anı kitabı, çoksatan *Fight Against Fears*'in²⁰ yazarı olan Lucy Freeman'la tanışma şansına eriştim. Bugün "medya psikolojisi" olarak adlandırdığımız alanın gerçek bir öncüsü olan Bayan Freeman, yirminci yüzyılın ortalarında psikanalizi ciddi ve saygın bir şekilde popülerleştirmek için belki de herkesten çok emek vermiştir. Freeman, uzun kariyeri boyunca psikanaliz üzerine anlaşılabilir bir üslupla, özenle kaleme aldığı düzinelerce esere imza atmış ve çok seçkin psikanalistlerle ortak kitaplar

20 Korkularla Savaşmak. (ç.n.)

yazmıştır. Hatta yazmaya vakti ve hevesi olmayan meşgul analistlerin iyi bilinen birkaç kitabına da hayalet yazarlık yaptı! Lucy bana arkadaşlığını bahşetti ve yaklaşık yirmi yıl sonra, 2004 yılındaki ölümüne kadar yakın temasta kaldık. Yücegönüllülükle beni ileri yaşlardaki pek çok analistle ve çocuklarıyla tanıştırdı. Ayrıca bana çoktan vefat etmiş olan önemli psikanalistlerin elyazmalarını vererek çeşitli görüşmelerine ilişkin anılarının birinci elden, sağlam verilerine erişim sundu. Lucy Freeman sayesinde psikanalitik yaşamöyküsü konusunda sıkı bir eğitim aldım ve yıllarca keyifli dostluklar sürdüğü çevresindeki saygın kişilere ilişkin anıları ve izlenimleriyle ilgili özenli notlar tuttum. Bunlar arasında Sigmund Freud'un torunu, Edward Bernays, Theodor Reik'in kızı Miriam Reik, Franz Alexander'ın ("Kiki" olarak bilinen) kızı Francesca Alexander'ın yanı sıra Franz Alexander'ın kendisi, Ralph Greenson, Harold Greenwald, Martin Grotjahn, Ernest Jones, Lawrence Kubie (Lucy'nin kuzeni), Sandor Lorand, Karl Menninger, Theodor Reik, Lewis Robbins, Hyman Spotnitz, Walter Stewart ve daha niceleri vardı. Üç kuşak psikanalistle olan temaslarını hatırlayarak, bana bu alana ve alandaki kişilere dair bir harita çıkarmış ve eşsiz bir tarih eğitimi vermiş oldu. Amerikan Psikanaliz Derneği, 1986 yılında Lucy Freeman'a psikoloji bilgisini yaymaya yönelik yazarlığı, haberciliği ve çabalarıyla alana yaptığı katkılar için özel bir ödül verdiğinde çok mutlu oldum.

Henüz yirmili yaşlarımın ortasında olduğum o dönemde, Londra'da yeni açılan Freud Müzesi'ne kabul edilmek benim için memnuniyet verici ve şaşırtıcı bir gelişme olmuştu. Orada bir yıl çalıştım, bir yandan da psikoloji ve psikoterapi yüksek lisansımı tamamladım. Bu iş imkânı sayesinde Freud ve ailesiyle bağlantısı olan inanılmaz sayıda insanla karşılaştım, hatta torunları ve torunlarının çocuklarının çoğuyla, pek çok meslektaş ve hastasının hayatta kalan eşleriyle ve çocuklarıyla tanıştım.

Müzedeki çalıştığım bir gün çekici, sık giyimli bir kadın gelmiş ve bekçilerden birine Sigmund Freud'la bağlantısı olduğunu, bununla ilgili olarak bir görevliyle konuşmak istediğini söylemişti. Meslektaşım benden onunla sohbet etmemi istedi. Bu çekici kadının adı Ethel Kardiner'di. Soyadını hemen tanıyıp, Sigmund Freud'un hastalarından biri ve ABD'deki psikanalitik hareketin kurucularından olan rahmetli Dr. Abram Kardiner'in akrabası olup olmadığını sordum. Tüm arkadaşlarının "Edie" dediği Ethel Kardiner de Abram Kardiner'le uzun bir evliliği olduğunu ve bana Freud Müzesi'yle ilgili bazı sorular sormak istediğini

söyledi. Bayan Kardiner kimsenin eşini hatırlamayacağından korkuyordu fakat eşinin eserlerini, özellikle de çok hoş bir üslupla yazılmış hatıratı *My Analysis with Freud: Reminiscences*'ı²¹ ezberleyecek derece iyi bilmem ve onlara büyük hayranlık duymam sanıyorum ki onu çok memnun etti. New York'a gittiğimde Edie beni Park Avenue'daki inanılmaz derecede lüks evine davet etme nezaketini gösterdi ve birlikte çok güzel yemekler yiyip sohbetler ettik. Eşinden dinlediği ve bana anlattığı Freud hikâyelerinin çoğunu, kısmen de olsa Dr. Kardiner'in hatıratından biliyordum ama Edie bana evinde sakladığı, eşinin basılmamış pek çok elyazması ile ders notlarını ve Freud'un imzalı bir fotoğrafını da gösterdi.

Freud Müzesi'ndeki işim sayesinde, Sigmund Freud'un uzaktan yeğeni sayılan Bayan Anne Marlé'yla da tanıştım. Freud'u şahsen tanıımıyordu ama Freud'un en sevdiği yeğeni, büyük *dizöz* Lily Freud-Marlé'nın oğlu Omri Marlé'yla evlenmişti. Tanıştığımda çok yaşlı olan Anne Marlé benimle çok güzel fotoğraflar, mektuplar ve tüm aileye ilişkin hatıralarını paylaştı. Bunların içinde kayınvalidesi Lily Freud-Marlé, Martha Freud ile Freud'un iki kızı Mathilde Hollitscher ve Sophie Halberstadt'a dair çok canlı anılar vardı. Ayrıca Freud'un Amerikalı yeğeni Edward Bernays hakkındaki söylentileri de anlattı. Bundan çok kısa süre sonra Amerikan halkla ilişkiler hareketinin kurucusu olan Bay Bernays'la iletişim kurdum ve benimle önemli materyaller ve yazışmaları paylaştı. Onunla yazışmaya başladığımda Edward Bernays sanırım doksan beşinci doğum gününü geride bırakmıştı! Şaşırtıcı şekilde, yüz üç yaşına kadar da yaşadı. Freud'un çok önemli bir çocuk psikanalisti olan torunu W. Ernest Freud'la da yazışma ayrıcalığına eriştim.

1986'da o dönemde Cambridge Üniversitesi'nde çalışan fakat sonra biri Sussex, diğeri Londra üniversitelerinde profesör olan gülyüzüzlü araştırmacılar Dr. Edward Timms ve Dr. Naomi Segal'ın, Londra'daki Cermen Çalışmaları Enstitüsü'nde Freud'un Avusturya'dan ayrılışının ellinci yıldönümü anısına düzenledikleri bir konferansa katılma şerefine eriştim. (Bu konferanstaki konuşmalar 1988'de *Freud in Exile: Psychoanalysis and its Vicissitudes*²² adlı kitapta yayımlandı.) Konferansın konuşmacılarından, önemli bir Viyanalı psikanalist olan Dr. Ernst Federn'le tanıştım. Kendisi, Freud'un Çarşamba Gecesi psikoloji cemiyeti Psychologische Mittwoch-Gesellschaft'a katılan beşinci doktor Dr. Paul

21 Freud'la Analizim: Hatıralar. (ç.n.)

22 Freud Sürgünde: Psikanaliz ve Dönüşümleri. (ç.n.)

Federn’in oğluydu. Federn’in, samimiyeti, yaşama sevinci, aynı zamanda da babası ve çocukluğundan beri tanıdığı Freud hakkında konuşmaya olan hevesi etkileyiciydi.

Tüm bu deneyimlere bir bütün olarak baktığımda, bana Freud hakkında çok az “yeni” bilgi sağladıklarını gördüm. Kurt Eissler ve Paul Roazen gibi tarihçiler aslan payını kapmış, en önemli anıları çoktan kayda geçirmişlerdi. Yine de Freud’la bağlantısı olan bazı insanlarla –Amerikalı bir yeğenle, Londra’da yaşayan başka bir uzak yeğenle, vefat etmiş bir hastasının eşiyle, bir zamanlar onunla çay içmiş bir kadınla vesaire– tanışmak, yirmilerinde genç bir adam olarak bana, bir gün epey yetkin bir psikoloji tarihçisi olabilmem için birinci elden bilgiler edinebileceğimi hissettirmişti. Genç yaşlarda edindiğim bu deneyimlerle Freud’un bilinmeyen tarafları hakkında çok az bilgi edinebilmeme rağmen, yerel dokuya ilişkin çok fazla fikir sahibi oldum. Ayrıca bu sayede tarihle ilgili mülakat yapmayı, notlar alıp dosyalamayı, konuşmacıların güdülerini yorumlamayı, anıların doğruluğunu sorgulamayı öğrendim ve unutulmuş isimleri yeniden canlandırarak bilgi birikimimdeki boşlukları tamamlayabildim.

1990’larda Viyana’nın ilk psikanalistleriyle bağı olan çok az insan hayatta kalmıştı ama yapabildiğim ölçüde araştırmama devam ettim ve zaman zaman çok güzel detaylarla karşılaştım. Profesör Margaret Brenman-Gibson, Freud’un hastalarından biri hakkında daha önce duymadığım harika bir hikâye anlattı. Psikoterapi öğrencilerimden Hilde Schoenfeld, beni “fahri” teyzesi Olga Rosenberg’le tanıştırdı. Bayan Rosenberg’in rahmetli eşi Sandor Rosenberg zamanında Anna Freud’a bir halı satmış, halıyı Freud ailesinin Viyana’daki evine kendisi götürmüş ve büyük profesörle şahsen tanışmıştı. Bir keresinde de 1990’ların ortalarında kendimi oldukça beklenmedik şekilde, Freud’un 1930’larda analizanı olan fakat hiç bilinmeyen pedofil bir hastasının yeğeniyle sohbet ederken buldum. Hatta kıyıda köşede kalmış bu Freud hikâyelerini içeren kısa makalem 2010 yılında *American Imago* dergisinde (1939 yılında kurulan ve Sigmund Freud’un da kurucularından olduğu bir psikanaliz dergisi) “Four Unknown Freud Anecdotes”²³ başlığıyla yayımlandı.

1980’ler ve 1990’lar boyunca psikanalitik hareketin ilk döneminde yer almış başka isimlerle de bilgilendirici pek çok sohbetim oldu. Psikosomatik tıbbın dua-

23 “Keşfedilmemiş Dört Freud Anekdotu”. (ç.n.)

yeni ve Freud'un analizanlarından Profesör Roy Grinker divan hakkındaki ilk araştırmalarımın birine katkıda bulunma nezaketini gösterdi. Dr. Ilse Hellman *Frau Professor* Martha Freud, Anna Freud ve doğduğu şehir olan Viyana'daki diğer isimlerle ilgili anılarını paylaştı ki Freud'un pediatri alanındaki meslektaş ve uzun süre dostu olan Dr. Oskar Rie'nin ailesi de bunların arasındaydı. Annesini tanıyan Hugo von Hofmannsthal ve Richard Strauss gibi Viyana kültürünün efsanelerine dair anılarını da paylaştı. Bunlara ek olarak, Viyana'nın önde gelen çocuk psikologlarından (ve Freud'un muhaliflerinden) Profesör Charlotte Bühler'in yanı sıra Freud'un Fransız rakibi olan ve Bayan Hellman'ın 1930'larda Viyana'da bizzat gezdirdiği Profesör Pierre Janet'den de bahsetti. Helene Eliat van de Velde, Dr. Karl Abraham, *Princesse Marie Bonaparte* gibi isimlere dair keyifli hikâyeler paylaştı; Dr. William Gillespie, Dr. Eduard Hitschmann'ı anlattı; Profesör Melvin Goldstein, Dr. Joel Shor ve Profesör Jerome Singer renkli bir kişiliği olan Dr. Theodor Reik'le ilgili anılarını yâd ettiler; Lydia James, Dr. Siegfried Bernfeld'den bahsetti; Dr. Leo Abse, Eva Rosenfeld'le samimi arkadaşlığından pek çok anekdot paylaştı; Profesör Mortimer Ostow, anlattıklarıyla Dr. Hermann Nunberg'in çok canlı bir portresini çizdi; Dr. Robert Langs, Dr. Max Schur hakkında bolca bilgi verdi; Dr. Bluma Swerdlhoff, Dr. Sándor Radó'yu anlattı; Marina Gilman (artık Dr. Gilman), bana büyükannesi Dr. Karen Horney'le ilgili anılarını aktardı; Profesör Margaret Brenman-Gibson'la, Profesör Grete Bibring hakkında sohbet ettik; ünlü opera şarkıcısı Dame Anne Evans, ("Küçük Hans" olarak bilinen) Herbert Graf'ın yanında çalıştığı döneme ait deneyimlerini paylaştı; Profesör William Niederland'la, Dr. René Spitz'in öğrencisi olduğu günlere döndük; Lloyd deMause, Dr. Eric Fromm'la anılarını ve John Harrisson, Freud'un yeğeni Edward Bernays'la kurduğu iş bağlantılarını anlattı. Ayrıca Leydi Aurelia Young, Sigmund Freud'un en ünlü heykelini yapan babası Oscar Nemon'ın bir sürü fotoğrafının yanı sıra bolca bilgi de paylaştı. Listeyi daha da uzatabilirim ama öne çıkan bu isimler, yaşlıların anılarına koşulsuz saygıyı ve kararlılığı koruyarak Sigmund Freud, ailesi, hastaları ve ilk dönem takipçilerinin yer aldığı Viyana psikanaliz hareketine ilişkin birinci ağızdan tarihsel veriye (belgelere, anılara, hatta doğrulanmamış söylentilere) ulaşılabilmesini göstermeye yeterli olacaktır.

Ayrıca, 1980'lerde Freud'a ve Viyana'nın ilk psikanalistlerine ilişkin "ipuçları" ararken, İngiliz psikanalizinin tarihine, özellikle de nispeten geç bir tarihte, 1971'de ölen Dr. Donald Winnicott'ın hayatına dair daha kapsamlı bir araştır-

maya başlamıştım. Büyük Britanya’da yaşadığım için ve Winnicott da yalnızca on yıl kadar önce vefat ettiğinden, onunla ilgili bilgi toplamam çok daha kolay oldu; dolayısıyla, aile üyeleri, hastaları, meslektaşları, tanıdıkları, hatta uzun süre Winnicott’ın sekreterliğini yapmış ve bana son derece büyük bir cömertlikle makale gibi belgelerin bulunduğu arşivini açan, çok sevilen ve özlenen Joyce Coles’la görüşmem hiç zor olmadı.

Psikanalizin gerçekten yüzlerce üyesiyle, onların eşleriyle, çocuklarıyla, hatta hastalarıyla kişisel temas kurmak bana çok zengin bir eğitim imkânı sağladı. Onlarca yıla yayılan, kapsamlı bir akademik eğitim aldığım halde, tarihe dair mülakatlar ve arşiv hafiyeliği sayesinde psikanaliz ve kültürü hakkında çok daha fazla bilgi edindiğime inanıyorum. Mesleğimizin temellerini, onun kurulmasına katkıda bulunmuş kişilerin ağzından dinlemek insana son derece özgün ve zenginleştirici bir formasyon sağlıyor; bunun için daima şükran duyacağım. Otuz yıldan uzun süredir edindiğim deneyimler sayesinde bugün bu anıları değerlendirebilmenin ve gelecek nesillerle paylaşabilmenin keyfini yaşıyorum.

“Büyükler”in çoğu uzun zaman önce aramızdan ayrıldı fakat mesleğimizin kurucularına ilişkin “kaynağında” araştırma yapmak hâlâ mümkün. Kısa süre önce, Freud’un olağanüstü başarılı öğrencisi Dr. Franz Alexander’ın torunu Bayan Ilonka Venier Alexander’la arkadaşlık kurdum. Ünlü dedesinin hayatı ve Dr. Alexander’ın psikanalizin babasıyla ilişkisi hakkında birçok hikâyeyi benimle paylaştı ki bunların bir kısmı önsözünü yazma şerefine nail olduğum harika biyografisi *The Life and Times of Franz Alexander: From Budapest to California*’da²⁴ bulunabilir.

Peki, neden Freud hakkında bir kitap daha okumalıyız, üstelik de bu bir *kahve* kitabıysa? Neticede Freud hakkında kaynak eksikimiz yok; kütüphanelerimiz, raflarımız bu büyük adam ve çalışmaları hakkında yazılmış kitaplarla dolup taşıyor.

Durum böyle fakat Freud’u bir insan olarak görmek hâlâ zor. Freud Gotik stilde yazdığı için el yazısını kolayca çözümleyebilen çok az araştırmacı var. Dahası, aşırı adanmış birkaç araştırmacı dışında gerçekten hiç kimse Freud’un kaleminden çıkmış (Almanca) eserlerin tamamını, günümüze taşınmış yaklaşık on beş bin mektubunu incelememi; Washington’daki Kongre Kütüphanesi’nde

24 Franz Alexander’ın Hayatı ve Dönemi: Budapeşte’den Kaliforniya’ya. (ç.n.)

ve Londra'daki Freud Müzesi'nde depolarda saklanan, yayımlanmamış sayısız materyalden söz etmiyorum bile. Sonuç olarak, Freud'a dair çalışmaların niteliği çeşitlilik gösteriyor; bazıları onu hâlâ ilahlaştırırken, bazıları da kötülüyor. *Freud'la Bir Fincan Kahve*'yi yazarken, bu konuya yeni merak salanlara Freud'a ilişkin, önceki çalışmaların yarattığı kutuplaşmanın uzağında duran ve temel seviyedeki daha geleneksel araştırmalarda halihazırda bulunmayan biyografi parçaları ile tarihsel bağlamı sunan giriş niteliğinde bir çalışma ortaya koymayı umuyordum.

Freud'la hayatının geri kalanını, 1900'dan, öldüğü 1939 yılına kadarki tecrübelerini tartışmak için tekrar bir araya gelebilmeyi çok isterim. O güne dek, *Freud'la Bir Fincan Kahve* ve serideki *Tea with Winnicott* gibi kitapların; “ölüm sonrası söyleşi” ve “kurgu dışı hayali metinler” olarak adlandırmayı tercih ettiğim bu küçük çabalarımın psikoloji alanındaki önemli isimleri daha eğlenceli ve samimi bir üslupla canlandıracağına; böylece hayatlarına ve elbette eserlerine daha fazla ilgi uyandıracağına inanıyorum. Görüştüğüm pek çok kişinin daha önce yayımlanmamış anılarını satırlara serpiştirdiğim bu yazma sürecinde, Freud'la kahve ve Winnicott'la çay içmekten şahsen çok keyif aldım. Bu kadar yerel unsuru bir araya getirerek, aramızdan ayrılımlarının üzerinden geçen sürenin her gün daha da arttığı bu isimleri canlı bir şekilde hayata döndürebilmeyi tüm kalbimle diliyorum.

ALMANCA SÖZLÜK

Almanca bilmeyen okurlar için son derece temel ve umuyorum ki anlaşılır bir sözlük hazırladım. Aşağıda tanımlanan kelimelerin çoğu birden fazla anlama sahip ama sadeliği korumak için, sıklıkla belirli bir terimin ya Sigmund Freud’la sohbetimde ya da “Son Söz”de kullanılan anlamına yer verdim. Almancada çok önemli bir yer tutan birtakım çekimlere (yani -i hali, -e hali, iyelik hali ve yalın hale) yer vermedim.

Alman dili ve edebiyatı üzerine çalışan araştırmacıların çok iyi bildiği üzere, on dokuzuncu yüzyılda belirli kelimeler standartlaşana dek farklı şekillerde yazılabiliyorlardı. Dolayısıyla, metnin içinde ara sıra çağdaş okuma pratiğine yabancı görünebilecek kelimelere rastlanabilir.

Örneğin, “öğretim üyesi” terimine iki farklı biçimde yer verdim: Freud ve meslektaşlarının belirli belgelerde ve durumlarda kelimeyi kullanım biçimine göre “z”yle “*Dozent*” ve “c”yle “*Docent*” olarak. Benzer şekilde, bugün “k”yle “*Fakültät*” şeklinde yazılan akademik fakülte kelimesi, Freud’un zamanında Latince kökenine daha yakın olduğu için “c”yle “*Facültät*” şeklinde kullanılırdı. Keza Freud’un makaleleri bugün *Neurologisches Zentralblatt* olarak adlandırılacak *Neurologisches Centralblatt* dergisinde yayımlanmıştı.

Bu tür yazım farklılıklarına tarihsel yazın boyunca sıkça rastlanır. Freud’un babası çeşitli belgelerde “Jakob Freud” ya da “Jacob Freud” ve Freud’un doktor meslektaşı Dr. Rie “Oskar Rie” ya da “Oscar Rie” olarak görülebilir. Freud araştırmacıları bu tür karışıklıkları hoş görmek durumundadırlar.

Her durumda, kelimelerin dönemin özgün belgelerinde rastlanan telaffuz biçimlerine sadık kaldım. Buna, Arthur Schnitzler’in “Teğmen Gustl” adlı öyküsüne gönderme yaparken, daha sık kullanılan “*Leutenant*” yerine “*Lieutenant*”

kelimesini ve konuşma kürü anlamına gelen “*Redekur*” yerine Dr. Josef Breuer’in *Studien über Hysterie*’de kullandığı şekliyle “*Redecur*” kelimesini tercih etmem de dahil.

Metin boyunca, okura yardımcı olması açısından Sigmund Freud’un hem yayımlanmış ve yayımlanmış eserlerinde hem de “sohbet”imizde yer alan tüm Almanca kelime ve deyimlere italik harflerle yer verdim.

art.= artikel²⁵

bağ.= bağlaç

e. = edat

f. = fiil

is. = isim

is. ç. = isim, çoğul

ks.= kısaltma

kyn. = kaynaştırma; bir ya da birkaç harf atılarak yapılan kısaltma

sf.= sıfat

ünl. = ünlem

zf.= zarf

zm. = zamir

Aber (bağ.) ama

Aberglaubens (is.) batıl inanç

Abgeschmacktheit (is.) absürtlük

Abschied (is.) veda ya da ayrılık

Absolute (sf.) mutlak

Abstammung (is.) asıl, köken (türeyiş)

Abstoßend (sf.) iğrenç

Abwehr (is.) savunma, “savuşturma”

Abwehrmechanismen (is. ç.) savunma mekanizmaları

Ach (ünl.) ah!

Akademiker (is.) akademisyen, araştırmacı

Allgemeines (sf.) kamusal; devlet hastanesi ya da genel hastane gibi

Alltagslebens (is.) günlük yaşam

Ambulatorium (is.) ayakta tedavi kliniği

Amerikaner (is.) Amerikalı

An (e.) -de/da, -e

Ändern (f.) değiştirmek, dönüştürmek

Aphasien (is. ç.) afaziler

Apostolische (sf.) Havari, kutsal

Appetit (is.) iştah (afiyet)

Archiv (is.) arşiv

Ärzte (is. ç.) doktorlar

Ärzte-Correspondenzblatt (is.) tıp dergisi

Ärztliche (sf.) tıbbi

Aspirant (is.) klinik asistan

Auch (zf.) de/da, dahi, bile

Auf (e.) -de, üzerinde

Auffassung (is.) fikir, görüş, bakış, kavram

Aus (e.) -den/dan

Austoben (f.) deşarj olmak, içini boşaltmak

Ausweinen (f.) hüngür hüngür ağlamak, gözyaşı dökmek

Bezirk (is.) bölge

Bier (is.) bira

Bisschen (zf.) biraz

Bist [sein] (f.) olmak

Blick (is.) bakış, göz atma

Börse (is.) borsa

Börsenkrach (is.) borsanın çökmesi

Brauner (sf.) kahverengi (sütlü kahve)

Briefe (is. ç.) mektuplar

Buchteln (is. ç.) reçelli tatlı ekmek

Bürgermeister (is.) belediye başkanı

Christlichsoziale (sf.) Hristiyan Sosyalist

Danken (f.) teşekkür etmek

Das (art.) o

Dass (art.) o

Dem (art.) o

Den (art.) o

Der (art.) o

Des (art.) -nın, -nin

Dessen (zm.) onun

Deutsch (is.; sf.) Almanca, Alman

Dich (zm.) seni

Die (art.) o

Diese (zm.) bunlar

Direktor (is.) yönetici, müdür, yönetmen

Docent (is.) öğretim üyesi

Doch (zf.) elbette

Doch (bağ.) ama

Doktor (is.) doktor

Doppelgänger (is.) çift, ikiz, benzer

Dozent (is.) öğretim üyesi

Du (zm.) sen

Ein (art.) bir

Eine (art.) bir

Einer (art.) bir

Einfall (is.) fikir, akın

Einspanner (is.) üzerinde bolca krema olan
sert, sade kahve

Elend (is.) ıstırap, acı, felaket

England (is.) İngiltere

Entwurf (is.) taslak, tasarı, müsvedde

Er (zm.) o (eril), o (nesne)

Erklärung (is.) açıklama

Erscheinungen (is. ç.) görünüm, işaretler,
belirtiler, semptomlar

Erste (sf.) ilk, birinci

Ersten (sf.) ilk, birinci

Erzherzog (is.) arşidük

Facultät (is.) fakülte

Familienroman (is.) aile romanı

Federn (is. ç.) kuş tüyleri

Fehlleistungen (is. ç.) sürçmeler, hatalar

Fledermaus (is.) yarası

Französisch (is.; sf.) Fransız, Fransızca

Frau (is.) hanım, kadın

Frauenemancipation (is.) kadınların özgür-
leşmesi

Frauenklinik (is.) jinekoloji kliniği, kadın
hastalıkları merkezi

Fräulein (is.) genç kadın, bekâr kadın

Freie (sf.) özgür

Freier (sf.) özgür

Frühmittelalter (is.) erken ortaçağ

Für (e.) için

Ganz (sf.) tüm, bütün

Geburt (is.) doğum, doğuş

Gedichte (is. ç.) şiirler

Gefährlich (sf.) tehlikeli

Gegenwart (is.) şimdiki zaman, bugün

Gehen (f.) gitmek

Gehirnanatomie (is.) beyin anatomisi

Gehirnmythologie (is.) beyin mitolojisi

Geistreiche (sf.) zekice, becerikli (zorlu)
Gemeines (sf.) genel, sıradan
Gentleman (is.) beyefendi
Geschlechtliche (sf.) cinsel, seksüel
Gesellschaft (is.) topluluk, cemiyet
Getrunken [Getrinken] (f.) içmek
Gewehrfabrik (is.) tüfek (silah) fabrikası
Gewesen (f.) olmak
Gloriole (is.) hale, ışık çemberi (örnek)
Glücklich (sf.) mutlu, şanslı
Gott (is.) Tanrı
Grosser (sf.) büyük, *Grosser Brauner Kaffee*'de
 olduğu gibi
Großherzogin (is.) grandüşes
Gruft (is.) mezar, mahzen (gömu)
Gründerkrach (is.) borsanın çöküşü
Gugelhupf (is.) yuvarlak kek/pasta
Gut (sf.) iyi
Guten (sf.) iyi
Gymnasiast (is.) lise öğrencisi
Gymnasiasten (is. ç.) lise öğrencileri
Gymnasium (is.) lise

Hamburger (sf./is.) Hamburg'lu (kişi/nesne)
Heb [heben] (f.) kaldırmak, yükseltmek
Helden (is. ç.) kahramanlar
Heller (is.) demir para; kronun yüzde biri
Herr (is.) Bay
Herzliche (sf.) sıcak, samimi (derin)
Hochschule (is.) yüksekokul, üniversite
Hysterie (is.) histeri
Hysterische (sf./is.) histerik
Hysterisches (sf.) histerik

Ich (is.) benlik

Ich (zm.) ben
Ihnen (zm.) siz (resmi, tekil)
Im [in dem] (e. & kyn.) (onun) içinde
In (e.) -de/da
Innere (sf.) iç, içsel, merkezi
Innerlichkeit (is.) içsellik
Ins (e. & art.) içine
Institut (is.) enstitü
Interessant (sf.) ilginç
Internationale (sf.) uluslararası
Internationaler (sf.) uluslararası

Ja (zf.) evet
Jause (is.) öğleden sonra çay partisi, çay
 molası
Jeder (zm.) her bir
Jene (zm.) o (tekil ve çoğul)

Kaffee (is.) kahve
Kaffeehaus (is.) kafe
Kaffeehäuser (is. ç.) kafeler
Kaiser (is.) imparator, kayser
Kaiserin (is.) imparatoriçe
Kaiserlich (sf.) imparatorluğa ait
Kaiserliche (sf.) imparatorluğa ait
Kaiserschmarrn (is.) kuru üzümlü, şekerli krep
Kaminfegen (is.) baca temizliği
Kindbettfeber (is.) loğusahumması, albastı
Kinderanalyse (is.) çocuk analizi
Kinderfräulein (is.) dadı
Kinderheilkunde (is.) pediatri
Kipferln (is. ç.) kruvasanlar
K.K. [Kaiserliche und Königliche] (ks.) impa-
 ratorluk ve kraliyetle ilgili
Kleiner (sf.) küçük, ufak

Kollege (is.) meslektaş
König (is.) kral
Königlich (sf.) kraliyetle ilgili
Königliche (sf.) kraliyetle ilgili
Korrekt (sf.) doğru
Köstlich (sf.) leziz, muhteşem, şahane
Krach (is.) gürültü, çarpışma, çökme
Krankenhaus (is.) hastane
Kränkungen (is. ç.) darbeler, travmalar
Krapfen (is.) donut, çörek
Kritische (sf.) eleştirel
Krone (is.) taç (krallığa ait), kron (para birimi)
Kronprinz (is.) Veliat
Kunstsalon (is.) sanat galerisi

Leibarzt (is.) şahsi doktor (aile doktoru)
Leiden (f.) acı çekmek, mustarip olmak
Liebling (is./sf.) sevgili, favori, en sevilen

Majestät (is.) Majesteleri
Man (zm.) sen, bir
Männliche (sf.) eril, erkeksi, erkek
Medizinische (sf.) tıbbi
Medizinischen (sf.) tıbbi
Mein (zm.) benim
Meine (zm.) benim
Menschen (is. ç.) insanlar, kişiler
Menschliche (sf.) insani
Mit (e.) ile
Mittwoch (is.) Çarşamba
Mokka (is.) moka kahve
Mühselig (sf.) zahmetli (emek gerektiren)
Mundwasser (is.) ağız gargarası
Museum (is.) müze
Mutter (is.) anne

Mythendeutung (is.) mitoloji yorumlaması
Mythus (is.) mit, efsane

Narrenturm (is.) Deliler Kulesi
Narzisst (is.) narsist
Natürlich (zf.) doğal olarak
Nein (zf.) hayır
Nervenkrankheiten (is.) sinir hastalıkları
Neue (sf.) yeni
Neurologie (is.) nöroloji
Neurotiker (is.) nevrotik
Nicht (zf.) değil
Nur (zf.) sadece

Ober (is.) garson
Oberkellner (is.) şef garson
Okt. [Oktober] (ks.) Ekim
Österreich (is.) Avusturya
Österreichischen (sf./is.) Avusturyalı

Palais (is.) saray
Partei (is.) parti
Physiologisches (sf.) fizyolojik
Pikkolo (is.) komi
Polnischen (sf.) Polonyalı
Polnischer (sf.) Polonyalı
Presse (is.) basın
Primaner (is.) lisede birinci sınıf öğrencisi
Prinzessin (is.) prenses
Privatdozent (is.) üniversite hocası, öğretim üyesi
Professor (is.) profesör
Prophet (is.) peygamber
Prosa (is.) düzyazı, mensur
Psychiatrie (is.) psikiyatri

Psychischen (sf.) psişik, psikolojik
Psychoanalyse (is.) psikanaliz
Psychoanalytische (sf.) psikanalitik
Psychoanalytischer (sf.) psikanalitik
Psychologie (is.) psikoloji
Psychologische (sf.) psikolojik
Psychologischen (sf.) psikolojik
Psychopathologie (is.) psikopatoloji

Quatsch (is.) saçmalık

Rattenmann (is.) Fare Adam
Raucherecke (is.) sigara odası
Redecur (is.) konuşma kürü
Reisestipendium (is.) seyahat bursu
Reminiszenzen (is. ç.) anılar
Rhein (is.) Ren nehri
Richtig (sf.) doğru, haklı
Richtiger (sf.) gerçek
Rindergulasch (is.) dana gulaş
Ruft [Rufen] (f.) çağırmak, seslenmek
 (diriltmek)

Sacher Torte (is.) Sacher turtası; adını pastacı
 Franz Sacher'den alan Viyana'ya
 özgü çikolatalı pasta

Schachaufgabe (is.) satranç problemi
Schachhochschule (is.) satranç akademisi
Schatten (is. ç.) gölgeler (hayaletler)
Schlagobers (is.) krem şanti
Schnaps (is.) genellikle cin ve meyveyle
 yapılan bir Alman içkisi
Schnitzel (is.) şnitzel
Schön (sf.) güzel
Schöne (sf.) güzel
Schutzhaus (is.) Avusturya'da dağ kulübesi,
 sığınak

Schwarzer (is.) bir tür moka kahve
Schwein (is.) domuz
Schweineri (is.) iğrenç, domuz pisliği
Seelenchirurgie (is.) ruh ameliyatı
Seelenleben (is.) ruhsal hayat
Sehr (zf.) çok
Sei [sein] (f.) olmak
Seine (zm.) onun (eril)
Sekundararzt (is.) stajyer doktor
Selbstmord (is.) intihar
Semmelknödel (is.) mantı
Sich (zm.) kendi, kendisi
Sitzt [sitzen] (f.) oturmak
So (zf.) böylelikle, dolayısıyla
Sohn (is.) oğul
Sondern (bağ.) daha ziyade
Soviel (bağ.) kadar, kadarıyla
Sprich [sprachen] (f.) konuşmak
Stadt (is.) şehir, kasaba, bölge
Stammgast (is.) müdavim
Steigt [Steigen] (f.) tırmanmak, yükselmek
Strudel (is.) tatlı dolgulu, milföy benzeri
 bir hamur işi
Studie (is.) çalışma
Studien (is. ç.) çalışmalar

Tafelspitz (is.) dana haşlama
Tante (is.) teyze, hala
Teilnahme (is.) sempati, anlayış
Torte (is.) kremalı pasta, turta
Toten (is. ç.) ölümler
Tragisch (sf.) trajik
Traumdeutung (is.) rüya yorumu
Trinklied (is.) içki şarkısı
Türke (is.) Türk

<i>U</i> [und] (ks.) ve	<i>Weiss</i> [wissen](f.) bilmek
<i>Über</i> (e.) üzerine, hakkında	<i>Weiter</i> (zf.) dahası
<i>Übersetzungen</i> (is. ç.) çeviriler	<i>Weltkrieg</i> (is.) dünya savaşı
<i>Ueber</i> (e.) üzerine, hakkında [<i>über</i> 'in on dokuzuncu yüzyılda sık kullanılan yazımı]	<i>Wenn</i> (bağ.) eğer, olduğu zaman
<i>Unbestrittene</i> (sf) tartışmasız, inkâr edilemez	<i>Wer</i> (zm.) kim
<i>Und</i> (bağ.) ve	<i>Wie</i> (zf.) nasıl
<i>Unglück</i> (is.) mutsuzluk, talihsizlik	<i>Wiedersehen</i> (f.) yeniden görmek, tekrar buluşmak
<i>Universität</i> (is.) üniversite	<i>Wien</i> (is.) Viyana
<i>Unsympathisch</i> (sf) hoş olmayan, sempatiden uzak, sevimsiz	<i>Wiener</i> (is. ç.; sf.) Viyanalı(lar)
<i>Unzugänglich</i> (sf) erişilemez, yanına yaklaşamaz	<i>Wiener Schnitzel</i> (is.) Viyana usulü şnitzel; galeta ununa bulanmış, kızartılmış dana kotlet
<i>Urszene</i> (is.) birincil sahne	<i>Willkommen</i> (sf) hoş (geldiniz)
<i>Vater</i> (is.) baba	<i>Wirklich</i> (zf.) gerçekten
<i>Verein</i> (is.) cemiyet, kulüp	<i>Wolfsmann</i> (is.) Kurt Adam
<i>Vereinigung</i> (is.) topluluk	<i>Wort</i> (is.) kelime, söz
<i>Vergisst</i> [vergessen] (f.) unutmak	<i>Zauberei</i> (is.) büyü
<i>Verkehrt</i> (sf.) yanlış, ters (içinde kahveden çok süt olan <i>Kaffee verkehrt</i> 'te olduğu gibi)	<i>Zeigt</i> [zeigen] (f.) görünmek, göstermek
<i>Verlag</i> (is.) yayınevi	<i>Zeitraubend</i> (sf.) zaman alan
<i>Versuch</i> (is.) inceleme, deneme; girişim	<i>Zeitschrift</i> (is.) dergi, süreli yayın
<i>Von</i> (e.) -den/dan	<i>Zigarren</i> (is. ç.) purolar
<i>Walküre</i> (is. ç.) valkirler, İskandinav mitolojisinde savaşçı bakireler	<i>Zigeunerbaron</i> (is.) çingene baron
<i>Was</i> (zm.) ne	<i>Zu</i> (e.) -e/a
	<i>Zuchtwahl</i> (is.) seçici üreme, seçme
	<i>Zum</i> [zu dem] (kyn.) -e/a
	<i>Zur</i> [zu der] (kyn.) -de/da, -e/a
	<i>Zweite</i> (sf.) ikinci
	<i>Zweiten</i> (sf.) ikinci

TEŞEKKÜRLER

Öncelikle Karnac Books'un Genel Yayın Yönetmeni Bay Oliver Rathbone'a, bu "Psikanaliz Sohbetleri" serisine verdiği eşi benzeri görülmemiş teşvik için sonsuz şükranlarımı sunuyorum. Serinin ilk kitabı *Tea with Winnicott*'ı yayımlamayı içtenlikle kabul etti ve şimdi de *Freud'la Bir Fincan Kahve*'yi canı gönülden destekliyor. Oliver ve tüm ekibine yıllardır süren sarsılmaz ve güleryüzlü dostlukları için teşekkür ederim. Karnac Books'un kendini işine adanmış tüm çalışanlarına, özellikle Cecily Blench, Constance Govindin, Fernando Marques, Alex Massey, Siobhan Mulcahy, Kate Pearce, Rachel Rathbone, Taneisha Smith, Richard Szymczak ve Dr. Rod Tweedy'ye teşekkür ediyorum. Gelmiş geçmiş en iyi editörler Eric King ve Klara Majthényi King son derece keyifli çalışma arkadaşları olduklarını bu kitapla bir kez daha kanıtladılar.

Sevgili dostlarım, meslektaşlarım ve hocalarım Dr. Susie Orbach, Dr. Valerie Sinason ve Dr. Estela Welldon bu projeyi en başından itibaren desteklediler. Özellikle Dr. Orbach beni Alison Bechdel'le tanıştırdığı ve ilk okurum olduğu için özel bir teşekkürü hak ediyor. Harika bir klinisyen olmasının yanı sıra yetenekli bir şair de olan Dr. Sinason her zamanki cömertliğiyle yaratıcı yazarlığımı teşvik etti. Ve "oyun" kraliçesi Dr. Welldon bana işimizin aslında neşe kaynağımız olması gerektiğini öğretti.

Büyük hayranlık duyduğum ve psikanaliz tarihçisi meslektaşım Profesör Peter Rudnytsky kitabın taslağını ondan beklenecek bir titizlikle okudu. Faydalı yorumları, açıkça dile getirdiği bütün düşünce ve gözlemleri, dahası, zaman zaman Freudyen meselelere ilişkin aykırı yorumlarımı hoş gördüğü için müteşekkirim. Tavistock Tıbbi Psikoloji Enstitüsü'nde Tavistock Çift ve İlişki Terapileri Araştırma Yöneticisi, hem psikanaliz hem de güzel yazı duayeni Catriona Wrottesley de beni yürekten cesaretlendirdi.

Dorota Ochocinska bana Leh votkasının incelikleri üzerine birinci elden, benseziz bilgiler verdi, bunun için ona teşekkür ediyorum. Usta dilbilimci ve araştırmacı Dr. Jens Olesen on dokuzuncu yüzyılda Avusturya’da ve Almancadaki deyimler ile yazıma ilişkin engin bilgisini büyük bir cömertlikle paylaştı. Londra’da Balint Danışmanlık’taki meslektaşlarım Susanna Abse, Dr. Christopher Clulow, Jane Haberin, Susie Orbach, Amita Sehgal ve Sarah Wynick bu projenin üretim sürecinde inanılmaz bir destek ve teşvik sağladılar. Bu değerli insanların hepsi bana iş ortamında son derecede yardımcı oldular.

Sigmund Freud’un çalışmalarını öğretmeye 1979 yılında başladım ve bu görevime hâlâ devam etmekten onur duyuyorum. Freud’u öğretmekten hiç yorulmuyorum. Onyıllar boyunca beni dinledikleri, benimle tartıştıkları, beni eleştirdikleri ve Freud’u umuyorum ki anlaşılır ama yine de kapsamlı şekilde aktarma becerimi geliştirmeme yardımcı oldukları için öğrencilerime teşekkür etmek istiyorum.

Yüzlerce psikanaliz tarihçisinin güzide emekleri olmasa, benim tahayyüllerim gerçekten son derece zayıf kalırdı. Dolayısıyla, benden önce Freudyen sulara açılıp ağ atmış herkese derin şükranlarımı sunuyorum. Aslında, bu araştırmacıların birçoğu yıllar içinde çalışmalarımı doğrudan destekledi; hepsi de çok cömert olan bu insanlar, isimlerini tek tek sayamayacağım kadar çoklar. Ancak Londra Freud Müzesi’nde 1986 yılından bu yana birlikte çalıştığım eski ve yeni dostlarımdan tümüne, özellikle de beni müzeye sokan, Dr. Muriel Gardiner’in torunun eşi John Harrison’a özel bir teşekkür borçluyum. Freud Müzesi’nin genel müdürü Carol Seigel, eğitim müdürü Ivan Ward ve eski genel müdürü Michael Molnar çok yardım sever davrandılar; bu listeye Bryony Davies, Sophie Leighton ve Stefan Marianski’nin yanısıra muhafaza personeli rahmetli Alexandre Bento ile ondan sonra gelen Daniel Bento ve Francisco de Silva’yı da eklemeliyim. Hepsi de araştırmama inanılmaz bir güler yüzle yardımcı oldular. Hem Stefan Marianski hem de Ivan Ward –genç öğrencilere Freud’u öğretmekten mükemmel öğretmenler– baskı öncesinde kitabı son kez, büyük bir dikkatle okuyarak beni onurlandırdılar.

Londra’daki Kraliyet Tıp Cemiyeti’nin üyelere özel kütüphanesinde kültürel miras yetkilisi ve 2015 yılında benimle birlikte Londra Freud Müzesi’yle işbirliği içinde “Freud the Physician” [Bir Doktor olarak Freud] sergisinin küratörlüğünü üstlenen Robert Greenwood’a minnettarım. Son derece kibar ve neşeli bir araştırmacı olan Bay Greenwood’la yaptığımız ilham verici tartışmalar sayesinde on dokuzuncu yüzyıl tıbbi bağlamında Freud hakkında çok şey öğrendim. Ayrıca kendisine bana

Kraliyet Tıp Cemiyeti'nin arşivlerinde sık sık araştırma yapma imkânı tanıdığı için de teşekkür ediyorum.

Ek olarak, Washington'da bulunan Kongre Kütüphanesi'nin Elyazmaları Biri-mi'ndeki ekip üyelerine şükranlarımı iletirim. Yıllar boyunca defalarca yaptığım ziyaretlerimde bana çok yardımcı oldular ve James Madison Binası'daki Elyazması Okuma Odası'nın deposunda saklanan Sigmund Freud koleksiyonundaki belgelere başvurmama izin verdikleri için müteşekkirim. Özellikle sayısız iyiliği için Referans ve Okur Hizmetleri'nin yöneticisi Jeffrey Flannery'ye teşekkür ederim.

1986 yılında unutulmaz bir sohbet gerçekleştirdiğim, ihtiyaç duyduğum desteği veren, Sigmund Freud Arşivi'nin kurucusu Dr. Kurt Eissler'e ve yılların emeğiyle hazırladığı Freud aile ağacını benimle paylaşma nezaketini gösteren Hanns Walter Lange'a teşekkür etmeliyim. Profesör Sander Gilman, rahmetli Pearl King, Profesör Dr. Uwe Henrik Peters, rahmetli Profesör Paul Roazen ve rahmetli Dr. Bluma Swerdloff da acemi çabalarımı samimiyetle destekleyerek bu süreçte benim için ayrı bir yere sahip oldular.

Yakın çevremde, elbette sevgi ve desteklerini asla esirgemeyen aileme, özellikle de beni Viyana'daki Café Landtmann'ın lezzetleriyle tanıştıran eşim Kim'e teşekkür ediyorum. Bana cesaret vermese, bugün çok kibar personeliyle göz alıcı bir restorana dönüşmüş bu sıcak ve samimi *Kaffeehaus*'a gidemeyebilirdim. Yıllar içinde ailecek gerçekleştirdiğimiz bu keyifli ve unutulmaz Viyana ziyaretlerimiz olmasa, bu kitap asla yazılamazdı.

KAYNAKÇA*

Hem söyleşide hem de sonsözde doğrudan alıntı yaptığım ve bahsi geçen bütün eserlerin listesini sunuyorum. Hepsinde eserin özgün kaynağını kullanmaya özen gösterdim.

Albrecht, A. (1909). Professor Sigmund Freud. H. M. Ruitenbeek, (Ed.), (1973), *Freud as We Knew Him* içinde (22-27). Detroit, Michigan: Wayne State University Press.

Alexander, F. G., ve Selesnick, S. T. (1966). *The History of Psychiatry: An Evaluation of Psychiatric Thought and Practice from Prehistoric Times to the Present*. New York: Harper and Row, Publishers.

Alexander, I. V. (2015). *The Life and Times of Franz Alexander: From Budapest to California*. Londra: Karnac Books.

Anonim [Sigmund Freud]. (1883). "Spina's Studies on the Bacillus Tuberculosis." *Medical News*, 7 Nisan (401-402).

Anonim [Sigmund Freud]. (1884a). "Cocaine." *Medical News*, 1 Kasım (502).

Anonim [Sigmund Freud]. (1884b). "The Bacillus of Syphilis." *Medical News*, 13 Aralık (673-674).

Auden, W. H. (1940). "For Sigmund Freud." *Kenyon Review*, 2, 30-34.

Auden, W. H. (1940). "In Memory of Sigmund Freud (d. Sept. 1939)". *Another Time: Poems* içinde (102-106). New York: Random House.

Bernheim, H. (1884). *De la suggestion dans l'état hypnotique et dans l'état de veille*. Paris: Octave Doin, Éditeur.

* Yayıncının Notu: Kaynakça'daki Sigmund Freud eserleri, özellikle makale bazında Türkçe basımlarını takip etmenin zorluğu, kimi zaman da birden fazla yayınevinden çıkan farklı kitapların içinde bulunmaları nedeniyle Brett Kahr'ın yer verdiği halleriyle bırakılmıştır.

- Bernheim, H. (1886). *De la suggestion et de ses applications à la thérapeutique*. Paris: Octave Doin, Éditeur.
- Bernheim, H. (1888a). *De la suggestion et de ses applications à la thérapeutique: Deuxième édition corrigée et augmentée*. Paris: Octave Doin, Éditeur.
- Bernheim, H. (1888b). *Die Suggestion und ihre Heilwirkung*. (S. Freud, Çev.). Viyana: Franz Deuticke.
- Bernheim, H. (1891). *Hypnotisme Suggestion Psychothérapie: Études nouvelles*. Paris: Octave Doin, Éditeur.
- Bernheim, H. (1892). *Neue Studien ueber Hypnotismus, Suggestion und Psychotherapie*. (S. Freud, Çev.). Viyana: Franz Deuticke.
- Bettelheim, B. (1986). "La Vienne de Freud." (T. Carlier, Çev.). J. Clair, (Ed.), *Vienne: 1880-1938. L'Apocalypse joyeuse* içinde (30-45). Paris: Éditions du Centre Pompidou.
- Bettelheim, B. (1990). *Freud's Vienna and Other Essays*. New York: Alfred A. Knopf.
- Blank, R. J. (1976a). "A White-Coated Tale." *American Journal of Psychiatry*, 133, 347-348.
- Blank, R. J. (1976b). "Dr. Blank Replies." *American Journal of Psychiatry*, 133, 1097.
- Bonaparte, M. (1933a). *Edgar Poe: Étude psychanalytique. I. Cilt*. Paris: Les Éditions Denoël et Steele.
- Bonaparte, M. (1933b). *Edgar Poe: Étude psychanalytique. II. Cilt*. Paris: Les Éditions Denoël et Steele.
- Bonaparte, M. (1938). Information Given by Mrs Freud: (Nisan 1938). FA/CON 57. Box 33D. Freud Müzesi, Swiss Cottage, Londra.
- Breuer, J. (1895a). "Beobachtung I. Frl. Anna O..." J. Breuer ve S. Freud, *Studien über Hysterie* içinde (15-37). Viyana: Franz Deuticke.
- Breuer, J. (1895b). "Theoretisches." J. Breuer ve S. Freud, *Studien über Hysterie* içinde (161-221). Viyana: Franz Deuticke.
- Breuer, J. (1909). "Vorwort zur zweiten Auflage." J. Breuer ve S. Freud, *Studien über Hysterie: Zweite, unveränderte Auflage* içinde (v). Viyana: Franz Deuticke.
- Breuer, J. ve Freud, S. (1893a). "Ueber den psychischen Mechanismus hysterischer Phänomene (Vorläufige Mittheilung) [Part One]." *Neurologisches Centralblatt*, 12, 4-10.
- Breuer, J. ve Freud, S. (1893b). "Ueber den psychischen Mechanismus hysterischer Phänomene (Vorläufige Mittheilung). [Part Two]." *Neurologisches Centralblatt*, 12, 43-47.
- Breuer, J. ve Freud, S. (1893c). "On the Psychical Mechanism of Hysterical Phenomena: Preliminary Communication." (J. Strachey ve A. Strachey, Çev.). S. Freud, (1955), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: II. Cilt (1893-1895)* içinde. J. Strachey, A. Freud, A. Strachey ve A. Tyson (Çev.

ve Ed.), *Studies on Hysteria* içinde (3-17). Londra: Hogarth Press ve Institute of Psycho-Analysis.

Breuer, J. ve Freud, S. (1895a). *Studien über Hysterie*. Viyana: Franz Deuticke.

Breuer, J. ve Freud, S. (1895b). *Studies on Hysteria*. (J. Strachey ve A. Strachey, Çev.). S. Freud, *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: II. Cilt (1893-1895)* (1955) içinde. J. Strachey, A. Freud, A. Strachey ve A. Tyson, (Çev. ve Ed.), *Studies on Hysteria* içinde (xxix-305). Londra: Hogarth Press ve Institute of Psycho-Analysis.

Breuer, J. ve Freud, S. (1895c). Vorwort. J. Breuer ve F. Sigmund, *Studien über Hysterie* içinde (i-ii). Viyana: Franz Deuticke.

Breuer, J. ve Freud, S. (1909). *Studien über Hysterie: Zweite, unveränderte Auflage*. Viyana: Franz Deuticke.

Butlin, H.T. [Henry T. Butlin]. (1887). *Krankheiten der Zunge*. (J. Beregszászy, Çev. ve Ed.). Viyana: Wilhelm Braumüller/K. K. Hof- und Universitätsbuchhändler.

Butlin, H. T. (1885). *Diseases of the Tongue*. Londra: Cassell and Company.

Byron, L. [George Gordon]. (1815a). Saul. *Hebrew Melodies* içinde (26-27). Londra: John Murray.

Byron, L. [George Gordon]. (1815b). Saul. (A. Freud, Çev.). A. Freud, (B. Spreitzer, Ed.), *Anna Freud: Gedichte. Prosa. Übersetzungen* (2014) içinde (243-244). Viyana: Böhlau Verlag

Charcot, JM. (1886a). *Neue Vorlesungen über die Krankheiten des Nervensystems insbesondere über Hysterie*. (S. Freud, Çev.). Viyana: Toeplitz und Deuticke.

Charcot, JM. (1886b). Ueber einen Fall von hysterischer Coxalgie aus traumatischer Ursache bei einem Manne. [Birinci Bölüm]. (S. Freud, Çev.). *Wiener Medizinische Wochenschrift*. 15 Mayıs: 711-715.

Charcot, JM. (1886c). Ueber einen Fall von hysterischer Coxalgie aus traumatischer Ursache bei einem Manne. [İkinci Bölüm]. (S. Freud, Çev.). *Wiener Medizinische Wochenschrift*. 22 Mayıs: 756-759.

Charcot, JM. (1887). *Leçons du mardi à la Salpêtrière: Policliniques. 1887-1888. Notes de cours de M.M. Blin, Charcot et Colin*. Paris: Bureaux du Progrès Médical/Librairie A. Delahaye et Émile Lecrosnier.

Charcot, JM. (1889). *Leçons du mardi à la Salpêtrière: Policlinique. 1888-1889. Notes de cours de M.M. Blin, Charcot, Henri Colin. Élèves du service*. Paris: Bureaux du Progrès Médical/E. Lecrosnier et Babé Éditeurs.

Charcot, JM. (1892). *Poliklinische Vorträge: I. Band. Schuljahr 1887/88*. (S. Freud, Çev.). Viyana: Franz Deuticke.

- Coleridge, S.T. (1805). Günlük Yazısı. 2670. 15.175. 15 Eylül. K. Coburn, (Ed.), *The Notebooks of Samuel Taylor Coleridge: 2. Cilt. 1804-1808. Text* (1961) içinde (2667-2671). New York: Pantheon Books, Random House/Bollingen Foundation.
- Darschewitsch, L. ve Freud, S. (1886). Ueber die Beziehung des Strickkörpers zum Hinterstrang und Hinterstrangkern nebst Bemerkungen über zwei Felder der Oblongata. *Neurologisches Centralblatt*, 5, 121-129.
- Darwin, C. (1875a). *Die Abstammung des Menschen und die geschlechtliche Zuchtwahl: In zwei Bänden. I. Cilt. Dritte gänzlich umgearbeitete Auflage.* (J. Victor Carus, Çev.). *Ch. Darwin's gesammelte Werke: Autorisirte deutsche Ausgabe. Fünfter Band. Die Abstammung des Menschen. I. Cilt* (viii-432). Stuttgart: E. Schweizerbart'sche Verlagshandlung (E. Koch).
- Darwin, C. (1875b). *Die Abstammung des Menschen und die geschlechtliche Zuchtwahl: In zwei Bänden. II. Cilt. Dritte gänzlich umgearbeitete Auflage.* (J. Victor Carus, Çev.). *Ch. Darwin's gesammelte Werke: Autorisirte deutsche Ausgabe. Sechster Band. Die Abstammung des Menschen. II. Cilt* (iii-446). Stuttgart: E. Schweizerbart'sche Verlagshandlung (E. Koch).
- Darwin, C. (1977). *Seksüel Seçme* (1. baskı). (Ö. Ünal, Çev.) Ankara: Onur Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1871.)
- Darwin, C. (1991). Thomas H. Huxley'ye mektup. 24 Kasım. F. Burkhardt, S. Smith, J. Browne, M. Richmond, S. Pocock, P. Saunders, S. Benton, C. Bowman, H. Bradshaw ve A., (Eds.), *The Correspondence of Charles Darwin: 7. Cilt. 1858-1859. Supplement to the Correspondence. 1821-1857* içinde (393). Cambridge: Cambridge University Press. (Orijinal basım tarihi 1859.)
- Darwin, C. (2002). *İnsanın Türeyişi* (8. baskı). (Ö. Ünal, Çev.) Ankara: Onur Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1871.)
- Darwin, C. (2009). *Türlerin Kökeni* (7. baskı). (S. Belli, Çev.). Ankara: Onur Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1859.)
- Earle, P. (1853). Institutions for the Insane in Prussia, Austria and Germany. *American Journal of Insanity*, 9, 305-364.
- Eissler, K. R. (1954). *Tape 89 Dr W. Schmideberg, 20. Juli ohne Angabe von Jahreszahl.* Yayımlanmamış Elyazması. Kutu 122. Dosya 11. Sigmund Freud Papers. Sigmund Freud Koleksiyonu. Elyazması Okuma Odası, Oda 101, Elyazmaları Birimi, James Madison Memorial Building, Kongre Kütüphanesi, Washington, DC, ABD.
- Emden, H. G. (1910). Ärztlicher Verein zu Hamburg: Sitzung vom 29. März 1910. *Neurologisches Centralblatt*, 29, 659-662.
- Eng, E. (1984). Coleridge's "Psycho-Analytical Understanding" and Freud's "Psychoanalysis". *International Review of Psycho-Analysis*, 11, 463-466.

- Enquist, P. O. (2004). *Boken om Blanche och Marie: Roman*. Stockholm: Norstedts/Norstedts Förlag.
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and Society*. New York: W.W. Norton and Company.
- Erikson, E. H. (1959). *Identity and the Life Cycle: Selected Papers*. New York: International Universities Press.
- Erikson, E. H. (1964). *Insight and Responsibility: Lectures on the Ethical Implications of Psychoanalytic Insight*. New York: W.W. Norton and Company.
- Erikson, E. H. (1969). *Gandhi's Truth: On the Origins of Militant Nonviolence*. New York: W.W. Norton and Company.
- Erikson, E. H. (1974). *Dimensions of a New Identity: The 1973 Jefferson Lectures in the Humanities*. New York: W.W. Norton and Company.
- Erikson, E. H. (1975). *Life History and the Historical Moment*. New York: W.W. Norton and Company.
- Erikson, E. H. (1977). *Toys and Reasons: Stages in the Ritualization of Experience*. New York: W.W. Norton and Company.
- Erikson, E. H. (1982). *The Life Cycle Completed: A Review*. New York: W.W. Norton and Company.
- Erikson, E. H. ve Newton, H. P. (1973). *In Search of Common Ground: Conversations with Erik H. Erikson and Huey P. Newton*. New York: W.W. Norton and Company.
- Exner, S. (1894). *Entwurf zu einer physiologischen Erklärung der psychischen Erscheinungen: I. Theil*. Viyana: Franz Deuticke.
- Ferenczi, S. (1911). Sigmund Freud'a mektup. 16 Şubat. S. Freud, S. Ferenczi. E. Brabant, E. Falzeder, P. Giampieri-Deutsch ve A. Haynal (Eds.), *Briefwechsel: Band I/1. 1908-1911 içinde* (354-355). Viyana: Böhlau Verlag/Böhlau Verlag Gesellschaft.
- Fichtner, G. (2007). "Was ist doch menschliches Glück...": Ein Brief Freuds an Samuel Hammerschlag aus dem Jahre 1885. *Jahrbuch der Psychoanalyse*, 55, 167-175.
- Fichtner, G. (2010). Freud and the Hammerschlag Family: A Formative Relationship. *International Journal of Psychoanalysis*, 91, 1137-1156.
- Freeman, L. (1951). *Fight Against Fears*. New York: Crown Publishers.
- Freeman, L. (1969a). *Exploring the Mind of Man: Sigmund Freud and the Age of Psychology*. New York: Grosset and Dunlap Publishers.
- Freeman, L. (1969b). *Farewell to Fear*. New York: G.P. Putnam's Sons.
- Freeman, L. (1969c). *The Cry for Love: Understanding and Overcoming Human Depression*. New York: Macmillan Company.
- Freeman, L. (1972). *The Story of Anna O*. New York: Walker and Company.

- Freeman, L. (1973). *Your Mind Can Stop the Common Cold*. New York: Peter H. Wyden.
- Freeman, L. (1978). *What Do Women Want?: Self-Discovery Through Fantasy*. New York: Human Sciences Press.
- Freeman, L. (1979). *Who is Sylvia?* New York: Arbor House/Arbor House Publishing Company.
- Freeman, L. (1980). *Freud Rediscovered*. New York: Arbor House/Arbor House Publishing Company.
- Freeman, L. (1984). *Listening to the Inner Self*. New York: Jason Aronson.
- Freeman, L. (1989). *The Beloved Prison: A Journey into the Unknown Self*. New York: St. Martin's Press.
- Freeman, L. (1992). *Why Norma Jean Killed Marilyn Monroe*. Chicago, Illinois: Global Rights.
- Freeman, L. ve Greenwald, H. (1961). *Emotional Maturity in Love and Marriage*. New York: Harper Brothers.
- Freeman, L. ve Kupferman, K. (1988). *The Power of Fantasy: Where Our Daydreams Come from and How They Can Help or Harm Us*. New York: Continuum Publishing Company.
- Freeman, L. ve Strean, H. S. (1981). *Freud and Women*. New York: Frederick Ungar Publishing Company.
- Freud, A. (1980). Foreword to *Topsy* by Marie Bonaparte. *The Writings of Anna Freud: Volume VIII. Psychoanalytic Psychology of Normal Development. 1970-1980* (1980) içinde (358-361). New York: International Universities Press.
- Freud, A. (1981). Vorwort zur Neuauflage. M. Bonaparte, *Topsy: Der goldhaarige Chow*, (A. Freud ve S. Freud, Çev.) içinde (710). Frankfurt: Fischer Taschenbuch Verlag.
- Freud, A. (2015). *Ben ve Savunma Mekanizmaları* (4. baskı). (Y. Erim, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1936.)
- Freud, M. (1957). *Glory Reflected: Sigmund Freud Man and Father*. Londra: Angus and Robertson.
- Freud, S. (1871). Zerstreute Gedanken. *Musarion*, p. 8. Doc W. Box 25A. Freud Museum, Swiss Cottage, Londra.
- Freud, S. (1874). Eduard Silberstein'a Mektup. 13 Ağustos. W. Boehlich (Ed.), *Jugendbriefe an Eduard Silberstein: 1871-1881* içinde (57-62). Frankfurt: S. Fischer Verlag.
- Freud, S. (1877a). Über den Ursprung der hinteren Nervenwurzeln im Rückenmark von Ammocoetes (Petromyzon Planeri). *Sitzungsberichte der Mathematisch-Naturwissenschaftlichen Classe der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften*, 75, 15-27.

- Freud, S. (1877b). Beobachtungen über Gestaltung und feineren Bau der als Hoden beschriebenen Lappenorgane des Aals. *Sitzungsberichte der Mathematisch-Naturwissenschaftlichen Classe der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften*, 75, 419-430.
- Freud, S. (1878). Über Spinalganglien und Rückenmark des Petromyzon. *Sitzungsberichte der Mathematisch-Naturwissenschaftlichen Classe der Kaiserlichen Akademie der Wissenschaften*, 78, 81-167.
- Freud, S. (1884). A New Histological Method for the Study of Nerve-Tracts in the Brain and Spinal Chord. *Brain*, 7, 86-88.
- Freud, S. (1885a). Zur Kenntniss der Olivenzwischenschicht. *Neurologisches Centralblatt*, 4, 268-270.
- Freud, S. (1885b). Beitrag zur Kenntniss der Cocawirkung. *Wiener Medizinische Wochenschrift*. 31 Ocak (129-133).
- Freud, S. (1885c). Martha Bernays'a mektup. 21 Ocak. E. L. Freud (Ed.), *Briefe: 1873-1939* (1960) içinde (131-132). Frankfurt: S. Fischer Verlag.
- Freud, S. (1885d). Martha Bernays'a mektup. 28 Nisan. E. L. Freud (Ed.), *Briefe: 1873-1939* (1960) içinde (135-137). Frankfurt: S. Fischer Verlag.
- Freud, S. (1885e). Martha Bernays'a mektup. 8 Kasım. E. L. Freud (Ed.), *Briefe: 1873-1939* (1960) içinde (173-176). Frankfurt: S. Fischer Verlag.
- Freud, S. (1885f). Martha Bernays'a mektup. 24 Kasım. E. L. Freud (Ed.), *Briefe: 1873-1939* (1960) içinde (179-180). Frankfurt: S. Fischer Verlag.
- Freud, S. (1885g). Martha Bernays'a mektup. 24 Kasım. E. L. Freud (Ed.), *Letters of Sigmund Freud* (J. Stern, Çev.) içinde (184-185). New York: Basic Books.
- Freud, S. (1886a). Ueber den Ursprung des N. acusticus. [Birinci Bölüm]. *Monatsschrift für Ohrenheilkunde sowie für Kehlkopf-, Nasen-, Rachen-Krankheiten*, 20, 245-251.
- Freud, S. (1886b). Ueber den Ursprung des N. acusticus. [İkinci Bölüm]. *Monatsschrift für Ohrenheilkunde sowie für Kehlkopf-, Nasen-, Rachen-Krankheiten*, 20, 277-282.
- Freud, S. (1886c). Beiträge zur Kasuistik der Hysterie: I. Beobachtung einer hochgradigen Hemianästhesie bei einem hysterischen Manne. *Wiener Medizinische Wochenschrift*. 4 Aralık (1634-1638).
- Freud, S. (1886d). Beiträge zur Kasuistik der Hysterie: II. Beobachtung einer hochgradigen Hemianästhesie bei einem hysterischen Manne. *Wiener Medizinische Wochenschrift*. 11 Aralık (1674-1676).
- Freud, S. (1886e). Martha Bernays'a mektup. 20 Ocak. In Sigmund Freud (1960). E. L. Freud (Ed.), *Briefe: 1873-1939* (1960) içinde (188-191). Frankfurt: S. Fischer Verlag.

- Freud, S. (1887a). Bemerkungen über Cocaïnsucht und Cocaïnfurcht: Mit Beziehung auf einem Vortrag W.A. Hammond's. *Wiener Medizinische Wochenschrift*. 9 Temmuz (930-931).
- Freud, S. (1887b). Wilhelm Fliess'e mektup. 24 Kasım. M. Bonaparte, A. Freud ve E. Kris (Eds.), *Aus den Anfängen der Psychoanalyse: Briefe an Wilhelm Fliess, Abhandlungen und Notizen aus den Jahren 1887-1902* (1950) içinde (59-60). Londra: Imago Publishing Company.
- Freud, S. (1888a). Hysterie. A. Villaret (Ed.), *Handwörterbuch der gesamten Medizin: Zwei Bände. I. Band* içinde (886-892). Stuttgart: Verlag von Ferdinand Enke.
- Freud, S. (1888b). Hysteria. (J. Strachey, Çev.). J. Strachey, A. Freud, A. Strachey ve A. Tyson (Çev. ve Eds.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume I (1886-1899) - Pre-Psycho-Analytic Publications and Unpublished Drafts* içinde (41-57). Londra: Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis.
- Freud, S. (1888c). Ueber Hemianopsie im frühesten Kindesalter. [Birinci Bölüm]. *Wiener Medizinische Wochenschrift*. 11 Ağustos (1081-1086).
- Freud, S. (1888d). Ueber Hemianopsie im frühesten Kindesalter. [İkinci Bölüm]. *Wiener Medizinische Wochenschrift*. 18 Ağustos (1116-1121).
- Freud, S. (1888e). Vorrede des Uebersetzers. H. Bernheim, *Die Suggestion und ihre Heilwirkung*. (S. Freud, Çev.) içinde (iii-xii). Viyana: Franz Deuticke.
- Freud, S. (1888f). Preface to the Translation of Bernheim's *Suggestion*. (J. Strachey, Çev.). J. Strachey, A. Freud, A. Strachey ve A. Tyson (Çev. ve Eds.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume I (1886-1899) - Pre-Psycho-Analytic Publications and Unpublished Drafts* içinde (75-85). Londra: Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis.
- Freud, S. (1891). *Zur Auffassung der Aphasien: Eine kritische Studie*. Viyana: Franz Deuticke.
- Freud, S. (1892). Vorwort des Uebersetzers. J.M. Charcot, *Poliklinische Vorträge. I. Band. Schuljahr 1887/88*. (S. Freud, Çev.) içinde (iii-vi). Viyana: Franz Deuticke.
- Freud, S. (1893a). *Zur Kenntniss der cerebralen Diplegien des Kindesalters: (Im Anschluss an die Little'sche Krankheit)*. Viyana: Franz Deuticke.
- Freud, S. (1893b). Quelques considérations pour une étude comparative des paralysies motrices organiques et hystériques. *Archives de Neurologie*, 26, 29-43.
- Freud, S. (1895a). Frau Emmy v. N..., 40 Jahre, aus Livland. J. Breuer ve S. Freud, *Studien über Hysterie* içinde (37-89). Viyana: Franz Deuticke.
- Freud, S. (1895b). Miss Lucy R., 30 J. J. Breuer ve S. Freud, *Studien über Hysterie* içinde (90-106). Viyana: Franz Deuticke.

- Freud, S. (1895c). Katharina... J. Breuer ve S. Freud, *Studien über Hysterie* içinde (106-116). Viyana: Franz Deuticke.
- Freud, S. (1895d). *Fräulein Elisabeth v. R.*... J. Breuer ve S. Freud, *Studien über Hysterie* içinde (116-160). Viyana: Franz Deuticke.
- Freud, S. (1895e). *Fräulein Elisabeth von R.*... J. Breuer ve S. Freud, *Studies on Hysteria*, (J. Strachey ve A. Strachey Çev.) içinde (135-181). J. Strachey, A. Freud, A. Strachey ve A. Tyson (Çev ve Eds.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume II (1893-1895) - Studies on Hysteria* (1955) içinde (xxix-305). Londra: Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis.
- Freud, S. (1895f). Zur Psychotherapie der Hysterie. J. Breuer ve S. Freud, *Studien über Hysterie* içinde (222-269). Viyana: Franz Deuticke.
- Freud, S. (1895g). Psychotherapy of Hysteria. . Breuer ve S. Freud, *Studies on Hysteria*, (J. Strachey ve A. Strachey Çev.) içinde (255-305). J. Strachey, A. Freud, A. Strachey ve A. Tyson (Çev ve Eds.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume II (1893-1895) - Studies on Hysteria* (1955) içinde (xxix-305). Londra: Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis.
- Freud, S. (1895h). Entwurf einer Psychologie. M. Bonaparte, A. Freud ve E. Kris (Eds.), *Aus den Anfängen der Psychoanalyse: Briefe an Wilhelm Fliess, Abhandlungen und Notizen aus den Jahren 1887-1902* (1950) içinde (373-466). Londra: Imago Publishing Company.
- Freud, S. (1895i). Project for a Scientific Psychology. (J. Strachey, Çev.). J. Strachey, A. Freud, A. Strachey ve A. Tyson (Çev. ve Eds.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume I (1886-1899) - Pre-Psycho-Analytic Publications and Unpublished Drafts* içinde (295-387). Londra: Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis.
- Freud, S. (1895j). Wilhelm Fliess'e mektup. 4 Mart. *Briefe an Wilhelm Fliess 1887-1904: Ungekürzte Ausgabe*, (1986) içinde (112-115). Frankfurt: S. Fischer/S. Fischer Verlag.
- Freud, S. (1895k). Wilhelm Fliess'e mektup. 4 Mart. J. M. Masson (Ed.), *The Complete Letters of Sigmund Freud to Wilhelm Fliess: 1887-1904* (L. Newman, M. Loring ve J. M. Masson, Çev.), (1985) içinde (113-115). Cambridge, Massachusetts: Belknap Press of Harvard University Press.
- Freud, S. (1896a). Zur Ätiologie der Hysterie. *Sammlung kleiner Schriften zur Neurosenlehre aus den Jahren 1893-1906*, (1906) içinde (149-180). Viyana: Franz Deuticke.
- Freud, S. (1896b). L'Hérédité et l'étiologie des névroses. *Revue Neurologique*, 4, 161-169.
- Freud, S. (1897). Wilhelm Fliess'e mektup. 3 Ekim. M. Bonaparte, A. Freud ve E. Kris (Eds.), *Aus den Anfängen der Psychoanalyse: Briefe an Wilhelm Fliess, Abhand-*

lungen und Notizen aus den Jahren 1887-1902, (1950) içinde (232-234). Londra: Imago Publishing Company.

Freud, S. (1899a). Wilhelm Fliess'e mektup. 25 Mayıs. *Briefe an Wilhelm Fliess 1887-1904: Ungekürzte Ausgabe*, (1986) içinde (384-386). Frankfurt: S. Fischer/S. Fischer Verlag.

Freud, S. (1899b). Wilhelm Fliess'e mektup. 25 Mayıs. J. M. Masson (Ed.), *The Complete Letters of Sigmund Freud to Wilhelm Fliess: 1887-1904* (L. Newman, M. Loring ve J. M. Masson, Çev.), (1985) içinde (351-352). Cambridge, Massachusetts: Belknap Press of Harvard University Press.

Freud, S. (1899c). Wilhelm Fliess'e mektup. 27 Ekim. M. Bonaparte, A. Freud ve E. Kris (Eds.), *Aus den Anfängen der Psychoanalyse: Briefe an Wilhelm Fliess, Abhandlungen und Notizen aus den Jahren 1887-1902*, (1950) içinde (321-322). Londra: Imago Publishing Company.

Freud, S. (1899d). Wilhelm Fliess'e mektup. 28 Ekim. *Briefe an Wilhelm Fliess 1887-1904: Ungekürzte Ausgabe*, (1986) içinde (418-419). Frankfurt: S. Fischer/S. Fischer Verlag.

Freud, S. (1899e). Wilhelm Fliess'e mektup. 28 Ekim. J. M. Masson (Ed.), *The Complete Letters of Sigmund Freud to Wilhelm Fliess: 1887-1904* (L. Newman, M. Loring ve J. M. Masson, Çev.), (1985) içinde (381). Cambridge, Massachusetts: Belknap Press of Harvard University Press.

Freud, S. (1900a). *Die Traumdeutung*. Viyana: Franz Deuticke.

Freud, S. (1900b). *The Interpretation of Dreams*. (J. Strachey, Çev.). J. Strachey, A. Freud, A. Strachey ve A.Tyson (Çev ve Eds.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume IV (1900) - The Interpretation of Dreams. (First Part)*, (1953) içinde (xxiii-338). Londra: Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis.

Freud, S. (1900c). *The Interpretation of Dreams*. (J. Strachey, Çev.). J. Strachey, A. Freud, A. Strachey ve A.Tyson (Çev ve Eds.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume V (1900-1901) - The Interpretation of Dreams (Second Part) and On Dreams* (1953) içinde (339-621). Londra: Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis.

Freud, S. (1900d). Wilhelm Fliess'e mektup. 20 Mayıs. J.M. Masson ve M. Schröter (Eds.), *Briefe an Wilhelm Fliess 1887-1904: Ungekürzte Ausgabe*, (1986) içinde (455-456). Frankfurt: S. Fischer/S. Fischer Verlag.

Freud, S. (1900e). Wilhelm Fliess'e mektup. 20 Mayıs J. M. Masson (Ed.), *The Complete Letters of Sigmund Freud to Wilhelm Fliess: 1887-1904* (L. Newman, M. Loring ve J. M. Masson, Çev.), (1985) içinde (415-416). Cambridge, Massachusetts: Belknap Press of Harvard University Press.

- Freud, S. (1901a). Zur Psychopathologie des Alltagslebens: (Vergessen, Versprechen, Vergreifen) nebst Bemerkungen über eine Wurzel des Aberglaubens. [Birinci Bölüm]. *Monatsschrift für Psychiatrie und Neurologie*, 10, 1-32.
- Freud, S. (1901b). Zur Psychopathologie des Alltagslebens: (Vergessen, Versprechen, Vergreifen) nebst Bemerkungen über eine Wurzel des Aberglaubens. [İkinci Bölüm]. *Monatsschrift für Psychiatrie und Neurologie*, 10, 95-143.
- Freud, S. (1901c). *The Psychopathology of Everyday Life: Forgetting, Slips of the Tongue, Bungled Actions, Superstitions and Errors*. (A. Tyson, Çev.). Strachey, A. Freud, A. Strachey ve A.Tyson (Çev ve Eds.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume VI (1901) - The Psychopathology of Everyday Life*, (1960) içinde (1-279). Londra: Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis.
- Freud, S. (1904). *Zur Psychopathologie des Alltagslebens: (Über Vergessen, Versprechen, Vergreifen, Aberglaube und Irrtum*. Berlin: Verlag von S. Karger.
- Freud, S. (1905a). *Der Witz und seine Beziehung zum Unbewussten*. Viyana: Franz Deuticke.
- Freud, S. (1905b). Bruchstück einer Hysterie-Analyse. [I. Kısım]. *Monatsschrift für Psychiatrie und Neurologie*, 18, 285-309.
- Freud, S. (1905c). Bruchstück einer Hysterie-Analyse. [II. Kısım]. *Monatsschrift für Psychiatrie und Neurologie*, 18, 408-467.
- Freud, S. (1905d). Fragment of an Analysis of a Case of Hysteria. (A. Strachey ve J. Strachey, Çev.). Strachey, A. Freud, A. Strachey ve A.Tyson (Çev ve Eds.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume VII (1901-1905) - A Case of Hysteria. Three Essays on Sexuality and Other Works*, (1953) içinde (7-122). Londra: Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis.
- Freud, S. (1909a). Bemerkungen über einen Fall von Zwangsneurose. *Jahrbuch für psychoanalytische und psychopathologische Forschungen*, 1, 357-421.
- Freud, S. (1909b). Adsız Makale. [Sayfa Üstbilgisi: Die Ablösung des Kindes von den Eltern; Die Familienromane der Neurotiker; Die neurotischen Phantasien von hoher Abkunft; Deutung und Rechtfertigung dieser Phantasien; Der Familienroman wird]. O. Rank, *Der Mythos von der Geburt des Helden: Versuch einer psychologischen Mythendeutung* içinde (64-68). Viyana: Franz Deuticke.
- Freud, S. (1909c). Family Romances. (J. Strachey, Çev.). Strachey, A. Freud, A. Strachey ve A.Tyson (Çev ve Eds.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume IX (1906-1908) - Jensen's "Gradiva" and Other Works*, (1959) içinde (237-241). Londra: Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis.
- Freud, S. (1909d). Vorwort zur zweiten Auflage. J. Breuer ve S. Freud, *Studien über Hysterie: Zweite, unveränderte Auflage* içinde (v-vi). Viyana: Franz Deuticke.

- Freud, S. (1910a). The Origin and Development of Psychoanalysis. (H. W. Chase ve S. Freud, Çev.). *American Journal of Psychology*, 21, 181-218.
- Freud, S. (1910b). *Über Psychoanalyse: Fünf Vorlesungen gehalten zur 20jährigen Gründungsfeier der Clark University in Worcester Mass. September 1909*. Viyana: Franz Deuticke.
- Freud, S. (1911a). Carl Gustav Jung'a mektup. 12 Şubat. S. Freud ve C. G. Jung. W. McGuire ve W. Sauerländer (Eds.), *Briefwechsel*, (1974) içinde (431-432). Frankfurt: S. Fischer/S. Fischer Verlag.
- Freud, S. (1911b). Carl Gustav Jung'a mektup. 12 Şubat. S. Freud ve C. G. Jung. W. McGuire (ed.), *The Freud/Jung Letters: The Correspondence Between Sigmund Freud and C.G. Jung*, (R. Manheim ve R. F.C. Hull, Çev.), (1974) içinde (390-391). Princeton, New Jersey: Princeton University Press.
- Freud, S. (1911c). Carl Gustav Jung'a mektup. 17 Şubat. S. Freud ve C. G. Jung. W. McGuire ve W. Sauerländer (Eds.), *Briefwechsel*, (1974) içinde (434-437). Frankfurt: S. Fischer/S. Fischer Verlag.
- Freud, S. (1913a). Weitere Ratschläge zur Technik der Psychoanalyse: I. Zur Einleitung der Behandlung. *Internationale Zeitschrift für ärztliche Psychoanalyse*, 1, 1-10.
- Freud, S. (1913b). Further Recommendations on the Technique of Psycho-Analysis: On Beginning the Treatment. The Question of the First Communications. The Dynamics of the Cure. (J. Riviere, Çev.). *Collected Papers: Vol. II.*, (J. Riviere, Çev.), (1924) içinde (342-365). Londra: Leonard and Virginia Woolf at the Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis.
- Freud, S. (1913c). On Beginning the Treatment: (Further Recommendations on the Technique of Psycho-Analysis. I). (J. Riviere ve J. Strachey, Çev.). Strachey, A. Freud, A. Strachey ve A. Tyson (Çev ve Eds.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume XII (1911-1913) - The Case of Schreber. Papers on Technique and Other Works*, (1958) içinde (123-144). Londra: Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis.
- Freud, S. (1914a). *Die Traumdeutung: Vierte, vermehrte Auflage. Mit Beiträgen von Dr Otto Rank*. Viyana: Franz Deuticke.
- Freud, S. (1914b). Zur Geschichte der psychoanalytischen Bewegung. *Jahrbuch der Psychoanalyse*, 6, 207-260.
- Freud, S. (1917a). Eine Schwierigkeit der Psychoanalyse. *Imago*, 5, 1-7.
- Freud, S. (1917b). Eine Kindheitserinnerung aus "Dichtung und Wahrheit". *Imago*, 5, 49-57.
- Freud, S. (1917c). A Childhood Recollection from *Dichtung und Wahrheit*. (C. J.M. Hubback ve J. Strachey, Çev.). J. Strachey, A. Freud, A. Strachey ve A. Tyson (Çev ve Eds.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund*

Freud: Volume XVII (1917-1919) - *An Infantile Neurosis and Other Works*, (1955) içinde (147-156). Londra: Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis.

Freud, S. (1918a). Aus der Geschichte einer infantilen Neurose. *Sammlung kleiner Schriften zur Neurosenlehre: Vierte Folge* içinde (578-717). Viyana: Hugo Heller und Compagnie.

Freud, S. (1918b). Sándor Ferenczi'ye mektup. 17 Şubat. S. Freud and Sándor Ferenczi. E. Falzeder, E. Brabant, P. Giampieri-Deutsch ve A. Haynal (Eds.), *Briefwechsel: Band II/2: 1917-1919*, (1996) içinde (133). Viyana: Böhlau Verlag/Böhlau Verlag Gesellschaft.

Freud, S. (1920a). Gutachten über die elektrische Behandlung der Kriegsneurotiker. Doc W. Box 25B. Freud Museum, Swiss Cottage, Londra.

Freud, S. (1920b). Gutachten über die elektrische Behandlung der Kriegsneurotiker von Prof. Dr. Sigmund Freud, (942-945). Renée Gicklhorn (Ed.), Sigmund Freud über Kriegsneurosen, Elektrotherapie und Psychoanalyse: Ein Auszug aus dem Protokoll des Untersuchungsverfahrens gegen Wagner-Jauregg im Oktober 1920, (1972) içinde, *Psyche*, 26, 939-951.

Freud, S. (1920c). Memorandum on the Electrical Treatment of War Neurotics. (J. Strachey, Çev.). J. Strachey, A. Freud, A. Strachey ve A.Tyson (Çev ve Eds.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume XVII (1917-1919) - An Infantile Neurosis and Other Works*, (1955) içinde (211-215). Londra: Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis.

Freud, S. (1930a). *Das Unbehagen in der Kultur*. Viyana: Internationaler Psychoanalytischer Verlag.

Freud, S. (1930b). *Civilization and its Discontents*. (J. Riviere ve J. Strachey, Çev.). J. Strachey, A. Freud, A. Strachey ve A.Tyson (Çev ve Eds.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume XXI (1927-1931) - The Future of an Illusion. Civilization and its Discontents and Other Works*, (1961) içinde (64-145). Londra: Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis.

Freud, S. (1931). Stefan Zweig'a mektup. 7 Şubat. E. L. Freud (Ed.), *Briefe: 1873-1939*, (1960) içinde (398-399). Frankfurt: S. Fischer Verlag.

Freud, S. (1936). H.D.'ye mektup [Hilda Doolittle]. 24 Mayıs. H.D. [H. Doolittle], *Tribute to Freud: With Unpublished Letters by Freud to the Author*, (1956) içinde (179-180). New York: Pantheon/Pantheon Books.

Freud, S. (1937). Brief an Romain Rolland: Für eine Festschrift zu Romain Rollands 70. Geburtstag bestimmt. *Almanach der Psychoanalyse: 1937* içinde (9-21). Viyana: Internationaler Psychoanalytischer Verlag.

- Freud, S. (1939a). *Der Mann Moses und die monotheistische Religion: Drei Abhandlungen*. Amsterdam: Verlag Allert de Lange.
- Freud, S. (1939b). *Moses and Monotheism*. (K. Jones, Çev.). Londra: Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis.
- Freud, S. (1939c). *Moses and Monotheism*. (K. Jones, Çev.). New York: Alfred A. Knopf.
- Freud, S. (1939d). *Moses and Monotheism: Three Essays*. (J. Strachey, Çev.). J. Strachey, A. Freud, A. Strachey ve A.Tyson (Çev ve Eds.), *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud: Volume XXIII (1937-1939) - Moses and Monotheism. An Outline of Psycho-Analysis and Other Works*, (1964) içinde (6-137). Londra: Hogarth Press ve the Institute of Psycho-Analysis.
- Freud, S. (1950). *Aus den Anfängen der Psychoanalyse: Briefe an Wilhelm Fliess, Abhandlungen und Notizen aus den Jahren 1887-1902*. (M. Bonaparte, A. Freud ve Ernst Kris, Eds.). Londra: Imago Publishing Company.
- Freud, S. (1953). *On Aphasia: A Critical Study*. (E. Stengel, Çev.). Londra: Imago Publishing Company.
- Freud, S. (1963). *The Cocaine Papers*. Viyana: Dunquin Press.
- Freud, S. (1974). *Cocaine Papers*. (R. Byck, Ed.). New York: Stonehill/Stonehill Publishing Company.
- Freud, S. (1986). *Briefe an Wilhelm Fliess 1887-1904: Ungekürzte Ausgabe*. (J. M. Masson ve M. Schröter, Eds.). Frankfurt: S. Fischer/S. Fischer Verlag.
- Freud, S. (1989). *Jugendbriefe an Eduard Silberstein: 1871-1881*. (W. Boehlich, Ed.). Frankfurt: S. Fischer Verlag.
- Freud, S. ve Bernays, M. (2011a). *Die Brautbriefe: Band 1. Sei mein, wie ich mir's denke. Juni 1882 - Juli 1883*. (G. Fichtner, I. Grubrich-Simitis ve A. Hirschmüller, Eds.). Frankfurt: S. Fischer/S. Fischer Verlag.
- Freud, S. ve Bernays, M. (2011b). *Die Brautbriefe: Band 2. Unser "Roman in Fortsetzungen". Juli 1883 - Dezember 1883*. (G. Fichtner, I. Grubrich-Simitis ve A. Hirschmüller, Eds.). Frankfurt: S. Fischer/S. Fischer Verlag.
- Freud, S. ve Bernays, M. (2015). *Die Brautbriefe: Band 3. Warten in Ruhe und Ergebung, Warten in Kampf und Erregung. Januar 1884 - September 1884*. (G. Fichtner, I. Grubrich-Simitis ve A. Hirschmüller, Eds.). Frankfurt: S. Fischer/S. Fischer Verlag.
- Freud, S. ve Rie, O. (1891). *Klinische Studie über die halbseitige Cerebrallähmung der Kinder*. Viyana: Verlag von Moritz Perles.
- Friedman, P. (Ed.). (1967). *Discussions of the Vienna Psychoanalytic Society - 1910: On Suicide. With Particular Reference to Suicide Among Young Students. With Contributions by Alfred Adler, Sigmund Freud, Josef K. Friedjung, Karl Molitor, David*

Ernst Oppenheim, Rudolf Reitler, J. [Isidor] Sadger, Wilhelm Stekel. New York: International Universities Press.

Gomperz, T. (1864). *Demosthenes der Staatsmann: Ein populärer Vortrag. Gehalten zu Brünn den 17. März 1864*. Viyana: Druck und Verlag von Carl Gerold's Sohn.

Gomperz, T. (1866). *Traumdeutung und Zauberei: Ein Blick auf das Wesen des Aberglaubens. Ein Vortrag zum Besten der deutschen Schiller-Stiftung gehalten zu Brünn am 9. April 1866*. Viyana: Verlag von Carl Gerold's Sohn.

Griesinger, W. (1871). *Die Pathologie und Therapie der psychischen Krankheiten für Aerzte und Studierende: Dritte Auflage*. Braunschweig: Verlag von Friedrich Wreden.

Grinker, R. R., Sr. (1979). *Fifty Years in Psychiatry: A Living History*. Springfield, Illinois: Charles C Thomas, Publisher.

Grinker, R. Sr. (1985). A Memoir of My Psychoanalytic Education. (J. Martin, Ed.). *Psychoanalytic Education*, 4, 3-12.

Heer, F. (1972). Freud, the Viennese Jew. (W.A. Littlewood, Çev.). J. Miller (Ed.), *Freud: The Man, His World, His Influence* içinde (1-20). Londra: George Weidenfeld and Nicolson.

Hirschmüller, A. (1991). *Freuds Begegnung mit der Psychiatrie: Von der Hirnmythologie zur Neurosenlehre*. Tübingen: edition diskord.

Hirschmüller, A. (1992). Freud at Meynert's Clinic: The Paradoxical Influence of Psychiatry on the Development of Psychoanalysis. E. E. Garcia (Ed.), *Understanding Freud: The Man and His Ideas* içinde (39-54). New York: New York University Press.

Jones, E. (2004). *Freud: Hayatı ve Eserleri* (1. baskı). (E. Kapkın, Çev.) İstanbul: Kabcacı Yayınları. (Orijinal basım tarihi 1953, 1955 ve 1957.)

Kahr, B. (1986a). Erik Erikson'la söyleşi. 7 Ekim.

Kahr, B. (1986b). Joan Erikson'la söyleşi. 7 Ekim.

Kahr, B. (2007). *Sex and the Psyche*. Londra: Allen Lane/Penguin Books, Penguin Group.

Kahr, B. (2008). *Who's Been Sleeping in Your Head?: The Secret World of Sexual Fantasies*. New York: Basic Books/Perseus Books Group.

Kahr, B. (2010). Four Unknown Freud Anecdotes. *American Imago*, 67, 301-312.

Kahr, B. (2015a). Series Editor's Foreword. Ilonka Venier Alexander, *The Life and Times of Franz Alexander: From Budapest to California* içinde (xiii-xxvii). Londra: Karnac Books.

Kahr, B. (2015b). The Life of Franz Alexander: Pioneer of Psychosomatic Medicine. Professor Brett Kahr Interviews Ilonka Venier Alexander, the Granddaughter of Sigmund Freud's Pupil Franz Alexander, Exclusively for Karnacology. Karnacology. [<http://karnacology.com/interviews/brettkahr-and-ilonka-venier-alexander/>].

- Kahr, B. (2016). *Tea with Winnicott*. Londra: Karnac Books.
- Kardiner, A. (1977). *My Analysis with Freud: Reminiscences*. New York: W.W. Norton and Company.
- Knapp, H. (1884). On Cocaine and its Use in Ophthalmic and General Surgery. *Archives of Ophthalmology*, 13, 402-448.
- Lillywhite, B. (1963). *London Coffee Houses: A Reference Book of Coffee Houses of the Seventeenth Eighteenth and Nineteenth Centuries*. Londra: George Allen and Unwin.
- Maciejewski, F. (2008a). *Freud in Maloja: Die Engadiner Reise mit Minna Bernays*. Berlin: Osburg Verlag/Osburg Verlag Berlin.
- Maciejewski, F. (2008b). Minna Bernays as "Mrs. Freud": What Sort of Relationship Did Sigmund Freud Have with His Sister-in-Law? *American Imago*, 65, 5-21.
- Metzentin, C. (1899a). Ueber wissenschaftliche Traumdeutung. G. Kimmerle (Ed.), *Freuds Traumdeutung: Frühe Rezensionen. 1899-1903*, (1986) içinde (9-19). Tübingen: Archiv der Edition Diskord/edition diskord.
- Metzentin, C. (1899b). Scientific Interpretation of Dreams. (V. Rus, Çev.). N. Kiell (Ed.), *Freud Without Hindsight: Reviews of His Work. (1893-1939)*, (V. Rus ve D. Boreau, Çev.), (1988) içinde (92-99). Madison, Connecticut: International Universities Press.
- Mill, J. S. (2016). *Kadınların Özgürleşmesi* (1. baskı). (D.B. Aksel, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık. (Orijinal basım tarihi 1869.)
- Mill, J. S. (1880a). *John Stuart Mill's Gesammelte Werke: Zwölfter Band. Ueber Frauenemancipation. Plato. Arbeiterfrage. Socialismus*. (T. Gomperz, Ed. ve Siegmund Freud, Çev.). Leipzig: Fues's Verlag (R. Reisland).
- Mill, J. S. (1880b). *Frauenemancipation*. T. Gomperz (Ed.), *John Stuart Mill's Gesammelte Werke: Zwölfter Band. Ueber Frauenemancipation. Plato. Arbeiterfrage. Socialismus*, (Siegmund Freud, Çev.) içinde (1-29). Leipzig: Fues's Verlag (R. Reisland).
- Mill, J. S. (1880c). *Plato*. T. Gomperz (Ed.), *John Stuart Mill's Gesammelte Werke: Zwölfter Band. Ueber Frauenemancipation. Plato. Arbeiterfrage. Socialismus*, (Siegmund Freud, Çev.) içinde (30-110). Leipzig: Fues's Verlag (R. Reisland).
- Mill, J. S. (1880d). *Die Arbeiterfrage*. T. Gomperz (Ed.), *John Stuart Mill's Gesammelte Werke: Zwölfter Band. Ueber Frauenemancipation. Plato. Arbeiterfrage. Socialismus*, (Siegmund Freud, Çev.) içinde (111-159). Leipzig: Fues's Verlag (R. Reisland).
- Mill, J. S. (1880e). *Der Socialismus*. T. Gomperz (Ed.), *John Stuart Mill's Gesammelte Werke: Zwölfter Band. Ueber Frauenemancipation. Plato. Arbeiterfrage. Socialismus*, (Siegmund Freud, Çev.) içinde (160-226). Leipzig: Fues's Verlag (R. Reisland).
- Nunberg, H. ve Federn, E. (Eds.). (1962). *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society: Volume I: 1906-1908*. (M. Nunberg, Çev.). New York: International Universities Press.

- Nunberg, H. ve Federn, E. (Eds.). (1967). *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society: Volume II: 1908-1910*. (M. Nunberg, Çev.). New York: International Universities Press.
- Nunberg, H. ve Federn, E. (Eds.). (1974). *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society: Volume III: 1910-1911*. (M. Nunberg ve H. Collins, Çev.). New York: International Universities Press.
- Nunberg, H. ve Federn, E. (Eds.). (1975). *Minutes of the Vienna Psychoanalytic Society: Volume IV: 1912-1918*. (M. Nunberg ve H. Collins, Çev.). New York: International Universities Press.
- Nunberg, H. ve Federn, E. (Eds.). (1976). *Protokolle der Wiener Psychoanalytischen Vereinigung: Band I. 1906-1908*. Frankfurt: S. Fischer/S. Fischer Verlag.
- Nunberg, H. ve Federn, E. (Eds.). (1977). *Protokolle der Wiener Psychoanalytischen Vereinigung: Band II. 1908-1910*. Frankfurt: S. Fischer/S. Fischer Verlag.
- Nunberg, H. ve Federn, E. (Eds.). (1979). *Protokolle der Wiener Psychoanalytischen Vereinigung: Band III. 1910-1911*. Frankfurt: S. Fischer/S. Fischer Verlag.
- Nunberg, H. ve Federn, E. (Eds.). (1981). *Protokolle der Wiener Psychoanalytischen Vereinigung: Band IV. 1912-1918. Mit Gesamtregister der Bände I-IV*. Frankfurt: S. Fischer/S. Fischer Verlag.
- Philippon, J. ve Poirier, J. (2009). *Joseph Babinski: A Biography*. New York: Oxford University Press.
- Pokorny, A. (1854). *Vorarbeiten zur Kryptogamenflora von Unter-Oesterreich: I. Revision der Literatur. Nebst einer systematischen Aufzählung sämmtlicher in der vorhandenen Literatur angeführten Kryptogamen aus Unter-Oesterreich*. Viyana: Karl Ueberreuter.
- Pokorny, A. (1868). *Illuſtrirte Naturgeſchichte des Pflanzenreiches: Für die untern Claſſen der Mittelschulen. Sechste vermehrte und verbesserte Auflage mit 342 Abbildungen*. Prag: Verlag von Friedrich Tempsky.
- Pokorny, A. (1870). *Illuſtrirte Naturgeſchichte des Pflanzenreiches: Für die untern Claſſen der Mittelschulen. Achte vermehrte und verbesserte Auflage mit 339 Abbildungen. Mit böhmischer Terminologie*. Prag: Verlag von Friedrich Tempsky.
- Pokorny, A. (1871). *Illuſtrirte Naturgeſchichte des Thierreiches: Für die untern Claſſen der Mittelschulen. Zehnte Auflage mit 480 Abbildungen*. Prag: Verlag von Friedrich Tempsky.
- Pribram, K. H. (1962). The Neuropsychology of Sigmund Freud. A. J. Bachrach (Ed.), *Experimental Foundations of Clinical Psychology* içinde (442-468). New York: Basic Books/Basic Books Publishing Company.

- Pribram, K. (1965). Freud's Project: An Open, Biologically Based Model for Psychoanalysis. N. S. Greenfield ve W. C. Lewis (Eds.), *Psychoanalysis and Current Biological Thought* içinde (81-92). Madison, Wisconsin: University of Wisconsin Press.
- Pribram, K. H. ve Gill, M. M. (1976). *Freud's "Project" Re-Assessed: Preface to Contemporary Cognitive Theory and Neuropsychology*. New York: Basic Books.
- Rank, O. (1909). *Der Mythos von der Geburt des Helden: Versuch einer psychologischen Mythendeutung*. Viyana: Franz Deuticke.
- Rank, O. (2016). *Kahramanın Doğuş Miti: Mitolojinin Psikolojik Yorumu* (1. baskı). (G. Yavaş, Çev.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık. (Orijinal basım tarihi 1909.)
- Reik, T. (1913). *Arthur Schnitzler als Psycholog*. Minden (Westfalen): Verlage von J.C.C. Bruns.
- Rodman, F. R. (1986). *Keeping Hope Alive: On Becoming a Psychotherapist*. New York: Harper and Row, Publishers.
- Roos, P. ve Fabry, C. (b.t.). *Der Engel im Kaffeehaus: "Herr Robert", Café Landtmann, Wien und die Welt*. F. Hassauer (Ed.), Weitra: Verlag publication PN° 1/Bibliothek der Provinz.
- Roudinesco, É. (2014). *Sigmund Freud en son temps et dans le nôtre*. Paris: Éditions du Seuil.
- Roudinesco, É. (2016). *Kendi Çağından Bizim Çağımıza Sigmund Freud* (1. baskı). (N. Demiryontan, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (Orijinal basım tarihi 2014.)
- Sargent, D. A. (1976). Pulling a White-Coated Tale. *American Journal of Psychiatry*, 133, 1096-1097.
- Schnitzler, A. (1901). *Lieutenant Gustl: Novelle*. Berlin: S. Fischer, Verlag.
- Schur, M. (1972). *Freud: Living and Dying*. New York: International Universities Press.
- Shengold, L. (1971). Freud and Joseph. M. Kanzer (Ed.), *The Unconscious Today: Essays in Honor of Max Schur* içinde (473-494). New York: International Universities Press.
- Stekel, W. (1926). Zur Geschichte der analytischen Bewegung. *Fortschritte der Sexualwissenschaft und Psychoanalyse*, 2, 539-575.
- Strean, H. S. ve Freeman, L. (1988a). *Behind the Couch: Revelations of a Psychoanalyst*. New York: John Wiley and Sons.
- Strean, H. S. ve Freeman, L. (1988b). *Raising Cain: How to Help Your Child Achieve a Happy Sibling Relationship*. New York: Facts on File Publications.
- Strean, H. S. ve Freeman, L. (1990). *The Severed Soul: A Psychoanalyst's Heroic Battle to Heal the Mind of a Schizophrenic*. New York: St. Martin's Press.
- Strean, H. S. ve Freeman, L. (1991). *Our Wish to Kill: The Murder in All Our Hearts*. New York: St. Martin's Press.

- Strean, H. S. ve Freeman, L. (1992). *Why People Fail: Breaking the Cycle of Self-Defeating Behavior*. Tarrytown, New York: Wynwood Press.
- Swales, P. J. (1988). Freud, Katharina, and the First "Wild Analysis". P. E. Stepansky (Ed.), *Freud: Appraisals and Reappraisals. Contributions to Freud Studies. Volume 3* içinde (81-164). Hillsdale, New Jersey: Analytic Press.
- Taylor, E. (1983). *William James on Exceptional Mental States: The 1896 Lowell Lectures*. New York: Charles Scribner's Sons.
- Timms, E. ve Segal, N. (Eds.). (1988). *Freud in Exile: Psychoanalysis and its Vicissitudes*. New Haven, Connecticut: Yale University Press.
- Tögel, C. (1996). *Freuds Wien: Eine biographische Skizze nach Schauplätzen*. Viyana: Turia und Kant/Verlag Turia und Kant.
- Tögel, C. (2015). *Freuds Wien: Eine biografische Skizze nach Schauplätzen*. Viyana: Turia und Kant/Verlag Turia und Kant.
- Über den Selbstmord insbesondere den Schüler-Selbstmord* (1910). Wiesbaden: Verlag von J.F. Bergmann.
- Villaret, A. (Ed.). (1888). *Handwörterbuch der gesamten Medizin: Zwei Bände. I. Band*. Stuttgart: Verlag von Ferdinand Enke.
- von Berger, A. F. (1896a). Die Dichter hat sie für sich. *Almanach der Psychoanalyse: 1933* içinde (285-289). Viyana: Internationaler Psychoanalytischer Verlag.
- von Berger, A. F. (1896b). The Poets Are on Their Side. (V. Rus, Çev.). Norman Kiell (Ed.), *Freud Without Hindsight: Reviews of His Work. (1893-1939)*, (V. Rus ve D. Boreau, Çev.), (1988) içinde (69-72). Madison, Connecticut: International Universities Press.
- Wechsberg, J. (1979). *The Vienna I Knew: Memories of a European Childhood*. Garden City, New York: Doubleday and Company.
- Weiss, E. (1970). My Recollections of Sigmund Freud. *Sigmund Freud as a Consultant: Recollections of a Pioneer in Psychoanalysis* içinde (1-22). New York: Intercontinental Medical Book Corporation.
- Wittels, F. (1924). *Sigmund Freud: Der Mann. Die Lehre. Die Schule*. Leipzig: E.P. Tal und Compagnie Verlag.

A

- Abraham, Karl, 251
 Abse, Leo, 251
 Âdem, 136
 Adler, Alfred, 41, 92, 223
 Albrecht, Adelbert, 9, 13
 Allgemeines Krankenhaus, Viyana, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu [Kaiserlich-Königliches Allgemeines Krankenhaus], 29, 30, 32, 68, 100, 117, 131, 143, 147, 159, 202, 208
 Almanya, 12, 45, 153, 155, 158
 Alpler, 65
 Altenberg, Peter, 223, 224
 Alzheimer, Alois, 30
 Amsterdam, Hollanda, 182
 Anatomi, 30, 121, 134, 137, 138-141, 144, 147-149, 152, 159, 160, 163, 174, 227
 Andreas-Salomé, Lou, 116
 Anna Freud Merkezi, Swiss Cottage, Londra, İngiltere, 246
Archives de Neurologie, Paris, Fransa, 177, 178
 Arkeoloji (metaforu), 124, 195
 Auden, Wystan Hugh, 22, 23

B

- Babinski, Joseph, 161, 162, 176
 "Baca temizliği" ("Kaminfegen"), 73, 145
 Bacon, Francis, 135
 Baginsky, Benno, 165
 Bauer, Ida ("Dora"), 79, 80
 Benvenisti, Annica, 95, 104
 Beowulf, 92

- Berggasse, Viyana, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 13, 17, 20, 45, 47, 96, 117, 133, 191, 200, 217, 218, 220, 229, 235, 236
 Berlin, Almanya, 107, 138, 144, 165, 172, 173, 205, 213
 Bernays, Anna Freud (*doğum* Anna Freud), 48, 56, 77, 90, 91, 154
 Bernays, Edward, 86, 248, 249, 251
 Bernays, Eli, 154
 Bernays, Judith, 154
 Bernays, Martha (*bkz.* Freud, Martha)
 Bernays, Minna ("Tante Minna"), 167-169, 235, 247
 Bernhardt, Sarah, 106-108, 159, 162, 164
 Bernheim, Hippolyte, 175, 176
 Billroth, Theodor, 134, 135, 179
 Birincil sahne (*Urszene*), 48, 169, 229
 Blank, Ronald, 114, 115, 228
 Bonapart, Napolyon ("Napolyon"), 127, 157
 Bonaparte, Marie, 103, 104, 124, 231, 251
 Bondy, Ida (*bkz.* Fliess, Ida)
 Bondy, Melanie (*bkz.* Rie, Melanie)
 Boston, Massachusetts, ABD, 9, 235
 Botkin, Sergey Petrovich, 108
 Brahms, Johannes, 72
 Brenman-Gibson, Margaret, 247, 250, 251
 Breton, André, 162
 Breuer, Bertha (*bkz.* Hammerschlag, Bertha)
 Breuer, Josef, 24, 35, 50, 59, 60, 68, 72-74, 89, 90, 119, 131, 144-147, 153, 158, 163, 164, 174-176, 178-188, 198, 206, 212, 225, 227, 230, 232
 Brissaud, Édouard, 233
 British Museum, Londra, İngiltere, 116

Brody, Galiçya, Avusturya İmparatorluğu, 46

Brooklyn Daily Eagle, Brooklyn, New York, ABD, 13

Brouardel, Paul, 120, 163

Brücke, Ernst Wilhelm (*bkz.* von Brücke, Ernst Wilhelm)

Bucknill, John Charles, 142

Bufa (balığı) (*Petromyzon planeri*), 131, 138, 150

Burlingham, Dorothy, 11, 12

Butlin, Henry Trentham, 34

Büyük Avrupa Turu, 134

C

Caelius, Aurelianus, 105

Café Bauer, Viyana, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 14, 220

Café Central, Viyana, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 220, 222

Café Landtmann, Viyana, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 1-3, 6, 7, 11, 14, 15, 18, 25, 29, 38, 42, 56, 85, 87, 90, 96, 109, 111, 112, 183, 193, 201, 211, 217, 218, 220, 243, 265

Carter, Howard, 122

Charcot, Augustine-Victoire, 121

Charcot, Jean-Baptiste, 121

Charcot, Jean-Martin, 26, 34-36, 68, 105, 108, 118-121, 131, 153, 157-164, 166-168, 170, 172, 174-176, 179, 181, 206, 213, 233

Charcot, Jeanne [Jean-Martin Charcot'nun gelini] (*doğum* Jeanne Hugo), 121

Charcot, Jeanne [Jean-Martin Charcot'nun kızı], 121

Charité (Hastanesi), Berlin, Almanya, 165

Chrobak, Rudolf, 212, 213

Clark Üniversitesi, Worcester, Massachusetts, ABD, 9, 235

Claus, Carl, 140

Coleridge, Samuel Taylor, 234

Collège de France, Paris, Fransa, 159

Crichton-Browne, James, 142

Cromwell, Oliver, 181-183

Csorbató, Tatra Dağları, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 51

Curie, Marie, 36

Ç

Çin, 40, 41, 98, 121

D

da Vinci, Leonardo, 10, 162

Darkschewitsch, Liverij, 160

Darwin, Charles, 136, 137, 143, 238, 239

Daudet, Alphonse, 120

Daudet, Léon, 120, 157

de la Tourette, Georges Gilles, 120

de Toulouse-Lautrec, Henri, 164

de Vere, Edward, 135

Delboeuf, Joseph, 176

Deuticke, Franz, 227, 238

Drawe, Hermann, 205

du Bois-Reymond, Emil, 137, 172

Duncan, Isadora, 214

E

Earle, Pliny, 31

Eckstein, Emma, 231, 232

Ege (Denizi), 122

Eisenlohr, Karl, 158

Eissler, Kurt, xvii, 250

Elisabeth, İmparatoriçe [*Kaiserin*], 203-204

Elizabeth, II, Kraliçe, 204

Erikson, Erik, 247

Erikson, Joan, 247

Evans, Anne, 251

Exner, Sigmund, 138, 227

F

Federn, Ernst, 250

Ferenczi, Sándor, 51, 81, 86

Fichtl, Paula, 26, 96, 97, 123, 247

Fleischl, Ernst (*bkz.* von Fleischl-Marxow, Ernst)

Fleischl-Marxow, Ernst von (*bkz.* von Fleischl-Marxow, Ernst)

Fliess, Ida (*doğum* Ida Bondy), 211, 232

Fliess, Wilhelm, 78-79, 104, 172-175, 199, 211, 227, 229, 231, 232, 238

- Fluss, Gisela, 91
 Forel, Auguste, 176
 Fransa, 155, 158, 175, 176
 Franz Josef, İmparator [*Kaiser*], 14, 116, 200, 241
 “Franziska”, 190, 191
 Freiberg, Moravya, Avusturya İmparatorluğu, 46, 47, 54, 69, 77, 132
 Freud, Adolfine (“Dolfi”), 83, 167
 Freud, Alexander, 83-84, 88, 167, 179, 205
 Freud, Amalia (*doğum* Amalia Nathansohn), 46, 48, 50, 52, 56, 78-83, 90, 95, 132, 167
 Freud, Anna [kız], 10-11, 17, 39, 40, 42, 53, 89, 98, 103, 116, 165, 181, 201, 211, 230, 245, 246, 250, 251
 Freud, Anna [kız kardeş] (*bkz.* Bernays, Anna Freud)
 Freud, Emanuel, 46, 49, 54, 78, 182
 Freud, Ernst, 178, 180, 181, 213
 Freud, Jakob, 45-46, 50, 52-53, 54-55, 65, 78, 82, 84, 93, 132, 139, 167, 220, 234-235
 Freud, Jean-Martin (“Martin”), 17, 21, 53, 98, 164, 176, 178, 179, 181, 199, 219, 229
 Freud, Johann, 49
 Freud, Julius, 48, 56, 77
 Freud, Lucian, 213
 Freud, Maria (“Mitzi”), 83
 Freud, Martha (*doğum* Martha Bernays), 18, 107, 121, 143, 144, 154, 167, 200, 249, 215
 Freud, Mathilde (*bkz.* Hollitscher, Mathilde)
 Freud, Moritz, 114
 Freud, Oliver, 178, 182
 Freud, Pauline [üvey yeğen], 49
 Freud, Pauline Regine Sara [kız kardeş] (“Paula”) (*bkz.* Winternitz, Pauline)
 Freud, Philipp, 46, 49, 54, 78, 84, 182
 Freud, Rebekkah, 46
 Freud, Regina Deborah (“Rosa”) (*bkz.* Graf, Rosa)
 Freud, Sally (*doğum* Kanner, Sally), 46
 Freud, Schlomo, 45, 47
 Freud, Sigmund (*passim*)
 Aile tarihi, 44-45
 Ameliyat, 16
 Antikalar, 113, 116-118, 121-127
 Askerlik, 132, 140, 219
 Biyografi, 10, 12, 42-43, 103-104, 139, 143, 154, 252
 Çevirmenlik, 35, 59, 63, 65-70, 139-140, 159, 164, 166, 175, 181
 Çevrilen eserleri, 19-20, 40, 51, 79-80, 221-222
 Çocukluk, 47-51, 53-57, 59, 69, 77, 78, 82-85, 89-92
 Dadı [*Kinderfräulein*], 56, 57, 69
 Dersleri (seminerleri), 3, 9, 158, 167, 170-172, 235
 Divan, 12, 21, 33, 95, 100-109, 113-114, 116, 126, 188, 195, 251
 Doğum, 46
 Eserleri, 19, 24, 48, 50-51, 54, 59-61, 69, 79-80, 109-111, 142, 146-147, 150, 155, 159, 160, 166, 170, 172, 174, 177-179, 183-187, 190-191, 194-198, 201, 204, 220-222, 225-227, 228, 230, 233-234, 237-241, 252-253
 Evlilik, 107, 143, 147, 153, 166-168, 173, 174
 Fiziksel temas, 33-37, 105, 187-188, 195-196, 226, 228
 Flört, 143, 158, 173
 Gazete, 3, 14-15, 21, 74, 166, 193, 219-220, 230-231
 Göç, 16-18, 77-78, 93, 97, 104, 182, 219, 246
 Hastalar, 21, 34-37, 60-62, 70-74, 79, 98-101, 107, 110, 113-116, 124-129, 145-146, 148-149, 156, 161, 162, 166-167, 169-171, 175-176, 184-196, 207, 224, 228, 229-230, 231
 İsimler, 47, 91-92, 131, 136

Kahve, xvii, 2, 14, 29, 36, 44, 74,
91, 193, 217-220, 224, 241,
243

Kanser, 8, 15-16, 36, 65, 87-88, 95,
98, 197

Kıyafet (giyim), 114, 115

Kokain, 120, 150-153, 158, 179

Köpekler, 98-99, 113, 129

Not alma, 21

Okul, 63-65, 88-91

Otoanaliz, 48-49, 152, 173

Otobiyografi, 40, 239, 240

Ölüm, 7-13, 21-24, 38, 39-40, 64,
75, 77, 85, 87, 91, 97, 128,
195, 197, 208, 219, 221, 227,
234

Puro, 75, 85-88, 121, 128, 152,
217-218, 224-225, 228, 233,
244

Radyoterapi, 16

Rüyalar, 8, 152, 239-240

Satranç, 15, 221, 222

Seans odası, 96-103, 113-118, 122-
125, 126-127, 129, 156,
200-201

Şöhret, 10, 12-13, 21-22, 28, 45,
50, 59, 96, 102, 103-104,
138, 150, 154, 231-232, 238

Tatiller, 51, 83, 169, 189-190, 205,
209

Tıp eğitimi, 28-29, 30, 33-34, 66,
91, 131-135, 137, 152

Yazışmalar (mektuplar), 9, 40,
42-43, 47, 78-79, 86, 87, 91,
103-107, 154, 173-175, 199,
201, 209, 222-223, 229-
230, 231-232, 238, 252-253

Freud, Sophie [kız] ("Sopherl") (bkz.
Halberstadt, Sophie)

Freud, Sophie [torun], 53

Freud, W. Ernest ("Ernstl") (doğum Er-
nst Wolfgang Halberstadt), 52-
53, 249

Freud Müzesi, Swiss Cottage, Londra,
İngiltere, 45, 47, 104, 105, 114,
122, 123, 168, 238, 248, 249, 253,
264

Freud-Marlé, Lily, 249

Freudyen sürçme (*Fehlleistungen*), 19, 70

Friedrich, Caspar David, 129

Fromm, Eric, 251

Fuseli, Henry, 23, 33

G

Galiçya, Avusturya İmparatorluğu, 44-
46

Gardiner, Muriel, 246, 264

Gerstl, Richard, 209-210, 213

Gesellschaft der Ärzte, Viyana, Avus-
turya-Macaristan İmparatorlu-
ğu, (Kaiserliche und Königliche
Gesellschaft der Ärzte, Viyana,
Avusturya-Macaristan İmpara-
torluğu), 34, 170-171

Gizlilik, tıbbi (bkz. Mahremiyet)

Goethe, Johann Wolfgang von (bkz. von
Goethe, Johann Wolfgang)

Golgi, Camillo, 142-143

Gomperz, Theodor (bkz. von Gomperz,
Theodor)

Goya, Francisco, 121

Graf, Herbert ("Küçük Hans"), 251

Graf, Rosa (doğum Regina Deborah
Freud), 50, 83, 201

Greenson, Ralph, 248

Greenwald, Harold, 248

Griesinger, Wilhelm, 147-148

Grillparzer, Franz, 16-17

Guilbert, Yvette, 164-165

H

Habsburg (Hanedanı ve İmparatorluğu),
45, 78, 117

Halberstadt, Ernst Wolfgang ("Ernstl")
(bkz. Freud, W. Ernest)

Halberstadt, Heinz Rudolf ("Heinerle"),
52, 53

Halberstadt, Sophie ("Sopherl") (doğum
Sophie Freud), 52, 178, 180-181,
203, 249

Hamburg, Almanya, 81, 158, 168

Hamburger Ärzte-Correspondenzblatt,
Hamburg, Almanya, 81

Hammerschlag, Anna (bkz. Lichtheim,
Anna)

Hammerschlag, Bertha (doğum Bertha
Breuer), 90

Hammerschlag, Paul, 90, 181

Hammerschlag, Samuel, 89-90, 180-181, 230
 Hampstead Çocuk Terapisi Kliniği, Londra, İngiltere, 11
 Hartmann, Dora (*doğum* Dora Karplus), 212
 Hartmann, Heinz, 212
 Harvard Üniversitesi, Cambridge, Massachusetts, ABD, 176, 235
 Hegel, Georg Wilhelm Friedrich, 130
 Heine Hastanesi, Hamburg, Almanya, 158
 Herrengasse, Viyana, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 222
 Herzl, Theodor, 223
 Hristiyan Sosyalist Partisi (Christlich-soziale Partei), 93
 Hirschmüller, Albrecht, 100
 Hitler, Adolf, 23, 166, 205, 214, 223
 Hitschmann, Eduard, 251
 Hollitscher, Mathilde (*doğum* Mathilde Freud), 249
 Holmes, Oliver Wendell, 235
 Horney, Karen, 251
 Hospice de la Salpêtrière, Paris, Fransa, 105, 119, 153, 159, 160, 164, 176
 Hugo, Jeanne (*bkz.* Charcot, Jeanne)
 Hugo, Victor, 121

I

"In Memory of Sigmund Freud" (d. Sept. 1939) [Wyman Hugh Auden], 22
Internationale Zeitschrift für ärztliche Psychoanalyse, Viyana, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 107
 Internationaler Psychoanalytischer Verlag, Viyana, Avusturya, 17, 107

J

Jackson, John Hughlings, 142
 James, William, 176, 235
 Janet, Pierre, 251
 Jekels, Ludwig, 247
 Jones, Ernest [*Freud: Hayatı ve Eserleri*], 10, 19, 42-43, 48, 72, 84, 229, 248
 Jones, Katherine ("Kitty") (*doğum* Katherine Jokl), 42
 Jung, Carl Gustav, 41, 87-88, 168, 222

K

Kaffeehaus (kafe), 1-5, 11, 14, 193, 217-219, 223-224, 265
 Kaltenborn, H. V. (*bkz.* von Kaltenborn, Hans)
Kaminfegen (*bkz.* "Baca temizliği")
 Kanner, Sally (*bkz.* Freud, Sally)
 Kardiner, Abram, 248-249
 Karplus, Dora (*bkz.* Hartmann, Dora)
 Kasimir, Luigi, 126
 Kaşıkay Konfederasyonu, İran, 114
 Katartik boşalma (*catharsis*), 35, 73, 144, 186
 Katharina (*bkz.* Kronich, Aurelia)
 Katolik(-lik/ler), 56, 57, 93, 132, 202, 240
 Kerl, Wilhelm, 1-7, 14-16, 25-27, 43, 44, 68, 74, 75, 85, 87, 112, 127, 128, 152, 198-201, 207, 211, 218, 220, 241-243
 Klein, Melanie, 39
 Klimt, Gustav, 208-210, 213
 Klüger, Emil, 205
 Knapp, Hermann, 153
 Kohlmarkt, Viyana, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 2, 85
 Kokoschka, Oskar, 209, 213
 Koller, Carl, 151-152
 Kongre Kütüphanesi, Washington, DC, ABD, xvii, 212, 252, 265
 Konuşma kürü (*Redekur*), 10, 21, 32-33, 41, 59, 62, 69, 73, 115, 145, 147, 185-189, 226, 231
 Kopernik, Nikolas, 136-137
 Kozmolojik (devrim), 136
 Köln, Almanya, 44
 Königstein, Leopold, 151
 Krafft-Ebing, Richard von (*bkz.* von Krafft-Ebing, Richard)
 Kris, Anton, 211, 212
 Kris, Ernst, 211, 212
 Kris, Marianne (*doğum* Marianne Rie), 211, 212
 Kronich, Aurelia ("Katharina"), 189-193
 Kronich, Julius, 192-193
 Kultusgemeinde, Viyana, Avusturya İmparatorluğu, 89
 Kunsthistorisches Museum, Viyana, Avusturya İmparatorluğu, 116, 122-123

L

- Langs, Robert, 195, 251
 Leipzig, Almanya, 77, 78
 Leopoldstadt, Viyana, Avusturya İmparatorluğu, 65, 82, 219
 Lichtheim, Anna (*doğum* Anna Hamerschlag), 89, 230
 Liechtensteingasse, Viyana, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 200
 Liébeault, Ambroise-Auguste, 176
 Lister, Joseph, 133
 Londra, İngiltere, 4, 11, 12, 18, 40, 45, 47, 65, 97, 104, 114, 121, 125, 168, 182, 200, 207, 219, 220, 238, 246, 247, 248, 249, 250, 253
 Loos, Adolf, 214, 223
 Lorand, Sandor, 248
 Lowell Enstitüsü, Boston, Massachusetts, ABD, 235
 Löwi, Otto, 28
 Ludwig, Carl, 108
 Ludwig, Ernst, 143
 Lueger, Karl, 93, 205, 236
 Lustig, Robert, 122

M

- Macaristan, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 51, 117
 Maciejewski, Franz, 169
 Mahler, Gustav, 181, 209
 Mahremiyet (Tıbbi gizlilik), 23, 27, 30, 43, 55, 61, 68, 72, 96, 98, 100, 113, 128, 176, 190, 192, 209, 224, 232
 Maloja, Engadin, İsviçre Alpleri, İsviçre, 169
 Manchester, İngiltere, 49, 78, 182
 Marburg, Otto, 81
 Maresfield Gardens, Swiss Cottage, Londra, İngiltere, 11, 12, 45, 46, 105, 129, 246
 Maria-Theresienstraße, Viyana, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 200
 Marie, Pierre, 233
 Mendel, Emanuel, 165
 Menninger, Karl, 248
 Metzentin, Carl, 240

- Meynert, Theodor, 29-30, 61-62, 111, 115, 134-135, 143, 147-149, 153, 159-160, 164, 170, 172, 175, 179, 189
 Mill, John Stuart, 66-70, 139-140
 Moravya, Avusturya İmparatorluğu, 39, 46, 92, 219
 Moser, Fanny ("Emmy von N."), 60, 61, 175-176, 183, 187-188
 Mutlak içsellik (*Absolute Innerlichkeit*), 130
 Müller, Johannes, 137, 144

N

- Nancy, Fransa, 176
 Narrenturm, Viyana, Avusturya İmparatorluğu, 19, 30, 31
 Nemon, Oscar, 251
Neue Freie Presse, Viyana, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 15, 74, 166, 208, 220, 230
Neurologisches Centralblatt, Leipzig, Almanya, 160, 177, 178
 Nederland, William, 251
 Nothnagel, Hermann, 143-144, 147, 153, 172, 236
 Nunberg, Henry, 212
 Nunberg, Hermann, 211, 251
 Nunberg, Margarethe (*doğum* Margarethe Rie), 211, 212

O

- "On Beginning the Treatment (Further Recommendations on the Technique of Psycho-Analysis. I)" ["Weitere Ratschläge zur Technik der Psychoanalyse: I. Zur Einleitung der Behandlung"] [Sigmund Freud], 221
 Oppenheim, Hermann, 165
 Oxford, İngiltere, 135, 220

Ö

- Ölmütz, Moravya, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 219

P

- Palais Lieben-Auspitz, Viyana, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 193
- Pappenheim, Bertha ("Anna O."), 72-73, 145-146, 163, 185-186, 198
- Parinaud, Henri, 161
- Paris, Fransa, 26, 34, 105-108, 111, 118-120, 122, 144, 152, 155, 157-160, 163-165, 167, 170, 175, 176, 205, 246
- Pasteur, Louis, 120, 133
- Peirce, Charles Sanders, 235
- Philippson, Ludwig, 53, 54, 65
- Poe, Edgar Allan, 103
- Pokorny, Alois, 65
- Polonya, Avusturya İmparatorluğu, 45
- Porte St. Martin, Paris, Fransa, 106, 108
- Porzellangasse, Viyana, Austurya-Macaristan İmparatorluğu, 200
- Psikanaliz, 6, 9, 12-13, 14, 20-25, 27-28, 33, 37, 40-42, 50, 55-57, 67, 70, 74, 81, 95-98, 102, 109, 115-117, 124-125, 145-152, 165, 173, 186, 195, 197, 201-211, 220-222, 226-228, 232-234
- Psikoterapi, 11, 38, 62, 102, 187, 194-198, 222, 228, 230
- Psychoanalyse* (bkz. Psikanaliz)
- Psychoanalysis and History*, Edinburgh, İskoçya, 12
- Psychologische Mittwoch-Gesellschaft, Viyana, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 249

R

- Ramón y Cajal, Santiago, 142-143
- Rank, Otto (*doğum* Otto Rosenfeld), 92, 155
- Ranvier, Louis-Antoine, 121
- Rathausstraße, Viyana, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 166
- Rax (Dağı), Alpler, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 189-191
- Redecur* (bkz. Konuşma kürü)
- Redl, Alfred, 206
- Reik, Theodor, 116, 209, 248, 251
- Revue Neurologique*, Paris, Fransa, 233

- Rie, Margarethe (bkz. Nunberg, Margarethe)
- Rie, Marianne (bkz. Kris, Marianne)
- Rie, Melanie (*doğum* Melanie Bondy), 211
- Rie, Oskar, 211, 212, 251
- Riviere, Joan, 19, 20, 221
- Roazen, Paul, 245, 250, 265
- Rokitansky, Carl von (bkz. von Rokitansky, Carl)
- Roma, İtalya, 117, 125, 126
- Roma Quadrata, Roma, İtalya, 125
- Rosenfeld, Eva, 165, 251
- Rosenfeld, Otto (bkz. Rank, Otto)
- Rudolf, Kronprinz, 202-204, 206
- Rue Le Goff, Paris, Fransa, 159
- Rüya(lar), 7-8, 13-14, 23, 50, 68-69, 99, 101, 109-111, 115, 152, 171, 198, 222, 230, 237, 239, 243

S

- Sachs, Hanns, 116
- Saint-Germain, Paris, Fransa, 119, 159
- Savunma (mekanizmaları), 11, 196
- Schiele, Egon, 213
- Schliemann, Heinrich, 122, 124, 127
- Schmideberg, Walter, xvii
- Schneeberg, Alpler, Avusturya-Macaristan İmparatorluğu, 189
- Schnitzler, Arthur, 207-209, 223
- Schönberg, Arnold, 208-210
- Schur, Max, 8, 17, 42, 246, 251
- Semmelweis, Ignaz, 133
- Septimonium, Roma, İtalya, 125
- Serbest çağrışım (*Freier Einfall*), 21, 23, 28, 55, 69, 82, 85, 100-101, 107-109, 127-129, 194-195, 209
- Servian Duvarı, Roma, İtalya, 125
- Shakespeare, William, 10, 134
- Shizhao, Zhang, 40
- Sigmund Freud Arşivi, New York, ABD, xvii, 212
- Sigmund Freud Belgeleri, Sigmund Freud Koleksiyonu, Kongre Kütüphanesi, Washington, ABD, xvii
- Sigmund Freud Müzesi, Viyana, Avusturya, 45, 236
- Sigmund-Freud-Gymnasium, Viyana, Avusturya, 64

Silberstein, Eduard, 105
 Singer, Jerome, 251
Sophienausgabe, 118
 Spitz, René, 251
 Steen, Jan, 121
 Stekel, Wilhelm, 41, 225
 Strachey, Alix, 80
 Strachey, James, 19, 20, 51, 80, 221
 Straus, Isidore, 120
 Strauss, Johann (*der Sohn*), 210, 241, 242
 Stross, Josefina ("Strossie"), 246
 Sühnhaus, Viyana, Avusturya-Macaristan
 İmparatorluğu, 200
 Swiss Cottage, Londra, İngiltere, 116

T

Tátra Dağları, Avusturya-Macaristan
 İmparatorluğu, 51
The Medical News, Philadelphia, Pennsy-
 lvania, ABD, 150
 Tofano, Edoardo, 120
 Toulouse-Lautrec, Henri de (*bkz.* de
 Toulouse-Lautrec, Henri)
 Trabuco (purosu), 77, 85-88, 152
 Trieste, İtalya, Avusturya-Macaristan
 İmparatorluğu, 140
 Trotsky, Leon, 222
 Tysmenitz, Galiçya, Avusturya İmpara-
 torluğu, 45-46

U

Urszene (*bkz.* Birincil sahne)

V

Varengeville, Charlotte-Angélique, 119
 Victoria, Kraliçe, 204, 241
 Villaret, Albert, 174
 Virchow, Rudolf, 143-144, 172
 Voltolini, Friedrich, 172
 von Bamberger, Heinrich, 170
 von Beregszászy, Julius, 34, 35, 170
 von Berger, Alfred, 230, 231
 von Brücke, Ernst Wilhelm, 68, 108, 135,
 137-141, 144, 153, 172, 179-181,
 206, 227

von Fleischl-Marxow, Ernst, 138, 151,
 179, 180
 von Goethe, Johann Wolfgang, 10, 50,
 90, 118
 von Gomperz, Theodor, 66-69, 139
 von Helmholtz, Hermann, 138, 172
 von Hofmannsthal, Hugo, 223
 von Kaltenborn, Hans, 13-14
 von Krafft-Ebing, Richard, 234-236
 von Lieben, Anna ("Cäcilie M."), 193
 von Oranien-Nassau, Sophie, Grandüses
 [Großherzogin], (*doğum* Sophie
 von Sachsen), 118
 von Rokitansky, Carl, 134
 von Schrötter, Leopold, 134
 von Urbantschitsch, Rudolf, 218
 von Zeissl, Hermann Edler, 150

W

Wallace, Alfred Russell, 235
 Wandsbek, Hamburg, Almanya, 158,
 168
 Washington, ABD, 212, 252, 265
 Wechsberg, Joseph, 2, 3
 Weiss, Edoardo, 15, 81
 Weiss, Ilona ("Elisabeth von R."), 15, 81
 Wernicke, Carl, 61, 62
 Weygandt, Wilhelm, 81
Wiener Medizinische Wochenschrift, Vi-
 yana, Avusturya-Macaristan İm-
 paratorluğu, 168, 170, 177
 Wiener Psychoanalytische Vereinigung,
 Viyana, Avusturya-Macaristan
 İmparatorluğu, 212
 Winnicott, Donald, 39, 40, 251, 252, 253
 Winternitz, Pauline ("Paula") (*doğum*
 Pauline Regine Sara Freud), 83
 Wittels, Fritz, 10, 103
 Wittman, Blanche, 36, 37

Y

Yunan (antik), 117, 122, 123

Z

Zuntz, Nathan, 165
 Zweig, Stefan, 124

